ՀԱՐԱՉԱԶ

Թմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն) 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ս.	5 ս.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՐԱՑՈՒՅՑ

2 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925

2 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 53 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՀՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՀԱ ԹԷ Ո՛ՒՐ ԻՋԵՐ ԵՆ

Երեւանի «Խորհրդային Հայաստան»ը, Թիֆլիսի «Մարտակոչ»ը, Բագուի «Կոմունիստը», կարճ խօսքով՝ Անդրկովկասի բոլոր հայատառ օրկանները մէկ բերան Թոյն կը թքնեն երկու ամիսէ ի վեր: Անզուսպ կատաղութեան մը մատնուած են անոնք, որովհետեւ, լսեր են թէ «Դաշնակ»ները կամաւորական խումբեր կազմած են Մարոքի եւ Սուրիոյ մէջ, եւ կը կռուին «իմպերիալիստ»ներու կողքին, Արեւելքի ժողովուրդներուն դէմ...

Եւ ի՜նչ լուտանքներ, ի՜նչ սրիկայական ոգի: Ծանր է բառը, բայց դուք դատեցէք, կարդալով սա տողերը («Մարտակոչ», Թիւ 244):

— «Իմպերիալիստների չնչին ոսկիները շաացրել են Թափառական ասպետներին, եւ նրանք աչ ու ձախ վաճառքի են հանում հայ երիտասարդների արիւնը յանուն իմպեւիալիզմի»:

... «Կամաւորական քաղաքականութիւնը մի մշտական աղբիւր է դաշնակցականների համար, որոնք իրենց անպէտ գոյութիւնը շարունակելու համար սրիկայօրէն վաճառքի են հանում հայ պաղեստինեան երիտասարդների արիւնը՝ ընդդէմ ազատութեան տենչող (տենչացող), ազատութեան համար անհաւասար կռւի եւած արեւելեան ժողովուրդների: Դաշնակցութիւնը դարձել է իմպերիալիստների վարձկան սպասաւորը, որ երեսուն արծաթի համար պատրաստ է կորել յանուն ազատութեան ոսոխի եւած յեղափոխականների գլուխը»:

Ինչո՞ւ այս զարշելի, այս ոճրապարտ խաչակրութիւնը: Որովհետեւ, Պոլսոյ Թուրք Թերթերուն մէջ գրուած էր թէ «Օգոստոս 3ին, Սուէտիայի մօտերը յանկարծակիի բերուած ու ջարդուած ֆրանսական ջոկատը կը բաղկանար 600 հայ երիտասարդներէ եւ 40ի չափ ֆրանսացի սպաներէ:» Այս լուրը հերքուեցաւ. իսկ «Մաթէն» հրատարակեց ճէպեշը Տրիւզի օրթոտոքս պատրիարքին նամակը, որ կ'ըսէր թէ այդ ջոկատը կը բաղկանար Մալկաշներէ:

Ի նչ օգուտ հերքումը: Թանկագին պատեհութիւն մը կար «Թշնամին» հարուածելու, եւ առիթը փախցնելու չէր: Դեռ Հոկտեմբեր 17ին, «Խորհրդային Հայաստան» խմբագրական մը կը թխէր այս գեհենիկ սուտին վրայ, աւելցնելով թէ «Դրուզներու դէմ կռուելու համար երեք Հայեր Փարիզի մէջ ստացել են ֆրանսական կառավարութենէն ա ս պ ե տ ու թ ե ա ն աստիճան»: (Ծանօթ են այդ երեք Հայերն ալ, —նկարիչ մը, բանասէր մը եւ վաճառական մը): Սուտին արձագանգ եղած էր նաեւ Ամերիկայի ամսկավարներուն օրկանը, «Պայքար», որուն դէմ բուռն բողոք մը հրատարակուեցաւ նոյն Թերթին մէջ (16 Հոկտեմբեր), իրենց մէկ խնկարկուին կողմէ:

Ինչպէս կը տեսնէք, լուրը ոչ միայն սուտ էր, այլ եւ հեռաւոր կապ անգամ չունի Դաշնակցութեան հետ:

Եւ սակայն, ի՜նչ փոյթ: Քանի ուժը ձեռքդ է, գա՛րկ, ստէ՛, խեղաթիւրէ, լերը հայհոյութիւնները շարէ. ո՞վ է հարցնողը: Հայաստանի դուռները ամուր կղպուած են արտասահմանի Թերթերուն դէմ, որոնք միայն խմբագրատուները կրնան մտնել: Հայաստանի մէջ միայն մէկ ձայն կը լսուի, Կոմկուսին կոչնակը. ո՞վ պիտի համարձակի երեւան հանել սուտն ու իրաւը: Զա՛րկ, մինչեւ որ կատաղութենէն ուժասպառ իյնաս, եւ առտու մը, երբ ճշմարտութիւնը պարզուի, բոլորը թքնեն երեսդ:

Հա՞րկ է կրկնել թէ, ոչ միայն արտասահմանի բոլոր մարմինները, այլ եւ Դաշնակցութիւնը ինք, մանաւանդ, ամէն միջոց ձեռք առած է, որպէսզի Հայերը որեւէ ձեւով չխառնուին Սուրիոյ կռիւներուն: Մարոքի մասին չենք խօսիր, որովհետեւ ապուշները միայն կրնան հայ կամաւորներու մասնակցութիւն երեւակայել այդ հողին վրայ: Այո՛, կան հինգ-տասը Հայեր, որոնք անօթութենէն յուսահատ, խառնուեր են Քուպայէն Մարոք մեկնած Սպանիացիներու եւ Իտալացիներու հետ, որպէս զի կարենան ազատիլ այդ նոր դժոխքէն, ինչպէս կը հաղորդէր Հավանայի մեր Թղթակիցը: Կան եւ Ֆրանսահպատակ Հայեր, որոնք զօրակոչի ենթարկուած են, իրենց տարեկից Ֆրանսացիներուն հետ:

Բայց այս չէ կարեւորը: «Մարտակոչ» և իր աղբիւրիքը խե՛լք ըրեր են մտածելու թէ «ավանտուրիստ»ները քանի մը հարիւր կամաւոր հանելով Սուրիոյ յեղափոխականներուն դէմ, «երկու ոճիր կը գործեն. նախ՝ ազատագրուելու համար արիւն թափող ժողովուրդի դէմ, երկրորդ՝ հայ տանջուող աշխատութեան դէմ, որ հազիւ մի անկիւն էր գտել իր գլուխը հանգիստ պահելու»:

Իրա՞ւ: Արդ, ամբողջ արտասահմանը գիտէ որ բացարձակ սուտ է հայ կամաւորական շարժման մասին տրուած լուրը: Իսկ ակներեւ է ձեր այս շնական հրատարակութիւններէն ծագելիք չարիքը, մանաւանդ որ՝ ձեր մեծ ու պզտիկ մանկլաւիկները գործի վրայ են արդէն, քանդելու համար այդ անկիւնը, յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան: Երբէ՞ն ի վեր մտահոգութեան մատնուեր էք Սուրիոյ 150,000 հայութեան ճակատագրին համար: Անշուշտ այնտեղ ալ ունիք «ընկեր» Քէմալ մը կամ Գարա Պէքիր մը, որոնք նախ «Դաշնակ»ները պիտի ջարդեն, ձե՛ր մատնանշումով, յետոյ ժողովուրդը և ձեր իսկ ռեվկոմը, ինչպէս ըրին Ալեքսանդրապոլի մէջ:

Պարագայ մըն ալ,— արտասահմանի «հակայեղափոխականնե՞րն» էին որ ծափ ու ծնծղայ զարկին, երբ ջախջախուեցաւ քրտական ապստամբութիւնը, «երբ Թուրք յեղափոխական «ասկէր»ները արիւնբար կը կռուէին քիւրտ հակայեղափոխականներուն դէմ»: (Մարտակոչ Թիւ 147):

Երեսուն արծաթի պատմութիւն մը կայ, բայց սխալ դուռ զարկած էք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

"ՄԵՌԵԼՆԵՐԸ" ԵՒ "ԿԵՂԾԱՊԱՇՏՆԵՐԸ"

Ամերիկեան բանուորական (պոլշեւիկ) կուսակցութեան «հայկական սեկցիա»ն վերջերս իր պատգամաւորական ժողով գումարած եւ կարգ մը որոշումներ տուած է: «Պրոլետար», իբրեւ հայատառ օրկանը, հետեւեալ կերպով կը պարզէ կուսակցութեանց մասին տրուած որոշումները.—

«Հնչակներու մասին չէր արժեր կանգ առնել: Պատգամաւորական ժողովը Թողուց որ անոնք իրենց մեռելները Թաղեն:

Հայ Յեղափոխական-Դաշնակցական լիդըրներու դէմ մեր դիրքը կը շարունակուի այնպէս, ինչպէս որ էր առաջ, այսինքն անխնայ պայքար, միաժամանակ դաշնակցական լիդըրներու ազդեցութեան տակ շահագործուող հասարակ բանւորները Խորհրդային Հայաստանի եւ առհասարակ մեր շարժման օգտակար տարրը դարձնելու աշխատանքը աչքաթող չպիտի ըլլայ մեր Ֆրակցիայի կողմէ, մինչեւ որ ֆաշիստական բերդերը քանդուին:

Անխնայ եւ շարունակական կերպով դիմակազերծել Ռամկավար Ազատական կեղծապաշտութիւնը:»

Երեւի «Պրոլետար»ն չէ իմացեր որ այդ «մեռելներ»ն ու «կեղծապաշտները» այժմ իրար կը համբուրեն, կը գօտեպնդեն Յունաստանի եւ Պուլկարիոյ մէջ եւ այստեղ, հերոսաբա՛ր մարտնչելու համար «հայ ֆաշիստ Դաշնակ»ներուն դէմ: Կը վայլե՞ այս անարգանքը սիրակցորդ բարեկամներու միջեւ, այն ալ պատժաթերթի մը մէջ...

"ԴԱՇՆԱԿ ՋԷՆՃԻՐԼԷՐԻ,,

Երկուշաբթի դիւերը Փարիզի մէջ ալ տօնուեցաւ Հայաստանի անկախութեան խորտակման հինգերորդ տարեդարձը (Նոյեմբեր 29): Ներկայ էր նաեւ ռուսական դեսպան Պ. Ռաքովսկի որ իր ֆրանսերէն ճառին մէջ, յիշեց Սուլթան Համիտի ջարդերը եւ վերջին տարիներու շրջանին Թուրքերու կողմէ կոտորուած այն ութ հարիւր հազար Հայերուն որոնց դիակները սըփռուեցան Կ. Պոլսէն մինչեւ Միջագետքի անապատները տանող ճամբաներուն վրայ:

Անշուշտ մեր կարմրուկ տիրացուները գոհ չմնացին այս «բուրժուա-նացիոնալիստական» արտայայտութիւններէն, իրենք որ բերան չեն առներ Թուրքիոյ ի գործ դրած հայաջինջ սարսափները, բայց անդադար կը յիշեն «Դաշնակ»ներու կատարած «մաքրագործումները»:

Ամերիկեան «ընկեր» Ալան գոհունակութիւն յայտնեց որ ազատեցան «Դաշնակ ջենճիրլէրինէն»: Ճառախօսներէն մէկը, ռուս, հազիւ քանի մը բառ արտասանած, նուաղեցաւ բեմին վրայ. իսկ Պ. Ե. Զուբար, «Երեւան»ի նորեկ խմբագիրը, ինքն իրմէ ելած, ծիծաղելի սպառնալիքներ տեղաց աջ ու ձախ, «Ո՛վ Խորհրդային Հայաստանի հետ չէ, նա տուժում է»...

Այս առթիւ կարդացուեցաւ Պ. Պօղոս Նուպարի մէկ նամակը, որով գոհունակութիւն կը յայտնէր թէ կառավարութիւնը պիտի օգնէ Նանսէնի ծրագրին իրագործման:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱՀ ՈՒ ՍԱՐՍԱՓԸ ԿԸ ՇԱՐՈՒՆԱԿՈՒԻ
Էրզրումի ցուցարարները կախուած

Գրած էինք թէ Էրզրումի ժողովուրդը գլխարկի գործածութեան դէմ բողոքելու համար ցոյցեր կատարած է: Նոր մանրամասնութեանց համաձայն, ցոյցի օրը ժողովուրդը խանութները փակելով կուսակալին բնակարանը կ'երթայ եւ «կեավուր պաշտօնեայ չենք ուզեր» կը պօռայ: Ըսմէթ փաշա Ազգ. Մեծ Ժողովին տեղեկութիւններ հաղորդեց այս մասին եւ ժողովը որոշեց որ Էնկիւրիի անկախութեան դատարանի մահավճիռները գործադրուին, առանց ժողովին հաւանութիւնը առնելու:

Երէկ հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Էրզրումի մէջ ձերբակալուածներուն թիւը արդէն 140ի կը հասնի: Տեղին վրայ պատերազմական ատեան մը կազմուելով, ըմբոստութեան ղեկավարներէն շատեր մահուան դատապարտուած են: Էնկիւրիի կառավարութիւնը վճռած է ազդու միջոցներ ձեռք առնել բոլոր անոնց դէմ, որոնք հեռուէն կամ մօտէն մաս ունին Էրզրումի դէպքին մէջ:

∴ Անկախութեան դատարանները կը շարունակեն սարսափի մէջ պահել Անատոլուի բնակչութիւնը: Էնկիւրիի անկախութեան դատարանը պատրաստ եւած է դարձեալ եւ հեռզհետէ կ'այցելէ Անատոլուի գլխաւոր քաղաքները: Կեսարիոյ ժողովուրդը եւս վերջերս բողոքի ցոյցեր կատարած էր կառավարութեան վերանորոգչական հրամաններուն դէմ: Անկախութեան դատարանը յիշեալ քաղաքը երթալով, դատած է այդ շարժումին ղեկավար Մէքքէցի Հաճի Ահմէտ Համտին, որ Մարբերդի Պէտրէտտին շէյխին միջոցաւ նագշպէնտութեան յարելով, գաղտնի կազմակերպութեան մը հետ յարաբերութիւններ հաստատած եւ վերջին տարիներս Աղեքսանդրիա, Սուտան եւ Ճիտտէ ճամբորդած է:

Անկախութեան դատարանը արդէն կեսարիայէն մեկնած է Սըվազ:

Ի՛նչպէս ընդունուեցաւ գլխարկի օրինագիծը

Պոլսոյ վերջին թղթաթերէն կը տեղեկանանք թէ՝ գլխարկի օրինագծին վիճաբանութեան ատեն, Պրուսայի երեսփոխան Նուրէտտին փաշա բողոքած է այդ օրինագիծին դէմ, հակասահմանադրական գտնելով զայն. իրեն ձայնակցած է Արզնիի երեսփոխան Իհսան պէյ: Այս երկուքէն զատ բողոքող չէ եղած: Գոնիայի երեսփոխան Րէֆիք պէյ յայտարարած է. «Մ'է ձեռք մը չէ ճնացած որ կարենայ գլխարկը վար առնել ազգին գլուխէն. եւ այդ ձեռքը, որուն ալ ըլլայ, ազգը պիտի կտրէ զայն»:

∴ Նուրէտտին փաշա սկսած է արդէն գլխարկ դնել: Պոլսոյ մէջ ոստիկան. ջոկատներ Ղալաթիոյ կամուրջին երկու կողմերը կեցած՝ ետ կը դարձնեն բոլոր անոնք, որոնք ֆէս կամ գալփաք կը կրեն: Մոլեռանդ երիտասարդներ գործի վրայ են եւ կ'անարգեն, նոյնիսկ կը ծեծեն գլխարկ չդնողները, ինչպէս երէկ կ'ընէին ֆէս չդնողներուն հանդէպ:

ՀԱՄԱԶԱՅՆՈՒԹԵԱՆ ՁԱՆՁԵՐ

Սուրիոյ մարզպան Պ. Հանրի տը Ժուվընէլ Գահիրէ հասնելով ուղղակի ընդունուեցաւ եգիպտոսի Գուատ Թագաւորին կողմէ: Ֆրանսական դեսպանատան մէջ ընդունելութենէ մը յետոյ, Թէյասեղան մը տրուեցաւ «Սուրիա-Պաղեստինեան Կոմիտէ»ի նախագահ իշխան Լութֆուլլահի բնակարանին մէջ, ուր մարզպանը տեսնուեցաւ բազմաթիւ սուրիացի երեւելիներու հետ: Տեսնուեցաւ նաև եգիպտոսի անգլիական մարզպան Ճօրճ Լոյտի հետ, որմէ վերջ Ա. ղեքսանդրիա դառնալով, մեկնեցաւ Պէյրութ:

∴ Ֆրանսական բանակի հրամանատար Զօր. Տիւփօռ իր մօտ կանչած է մեծ թիւով տիւրզի, քրիստոնեայ եւ իսլամ երեւելիներ եւ հանդարտութեան կոչ ուղղած է անոնց: Հրաւէրին պատասխանած են բոլոր համայնքներու պետերը, որոնց մէջ նաև Տիւրզիներու շէյխ Աքըլ եւ Հիւսէյնի Համատ:

∴ Հայգայէն առնուած տեղեկութեանց համաձայն, Սուրիոյ յեղափոխական շարժման վարիչները ջանքեր կ'ընեն Ֆրանսայի դէմ հանելու համար բոլոր իսլամական գաղթավայրերը: Այս նպատակով գործակալներ ղրկուած են Ալճերի, Թունուզ եւ Մէքքէ, իսլամները գրգռելու, ամբողջ Մերձաւոր Արեւելքը ըմբոստացնելու եւ եւրոպական պետութեանց լուծէն ազատագրելու համար: Նման հրահանգներով ուրիշ պատուիրակներ ճամբայ եւած են դէպի Աֆղանստան եւ Հնդկաչին: Կ'ըսուի թէ Պաղեստինի դժգոհները Սուրիոյ ապստամբ-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՆՈՐ ՇՐՋԱՆ ԳԵՐՄԱՆԻՈՅ ՄԷՋ

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻԻՆ)

ՊԵՐԼԻՆ, 27 ՆՈՅ.

Գերմանիա քաղաքական բախտորոշ օրեր կ'ապրի ներկայիս։ Ան անդարձ կը թօթափէ պատերազմական շրջանի քաղաքականութիւնը եւ կը թեւափոխէ խաղաղ զարգացումի եւ փոխադարձ համագործակցութեան շրջան մը։

Ցօրսի ծրագիրը առաջին իրական քայլն էր այս նոր ճամբուն վրայ։ Անոր բնական անհրաժեշտութեամբ պիտի հետեւէր Լոքառնօ։ Այս վերջինս ուրուագիծը յստակօրէն պարզած էր տակաւին ամիսներ առաջ վարչապետ Լուիէր։ Յետագային տեղի ունեցած հանդիպումներուն եւ դիւանագիտական գրութեանց փոխանակումներուն նպատակն էր հարթել երկկողմանի վէճերը։ Լոքառնօի խորհրդաժողովը տակաւին չգումարուած՝ որոշուած էր անոր բախտը, դրական իմաստով։ Լոքառնօն ալ իր կարգին կը նախորդէ Լոնտոնը, Ազգերու Դաշնակցութեան ընդլայնումը Գերմանիոյ մասնակցութեամբ եւ միջազգային շարք մը ուրիշ համաձայնութիւններ։

Լոքառնօն բացորոշ դարձակէտ մըն է Եւրոպայի նորագոյն պատմութեան մէջ։ Լոքառնօի մէջ իսկապէս վերջ գտաւ Ֆրանս-պելժանգլիական դաշնակցութիւնը եւ հիմը դրուեցաւ մէկ նոր՝ Հռենոսեան Դաշնակցութեան, զեկավարութեամբ Ընգլիոյ եւ մասնակցութեամբ Ֆրանսայի, Գերմանիոյ, Իտալիոյ եւ Պելճիքայի։ Առաջին անգամ Լոքառնօի մէջ էր որ, Գերմանիան իր նախկին թշնամիներուն հետ քով քովի եկաւ իրրեւ հաւասար կողմ։ Ան չէր լսեր այլեւս սոսկ թելադրանքներ եւ վճիռներ, դաւանք կատարելու պարտադրութեամբ, այլ ինք եւս կ'ընէր առաջարկներ։

Այսպէս ուրեմն, առնուած է ամենէն կարեւոր քայլը։ Ինչ պիտի շահի Գերմանիա, վերջնապէս ընդգրկած իր նոր քաղաքականութենէն։

Ամենէն առաջ խաղաղութեան վստահութիւն եւ տնտեսական կեանքի վերականգնում, որոնց այնչափ մեծ պէտքը ունին բոլոր եւրոպական պետութիւնները, բայց մանաւանդ Գերմանիան։ Ո՛չ մէկը յաղթական եղաւ համաշխարհային պատերազմին կամ Ռուրի տնտեսական պատերազմին. բոլորն ալ պարտուեցան եւ յոգնեցան։

Գերմանիոյ որդեգրած նոր քաղաքականութիւնը իրեն արժանի տեղը պիտի ապահովէ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ եւ այս մեծ ազգին ձայնը եւս լսելի պիտի դարձնէ նոր ժամանակներու միջազգային արիսպագոսին մէջ։ Գերմանիա այլ եւս միջազգային քաղաքականութեան պարզ հանդիսատեսը չպիտի ըլլայ, ինչպէս մինչեւ հիմա, այլ անոր հզօր դերակատարներէն մէկը։ Իր տնտեսական եւ քաղաքական դիրքին վերահաստատման հետեւանքներէն մէկը պիտի ըլլայ ա տարակոյս այն որ —անշուշտ խաղաղ ճանապարհով եւ բանակցութիւններով— ոչ հեռաւոր ապագայի մը մէջ պիտի յաջողի սրբագրել իր արեւելեան սահմանները։ Գերմանիա միանգամ ընդ միշտ հրաժարած է իր արեւմտեան սահմանները փոփոխելու միտքէն, բայց ատոր փոխարէն կենսական անհրաժեշտութիւն կը սեպէ իրեն համար արեւելեան սահմաններու սրբագրումը։ Գերմանիոյ մէջ չկայ այսօր եւ ո՛չ մէկ կուսակցութիւն, ամենէն աջէն մինչեւ ամենէն ձախը, որ համաձայնած չըլլայ իրեն պարտադրուած արեւելեան սահմաններուն։ Եւ իսկապէս այսպէս կոչուած «Լհհան միջանքը», որով Գերմանիոյ պետական կազմը կը ճեղքուի եւ երկուքի կը բաժնուի, ինչպէս նաեւ վերին Սլեզիոյ մէկ մասին անջատումը եւ կցումը Լհհաստանին, կրնար պարտուած ու ջախջախուած Գերմանիա մը իրրեւ կատարուած իրողութիւն ընդունիլ, բայց հաշտուիլ անոր հետ՝ երբեք։

Ջեխոսլովաք սահմանին սրբագրումն ալ անհրաժեշտ կը սեպեն Գերման շրջանակները, թէեւ ոչ լհհականին չափ սուր կը զգացուի ատոր անհրաժեշտութիւնը։ Մոռնալու չէ որ բոլոր այդ «սրբագրելի» երկրամասերու բնակչութիւնը ջախջախիչ մեծամասնութեամբ Գերմաններէ կը բաղկանայ։ Այդ տեսակէտէն —յիշենք անցողակի— Ընդերկովկասեան Հայաստանի վիճակը որոշ նմանութիւն ունի Գերմանական հետ։ Տարբերութիւնը այն է որ, մինչ Գերմանիոյ պարտադրեր են իր սահմանները իր յաղթական թշնամիները, հոն, Խորհրդային Ընդերկովկասի մէջ, «եղբայրարար» իրարու մէջ են բաժներ զուտ Հայկական գաւառներ Հայաստանի Հարեւանները՝ «ընդ հովանեաւ հիւսիսի հովանաւոր պետութեան»։

Բայց լհհական եւ չեխական սահմանները շահելէն առնի մեծ եւ կենսական նշանակութիւն ունի Գերմանիոյ եւ Գերման ժողովուրդին համար Աւստրիոյ միացման խնդիրը։ Աւստրօ-Հունգար կայսրութեան փլուզումէն ետք ստեղծուած զուտ Գերման Աւստրիոյ Հանրապետութիւնը ո՛չ կատարեալ հնարաւորութիւնը ունի քաղաքական եւ տնտեսական անկախ գոյութեան մը, ոչ ալ մանաւանդ, ատոր ցանկութիւնը։ Աւստրիոյ ամբողջ բնակչութեան միակ —եւ շա՛տ բնական— բաղձանքն է՝ միանալ Գերմանիոյ, մայր հայրենիքին, դառնալ անոր բաղադրիչ մասերէն մէկը։ Եւ յատկանշականն այն է որ, թէ՛ Աւստրիոյ եւ թէ՛ Գերմանիոյ մէջ միացումի ամենէն ջերմ ջատագովները են, սկիզբէն մինչեւ այսօր, սոցիալ-դեմոկրատները։ Ո՛չ ժամանակներ, ինչո՞ւու չի յաղթահարեր առողջ գաղափարաբանութիւնը։ 15—20 տարի առաջ «պուրժուական նախապաշարում» եւ «շօվէն բանդագուչնիք» կը հռչակէին գերման ուղղափառ սոցիալ դեմոկրատները եւ անոնց հայացքի մօնթերը ազգային ինքնուրոյնութեան հարցերը, իսկ այսօր Ռայխսթագի նախագահ սոց. դեմոկրատ Լէօպէն է պարագլուխ «Մեծ Գերմանիա» (Grossdeutschland) կարգախօսը որդեգրած համագերման ազգային շարժումին, որու նպատակն է գերմանական հողերու եւ գերման հատուածներու հաւաքումը ու ամբողջացումը Միացեալ Գերմանիոյ սահմաններէն ներս։

Ահա խնդիրներ, որոնց դրական լուծումին յոյսերը ու նաեւ որոշ հաւանականութիւնները ունի Գերմանիան, քալելով Լոքառնօի ճանապարհով դէպի Լոնտոն եւ անկէ ալ դէպի Ժընեւ։ Ազգերու Դաշնակցութեան կանոնագիրը չի պրկեր Գերմանիան այս ամէն խընդիրները արծարծելու իրաւունքէն. անգամ վերապրելի դաշնագրին որոշ տրամադրութիւնները դուռը բաց թողած են նման խնդիրներու քննութեան։ Եւ արդէն իսկ բոլո՛ր դաշնագիրները ու համաձայնութիւնները ուրիշ բան չեն, եթէ ոչ ոյժերու փոխադարձ յարաբերութեան արձանագրում։ Ամէն տարի $^3/_4$ միլիոնով աւելցող, տնտեսապէս եւ քաղաքականապէս կազդուրուող Գերմանիա հարկաւ մեծաւոր կամ հեռաւոր ապագային լսելի պիտի դարձնէ իր ձայնը։

Այդ նաեւ ուրիշ կենսական հարց մը Գերմանիոյ համար, որու նպաստաւոր լուծման գրաւականները կան այժմէն։ Այդ՝ իր գաղութներուն գէթ մէկ մասին վերադարձումն է։ Ոչ այնչափ տնտեսական պահանջ մըն է այդ իրեն համար, որչափ աճող ժողովուրդին աւելցած մասը տեղաւորելու խընդիր։ Մոռնալու չէ որ Ամերիկան ալ այժմ փակած է իր դուռները։

Այս բոլոր խնդիրներէն պակաս դեր չի խաղար տնտեսական պարագան։ Պատերազմէն յետոյ աշխարհս դրամագլուխը իրենց ձեռքը կեդրոնացուցած անգլօ-սաքսոն երկու մեծ ազգերն են —մանաւանդ Ամերիկան— որ կը թելադրեն գործուած քաղաքական ուղին եւ Գերմանիա չի կրնար չհետեւիլ այդ ճամբուն։ Ան օդի չափ անհրաժեշտութիւնը ունի դրամական մեծ վարկերու, ընթացք տալու համար իր աճող ճարտարարուեստին եւ առեւտուրին։ Իսկ դրամ տուողները կ'ուզեն որ խաղաղ, ապահով վայրերու մէջ գտնեն իրենց գումարները։

Այսպէս ուրեմն, 1925 թուականը դարձակէտ եղաւ Եւրոպայի եւ մասնաւորաբար Գերմանիոյ համար, որ վերջնապէս իր երեսը արեւմուտք դարձուց։ Լոքառնօի նախօրեին Ճիչէրին փորձեց կասեցնել Շթրեզեմանը Լոքառնօ-ոգեորս երթալու միտքէն, բայց ձախողեցաւ։ Ո՛վ գիտէ, գուցէ հետու չէ եւ այն ժամանակը, երբ Ճիչէրինն ալ նոր Լոքառնօ մը երթալու պատրաստութիւնները պիտի տեսնէ։ Հակառակ խորհրդային մամուլին «ոչ կամիմ»ին՝ Ռակովսկին հողկը պատրաստէ այժմէն իսկ նոր «օրիանթասիոնի» համար։

Ցաջորդ յօդուածով պիտի տեսնենք թէ գերման կուսակցութիւնները եւ երկրի ներքին ուժերը ինչ դիրք բռնած են պատմական այս բախտորոշ խնդիրներուն հանդէպ։

Մ. Ե.

ՓՐԻԺԻՒՍԷՆ (վտի Նահանգ) գրուած նամակէ մը կը տեղեկանանք թէ այնտեղ կ'ապրին 15 տուն Հայեր, որոնք կ'աշխատին ազիւսի գործարանին մէջ։ Օրավարձն է 16 ֆրանք, 9 ժամուան աշխատանքի համար։

ԱՆԳԼԻՈՅ ԳԱՂՈՒԹԻՆ ԿԱԶՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆ ՄԱՍԻՆ

(Մեր մասնաւոր թղթակցէն)

Լոնտոն, 1 Դեկտ.

Մէկ ամիսէ ի վեր այստեղ կը գտնուի կաթող. պատուիրակ Պալաքեան եպիսկ.։ իր առաքելութեան գլխաւոր նպատակն է ստեղծել կեդր. վարչութիւն մը Լոնտոնի գաղութին համար եւ յետոյ ձեռնարկել Էջմիածնի հանգանակութեան։

Եպիսկոպոսը աւելի շահագրգռուած է այս երկրորդ հարցով, պիտի ըսէինք, եթէ վերջին պահուն լսած չըլլայինք թէ պատրաստուած են արդէն ընդհանուր ժողովի հրաւիրագրերը և պատուիրակը չպիտի վերադառնայ Փարիզ, առանց վերջնական ձեւ մը տալու Լոնտոնի ներքին կազմակերպութեան։

Էջմիածնի հանգանակութեան խնդիրը խլած է, հետեւաբար, մէկ ամսուան աշխատանք, առանց շօշափելի արդիւնքի։ Խոստումներ շատ կան։ Մանաւոր յանձնախումբ մը կազմուած է, սակայն անծանօթ է մեզի թէ անոր անդամները ո՛րքան անկեղծութեամբ փարած են գործին։ Հանգանակութեան ժամանակ դիտուած է որ շատ դիւրին բան է շողշողուն յանձնառութիւններ առնել մեր երեւելիներէն, թէ յասեղանի կամ գինարբուքի պահուն, սակայն չափազանց դժուար է դրամները գանձել։ Այսպէս էր չորս-հինգ տարի առաջուան փորձը. այսպէս եղաւ նաեւ անցեալ տարի, երբ Պ. Երզնկեանը եկաւ, Հայաստանի երկրագործական Դրամատան բաժնեթուղթերը տարածելու։ «Գրուիլ չի նշանակեր տալ», կ'ըսեն շատերը։ Կը թուի թէ եպիսկոպոսը զգացած է այդ ճշմարտութիւնը եւ համաձայն իմ ստոյգ տեղեկութիւններուս, որոշած է անձամբ պտտիլ գրասենեակէ գրասենեակ, ստանալու համար խոստացուած նուէրները։

Գաղութին ներքին կազմակերպութեան համար, առաջին ընդհանուր ժողովը տեղի պիտի ունենայ Շաբաթ օր 12 Դեկտեմբեր։

Ինչպէս յայտնի է, Լոնտոնի հայութիւնը չունի ազգային մարմին մը. այդ պակասը կը յաւակնի լրացնել «Միացեալ»ի չորս-հինգ հոգինոց խմբակը, անկենդան եւ անգոյն մարմին մը որ դեռ վերջերս կը խնդրէր Երիտասարդներու Միութեան «բարոյական եւ նիւթական» օժանդակութիւն։ Պէտք է վերջ տալ այս անկայուն վիճակին եւ ստեղծել կեդրոնական վարչութիւն մը որ վարէ գաղութին ազգային գործերը, իբրեւ միակ պատասխանատու մարմին եւ անկախ՝ գոյութիւն ունեցող Միութիւններէն։ Անցեալ տարի խմբագրուած ծրագիրը (երեսփ. ժողովի) կրնայ հիմ ծառայել, որոշ փոփոխութիւններէ ետք։ Մարմինը պէտք է ընտրուի ժողովուրդին քուէներով եւ ոչ թէ համաձայն այս կամ այն մարդու քմահաճոյքին։ Կուսակցական պայքարներ չկան մեր գաղութին մէջ եւ այդ բանը մեծապէս կը դիւրացնէ ձեռնարկին յաջողութիւնը։ Միացեալի մասին խօսեցանք արդէն։ Ինչ կը վերաբերի եկեղեցիի խնամակալութեան, այդ բոլորովին տարբեր բան է, եւ անհատական ձեռնարկ։

Կազմակերպութեան այս երկրորդ ձեռնարկը կը յաջողի անտարակոյս, եթէ դեկավարուի ժողովրդավար սկզբունքներով և ազատ միայ զանազան ազդեցութիւններէ։

Երկու խօսք ալ Մանչէսթրի գաղութին մասին։ Կը թուի թէ այս հատուածը բոլորովին անկախ կը նկատէ ինքզինքը Էջմիածինէն եւ հետեւաբար չի ճանչնար կաթող. պատուիրակին հեղինակութիւնը։ Մանչէսթրը միշտ անկախ եղած է, կ'ըսեն, եւ ուզելով իր երեսփ. ժողովը, չի կրնար ընդունիլ տարբեր ազգային օրկանի մը միջամտութիւնը իր տեղական գործերուն մէջ։ Պալաքեան եպիսկոպոս, եթէ չեմ սխալիր, առ այժմ յետաձգած է Մանչէսթրը անցնիլ եւ կը խորհի առանձին կարգադրութիւն ընել այդ գաղութին համար։

ԱՌԵՒՏՈՒՐԸ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

1923ին, խորհրդային Հայաստան կը ներածուէր գլխաւորաբար անասուն, խոզ եւ պանիր։ Սկիզբը պատահական էր առեւտուրը, եւ կը կատարուէր կարսի վաճառականներու միջոցաւ։

1924ին, աւելի կանոնաւորուեցաւ առեւտուրը, որովհետեւ գործի սկսաւ Անատոլուի առեւտրական ընկերութիւնը, որ Կարս ներածեց քարիւղ եւ ուրիշ ապրանքներ։ Այդ ընկերութենէն Հայաստան կ'առնէր խոտ, բուստ, մեծ քանակութեամբ պանիր, իւղ փայտ եւ անասուն։ Ա. տարուան տարին ընկերութեան միջոցաւ ներածուեցաւ 150,000 փութ խոտ, 1000 փութ գուխ ցիրիական պանիր, 500 փութ իւղ, 20 վակօն ատաղձ եւլն։ Այդ միջոցին Կարս ղրկուած են 50 թօն քարիւղ եւ ուրիշ վառելանիւթեր։

Յետագային աւելի մեծ չափերով կը կատարուի ներածումը, եւ անցեալ տարի Հայաստան կը ստանայ 6000 գլուխ մօտ եղջիւրաւոր կենդանի։ Այդ թիւը աւելի պիտի մեծնար, բայց եօթը ամիսէ ի վեր դադրած է ներածումը, անասուններու հիւանդութեան պատճառաւ։

Առեւտրական յարաբերութիւնները աւելի կանոնաւորելու համար, Անդրկովկասի վարչութիւնը Կարսի մէջ բացած է մասնաճիւղ մը, որու միջոցաւ պիտի կատարուին այլեւս Հայաստանի գնումները, ինչպէս նաեւ վառելանիւթի, շաքարի, «մանիֆաքթիւր»ի եւ ապակեղէնի արտածո մը։

1923ին, Անդրկովկասը Կարսի հետ ունեցած է 220,000 րուբլիի գործառնութիւն, 1924ին 375 հազար, իսկ այս տարի մինչեւ հիմա արդէն կէս միլիոնէն աւելի է։

Անդրկովկասէն ղրկուած ապրանքները կը սպառին ոչ միայն Կարսի մէջ, այլ եւ կը ղրկուին Իկտիր եւ Էրզրում։ «Ն. Հ.»

ԴԵՂԻՆ ՑԵՂԻՆ արգիլուած է Քալիֆոռնիա մտնել։ Ամերիկեան իշխանութիւնները մեծ շոգենաւի մը շոեմարանին մէջ գտան 12 դազաղներ, որոնց մէջ 12 ողջ Զինացիներ պահուած էին։ Ա. սոնք կ'ուզէին այս խորամանկ միջոցով Ամերիկա մտնել։

ՆՈՐ ՏԵՂԵԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ՔՈՒՊԱՅԻ ՄԱՍԻՆ

«Ցառաջ»ի 48 թուով թղթակցութիւն մը հրատարակած էինք քուպայի մասին: Հայրենակից մը, որ նոր եկած է Հավանայէն, հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը հաղորդէ.—

Ամերիկա մտնելու յոյսով եկած հայերը ոչ միայն չեն կրցած իրենց ազգականներուն քով երթալ, այլեւ ենթարկուած են ծանր թըշուառութեան: Անոնց թիւը հազարի կը հասնի: Գրեթէ բոլորն ալ անգործ կը տառապին: Կան արհեստաւորներ որոնք հին կօշիկ կը նորոգեն, օրապահիկ ճարելու համար. բայց ոչինչ է շահը: Ուրիշ գործ չկայ: Ոտքի վրայ կօշիկ ներկել արգիլուած է: Հրապարակի վրայ աթոռներ դրած էին եւ 5 սենթի կը ներկէին (մէկ ֆրանք). եթէ օրը 5 կամ 10 մարդու կօշիկ ներկեն, կ'ընէ հինգ տասը ֆրանք, որուն մէկ մասը վարձքի, միւսը ներկի կ'երթայ. դեռ կայ սենեակի վարձք, ուտելիք, պետական տուրք եւն: Վերջերս կառավարութիւնը հրամայեց հրապարակներէն վերցնել աթոռները եւ մասնաւոր խանութ բանել, ինչ որ չեն կրնար ընել Հայերը: Մէկ խանութին վարձքը առնուազն 40 տոլար է եւ յարմար խանութ ալ չի գտնուիր: 15 տարեկաններն վար մանչերը ո'ր եւ է գործ չեն կրնար ընել, արգիլուած է: Եթէ ծնողքը դպրոց չդնէ, կառավարութիւնը ինք ձրի դպրոց կը տանի, բռնի:

Վերջերս աւելի խստացուցին օրէնքները: Քուպա եկող մը 18 տարեկանէն վեր ըլլալու եւ ձեռքը ապահով հացէ մը ունենալու է, որպէսզի ներս ընդունուի: Հոն հասնելուն պէս վար կը դնեն թրիս-քոնեայ ըսուած տեղը որ քուպահայէն բաժնուած փոքր կղզի մըն է: Անկեղ պիտի մնան մինչեւ որ ինքնութեան թուղթ հանեն, այն ալ միջնորդի ձեռքով: «Սրմանալ»ները մէկի տեղ տասը կ'առնեն. յետոյ, երբ վաճառական մը երաշխաւոր ըլլայ, նորեկը կրնայ ցամաք ելլել, եթէ ոչ ետ կը ղրկեն: Ընչքի հիւանդութենց յատուկ բաժին մը կայ, ուր շաբաթը մէկ կամ երկու անգամ կը քննեն բժիշկները: Ցաճախ լաւ աչքերն ալ կ'աւրեն, որպէսզի ետ ղրկուին կամ 200 տոլար կաշառք առնեն:

Մինչեւ հիմա բոլոր թերթերուն մէջ կը գրուին այս պարագաները, բայց դուրսէն չեն հաւատար, կարծելով թէ մայր հայրենիք կուգան: Քուպա հասնելէ յետոյ չարաչ ը կը զղջան, երբ ալ անօգուտ է: Հիմա ալ կ'ուզեն Ֆրանսա գալ, բայց հրաման չկայ: Ինչպէս որ վերջերս իբրեւ փախստական բանտարկեցին Խարբերդցի հայրենակից մը, կարապետ: Ես ինքս երկու տարի մնացի եւ հազիւ ազատեցայ այդ դժոխքէն: Վերջերս ամերիկեան քաղաքացի երիտասարդներ եկան ամուսնացան հայ աղջիկներու հետ եւ վերադարձին արտօնագիր ղրկելով, կրցան տանիլ իրենց կիները: Ո'վ որ քաղաքացի է, կրնայ տանիլ իր կինը եւ 18էն վար զաւակները. սակայն, ինչպէս ըսի, այժմ 18էն վար ոչ մէկը կրնայ քուպա մնալ: Գաղթային միութենէն եւ կիներու միութենէն զատ, կայ նաեւ Մալաթիացիներու կրթասիրաց ընկերութիւն մը: Ֆրանսա աւելի ապահով է քան քուպան:

Ե. Յակոբեան

ՊԱՂ ՀՈՎԵՐ
ԵՐԵՒԱՆԻ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾՆԻ ՄԻՋԵԻ

Նորէն պաղ հով մը կը փչէ Երեւանի եւ Էջմիածնի միջեւ: Օրուան իշխանութիւնը երկու տարիէ ի վեր կը ճգնի թաւրիզէն Հեռացնել առաջնորդ Մելիք-Թանգեան արքեպս.ը, իբրեւ. հակահոհրդայինն: Ա.,,ս առիթ դիմած էր նաեւ կաթողիկոսին, պահանջելով որ կամ ետ կանչէ զայն, եւ կամ Երեւսաղէմ ղրկէ: Ատրպատականի պաշտօնական մարմինները եւ ժողովուրդը ոչ միայն չեն կատարեր այս «Հրամանը», այլ եւ առաջնորդին յոբելեանը տօնելու կը պատրաստուին...:

Բայց խնդիրը պարզենք իրենց իսկ բերնով: «Հոյժողկոմ» երընկեան վերջերս այս խնդիրներու մասին տեսակցութիւն մը ունեցաւ Խորէն եւ գարեգին եպիսկոպոսներուն հետ: Պատասխանելով «Խորհրդային Հայաստան»ի հարցումներուն, գործավարը հետեւեալ յայտարարութիւնները արած է.

— «Ներկայիս չկայ կրօնական համայնքներու գոյութիւնն ու իրաւասութիւնը ճշդող յատուկ օրէնք: Ցեղափոխութենէն յետոյ վերջ արուեցաւ ցարական բոլոր օրէնքներուն, անոնց հետ նաեւ «պոլաժենիա»ին: Խորհրդային Հայաստանի հիմնական օրէնքներով եկեղեցին բաժնուեցաւ պետութենէն, անկէ խլուեցան բոլոր պետական հանգամանքները եւ ջնջուեցան հոգեւոր հաստատութեան սեփականութեան իրաւունքները: Ա,յժմ կը մշակուի յատուկ օրէնք: Ա,յս՝ մէկ խնդիր:

Երկրորդը՝ կալուածներու խնդիրն է: Էջմիածնին յատկացուած է 40 տեսխադին վարելահող, այն պայմանով որ կազմակերպուի օրինակելի տնտեսութեամբ: Էջմիածնի ներկայացուցիչները դժգոհութիւն յայտնեցին հողերու որակին մասին: Հողային գործավարութիւնը յատկացուց իրենց ուզած հողերը: Բայց ես մանաւանդ ուշադրութիւն հրաւիրեցի Էջմիածնի յատկացուած այգիներու վիճակին վրայ: Քանի մը տասնեակ տեսխադին այգիները կը գտնուին անմխիթար վիճակի մէջ: Յատուկ յանձնաժողովը պարզեց որ այդ այգիները չեն մշակուիր եւ կը գտնուին վերջնական քայքայման վտանգին տակ: Ես յայտնեցի Էջմիածնի ներկայացուցիչներուն, թէ մէկ տարի պայմանաժամ կը տրուի, այդ այգիները մշակելու համար, հակառակ պարագային, ետ պիտի առնուին եւ պիտի տրուին անոնց որ կը մշակեն: Ա,յս՝ կրկրի տնտեսական բարձրացման անհրաժեշտ պահանջներէն մէկն է:

Երրորդ խնդիրն է Էջմիածնի, առանձնապէս անոր գաղթականին ներկայացուցիչներուն վարած քաղաքականութիւնը:

Ես մատնանշեցի որ գաղութներու մէջ Էջմիածնի ներկայացուցիչները կը վարեն հակահայաստանեան եւ հակախորհրդային քաղաքականութիւն: Ընդհանրապէս շատերը նետուած են քաղաքական պայքարի ասպարէզ: Ատրպատականի առաջնորդ Ներսէս Մելիք-Թանգեանը կը վարէ ծայրայեղ հակախորհրդային քաղաքականութիւն եւ դաւեր կը լարէ Խորհրդային Հայաստանի դէմ:

Ուրիշ տեղ մը, Փարիզի մէջ, կաթողիկոսի լիազօր ներկայացուցիչ պալաքեան եպիսկոպոսը Թիւմական խորհուրդ կը կազմէ եւ անոր անդամ կը հրաւիրէ երկրէն վռնտուած ոմանկին կառավարութեան ապօրինի պատուիրակութեան ներկայացուցիչը եւ այսպէսով կ'ընդունի պատուիրակութեան օրինական գոյութիւնը: Ա,յդ քայլին պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ Էջմիածնի վրայ:

Ուրիշ տեղ մը, Ամերիկայի մէջ, Էջմիածնի ներկայացուցիչ Ցիրայր եպիսկոպոսը եկեղեցին դարձուցած է մեր դէմ մղուած քաղաքական պայքարի վայր. ոչ միայն եկեղեցիներուն մէջ կը տօնուի Մայիս 28ը, այլ եւ ինքը շատ անգամ կը նախագահէ այդ տօներուն: Մայիս 28ը խորհրդային Հայաստանի հակառակորդները դարձուցած են պայքարի օր:

Ա,յսպէս, ուր ալ առնենք, Էջմիածնի ներկայացուցիչները մեծ մասով փոխանակ իրենց հօտի կրօնական գործերով զբաղելու, միացած են մեր հակառակորդներուն հետ, եւ կը պայքարին Խորհրդային Հայաստանի դէմ: Կը կարծեմ թէ քանի այս քայլերը կը կատարուին Էջմիածնի պաշտօնական ներկայացուցիչներուն կողմէ, պատասխանատուութեան որոշ մէկ մասը կը ծանրանայ Էջմիածնի վրայ: Կառավարութիւնը այս բոլորի դիմաց գերազանցապէս համբերատարի դերի մէջ է. սակայն անհրաժեշտ է որ պարզուի թէ Էջմիածինը իր ներկայացուցիչներով Խորհրդային Հայաստանի ժողովուրդին հե՞տ է, թէ անոր հակառակորդներու շարքին մէջ: Ա,յս պարզութիւնը անհրաժեշտ է թէ Հայաստանի աշխատաւորութեան եւ թէ իրենց շահուն տեսակէտով: Հոգեւոր ղեկանութիւնը պարտաւոր է քաղաքական պայքարի հանդէպ ըլլալ չեզոք եւ զբաղիլ հաւատացեալներու գործերով:

Պայքարը ի վերջոյ պայքար կը ծնի»:

ԼՈՅՏ ՁՕՐՁ ԱՇԽԱՏԱՒՈՐԱԿԱՆ?

Ա,նգլ. Խորհրդարանի վերջին ընտրութեանց մէջ իր պարտութենէն ի վեր, Ազատական կուսակցութիւնը բոլորովին կորսընցուցած է իր երբեմնի հմայքը եւ այլեւս վճռական ոեւէ դեր կատարելու անկարող է: Ա,յս կուսակցութեան պատկանողները դատապարտուած են ձուլուելու միւս երկու մեծ կուսակցութեանց մէջ՝ պահպանողական եւ աշխատաւորական: Արդէն ալեկոծման ձգտում ունեցողները՝ ինչպէս Զըրչիլ՝ սկսած են Պահպանողականներու կողմը անցնիլ. ձախակողմեանները ալ կոչուած են միանալու Աշխատաւորականներուն: Վերջին անգամ զրոյց ըլլեցաւ թէ Լոյտ Ճօրճ փափաք յայտնած է Աշխատաւորականներուն միանալ՝ Ազատական կուսակցութեան ամբողջ մամուլին հետ մէկտեղ: Զրոյցը այս ձեւին տակ հերքուեցաւ Մաքտոնալտի կողմէ: Միւս կողմէ, կը հաստատուի սակայն թէ ձեռնարկներ եղած են «Ձախակողմեան խմբակցութիւն» մը կազմելու, Ֆրանսայի մէջ եղածին նման:

ԵԳԻՊՏԱԿԱՆ ՓՐԵՏԻ ՓՕՆԻԻ 15 Նոյեմբերի վիճակահանութեան մէջ 50,000ական ֆրանք շահեցան հետեւեալ թիւերը.— 263,166 (1886ի պարտաթուղթերէն), 481008 (1903), 271,909 (1911): 5000 ֆրանք շահեցաւ թիւ 42174ը (1911):

ԶՈՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

Ի՞ՆՉՊԷՍ ԿԸ ՊԱՌԱԿՏԻՒ

Վաղանսէն Թղթակցութիւն մը կարդացի «Երեւան»ի 14 թիւին մէջ, Ց. Պայտունի ստորագրութեամբ: Իրեն վերադարձնելով բոլոր Հայհուշները, անմիջապէս կ'անցնիմ փաստերուն:

Ա.— Դէպ Ցունիսին, նախ քան 8օքթ. Բարսեղեանի ծանօթ առաքելութիւնը, վաղանսի Հօկի նշանակովի վարչութեան ատենապետ պ. Ց. Քէշիշեանը երկու անգամ հրաւէր ուղղած է Հ. Ց. Դ. կոմիտէի ներկայացուցչին, որպէս զի մտնեն Հօկի վարչութեան մէջ եւ զարկ տան անոր գործունէութեան:

Բ.— Օգոստոսի սկիզբները Հօկի ընդհանուր ժողովին մէջ, վարչութեան ընտրութեան ատեն, պայտունիները ու իրենց ընկերակից պ. Ազգուման-եանները եղան որ Դաշնակցականներու թեկնածուները ջրին:

Նոյն պայտունին փոխանակ խոստովանելու այս ճշմարտութիւնը, կ'ըսէր կ'ամբաստանէ Հ. Ց. Դ. կոմիտէն թէ «ամէն ինչ ըրաւ Հօկի մէջ գերակշիռ դիրք ունենալու»: Գոնէ խոստովանէր թէ Դաշնակցութեան աջակցութիւնը դադրեցնելէ անմիջապէս յետոյ, վաղանսի Հօկը Հարիւր անդամ կորսընցուց եւ այժմ մնացած է միայն 25 Հոգի: Ա,յսպիսով իրականութեան կը մօտենար բիւ մը:

Վեց ամիս առաջ մեզի ևս ղած դիմումին վրայ, մենք առաջարկեցինք եղբայրաբար միանալ եւ կազմել Ազգային Միութիւն մը, նկատի առնելով վաղանսի Հայ գաղութին սպառնացող պլասերման վտանգը, մեր երիտասարդութեան փճացումը, 100—125 Հայ փոքրիկներու մայրենի դաստիարակութենէ զուրկ մնալը, ներքին պառակտումները, փողոցային ու դաշտային յաճախ կռիւները, ինքնութեան թուղթերու շուրջ կատարուած զզուելի չարաշահութիւնները, զանազան կոշտութիւններ եւ խաբէութիւններ եւայլն, որոնց Հետեւանքով վերջերս տեղացիները խստացան մեզի դէմ, գործատեղին մտնելու կամ բնակարան վարձելու առթիւ:

Վաղանսը, որ Ֆրանսահայ գաղութին Համախումբ ու Հայաշատ չորրորդ վայրը կը նկատուի, կը ներկայացնէ անկազմակերպ եւ գատապարտելի վիճակ մը, աւելի գէշ քան Հարեւան փոքրիկ գաղութներ, որոնցմէ ոմանք տարիէ մը ի վեր ունին Ազգային Միութիւն:

Ա,յս պահանջը լրացնելու Համար, մենք Հրաւէր ուղարկած ենք բոլոր կարմիր պայտունիներուն, բայց ոչ ժամադրավայրը եկած եւ ոչ ալ պատասխան տուած են. մինչեւ որ վերջերս Լիոնի Ազգ. Միութեան ներկայացուցիչները Հիմը դրին առժամեայ մարմնի մը, ամբողջովին չէզոքներէ կազմուած:

Վերջերս կարգ մը տգեղ զրոյցներ ստիպեցին մեզ, նոր փորձ մը կատարել. ժողովի Հրաւիրուեցան բոլոր տարրերը, ինչպէս եւ Մալաթիոյ, Երզնկայի եւ Խարբերդի Հայրենակցական միութեանց ներկայացուցիչները:

Բայց խառնակիչները ձգձգեցին, յետոյ խուսափեցան: Չեմ ուզեր մանրամասնութիւններով խճողել «Ցառաջ»ի էջերը:

Պարոններ, եթէ իսկապէս կը սիրէք այս ժողովուրդը, չի բաւեր օրն ի բուն Հայաստանի «զուրնան» զարնել. Համձեցէք օր առաջ Հայաստան տանիլ զայն, որով ցամքեցուցած կ'ըլլաք Դաշնակցութեան «Հարստահարելու» աղբիւրները, եւ այն ատեն դաշնակցական ամէն ը՛կեր եւ աշխատաւոր պատրաստ է իր օրական վաստակէն բաժին մը յատկացնելու Հայաստան գացող Հայրենակիցներուն: Բարեկամաբար կը յորդորենք բոլոր կարմրուկ տիրացուներուն, գոնէ այստեղ, այս օտար Հողին վրայ պառակտում եւ անհանդուրժողութիւն չսերմանել ժողովուրդին մէջ. որովհետեւ Հետեւանքը կրնայ շատ մը անպատեհութիւններու դուռ բանալ:

Յ. Տ. Սրապեան

ԳՐԱԴԱՐԱՆ ՄԸ ՍԻՆ ՇԱՄՕՆԻ ՄԷՋ

Սէն Շամօնի Մալաթիոյ կըրթասիրաց մասնաճիւղը 500 ֆրանքի գիրքեր բերել տուաւ Պոլսէն: Գրադարանին նպատակն է օգնել գաղութի հայրենակիցներուն զարգացման: Գոյացած Հասոյթը միշտ պիտի յատկացուի գիրքերու գնման:

Պ. Պ. Ցէր Պօղոսեան յանձն առած է ձրիաբար կազմել գիրքերը:

Սէն Շամօն Կ. Մ.

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՇՐՋԱՆ ՄԸ

Խորհրդային թերթերը կը հաստատեն թէ Մայկոպի նահանգին Խադիժենսկի շրջանին մէջ Գարեաչի, Կլեուչի եւ Փեկուպա գետին ափերը բնակող Հայերը այսուհետեւ պիտի կազմեն ինքնավար շրջան: Բոլոր աշխատանքները պիտի կատարուին հայերէն լեզուով:

Այս ինքնավարութեան կապուած են ութը հայկական շրջաններ, նաեւ Գարեաչի Կլեուչի Սարովա գիւղը իր շրջանով: Այս տարեշրջանին պիտի բացուին 14 տարրական եւ մէկ միջնակարգ դպրոց, 600 աշակերտով: Ամբողջ շրջանին մէջ կ'ապրին 7000 Հայեր:

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ ԺԱՆՏԱԽՕ

Ղարաքիլիսէի գաւառի շարք մը շրջանները ժանտախտ ծագած է եղջիւրաւոր անասուններու մէջ: Միջոցներ ձեռք առնուած են հիւանդութեան վերջ տալու համար: Փակուած են Լէնինական եւ Դիլիջան տանող ճամբաները:

Նոյն ախտը կը շարունակէ ատրպատականի Ախալքալաքի մէջ (Վրաստան): Մարտակոչ կը գրէ թէ շիճուկի չգոյութեան պատճառով բժշկական մարմինը չի կրնար պայքարիլ համաճարակին դէմ: Գիւղացիները տրամադիր են զոհել իրենց անասունները Տարախմելի կայանին համար, որպէս զի շիճուկ պատրաստուի:

ԲԱԺԱՆՈՐԴՆԵՐՈՒՆ ԵՒ ԳՈՐԾԱԿԱԼՆԵՐՈՒՆ

Յատկապէս կը խնդրենք մեր բաժանորդներէն եւ գործակալներէն,—

1.— Ուշադրութեամբ, յստակ եւ ճիշտ գրել իրենց հասցէները, (փողոց, քաղաք, նահանգ):

2.— Դրամ (մանտափոսթ, չէք եւն.) ղրկած ատեն, որոշ եւ ամբողջ գրել միայն խմբագրին անունը, Schavarsch Missakian.

3.— Ջսպասել մասնաւոր ազդարարութեան, բաժնեգիները ղրկելու համար:

4.— Որոշ գրել «կը փնտուի» բաժնին յատուկ ազդերը (անուն, մականուն, փնտուողի հասցէ):

ներու մէկ նշանին կը սպասեն, իրենց կարգին ապստամբելու համար։

*** Լիբանանի մէջ 500 օթօմոպիլներ բռնագրաւուած են մէկ շաբթուան մէջ՝ զօրք փոխադրելու համար հարաւային Լիբանան։

Յարձակում Դամասկոսի վրայ

Կիրակի գիշեր հարիւր ապստամբներ Դամասկոս մտնելով յարձակեր են Շաղուրի ոստիկանատան վրայ եւ զայն կողոպուտի ենթարկած են։ Ոստիկան զինուորները փախած են։ Առջի օր կէս օրէն վերջ ապստամբները կրկին յարձակած են քաղաքին վրայ, սարսափի մատնելով բնակիչները։

Միայն 23 հայ ջարդուած

Պէյրութէն պաշտօնական հեռագիր մը վերջնական կերպով կը ճշդէ Հոկտեմբեր 18ին, 19ին և 20ին Դամասկոսի խռովութեանց եւ ռմբակոծութեան պահուն բնակչութեան տուած կորուստները։ Հայերու կորուստը կը հաշուուի 23 հոգի։ Ռմբակոծութեան հետեւանքով սպաննուած են 131 հոգի, որոնց մէկ մասը զէն ի ձեռին։

Ֆրանկին անկումն եւ ապրուստի սղութիւնը

Կարգ մը գործարանատէրեր շրջաբերականներ ղրկած են փոքրաքանակ վաճառականներուն, առաջարկելով ապրանքներու գիները որոշել տոլարի կամ սղերլինի հիման վրայ։ Վաճառականներու Միութիւնը իր ժողովին մէջ մերժեց այդ առաջարկը, յայտարարելով որ «Ֆրանքը միակ օրինական դրամն է Ֆրանսայի մէջ. եթէ իրրեւ չափանիշ ուրիշ դրամ ընդունինք, երկրին վատահութիւնը պիտի պակսի իր դրամին հանդէպ, եւ ապրուստը տարապայման պիտի սղէ»։

Կեցցէ թուրքերուս եղբայրութիւնը

Էնկիւրիի Ժողովրդային դեսպան Սուրիոյ յայտարարած է թէ «խիստ լաւ են Մ. Հ. Միութեան եւ Թուրքիոյ քաղաքական փոխյարաբերութիւնները։ Թուրքիոյ ամէնէն տագնապալի մէկ շրջանին սկսող ռուսեթուրք բարեկամութիւնը կը շարունակուի, անոր հետ զուգընթաց կը զարգանան նաեւ տնտեսական յարաբերութիւնները։ Ռուսական քարիւղը յաղողութեամբ տեղ կը գրաւէ թուրք հրապարակին վրայ։ Մտադիր ենք բամպակ ներածել Թուրքիայէն, ուրիշ ներածուները ալ կ'ըլլան Թուրքերու մասնակցութեամբ։ Գալով Մուսուլի խնդրին, Մուսուլի մէջ տիրող հոգեբանութիւնը ի նպաստ Թուրք կառավարութեան է։ Թուրք կառավարութեան կատարած բարենորոգութիւնները դիւրութեամբ կը զարգանան, քանի որ չափազանց արագութեամբ կ'ընդունուին։ Այս դէպքը կը հաստատէ թէ ժողովուրդի լայն շրջանակները փափաքող են բարենորոգութեանց եւ միաժամանակ կը հերքէ արտասահմանի մէջ այն տարաձայնութիւնները, որոնց համաձայն Թուրքերը դանդաղաշարժ եւ մոլեռանդ են։ Երկու երկիրներու համալսարանի ուսանողներն ու դասախօսները փոխադարձ այցելութիւններ պէտք է տան, զարգացնելու համար Թուրքիոյ եւ Ռուսիոյ միջեւ գոյութիւն ունեցող մշակութային կապերը»։

Ինքնութեան թուղթերու մասին

Գաւառներէն նոր գանգատներ կը ստանանք, ինքնութեան թուղթերու ծանօթ արձանագրութեան մասին։ Տեղական իշխանութիւնները կը շարունակեն Nationalité Turque գրել, հակառակ բոլոր բացատրութիւններուն, եւ արտաքին նախարարութեան Յուլիս 31 թուակիր շրջաբերականին։

Փութացինք պատկան մարմիններու ուշադրութեան յանձնել այս կէտը։ Մեզի պատասխանեցին թէ պէտք է իրենց հաղորդել անունները այն գաւառներուն ուր կը շարունակեն հին ձեւով գրել կամ կը մերժեն d'origine Arménienne *աւելցնել, որպէս զի անոր հասեմատ նոր դիմումներ ըլլան։ Այդ գաւառներէն հաղորդուած են Սէնթ-Էթիէնի և Սէն Շամօնի անունները, եւ պիտի իմացնենք ուրիշներ ալ, եթէ կան։*

Յոյներն ալ կը հրաժարին

Էնկիւրիէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ թուրք կառավարութիւնը ընդունած ըլլալով զուիցերական քաղաքային իրաւունքը, Հրեաներէն եւ Հայերէն յետոյ Յոյներն ալ հրաժարած են Լոզանի դաշնագրին փոքրամասնութեանց իրաւունքներէն։

Իթթիհատի ատացուածքներն ալ ղեռ գոյ

Էնկիւրիի կառավարութիւնը Ազգ. Մեծ ժողովին ներկայացուցած է օրինագիծ մը, որով նահանգային վարչութեանց կը թողուին Իթթիհատի բոլոր ստացուածքները։ Օրինագիծը կը քննուի ելմտական գործավարին ներկայութեան։

Մէկ անգամէն պիտի ծախեն

Ակէ առաջ լքեալ գոյքերը երկու անգամ աճուրդի կը դրուէին։ Ակէ վերջ որոշուած է մէկ անգամէն ծախել զանոնք։

«Մուսուլ պիտի ձանրմոզ»

Մուսուլի խնդրին առթիւ Լա Հէյի Միջազգային ատեանին այն վճիռը թէ Ազգ. Դաշնակցութեան Ժողհուրդին տուած որոշումը պարտադիր պիտի ըլլայ երկու կողմին համար ալ, մեծ յուզում յառաջ բերած է Էնկիւրիի մէջ։ Գործավարներու Ժողհուրդը Մուսթաֆա Քէմալի նախագահութեան տակ կարեւոր նիստ մը գումարած եւ միաձայնութեամբ որոշած է բացարձակապէս մերժել ո եւ է կարգադրութիւն, որ Մուսուլը կը բաժնէ Թուրքիայէն։ Արտաքին գործավար Թեվֆիք Րիւշտի պէյ արդէն ժխտնկ հասած է, պարզելու համար Թրքական տեսակէտը։ Աբեւելքի մէջ անգլեֆրանս. գործակցութեան լուրերը նոյնպէս յուսաբեկութիւն առաջ բերած են եւ «Հաքիմիյէթի Միլլիյէ» խմբագրականի մը մէջ կ'ըսէ թէ «միայն Անգլիացիները չեն որ մեզի կը հակառակին։ Զենք հասկնար Ֆրանսայի դիրքը։ Սակայն պէտք է գիտնալ որ մեր դիրքը որոշ է եւ հաւանական բոլոր դէպքերը նկատի առնուած են։»

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Ա. Բ. Մ. Ն.-Գարօ Թաղ. կոմիտէի բոլոր ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին յաջորիկ Շաբաթ երեկոյ (5 դեկտ.) ժամը 8ուկէսին, 131, Faubg. du Temple, Ռոստոմի սրահը։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՑՔԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ յաջորիկ կիրակի 6 դեկտ. ժամը 3ին, Ռոստոմի ընթերցարանը, 131 rue du Temple.

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ Զարգացական Միութեան Բ. Տարեշրջանի ամավերջի թատերական ներկայացումը տեղի կ'ունենայ դեկտ. 20ին, կիրակի, ժամը 2,30ին, Սալ Ժան տ'Ըրք։ Պիտի ներկայացուի «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ» (Թրգ. Ռուսերէնէ Պ. Սարաճեանի կողմ.) Ցրամ 4 արար 1 պատկեր, եւ կատակերգութիւն «ԵՍ ՄԵՌԱՑ», մէկ արար։

ՀԱՅՊԱՐԱԿԱՑԻՆԵՐԱՆԱՕԳՈՒԹԻՒՆ

ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ

Նախագահութեամբ

ՏՕՔԹ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԻ

Դեկտ. 6 կիրակի գիշեր ժամը 8,30ին

184, bld. St. Germain Salle de Geographie-ի մէջ

Կը բանախօսեն՝

Բժիշկներ ԳՕԼՕԼԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ եւ ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ

Մուտք՝ 5 եւ 2 ֆրանք։

կանանց եւ արանց

ԴԵՐՁԱԿ

ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

51, Rue de Seine

Meiro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57

Ձափի վրայ ամենավերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ճոխ մէթերք երկու սեռի չատուկ անդր. և ֆրանս. կերպասներու։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑՆԵԼԻ

Ի դիւրութիւն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ գիշերուան ժամը 10։

Բաւական է մէկ անգամի այցելութիւնը, տեւական յաճախորդ դառնալու համար։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St. Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

ջերմամիզութեան, ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Քիմիական տարրալուծումներ

Առկէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹՈՒԱԾԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր Ամէն օր 2.30 — 7.30

Կիրակի եւ տօն օրերը 9 — 12

ՈՒՐԻՇ ԱՏԵՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՖՕԹՕ ՖԷՊԻՒՍ

ՑԱԿՈՒԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՆԹԵՐԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

Դիւրամատչելի գիներով

ԱՆՑԱԳՐԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ ԿԷՍ ԺԱՄԷՆ ՅԱՆՁՆԵԼԻ

Իրիկուան ժամը 7էն վերջ ժամադրութեամբ

1, Boulevard Poissonnière, Paris. Մուտք՝ 37, Rue Poissonnière.

(«Մաթէն»-ի շէնքին ճիշդ դիմացը)

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Թերթանուշ (փաքլաւա) անխարդախ կարագով եւ Թելյայս (քատայիֆ) հիւմ եւ եփած

Թերթանուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր

Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին

ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.

(Métro ; St. MICHEL)

Մուտք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes էն եւ գետնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։

Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու դիւրութեան համար։

ԳԻՐՔԵՐ

ՎԷՊԵՐ.— Խաչագողի Յիշատակար. 18, Մանչ Աղջիկը 16, Ֆօմա Կորտիէֆ 8, Կինը 3, Դարձ 6, Վերջին Բաժակը 6, Թուղթի Փառք 3, Թիւրքմէնուհիներու կռիւը 4, Բարիզէթ 5, Չօճա Նասրէտտին 12, Աքլոր եղբայր 5, Աշըգ Դարիպ, Հայերէնը 6, Թրք.ը 4, Պղնձէ քաղաք 2, Քէօր օղլու 1.50, Կիւլիվէրի ճամբորդ. 2, եւայլն։

ԹՈՏԵՐԳ.— Ճամբուն վրայ 4, Պատուի համար 5, Զար ոգի 8, Նամուս 6, Մերկ կինը 7, Արշին Մալ ալանՅ, Ուշ Լինի 2, Նա Չլինի 2, Չարտաշ 4, Լէպլէպիճի Չօրչոր 3։

ՉԱՒԵՇՏՆԵՐ.— Չարշըլը Արթին 4, Երկու Խուլեր 2, Փարոսի Պահապանները 1, Պաշտօնս Խոմբալ է 1, Ճեպընթաց Նորածին 1, Չորս Չաւեշտներ 3, Չավալլըն 1, Կառքի արկած մը 1, եւլն.։

ՉԱՆ.— Երգարան 7, Երազահան 3, Ֆրանս. Չրուցատրութիւն 4, Երգեր ու Տաղեր Դուրեանի 1, Անձկութեան Ժամեր 1, Ի՞նչ կ'ըսեն ձեռքի գիծերը 5, Թօփալ Օսման 2, եւլն։

Ապահով տպագրանքները նկատի չեն առնուիր։ Ստանալու համար դիմել.— L. Mozian, 5 ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿ

ԳԱՐԱԵԱՆ

Tailleur Mignon

5, rue Mignon,— Métro Odéon եւ St. Michel

Յօսիէթէ Յավանեի Թատրոնին դէմ։ Ձմրան համար պատրաստած է ճոխ մթերք մը փրանսական եւ անգլ. սիրուն կերպասներու։

Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկուննները մինչեւ 8.30։ Իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30։

ՏՕՔԹՈՐ

Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԱՉՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹՒՆՆԵՐՈՒ

120, Boulevard de Grenelle

Métro La-Motte Picquet.

Tél. Invalides 31-48

Կ'ընդունի ամէն օր 4—6

երեք., Չինգ. եւ Շաբաթ 12—1

Կիրակի օրերը 10—12

Իսկ Բ., Չորեք. եւ Ուրբաթ 6—8

22, rue Nationale Billancourt

Կ'ՓՆՏՌՈՒԻ

Ազատի Գալաչեան կը փնտռէ եղբայրը Գրիգոր Գալաչեանը բնիկ Ակնցի, որ 1923 Նոյ 7ին պէյրութի Ընթիլի Եաս գիւղի ամերիկեան ոբանոցէն Ֆրանսա փոխադրուած է։ Տեղեկացնել Խաչատուր Ժամկոչեանի Barraque de la Lunette N° 12, Lancey (Isère) France.

Բնիկ պոլսեցի (Սկիւտար) Խոդր Սարաճեան կը փնտռուի քրոջ Մէօհրիւպէ Շամտանճեանի կողմէ։ Ցիշեալը պատերազմէն առաջ Նիկոմիդիա ապրած է փարիզ եւ լսուած է։ Տեղեկացնել՝ Մէօհրիւպէ Շամտանճեանի, 53, rue Claude Decaen, Paris 12e.

Մամբրէ պէքիրեան կը փնտռէ պարտիզակցի Ստեփան Գալուստեանը որ Մարսէյլ եղած է նախապէս։ Տեղեկացնել Ստեփան Ցեանի 6 rue Piccini Փարիզ 16րդ։

Հայրապետ ու Սիրական Ստեփաններ կը փնտռեն իրենց քոյր Գոհարիկ Հաճի Ստեփանը, պիճճիկի թիւրքմէն գիւղէն, որ Ըրզրումը ձեռքէն առնուելով ղրկուած էր, բայց Հետքը կորսուած է։ Տեղեկացնել Հայրապետ Ստեփանի Grand-Mas-des-Roy, Par Arles (B. du Rh.) France.

ՍԱԿԱՐԱՆ

1 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	122 50
Տոլար,	Dollar	25 30
Մարք (ոսկի)	Mark	5 90
Թրքական Ոսկի	L. Trq.	13 50
Թրք. ոսկի	» or	97 —
Մէճիտիէ	Médjidié	9 —
Լէվա 100 ֆրանք	Léva	18 40
Տրախմի »	Drachme	31 —
Լիր » »	Lire	102 —
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	114 —
Ֆրանք »	Frc. Suisse	493 —
Ռուբլի	(10 Roubles or)	122 —

ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ		
Եգ. Կր. Ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	1850 —
» II	»	1725 —
» III	»	1670 —
Ռումելի երկաթ.	Lots turcs	120 —

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette, Paris(10e)

ՅԱՌԱՋ

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration (Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն) 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ս.	5 ս.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ
4
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1925

4 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 54 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԹՐՔԱԿԱՆ ԹՆԱՈՒԿԸ

Էրզրումի եւ Սըվազի խլրտումները, որոնք պարզ միջադէպեր կ'երեւային, լրջօրէն յուզած են Էնկիւրիւն:

Ա՛յդ կը հաստատեն վերջին լուրերը եւ թուրք մամուլին արտայայտութիւնները: «Ճիւմհուրիյէթ», պոլսոյ քէմալական օրկանը, լինել-չլինելու խնդիր կը նկատէ դէպքը: Տակաւին բացուած չէ վրագոյրը. մանաւանդ որ բոլոր աղբիւրներն ալ թրքական են, եւ թուրք քէմալական: Բայց, յայտնի կ'երեւայ որ միայն գլխարկի և ֆէսի խնդիր չէ եղածը: Կասկած չկայ որ թուրք ամբոխը սաստկապէս յուզուեր է, բռնի պարտադրուած նորութիւններէն: Դարեւով փաթթոցին, «շալվարին», «էնթարի»ին եւ ֆէսին փաթթուած բազմութիւնները չեն կրնար յեղաշրջուիլ մէկ օրէն մէւսը: Տակաւին տասնհինգ-քսան տարի առաջ, էրզրումի մէջ կը ծաղրէին տափատ հագնողներն անգամ, իսկ իթթիհատական Սահմանադրութեան շրջանին, քանի մը հայ գլխարկաւորները աչքի փուշ դարձեր էին: Եւ չմոռնանք որ՝ կարմիրը «Արեւելեան նահանգներու» պոլիսը կը համարուէր, ա՛յն օրերուն...: Թուրքին ֆէսն եւ գլուխն այնքան նոյնացած են իրարու հետ որ, մէկը առանց միւսին անբնական կ'երեւայ: Ֆէսն ու փաթթոցն ոչ միայն քաղաքական հաւատարմութեան, այլ եւ կրօնական ուղղափառութեան շօշափելի փաստերն են: Պոլսոյ մէջ շատեր սովորութիւն ըրած էին մուճակի վերածել իրենց հինցած ֆէսերը. եթէ լրտես մը տեսնէր այդ մուճակը, հետեւանքը, — բանտարկութիւն էր, ծեծով ճոխացած:

Պարզ է, այս հոգեբանութեամբ քարացած ժողովուրդ մը դիւրաւ չի համակերպիր նոր արդուզարդին: Մնաց որ, ան չէ հանդուրժած նաեւ նոր կարգ ու սարքին, հակառակ բոլոր տարփողանքներուն: Մանաւանդ «Արեւելեան նահանգները» թիթու միապետական են, եւ կարօտով կը փնտռեն խալիֆա-փատիշահ: Անոնց երեսփոխանները ալ, հօճա Րայիֆէն մինչեւ Րիւշտի փաշա, միշտ կասկածի ենթակայ են Անգ. Մեծ ժողովին մէջ, ուր երբեմն վախկոտ հարցումներ կ'ուղղեն, բայց յանկարծ կը կենան:

Մէկ խօսքով, աւազի վրայ հիմնուած է թուրք «հանրապետական» իշխանութիւնը, առանձնապէս այդ նահանգներուն մէջ. մանաւանդ որ, քրտական շարժումն ալ նոր ճեղքեր բացաւ: Ոչինչ կ'ապացուցանեն տեղական պաշտօնեաներու կողմէ շարադրուած եւ Էնկիւրի քաշուած հեռագիրները: Թուրք մամուլին բանեցուցած լեզուն աւելի շատ բան կ'ըսէ իրական կացութեան մասին, քան այդ հեռագիրներն ու հանրագրութիւնները: Այսօր, աւելի քան երբեք զօրաւոր է կոտրել-թափելու ձգտումը: Անկախութեան դատարանները շոգեկինդ կը գործեն արդէն, նահանգէ նահանգ, քաղաք քաղաք պտտցնելով իրենց սարսափը: Միայն ա՛յդ պարագան ամէնէն պերճախօս ապացոյցն է տիրող մտահոգութեան:

Պէտք է արդար ըլլալ եւ ընդունիլ թէ իսկապէս նշանակալից են Էնկիւրիի արդիացման փորձերը, սուլթան-խալիֆայութեան ջնջումէն մինչեւ ֆէսին հանդիսաւոր թաղումը: Բայց, այդ բոլոր ձեռնարկները դերասանական կը դառնան, երբ թեթեւ ակնարկ մը նետենք ներքին ճակատին վրայ: Արտաքին բոլոր արդուզարդին, մզկիթին եւ շպարին տակէն՝ կոպիտ գիծերով կը ցցուի, նորէն, Թուրքիոյ հին դիմագիծը, բարբարոս, աւերիչ եւ անյագ: Եւ ա՛յս է որ, վերջը-վերջը ամուլթան պիտի դատապարտէ արդիացման բոլոր ջանքերը, եւ պիտի փուլթացնէ վերջնական քայքայումը: Ա՛յս վտանգին գիտակցութիւնն է որ կը մղէ Էնկիւրին յախուռն ճիգ մը փորձել Մուսուլի ճակատին վրայ եւ լրութեան դատապարտել ներքին խլրտումները, թնդանօթի որոտման մէջ: Մուսթաֆա Քէմալ փառքի գագաթնակէտը հասաւ զինուորական յաղթանակներով. եւ անոնց շնորհիւ է որ այսօր կ'իշխէ իրբեւ դիկտատոր: Առանց այդ հմայքին եւ իր ուժեղ բանակին, դժուար թէ կարելի ըլլար սանձել դժգոհութեան յարաճուն ալիքը, որ կ'երկարի Պոլսէն մինչեւ Էրզրում եւ Ատանա, նոր Թուրքիոյ լայնքին և երկայնքին: Վտանգը աւելի ակներեւ է անոր համար որ, հացի խնդիրն ալ կը պահէ իր ըութիւնը, հակառակ բոլոր աւետիսներուն: Թուրք պաշտօնեաներու անհամար բանակ մը անօթի է նորէն, ինչպէս երէկ: Կ'ուտեն եւ կը վայելեն անոնք որ կրցեր են հաճոյանալ օրուան վարիչներուն: Միւս կողմէ, տնտեսական տագնապը կը սաստկանայ ամէնէն բանուկ նահանգներուն մէջ: Երեք տարի առաջ համաժողով մը կազմուեցաւ, որոշումներ տրուեցան, եւ սակայն, իզմիրը գերեզմանէ մը տարբերութիւն չունի այսօր, իրենց իսկ խոստովանութեամբ:

Այսպէս կամ այնպէս, քանի կ'երթայ, կը խճճուի թրքական թնճուկը: Աւելորդ է գուշակութիւններ ընել: Կը բաւէ միայն դիտել:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԳԱՐՇԵԼԻ ՔՍՈՒԹԻՒՆԸ

Մեր վերջին խմբագրականով ուշադրութիւն հրաւիրած էինք այն գարշելի խաչակրութեան վրայ, զոր կը մղեն Երեւանի, Թիֆլիսի եւ Բագուի հայ թերթերը, հաւատացնելո թէ «Դաշնակ»ները կամաւորական խումբեր կը կազմեն Մարոքի եւ Սուրիոյ մէջ, «ընդդէմ ազատութեան համար անհաւասար կռուել եւած արեւելեան ժողովուրդներուն»: Մենք այս մասին արտայայտուեցանք ոչ այնքան հրէշային սուտ մը երեւան հանելու, որքան անոր զարհուրելի հետեւանքները պարզելու համար: Որովհետեւ, այսպէս կամ այնպէս, այդ հրատարակութիւնները կը թարգմանուին, կը կարդացուին, եւ կը սրեն արդէն իսկ դիւրագրգիռ միտքերն ու կիրքերը, մասնաւորապէս Սուրիոյ մէջ:

Պէյրութի «Նոր Փիւնիկ»ը, խօսելով այս միեւնոյն զրպարտութեան վրայ, կը գրէ.—

«Ահա ձեզի հրապարակային սուտ մը, որուն տակ թաղնուած է բացառապէս ֆեսաւելու ոճրածին ցանկութիւնը: Պոլշեւիկ թերթը կը կրկնէ ճիշտ այն, զոր իրմէ առաջ, դիտումնաւոր կերպով ըսեր են Թուրք թերթերը: Այսինքն ցոյց տալ հայ գաղթականը Թշնամի՝ Արեւելքի իսլամ ժողովուրդներուն, անոր վրայ հրաւիրելով ըմբոստներու զայրոյթը:

Հ. Յ. Դաշնակցութիւնը զրպարտելով գոյութիւն չունեցող փաստի մը համար, պոլշեւիկները դիտակցօրէն կը դաւեն Սուրիա ապաստանած հարիւր հազարաւոր Հայերուն դէմ: Ու մայր երկիրէն՝ փոխանակ աջակցութեան, Հայաստան ընդունուելու Հերմ խօսքը լսելու, հայ գաղթականը առարկայ է Թուրք Հարդարարին վայել լուտանքներու»

ՀԱ ԿՑՈՂԻՆ ՇԱՏ ԲԱՐԵԻ

Ամերիկայի «Պայքար»ը (ամսագաւար), կը գրէ Նոյեմբեր 19ի խմբագրականին մէջ.

«Իզուր սխալ է նաեւ այն միտքը թէ հայ ազգին վերջին դժբախտութեանց պատասխանատուն հայ կուսակցութիւններ են, թէ անոնք իրենց չիմարական ու անխորհուրդ ձեռնարկներով պատճառ եղան որ Թուրքիոյ Հայութիւնը իր հայրենի երկրէն արմատախիլ ըլլայ ու կոտորածի: Նախ, հայկական խնդիրը ունի իր շատ բարդ պատճառները եւ Թուրքիոյ հայաջինջ քաղաքականութիւնը կուսակցութիւններէն եւ նոյն իսկ Ներսէս Պատրիարքի Ա յսթէֆանոս եւ Պերլին դիմումէն շատ առաջ սկսած է: Ասիկա հաստատելու համար պատմական շատ յայտնի ու առատ փաստեր կան:

«Մեր մէջ ալ թերահաւատներ եթէ կան, թող Պատրիարքարանի դիւանատուները, 50ական Թուականներէն սկսեալ արձանագրութիւնները, պրպտեն եւ պիտի հաստատուին: Կուսակցութիւնները արդիւնք են այս հայաջինջ քաղաքականութեան դէմ կազմակերպեալ ազգային ինքնապաշտպանութեան բնազդին:»

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Գ. Էջին մէջ հրատարակած ենք էրզրումի եւ Սըվազի վերջին խլրտումներուն մանրամասնութիւնները:

Պոլսոյ վերջին թղթակցէն հետեւեալ նոր տեղեկութիւնները կը քաղենք.—

Տրապիզոնի մէջ ո եւ է շարժում կամ ցոյց չկայ: Ծարդ էրզրումի մէջ 114 հոգի ձերբակալուած են, որոնց երեքը կախաղան հանուած, իսկ երկու-քը տասնական տարի բանտարկութեան դատապարտուած են: Միւս ձերբակալեալներուն դատավարութիւնը կը շարունակուի:

Րիզէի մէջ կարգ մը մասնակի երեւոյթներ պարզուած են, սակայն ո եւ է շարժում տեղի չէ ունեցած:

Կառավարութիւնը վերոյիշեալ շրջանակներու վիճակն ու ընդհանուր կացութիւնը քննելով, կարգ մը միջոցներ ձեռք պիտի առնէ:

Վարչապետ Ըսմէթ փաշա ներքին գործավարութեան պաշտօնատունը այցելելով, գործավար Ճէմիլ պէյի հետ քննեց էրզրումի միջադէպին մասին առնուած տեղեկութիւնները: Միջադէպի ծագումին մասին քննութիւնները յառաջ կը տարուին, զանազան վճիռներ տրուած են 16 հոգիի մասին, որոնց դատավարութիւնը վերջ գտած է:

Հաստատուած է թէ, էրզրումի միջադէպին առեն, շրջակայ մէկ երկու կուսակալութիւններու մէջ ալ նմանօրինակ քարոզութիւններ կատարուած են: Այդ շրջաններուն մէջ եւս էրզրումի միջադէպին համանման դէպքերու հաւանականութիւն կար, սակայն, կառավարութեան կողմէ ձեռք առնուած միջոցներու շնորհիւ, անոնց առաջքը առնուած է: Ներկայիս ամէն կողմ կատարեալ հանդարտութիւն կը տիրէ:

⁂ Անկախութեան դատարանը շարունակեց դատավարութիւնը Սըվազի «Մեճլիսի Իտարէ»ի և թաղապետա՛ան ժողովներու անդամներուն, որոնք ամբաստանուած էին Գործավարներու խորհուրդին դէմ անասստած եւ կառավարութեան վարիչներուն դէմ գրուած բարբաջանքի գրութեան մեղսակից ըլլալու յանցանքով:

⁂ Անկախութեան դատարանը պտտեր է Սըվազի քաղաքին զանազան մասերն ու շուկան եւ հարցաքններ է գաւառներէն բերուած շատ մը կասկածելի անձեր,

Նորէ՞ն պիտի ռմբակոծեն

Լոնտոնէն քաշուած հեռագրի մը համաձայն, Սուրիոյ ֆրանսական գինուորական իշխանութիւնները իմացուցեր են Դամասկոսի օտար հիւպատոսներուն, թէ թերեւս հարկ ըլլայ նորէն ռմբակոծել քաղաքին զանազան թաղերը, եթէ հրոսախումբեր դան հաստատուին: Վտանգի պահուն, երեք անգամ թնդանօթի պիտի արձակուի օդին մէջ, իբրեւ ազդանշան:

⁂ Հալէպէն եւ Դամասկոսէն պատուիրակութիւններ հասած են Պէյրութ՝ տեղւոյն բնակչութեանց բաղձանքները ներկայացնելու համար նոր մարզպանին:

⁂ Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Դամասկոսի ամերիկեան հիւպատոսը հրահանգ առած է իր կառավարութենէն՝ ամէն վայրկեան պատրաստ ըլլալ եւ հպատակները հեռացնել, եթէ Ֆրանսացիները որոշեն նորէն ռմբակոծել քաղաքը: Օդանաւեր կը հսկեն քաղաքին վրայ. հրասայլեր եւ զրահապատ շոգեկառքեր պատրաստ են կրակ տեղալու որ եւ խումբի վրայ որ կը միանայ ապստամբներուն:

⁂ «Շիքակօ Թրիպիւն»ի մասնաւոր թղթակիցը կը հեռագրէ Պէյրութէն.— Հասպայա անդադար կը ռմբակոծուի: Տիւրզիներու այս միջնաբերդը ա՛լ չի կրնար դիմանալ: Կ'ըսուի թէ Սէյֆ Ալթրաշի ուժերը աստիճանաբար դէպի Հերմոն լեռը կը քաշուին, լքելով Լիբանանի Տիւրզիները: Դեկտ. 1ին խուճապ մը ծագեցաւ Դամասկոսի մէջ, երբ տեղացի աւազակներ յարձակեցան պահականոցներուն վրայ: Ուժի ոստիկաններ փախան, ձգելով հրացաններ և ռազմամթերք:

Խումբ մը Տիւրզի երեւելիներ յայտարարութիւն մը հրատարակելով, կը պարզեն իրենց ազգային նպատակները: Ա՛յս յայտարարութիւնն ալ կը հաստատէ թէ Դամասկոսի շարժման պատերէն Պաքրի ինքզինքը նախագահ հռչակած է առժամեայ կառավարութեան:

Ֆրանսացիները առջի օր սկսան պաշարել 2000 Տիւրզիներ, որոնք վճռած են կռուիլ մինչեւ վերջին ռազմիկին ոչնչացումը, ինչպէս կը հաղորդէ անգլիացի փախստական կին մը որ Հասպայա կը գտնուէր: Վերջերս զինուորական խորհուրդ մը տեղի ունեցեր է, ըս-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՄԵՐ ՄԷՋ ԱԼ ՉԿԱՅ ԼՈՒԾԱԹԹԻ ՄԸ.

Ընդհ. պատերազմը, շատ մը աւերներու եւ թշուառութիւններու շարքին, իր ետին ձգեց նաեւ անհամար որբերու բազմութիւն մը, որ կրնայ համարուիլ գերագոյն դժբախտութիւնը։ Բոլոր ազգերը, իրենց պետական եւ անհատական ուժերով, իրենց լաւագոյնը ըրին, այս դժբախտ բազմութիւնները՝ սրբազան նպատակի մը համար ինկած քաջորդիներու այս թանկագին կորիւնները՝ պատշաճօրէն խնամելու եւ մանաւանդ զանոնք իրենց ազգային շահերուն համեմատ դաստիարակելու համար։

Պատերազմը, ինչպէս միշտ, այս անգամ ալ իր մեծագոյն հարուածը տուած էր շինական դասակարգին։ Քաղքենի դասը որեւէ ձեւով կը փրկուէր կամ նուազ կը հարուածուէր պատերազմի մղոքէն։ Իր պարտականութեան գիտակցութիւնը ունի, նոյնիսկ բնազդօրէն, շինական դասակարգը, որ պատերազմի առաջին փողին, հրացանը շալկած՝ կը վազէ սահմանի, պաշտպանելու համար իր հայրենիքը։

Ընդհ. պատերազմը, ինչպէս բոլոր ազգերու, Իտալիոյ ալ ձգեց 355,370 որբեր, որոնցմէ մօտ հարիւրին 70ը՝ 221,232 որբեր՝ կը պատկանէին շինական դասակարգին։

Մինչ մէկ կողմէ իտալական կառավարութիւնը իր կարելին կ'ընէր որբերու այս բանակը խնամելու համար, անդիէն ալ զօրաւոր անհատականութիւններ հրապարակ կ'իջնէին, իրենց անհատական ջանքերով սփոփելու համար այս համատարած թշուառութիւնը։

Խոշոր գէմք մը՝ Լուիճի Լուծաթթի, կը կազմէր ազգային խնամատարութիւն մը (Opera Nazionale) պատերազմի մէջ մեռնող գեղացիներու որբերուն համար, նպատակ ունենալով մէկ կողմէ «որբերու աչքերուն առջեւ պանծացնել ազնուականութիւնը այն արհեստին, զոր իրենց հայրերը կը կիրարկէին իրենց կենդանութեանը, եւ միւս կողմէ «կազմել փոքր հողատէրներու փաղանգ մը՝ իրենց հայրերուն նման նուիրուած խաղաղ աշխատանքի մը։»

Որբերուն մեծագոյն մասը 7էն 11 տարեկան էր. 11—18 տարեկանները քիչ էին։ «Օփէրա Նացիոնալէ»ին հետապնդած նպատակն էր 8էն 11 տարեկան փոքր որբերը օժտել երկրագործութեան գործնական գիտելիքներով եւ միեւնոյն ժամանակ դիւրացնել երկրագործական բարձրագոյն դաստիարակութիւնը՝ 12էն 18 տարեկան որբերուն։

«Օփէրա Նացիոնալէ»ն իր նպատակին կը հասնէր հետեւեալ կերպով.—

1. Կը հաստատէր գործնական կրթութեան առժամեայ դասընթացքներ, կազմելու համար երկրագործներ, որոնք քաջաբար գիտնային պատուաստել եւ յօտել ծառերը, բուծանել շերամորդ, կթել կովերը եւ սորվիլ մեղուաբուծութիւն եւ հաւաբուծութիւն։

2. Կը հաստատէր աշկերտութեան կեդրոններ երկրագործական հաստատութիւններու մէջ, կազմելու համար պարտիզպաններ, պանրագործներ, անասնաբոյծներ եւ մշակներ։

3. Կը հիմնէր երկրագործական գաղութներ։

Քիչ ժամանակուան մէջ Լուծաթթի կը հասնէր իր նպատակին եւ կը յաջողէր որբին սիրցնել հողը եւ օգնել անոր, կատարելագործելու համար իր նոր արհեստը։

«Օփէրա Նացիոնալէ»ին կատարած հայրենանուէր փառաւոր գործը կ'արժանանար պետական լայն աջակցութեան եւ սրբիչ միութիւններ եւ ընկերակցութիւններ ալ կը հետեւէին իր գործին, հիմնելով համանման հաստատութիւններ։

«Օփէրա Նացիոնալէ»ի օգնութեամբ, այսօր Իտալիոյ մէջ հաստատած երկրագործական գաղութներու թիւը կը հասնի 40ի, հողի, շէնքի եւ այլնի ստացուածքներու, 15,000,000 լիրի արժէքով եւ տարեկան 3,000,000 լիրի եկամուտով։

Հետզհետէ նոր գաղութներ կազմուելու վրայ են։

Այս երկրագործական գաղութները, ուրիշ տեսակէտէ մըն ալ ունին իրենց մասնաւոր արժէքը։ Համման տիպար հաստատութիւններ ցանցառ ըլլալով Իտալիոյ մէջ, անունք կ'ունենան զարգացնելու իտալական երկրագործութիւնը։

Որբերը՝ երկրագործական գաղութներու մէջ կը մնան մինչեւ իրենց 18 տարիքը եւ անկէ յետոյ իրենց հող, բնակարան եւ ծկան կենդանի տրամադրուելով, կը դառնան փոքր հողատէրներ։

Կան 50ական, 60ական հոգիներու երկրագործական մասնաւոր գաղութներ, որոնց բոլոր որբերը յատկացուած են երկրագործական բարձրագոյն կրթութեան։

*
* *

Անցնելով մեր հարազատներուն հոգածութեան եւ դաստիարակութեան հարցերուն, այս մասին արձանագրենք որ մարդ կը տատամսի գրիչը շարժելու, վախնալով կրկնութիւններէ։

Բայց սա ճշմարիտ է թէ՝ Թուրքիոյ մէջ հայ գիւղն ու գիւղացին ոչ եւս են։

Ճշմարիտ է նաեւ թէ՝ մեր որբերուն համար ալ իտալականին նման կազմակերպութիւն մը պէտք է, լաւագոյն կերպով ապահովելու համար մեր ազգային շահերը։

Ճիշդ է նաեւ թէ՝ մինչեւ հիմա այս ուղղութեամբ եղած կարգադրութիւնները կրցած են փրկել շատ քիչեր, իսկ ամբողջ բազմութիւններ մնացած են անխնամ եւ թափառական։

Մեր հարազատները՝ յարդի շիղերու նման՝ չորս հովերուն յանձնուած եւ հորիզոնէ հորիզոն, երկրէ երկիր տարտղնուած են։

Ո՞ւ ոք գիտէ մեր որբերուն ճշգրիտ վիճակագրութիւնը։

Բայց գործի եւ գործելու ժամանակը դեռ անցած չէ։

Ամէն մարդ պէտք է գլուխը դուրս հանէ իր պատեանէն։ «Իմ պարտականութիւնս կատարած եմ» ըսելով անկիւն մը քաշուածներ, թող իջնեն հրապարակ։ Հասարակ բաներ չեն որ կը պահանջուին։ Պարտականութիւնը այն աստէն կատարած կ'ըլլայ մարդ, երբ ըրած է իր լաւագոյնը։

Ասպիսի կազմակերպութեան մը մասին տալու համար կրնա՞ս կը պակսին մեզի։ Երբեք։

Մեզի պակսածն է Լուծաթթիի նման զօրաւոր անհատականութիւն մը, որ իր բոլոր ուժերը տրամադրելով նետուէր առաջ։

Չկա՞յ հայ Լուծաթթի մը, որ իտալացի անզուգական գործիչին հայրենասիրական հոյակապ գործին մէկ մանրանկարը պարգեւէր մեր ժողովուրդին։

ՍԵՊՈՒՀ ՍՑԵՓԱՆԵԱՆ
Ալեքսանդրիա

ԶԵԽԱԿԱՆ ԸՆՏՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Կ'ԱՆԱՐԳԵՆ, ՑԵՏՈՅ Կ'ԸՆՏՐԵՆ

Ընդհանրապէս այն կարծիքը կը տիրէ թէ Եւրոպայի մէջ ընտրական պայթարները տարբեր ձեւով կը տարուին։ Այդ բանը յաճախ կը բացատրուի եւրոպական ժողովուրդներու մտաւոր մակարդակի բարձրութեամբ։

Դժբախտաբար թէ բարեբախտաբար, այդ ձեւի նախընտրական պայքարի մէջ ականատես եղայ Զեխօ Սլավաքիոյ մէջ։

Առաջին բանը, որ զարմացուց զիս, կուսակցութիւններու բազմութիւնն էր։ Որպէս զի անուններով ընթերցողները չձանձրացնեմ, միշտ միայն որ իրենց ընտրական ցուցակներով հրապարակ էին եկեր 28 կուսակցութիւններ, ոչ աւելի եւ ոչ պակաս. չհաշուելով թիւրիմացութեամբ դուրս մնացած խմբակցութիւնները, որոնք ժամանակին չէին հասցուցած իրենց ցուցակները, ինչպէս եւ լեգէոնականները եւ ֆաշիստները։

Այս բոլոր կուսակցութիւններն ալ, որոնց բազմութիւնը կարգ մը բարեկամներ կը վերագրէին չեխ ժողովրդին առանձնայատուկ «սպորտ»ի բնազդին, ոչ մէկ տարբերութիւն ունէին իմ մինչեւ այժմ գիտցած կուսակցութիւններէս։ Իսկ անոնց ընտրական պայքարի ձեւը ոչ միայն մեզի ծանօթ մեթոտներէն ետ չմնաց, այլ եւ քիչ մըն ալ առաջ գնաց։

Այդ ընտրութիւններու ընթացքին ես առաջին անգամ իմացայ, թէ չեխ նախարարները եւ ազգային գործիչները բոլորն ալ գողեր են եւ կաշառակերներ, թէ չեխ Ազգային դեմոկրատներու առաջնորդ Կրամարժը, Աւստրիացիներու կողմէ մահուան էր դատապարտուած անոր համար, որ ուզեր էր հայրենիքը եւ ժողովուրդը ծախել այդ նոյն Աւստրիացիներուն. թէ Ստրանսկի հայրը, իր Ստրանսկի որդին (երկուքն ալ թեկնածուները) գինուորական ծառայութենէ ազատելու համար, ազիրագիր գրած էր Աւստրիոյ կայսեր, որով եւ դաւաճանած էր իր ժողովուրդին. թէ վարչապետ Ընտ. Շեհլան (Հողագործականներու առաջնորդ) մէկ միլիոն քրոն կաշառք է ստացած յայտնի Բատեա Ցունէին, պետական պահեստներէն ածան գնով կաշի տալու համար. թէ չեխ կոմունիստները ոչ միայն սովորական մարդասպաններ են, ինչպէս ընդունուած է կարծել, այլ եւ երեխայասպաններ, որովհետեւ Ռուսստանէն ստացեր են մէկ միլիոն քրոն, որով պատճառ են դարձեր 5000 ռուս մանուկներու սովահարութեան, եւայլն։

Այս բոլորը իմ վրայ շա՞տ ճնշող տպաւորութիւն գործեցին առաջին օրերը։ Ինձ կը թուէր թէ կը գտնուիմ մարդասպաններու եւ գողերու կախարդական շրջանակի մը մէջ, որովհետեւ ամբողջ Չեխիայի նման զօրաւոր անհատականութիւն մը, որ իր բոլոր ուժերը տրամադրելով նետուէր առաջ։

Չեխ Սլավաքիոյ մէջ, բացի Թերեւս նախագահ Մասարիկէն, ուրիշ մարդ կամ իմբակցութիւն չտեսայ, որ ոճիր գործած չըլլար։ Ցետոյ միայն պարզուեցաւ, որ «ժողովուրդը Աւստրիային ծախող» պատմարժով իսկապէս իրաւունք ունին պարծենալու Չեխերը։ Այս բոլոր հարայ-հրոցները աւելորդ են եղեր, որովհետեւ ոչ ոք չհամղձուեցաւ մէկուն գող կամ միւսին դաւաճան ըլլալու մասին։ Չեխ ժողովուրդը հանգիստ սրտով եւ վճռականութեամբ ժօտեցաւ ընտրատուփերուն եւ տուաւ իր քուէները անոր որուն պիտի տար։ Հակառակ բոլոր ջանքերուս, չյաջողեցայ մինչեւ անգամ 60 տարեկան պառաւ տանտիրուհիս համոզել, որ փոխանակ դաւաճան պրամարժին ձայն տալու՝ տայ պենէշին։

Եւ պէտք էր տեսնել, թէ ինչպէս այդ ժողովուրդը իր քուէն տալէ յետոյ, հազարներով հաւաքուած փողոցներուն մէջ. գլխաւորապէս Վացլաւի հրապարակը, մինչեւ ուշ գիշեր, անձրեւի ու ցեխի մէջ, կը սպասէր արդիւնքին, առանց գարեջուր խմելու, — բան մը որ անսովորելի է Չեխին համար։

Վերջապէս սկսան աշխատիլ անթել հեռագիրները եւ հեռախօսները, որոնք կը հաղորդէին ընտրութեանց արդիւնքը։ Եղեկտրականացած ժողովուրդը կարծես կը կլանէր ամէն մէկ թիւ։ Մարդոց դիմագծերէն կարելի էր հասկնալ այս կամ այն կուսակցութեան պատկանիլը։ Բոլոր շարժանկարներու եւ խմբագրութիւններու առջեւ դրուած կտաւները իրարու ետեւ կուտային շարանը թիւերու, իւրաքանչիւր ընտրական շրջանը առանձին։ Ուտուն արդէն բոլորիս համար պարզ էր արդիւնքը։

Ընտրութիւններուն մասնակցող 28 կուսակցութիւնները ըստ իրենց ստացած քուէներու կարելի է բաժանել երեք դասի. Ա.— Ցաղթողներ, Բ.— Պարտուածները եւ Գ.— Ոչնչութեամբ մնացածներ։ Առաջին դասուն մէջ իր ստացած քուէներով առաջին տեղը կը բռնէ Հողագործական՝ Հանրապետական կուսակցութիւնը, (մօտ մէկ միլիոն քուէ)։ Ապակին Խորհրդարանի մէջ իր ունեցած ներկայացուցիչները այժմ հարիւրին 40 աւելցած են, ինչ որ կը համարուի խոշոր յաղթանակ։ Երկրորդ տեղը կը բռնէ չեխ կոմունիստ կուսակցութիւնը (900,000 ձայն)։ Բոլոր ընդդիմադիր ընտրողները ինչպէս եւ Գերմանացիները, Մաճարները եւ Կարպատօ-Ռուսերը իրենց ձայներու մեծ մասը աւեր էին անոնց։ Ցաղթողներուն մէջ են կղերականները եւ նորակազմ մանր սեփականատէրերու (Թիլնոստենկի) կուսակցութիւնը, որոնք բոլորն ալ իրենց քուէները շահեր են ի հաշիւ Սոցիալ-Դեմոկրատներու եւ Ազգային Դեմոկրատներու (երկրորդ, պարտուածն ի նոր դաս)։ 1920ի ընտրութիւններուն 1,600,000 ձայն շահող Սոցիալ-Դեմոկրատ կուսակցութիւնը այս ընտրութիւններուն հազիւ կրցաւ հաւաքել 500,000 քուէ, իր տեղը տալով կոմունիստներուն։ Պարտուած են այս անգամ եւ Ազգային Դեմոկրատները։

Երրորդ դասուն մէջ է չեխ ընկերվարական կուսակցութիւնը, որու առաջնորդները կը համարուին Դր. Կրճաղը եւ պենէշը։ Այս կուսակցութիւնը ինչպէս եւ քանի մը ուրիշ կուսակցութիւններ, որոնց կարգին եւ գերման Սոցիալ-Դեմոկրատները եւ Հողագործականները, իրենց ձայները չկորնցուցին եւ նոյն իսկ աննշան բան մըն ալ շահեցան։

Լ. ՆԱՒՐՈՒԶԻ
փրակա

ՀԱՅԵՐԸ ՊԱՂՏԱՏԻ ՄԷՋ

ԲԱԽՏԱՒՈՐ ԳԱՂՈՒԹ ՄԸ ՈՐ ԿԸ ՔՆԱՆԱՅ

Շնորհիւ տիրող կառավարութեան եւ արաբ տարրին բարեացակամութեան, Պաղտատի մէջ ալ հաստատուած է տարագիր հայութիւն մը։ Վասպուրականցիները կ'ուզեն ամէն գնով Հայաստան երթալ, որովհետեւ թէ՛ իրենց հայրենակիցները հոն են, եւ թէ՛ հոն աւելի ձեռնտու պայմաններ կրնան գտնել, իրենց երկրագործական աշխատանքներուն համար։

Բացի տարագիր Հայերէն, կայ նաեւ տեղացի հայութիւնը, որ երկար ժամանակէ ի վեր հաստատուած ըլլալով, կրցած է տնտեսական բաղձալի վիճակի մը տիրանալ։ Մեծ մասը կալուածատէր է շատ քիչեր կան որ օրենական ժառանգութիւն չունենալով, իրենց աշխատանքով կ'ապրին։

Խօսելով միայն բնիկ Պաղտատցիներու վրայ, ըսեմ թէ անոնք անհետանալու դատապարտուած են, որովհետեւ ամուսնացողներու թիւը շատ ցանցառ է. տարին կամ երկու տարին անդամ մը հազիւ թէ նշանադրութիւն մը կամ պակ մը։ Բնիկ Պաղտատցիներուն մէջ քաղաքավարութիւն են մաղմօրութիւնը ճերմակ ամուրիներ, որոնք նիհարագէս ապահով վիճակ ունին, մեծ մասամբ։ Իսկ ատոր փոխարէն ընդհակառակը, տարագիրները ամէն շաքաթ պակ կամ մկրտութիւն եւալին կ'ունենան. այնպէս որ քառորդ դար յետոյ, Պաղտատցին առանց ժառանգ թողլու անհետացած պիտի ըլլայ, իսկ անոր տեղ պիտի անցնի տարագիր նոր սերունդը։

Պաղտատահայ արդի սերունդը շատ երկչոտ է առեւտրական ասպարէզին մէջ. բացարձակ մեծամասնութեամբ կը նախընտրին պաշտօնեայ ըլլալ կամ ազատ արհեստներու տիրանալ. ձեռներէցութիւնը կը պակսի։ Միջոցքի հայութիւնը ըլլալով այն բախտաւոր հայ տարրը որ զերծ մնաց տարագրութեան սարսափներէն, (երկիրն ալ շուտով գրաւուեցաւ անգլիական ուժերէն), կրնար հակայական հարստութիւններու տիրանալ պատերազմի ժամանակ, երբ անգլիական ոսկին ջուրի պէս կը հոսէր։ Հրեաները կրցան մեծապէս օգտուիլ, իսկ հայ հարուստը աւելի խոր թաղեց հօրը ժառանգ թողած ոսկին։

Պաղտատահայ երիտասարդութիւնը մտաւորական կեանքի մէջ ալ ողորմելի է։ Մեծ մասը աշակերտած է նախակրթարանը եւ տուով գոհացած, իսկ քանի մը բախտաւորներ գացած են Հնդկաստան, Պէյրութ կամ Պոլիս։ Այս վերջիններն ալ զրեթէ առաւելութիւն մը ունեցած չեն նախորդներէն, նոր շունչ մը, նոր ոգի մը չեն բերած իրենց հետ, թարմացնելու համար միջավայրը։ Ազգային մաքուր դաստիարակութիւն չունին։ Հանրային կեանք բնաւ չեն ունեցած եւ կուսակցութիւններէն կը խորշին ինչպէս վիշապէ։

Պաղտատի հայութիւնը խորութիւն կը դնէ տեղացիի եւ ոչ-տեղացիի միջեւ, եւ չուզեր որ ազգային ժողովներու մէջ տարագիրները իրենց ձայնը ունենան։ Նախանցեալ տարի մեծ ճիգերով հազիւ կարելի եղաւ ազգային դաւառական ժողովին մէջ հինգ ձայն ու

ԲԱՆԱՍՏԵՂԾՈՒԹԻՒՆ ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ

Ընդհանուր ժողովի որոշմամբ Հայկական հարցի վերաբերեալ բանասիրական մրցանակի համար նշանակուած է 1914—16 թուականներուն հայերէն կամ օտար լեզուներով հրատարակուած լաւագոյն գործը։ Մրցանակը կրնայ տրուիլ նաեւ մի քանի գործերու, եթէ անոնք հաւասար արժանաւորութիւն ունենան։

Մրցանակի գումարը 1000 ոսկի է։ Գործերը պէտք է ներկայացուին մինչեւ 1917 թուականի Յունուար 1-ը։

Մրցանակի յանձնաժողովը կազմուած է հետեւեալ անդամներէ՝ Ա. Տէր-Յակոբեան, Ա. Ալպոյաճեան, Ա. Տէր-Մինասեան, Ա. Ղազիկեան եւ Ա. Ալիշան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Ընդհանուր ժողովի որոշմամբ Հայկական հարցի վերաբերեալ բանասիրական մրցանակի համար նշանակուած է 1914—16 թուականներուն հայերէն կամ օտար լեզուներով հրատարակուած լաւագոյն գործը։ Մրցանակը կրնայ տրուիլ նաեւ մի քանի գործերու, եթէ անոնք հաւասար արժանաւորութիւն ունենան։

Մրցանակի գումարը 1000 ոսկի է։ Գործերը պէտք է ներկայացուին մինչեւ 1917 թուականի Յունուար 1-ը։

Մրցանակի յանձնաժողովը կազմուած է հետեւեալ անդամներէ՝ Ա. Տէր-Յակոբեան, Ա. Ալպոյաճեան, Ա. Տէր-Մինասեան, Ա. Ղազիկեան եւ Ա. Ալիշան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Ընդհանուր ժողովի որոշմամբ Հայկական հարցի վերաբերեալ բանասիրական մրցանակի համար նշանակուած է 1914—16 թուականներուն հայերէն կամ օտար լեզուներով հրատարակուած լաւագոյն գործը։ Մրցանակը կրնայ տրուիլ նաեւ մի քանի գործերու, եթէ անոնք հաւասար արժանաւորութիւն ունենան։

Մրցանակի գումարը 1000 ոսկի է։ Գործերը պէտք է ներկայացուին մինչեւ 1917 թուականի Յունուար 1-ը։

Մրցանակի յանձնաժողովը կազմուած է հետեւեալ անդամներէ՝ Ա. Տէր-Յակոբեան, Ա. Ալպոյաճեան, Ա. Տէր-Մինասեան, Ա. Ղազիկեան եւ Ա. Ալիշան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Ընդհանուր ժողովի որոշմամբ Հայկական հարցի վերաբերեալ բանասիրական մրցանակի համար նշանակուած է 1914—16 թուականներուն հայերէն կամ օտար լեզուներով հրատարակուած լաւագոյն գործը։ Մրցանակը կրնայ տրուիլ նաեւ մի քանի գործերու, եթէ անոնք հաւասար արժանաւորութիւն ունենան։

Մրցանակի գումարը 1000 ոսկի է։ Գործերը պէտք է ներկայացուին մինչեւ 1917 թուականի Յունուար 1-ը։

Մրցանակի յանձնաժողովը կազմուած է հետեւեալ անդամներէ՝ Ա. Տէր-Յակոբեան, Ա. Ալպոյաճեան, Ա. Տէր-Մինասեան, Ա. Ղազիկեան եւ Ա. Ալիշան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԻ ՄՐՑԱՆԱԿԻ ՀԱՄԱՐ

Ընդհանուր ժողովի որոշմամբ Հայկական հարցի վերաբերեալ բանասիրական մրցանակի համար նշանակուած է 1914—16 թուականներուն հայերէն կամ օտար լեզուներով հրատարակուած լաւագոյն գործը։ Մրցանակը կրնայ տրուիլ նաեւ մի քանի գործերու, եթէ անոնք հաւասար արժանաւորութիւն ունենան։

Մրցանակի գումարը 1000 ոսկի է։ Գործերը պէտք է ներկայացուին մինչեւ 1917 թուականի Յունուար 1-ը։

Մրցանակի յանձնաժողովը կազմուած է հետեւեալ անդամներէ՝ Ա. Տէր-Յակոբեան, Ա. Ալպոյաճեան, Ա. Տէր-Մինասեան, Ա. Ղազիկեան եւ Ա. Ալիշան։

լոր լուրերը կը հաստատեն թէ Տիւրզիները անձնասպանութիւն կը գործեն։ Փախուստի մէկ ճամբան Պաղեստին տանող հովիտն է, որուն ծայրը Անգլիացիները կ'երեւան. այնպէս որ, Տիւրզիները մուրճին եւ սալին մէջտեղ պիտի մնան։

Ուրիշ հեռագրի մը համաձայն, քաղաքին ընդհանուր երեւոյթը սովորական է, բայց հրոսախումբերը կը շարունակեն ասպատակել բոլորտիքը։ Տիւրզիները զրաւած են Հասպէյան եւ մերձակայ գիւղերը։ Հաւրանի մէջ, Տիւրզիներուն ձեռքն է Սանամայն։ Հաւրանցիները կը դիմադրեն։

*** Նոր մարզպանը Պէյրութ հասաւ առջի օր և ընդունուեցաւ զինուորական եւ քաղաքային իշխանութեանց և հոգեւոր պետերուն կողմէ։ Առաջին օրն իսկ աչքէ անցուց զինուորները։

Նոր տուրքեր, նոր թիւրտրան

Պ. Պոհանի դահլիճը առջի օր ներկայացաւ Խորհրդարանին առջև և կարդաց նախարարական յայտարարութիւնը, որուն գլխաւոր գիծը կը կազմէր ելմտական կացութեան բարւոքումը։ Ատոր համար կառավարութիւնը կը պահանջէ «առժամեայ դիւրութիւններ», այսինքն նոր թղթադրամ տպելու արտօնութիւն, ասկէ զատ տուրքերու վրայ յաւելում պիտի կատարուի, միջդաշնակցային պարտքերը, Սուրիոյ եւ Մարոքի գործերը պիտի կարգադրուին եւլն.։ Յետոյ ձեռնածգութեան բազմաթիւ հարցապնդումներ։ Ելմտական նախարար Պ. Լուշէօր պարզեց ելմտական ծրագիրը, որ հաւասարակշռութիւն առաջ բերելու համար բացառիկ միջոցներ կ'առաջարկէ։ Այսպէս՝ պետական դրամատունէն 7 ուկէս միլիառի նոր կանխավճար մը պիտի առնուի, եւ անոր փոխարէն կը պահանջուի։ Ա.— 31 Դեկտ. 1925էն առաջ զանձել բոլոր յետաձգաց եւ ընթացիկ տուրքերը. այդ թուականէն յետոյ հարիւրին 10 յաւելում պիտի ըլլայ չվճարուած տուրքերուն վրայ։ Այս կերպով կը յուսացուի 3 միլիառ ստանալ. Բ.— Հարիւրին 50 յաւելում պիտի ըլլայ կալուածական տուրքերու, առեւտրական շահատուրքի եւ արժեթուղթերու տուրքերուն վրայ, եւայլն. ասկէ ալ 3 միլիառ պիտի գոյանայ։ Ուրիշ յաւելումներ ալ պիտի ըլլան։ Այս ծրագրին վրայ երկար վիճաբանութիւններ տեղի ունեցան մինչեւ երէկ կէս օր, և նիստը տեւեց 20 ժամ։ Ընկերվարականները որոշեցին հակառակ քուէ տալ։ Վիճաբանութիւնը դեռ չէ վերջացած։

*** Կ'ըսուի թէ ծխախոտի եւ դրոշմթուղթի գիներուն վրայ ևս կարեւոր յաւելումներ պիտի ըլլան։

Թուրքևռուս սահմանագիծը ճշդուած

Հազարապետ Ֆախրի պէյի նախագահութեամբ Ռուսիա ղրկուած էր թուրք յանձնախումբ մը, վերջնականապէս ճշդելու համար թուրքևռուս սահմանագլուխը։ Պոլսէն կը հեռագրեն թէ աշխատանքները վերջացած են արդէն եւ երկու յանձնախումբերու նախագահները ստորագրած են այս մասին պատրաստուած պայմանագրութիւնը։ Սահմանի զանազան կէտերուն վրայ պահականոցներ հաստատուած են։ Ռուսերը առաւելագոյն դիւրութիւնները ցոյց տուած են թուրք պատուիրակներուն, որոնք շնորհակալութիւն յայտնած են ռուս նախագահ Կարկլինի։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆ 30 ՄԻԼԻՈՆ Լ-ՎԱ ՊԻՏԻ ՎՃԱՐԷ ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ

Պուլկարեւհելլէն վէճը քննող Միջազգային յանձնախումբը հաստատեց թէ նախայարձակը եղած է Յունաստան, որ առանց Ազգերու Դաշնակցութեան միջամտութիւնը խնդրելու, պուլկար հողը մտած է։ Յանձնախումբը 10 միլիոն լէվայի տուգանք մը դրաւ Յունաստանի վրայ իր այս յանցանքին համար։ Ասկէ զատ Յունաստան իբրեւ հատուցում 20 միլիոն լէվա պիտի վճարէ Պուլկարիոյ։

Հայաստան ալ պարտական...

Ամերիկեան կառավարութիւնը երկու օր առաջ հրատարակեց ցանկը այն երկիրներուն, որոնք Ամերիկայի ունեցած իրենց պարտքին մասին ո եւ է կարգադրութիւն չեն ըրած դեռ։ Այդ երկիրներն են՝ Հայաստան, որ կը պարտի 14,959,479 տոլար, Աւստրիա 30,550,750 տոլար, Ֆրանսա 4,210,556,940 տոլար, Յունաստան 17,625,000 տոլար, Լիպերիա 32,768 տոլար, Նիքարակուա 110,390 տոլար, Ռումանիա 46,503,661 տոլար, Ռուսիա 255,147,698 տոլար, Եուկոսլավիա 65,414,997 տոլար, (տոկոսներն ալ հաշուելով։)

Մուսուլի կռուախնձորը

Ազգերու Դաշնակցութեան կողմէ Միջազգային յանձնախումբ մը ղրկուած էր վերջերս Մուսուլ, տեղին վրայ ստուգելու համար չէզոք գօտիին թուրքերու կողմէ բռնաբարման պարագան։ Յանձնախումբը արդէն իսկ իր աշխատանքը աւարտած եւ տեղեկագիրը ղրկած է Ազգերու Դաշնակցութեան քարտուղարութեան։ Այս տեղեկագիրը աւելի նպաստաւոր է Անգլիոյ քան Թուրքիոյ։ Անգլիական թերթերը շատ վտանգաւոր կը գտնեն կացութիւնը եւ կը նախատեսեն թէ թուրքերը Իրագի վրայ պիտի յարձակին։ «Ուէսթմինսթըր կազէթ» կ'ըսէ թէ թուրքերը լաւ հրետանի եւ առատ ռազմանիւթ ունին։ Միւս կողմէ թուրք թերթերը կը շարունակեն իրենց սպառնական դիրքը Անգլիոյ դէմ եւ կը պնդեն թէ չպիտի ընդունին որ և է աննպաստ որոշում։

— Անթել հեռագրի մը համաձայն, Էնկիւրիի գործավարներու խորհուրդը գաղտնի նիստ մը գումարելով, որոշած է ամէն յարաբերութիւն եւ բանակցութիւն դադրեցնել օտար պետութեանց հետ, —թուրքեւսուրիական սահմանագլուխի, եւայլն— մինչեւ որ Մուսուլի խընդիրը թուրքիոյ ուզած եղանակով լուծուի։

Պ. Շրեգլման Փարիզ կուգայ

Գերման պատուիրակութիւնը Լոնտոնէն մեկնեցաւ երէկ։ Աւրտաքին նախարար Շթրէզէման Պերլին երթալէ առաջ Փարիզ պիտի գայ եւ պիտի տեսնուի վարչապետ Պ. Պրիանի հետ երկու երկիրներու միջեւ առկախ կարգ մը խնդիրներու շուրջ համաձայնութեան գալու համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅՐԵՆԱԿՑԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԵՐՈՒ վարչութիւնները խորհրդակցական ժողովի կը հրաւիրուին Կիրակի, 13 Դեկտ. առաւօտեան ժամը 10ին, եկեղեցիի ճամբուն վրայ ձախակողմեան սրճարանը, կազմելու համար հայրենակցական միութիւններու կեդր վարչութիւն մը։ Նախաձեռնարկ՝ Բարձր Հայքի եւ Տրապիզոնի Հայրենակցական Միութեանց վարչութիւնները։

Հ.Յ.Դ. «ՌՈՍՏՈՄ» թաղային կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերներ եւ ընկերուհիները յառաջիկայ չորեքշաբթի 9 Դեկտ. իրիկուան ժամը 8ուկէսին, Ռոստոմ Լասթ. Միութեան սրահը։

Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն։

Հ. Ց. Դ. ԱՐՄԷՆ-ԳԱՐՕ թաղ. կոմիտէի բոլոր ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին վաղը, Շաբաթ երեկոյ (5 Դեկտմ.) ժամը 8ուկէսին, 131, Faubg. du Temple, Ռոստոմի սրահը։

ԲՈՒՐՋ ՀԱՑԻՒի Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ յառաջիկայ Կիրակի 6 Դեկտ. ժամը 3ին, Ռոստոմի ընթերցարանը, 131 Fbg. du Temple.

ՍԷՆ ՇԱՄՕՆԻ Զարգացական Միութեան Բ. Տարեշրջանի ամավերջի թատերական ներկայացումը տեղի կ'ունենայ Դեկտ. 20ին, Կիրակի, ժամը 2,30ին, Սալ ժան տ'Արք։ Պիտի ներկայացուի «ԱՇԽԱՐՀԻ ԴԱՏԱՍՏԱՆԸ» (Թրգ. Ռուսերէնէ Պ. Սարաճեանի կողմէ) Տրամ 4 արար 1 պատկեր, եւ կատակերգութիւն «ԵՍ ՄԵՒԱՑ», Մէկ արար։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆԲԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ

ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ

Նախագահութեամբ

ՏՕՔԹ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԻ

Դեկտ. 6 Կիրակի գիշեր ժամը 8,30ին

184, bld. St. Germain Salle de Geographie մէջ

Կը բանախօսեն՝

Բժիշկներ ԳՕԼՕԼԵԱՆ ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

եւ ՖԱՔԻՐ ԹԱՀՐԱ ՊԷՅ

Մուտք՝ 5 եւ 2 ֆրանք։

ՆԱՄԱԿԱՏՈՒԹ

ՓՕՂ ՏՂ ՇԻՐԻ. Դ. Թ.— Մտացանք եռամսեան, կը ղրկուի Դեկտ. 1էն։

ԴՈՒՐՊՎՈՒԱ, Ա. Շ.— Մտացանք եռամսեան։

ԱՐԼԸ, Հ. Ա.— Մտացանք 25 ֆրանքը։

ՄԱՐՄԷՅԼ, Դր. Պ.— Մտացանք տարեկան բաժնեգինը։

ՄԱՐՄԷՅԼ, Ս. Ար.— Մտացանք տարեկան բաժնեգինը.

ՄԱՐՄԷՅԼ, Խ. Մ.— Մտացանք եռամսեան։

ՄԱՐՄԷՅԼ, Պ. Թ.— Մտացանք եռամսեան.

ՄԱՐՄԷՅԼ, Ան. Ա.— Մտացանք եռամսեան։

ՄԱՐՄԷՅԼ, Ն. Թ.— Մտացանք եռամսեան։

ՓԱՐԻԶ, Մ. Գ.— Մտացանք եռամսեան, Դեկտ. 1էն բաժանորդագրեցինք.

ՄԱՐՄԷՅԼ, Զ. Շ.— Նոր մտացանք ձեր բաժնեգինը։

ՄԱՐՄԷՅԼ, Գ. Ա.— Մտացանք նոր եռամսեան։

ԹԻԼԻԼԻՈ ՍԻՒՈ ԱՎՈ, Ս. Ֆ.— Մտացանք եռամսեան։ կը ղրկուի Դեկտ. 1էն.

ՓՕՂ ՏՂ ՇԻՐԻ գործ.— Մտացանք 70 ֆրանք։ Աւելցուցինք.

ԼԻՈՆ, Գ. Պ.— Մտացանք եռամսեան։

ԼՕՐՄ, Ճ. Ա.— Մտացանք մանուափոսթը։

ԱՆՎԵՐՍ, Ն. Զ.— Մտացանք տարեկան բաժնեգինը. Նոր բաժանորդին կը ղրկենք Դեկտ. 1էն.

ՄԱՐՍԼԻՅԼ, Գ. Ճ.— Մտացանք եռամսեան։

ՓԱՐԻԶ, Ժ. Ա.— Մտացանք 20 ֆրանք։

ԼՈՅՏ ՏԵՍԱԻ

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԶՐՈՒՅՑԱՏՐՈՒԹԻՒՆ

Ուղեցոյց առօրեայ խօսակցութեան օրինակներով եւ պիտանի բառերով

ԳԻՆ 75 ՍԵՆԹ

Կ'արժէ որ Ֆրանսա բնակող ամէն հայ զրպանը հատ մը ունենայ անկէ։

ԴԻՄԵԼ՝

H. Mamasian կամ Massis Book Store

137 1/2 East 27th st

New-York City U. S. A.

ԲԱՑՕՒՄ

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆԻ

15, rue Traversière, 15

Billancourt, ՈՐՆՕՐ մօտ

Արեւելեան եւ եւրոպական

Համեղ կերակուրներ

Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն

ԳԻՆԵՐԸ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ԵԻ ԴՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Նոյն հասցէին դիմել

«ԵՕՂՈՒՐԴ ԱՆԹՈՒԱՆ»

Մածուններուն Համար

ԳՈՐԾ Կ'ՈՒԶՈՒԻ

20 տարեկան հայ պարկեշտ ու առողջ երիտասարդ մը, դիւրամատչելի պայմաններով, հայ վաճառատուն կամ տան մը մէջ գործ կը փնտռէ։ Դիմել Յառաջի խմբագրատունը Յ. Շ. սկզբնատառերով։

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿ

ԳԱՐԱԵԱՆ

Tailleur Mignon

5, rue Mignon,— Métro Odéon եւ St. Michel

Ցօսիէթէ Սավանեի Թատրոնին դէմ։ Ձմրան Համար պատրաստած է ձոխ մթերք մը ֆրանսական եւ անգլ. սիրուն կերպասներու։

Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկուները մինչեւ 8.30։ Իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30։

ՏՕՔԹՕՐ

Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԱՁՔԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹ. ԻՆՆԵՐՈՒ

120, Boulevard de Grenelle

Métro La-Motte Picquet.

Tél. Invalides 31-48

Կ'ընդունի ամէն օր 4—6

երեք., Հինգ. եւ Շաբաթ 12—1

կիրակի օրերը 10—12

իսկ Բ., Չորեք. եւ Ուրբաթ 6—8

22, rue Nationale Billancourt

կանանց եւ արանց

ԴԵՐՁԱԿ

ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

51, Rue de Seine

Meiro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57

Ձափի վրայ ամենավերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ճոխ մթերք երկու սեռի յատուկ անգլ. և ֆրանս. կերպասներու։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ

Ի դիւրութիւն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ պիշերուան ժամը 10։

Բաւական է մէկ անգամի այցելութիւնը, տեւական յաճախորդ դառնալու համար։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏՍ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Ջերմամիզութեան, Ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Քիմիական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

ԿԸ ՓՆՏՌՒԻ

Կը փնտռուի Եգիպտոսէն Պոռսէլ եկած, յետոյ Փարիզ վերադարձած ընիկ Էնկիւրիւցի ցեղը Գ. Գալայճեան, արհեստով ոսկերիչ։

Կը խնդրուի տեղեկացնել 20 rue Cujas, Hagop H. Kalaydjian Paris 5em

Աղաւնի Գալայճեան կը փնտռէ եղբայրը Գրիգոր Գալայճեանը բնիկ Ակնցի, որ 1923 Նոյ 7ին Պէյրութէն անթիլի եաս գիւղի ամերիկեան որբանոցէն Ֆրանսա փոխադրուած է։ Տեղեկացնել Խաչատուր Ժամկոչեանի Barraque de la Lunette N° 12, Lancey (Isère) France.

Բնիկ Պոլսեցի (Սկիւտար) Խնդիր Սարաֆեան կը փնտռուի քրոջը Մէօհրիւպէ Շամտանճեանի կողմէ։ Ցիշեալը պատերազմին առաջ երկար ժամանակ ապրած է Փարիզ եւ լսուտն։ Տեղեկացնել՝ Մէօհրիւպէ Շամտանճեանի, 53, rue Claude Decaen, Paris 12e.

Մամբրէ Պէքիրեան կը փնտռէ Պարտիզակցի Ստեփան Գալուստեանը որ Մարսէյլ եղած է նախապէս։ Տեղեկացնել Ստեփան Գալուստեանի 6 rue Piccini Փարիզ 16րդ։

Խաչիկ Ապտալեան կը փնտռէ Հօրեղբօրորդին Պօղոս Ցարութիւնեանը, բնիկ Քղեցի, Հերտիֆ գիւղէն, որ Հինգ ամիս առաջ կը գտնուէր Փորիզի մօտակայ գիւղերէն մէկը։ Տեղեկացնել Լիոնի Ազգ. Միութեան Հասցէին, 18, Quai Arloing, Lyon.

Կարնոյ Սարաւայ գիւղէն Մկրտիչ Մարգարեան կը փնտռէ տղան Գէորգ Մարգարեանը որ 921ին Խարբերդի Որբանոցը կը գտնուէր եւ վերջերս Ֆրանսա անցած ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել կոմ. Ջուլալեանի, Corbonnier de la Pologne, Lancey (Isère).

ՍԱԿԱՐԱՆ

3 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	127	50
Տոլար,	Dollar	26	50
Մարք (ոսկի)	Mark	6	35
Թրքական Ոսկի.	L. Trq.	13	50
Թրք. ոսկի	» or	112	—
Մէճիտիէ	Médjidié	9	75
Լէվա 100 Հատր	Léva	18	55
Տրախմի »	Drachme	31	50
Լիր » »	Lire	103	50
Պելժ. Ֆրանք »	Frc. Belge	119	—
Ջուից. »	Frc. Suisse	499	—
Ջերվոնեց	(10 Roubles or)	128	—
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ			
Եգ. Ֆր. Ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	1850	—
» II	»	1725	—
» III	»	1670	—
Ռումելի երկաթ.	Lots turcs	120	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette, Paris(10e)

ՀԱՐԱՏՉ

Թմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՒԵԱՆ

որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration (Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն) 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ս.	5 ս.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ԿԻՐԱԿԻ 6 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925

6 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ Թիւ 55 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — Գին 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

«ՊԱՅՔԱՐԸ ՊԱՅՔԱՐ ԿԸ ԾՆԻ»

«Հոդժողկոմ» Երզնկեանի խօսքերն են ասոնք:

Ինչպէս գրած էինք, նորէն պաղ հով մը կը փչէ Երեւանի եւ Էջմիածնի միջեւ: Երեւան կը գանգատի թէ Էջմիածինը, «հակահայաստանեան», «հակախորհրդային» պայքար կը մղէ գաղութներուն մէջ, իր եպիսկոպոսներուն եւ վարդապետներուն միջոցաւ: «Հոգեւորականութիւնը պարտաւոր է քաղաքական պայքարի հանդէպ ըլլալ չէզոք եւ զբաղիլ հաւատացեալներու գործերով»:

Ո՛րքան ճիշտ: Բայց պէտք է քիչ մը պրպտել, հասկնալու համար թէ ինչ նենգամտութիւն կը սողոսկի այս արդար տեսակէտին մէջ:

Երեւան սաստկապէս լարած է իր ուժերը, գաղութներն ալ խառնակելու, թաթի տակ առնելու համար: Այս ճամբուն վրայ, խորութիւն չի դներ ո՛ր եւ է միջոցի առջեւ: Ձայն բացած իր թեւերը, կը շոյէ, ի հարկին լիաբուռն կը վարձատրէ բոլոր լպրծուն տիպարները, Թաւրիզէն մինչեւ Փարիզ, որպէս զի «բանիւ եւ գործքով» փառաբանեն խորհրդային իշխանութեան բարիքները — ի հարկէ առանց հաւատալու — եւ զանոնք տարածեն իրենց գտնուած վայրերուն մէջ: Իսկ ով որ տարբեր կը խորհի ու կը գործէ, կը դառնայ ոչ միայն «հակախորհրդային», այլ եւ «հակահայաստանեան»:

Արդ, աշխարհի բոլոր եպիսկոպոսներն եւ վարդապետները, իրենց կոչումովը իսկ, ղէմ են ո՛ր եւ է յեղափոխական շարժումի, եւ, իբրեւ «հոգեւոր հայրեր», պաշտօն ունին խրատելու, յորդորելու, համբերութիւն քարոզելու: Ի հարկէ անոնց մէջ ալ եղած են բացառիկ դէմքեր, բայց հոգեւորականութեան ընդհանուր գիծը ա՛յս է: Անոնք բնազդաբար ղէմ են ե՛ւ «Դաշնակ»ին, ե՛ւ կոմունիստին: Եթէ Ամերիկայի մէջ Տիրայր եպիսկոպոս մը կը նախագահէ Մայիս 28ի տօնին, պատճառը ոչ թէ այն է որ դաշնակցական է, այլ որովհետեւ գիտէ որ Մայիս 28ը հայ ժողովուրդի անկախութեան օրն է, և ինք ալ, իբրեւ հոգեւոր հովիւ, պարտաւոր է ժողովուրդին հետեւիլ, օրհնել եթէ ոչ անոր յաղթանակը, գոնէ մեռելները: Սուիսեռներն ու այլասերածները միայն պէտք առարկէին ասոր ղէմ, մանաւանդ որ, Մայիս 28ն ալ, ինչպէս Ապրիլ 11ը, արձանագրուած են օրացոյցին մէջ, որով կ'առաջնորդուին բոլոր հոգեւորականները, մեծէն մինչեւ պզտիկը: Միեւնոյն ձեւով, Մայիս 28ի մասնակցեցան թէ Կիլիկիոյ կաթողիկոսը եւ թէ Եգիպտոսի առաջնորդը, որոնք ծանօթ են իրբեւ ծունդ հակադաշնակցական:

Այո, կարգ մը առաջնորդներ յատկապէս կ'արտայայտուին խորհրդային —ինչո՞ւ չըսել խլրդային— դաւերու ղէմ, իրապէս վտանգաւոր գտնելով զանոնք. իրենց «հօտ»ին համար: Ահաւասիկ Ատրպատականի առաջնորդը, Մելիք Թանգեան արքեպիսկոպոսը: Զորս տարիէ ի վեր ամէն ստորնութիւն փորձեցին, բռնացան Էջմիածնի վրայ, դիմեցին ռուսական հիւպատոսին, մինչեւ անգամ մահուան սպառնալիքներ տեղացին, որպէսզի Էջմիածին գտնայ կամ քաշուի, բայց ձախողեցան. որովհետեւ ոչ միայն ժողովուրդը ինք, այլ եւ պարսիկ կառավարութիւնը թոյլ չեն տար որ հեռանայ: Շատ երկար է այս աղտոտ գործին գաղտնի պատմութիւնը, և, ազգային շահերու տեսակէտով անբաղձալի՝ անոր ամբողջական մերկացումը: Ահաւասիկ ուրիշ մը, Պալաքեան եպիսկոպոս, որուն ամէնէն անողորմ քննադատը «Յառաջ»ն է: Կաթող. պատուիրակը մինչեւ այսօր ալ կը շարունակէ Խորհրդային Հայաստանի թմբուկը զարնել, բայց միեւնոյն ատեն, իբրեւ հոգեւոր հովիւ, կը ձգտի այստեղ կատարուած սոփեստութիւնները: Ի՞նչու կատղեր են անոր ղէմ ալ, ի՞նչ կայ անբնական այս ընթացքին մէջ:

Ո՞ր ապուշը հնարեց այն բացատրութիւնը՝ թէ «հակախորհրդային»՝ կը նշանակէ «հակահայաստանեան»: Ատո՞ր համար է որ անկուսակցական՝ «Հօկ»ի կանոնագրին մէջ ալ մտցուցեր են սա զրպռիչ յօդուածը (4րդ).— «... Հօկին կ'անդամակցին անոնք որոնք Հայաստանի հանդէպ բացասական դիրք բռնած չեն»: Հայ ժողովուրդին ջա՛լ ջախիչ մեծամասնութիւնը ղէմ է Հայաստանի ներկայ վարչաձեւին: Այդ իրողութիւնը կարելի չէ հերքել 6—700 հոգինոց բազմութիւն մը երկու հազարի վերածելով եւ չտես բանաձեւեր հեռագրելով: Բայց չկայ մէկ Հայ, որ վարչաձեւը շփոթէ երկրին, ժողովուրդին հետ, եւ հակառակ ըլլայ մէկուն վերաշինութեան, մեւսին զարգացման ու զօրացման: Այս կարգի անմտութիւններու շնորհիւ է որ «պայքարը պայքար կը ծնի», ժողովուրդը կը խրոչի, եւ իսկապէս կ'արմատանայ այն համոզումը թէ Հօկը «զուտ վերաշինական մարմին» չէ, այլ քաղաքական պայքարի գէնք մը, կազմակերպման եւ պառակտումի ազդակ մը: Շա՛տ են այս համոզման փաստերը, եւ մենք տակաւին առիթ կ'ունենանք մատնանշելու զանոնք, իրենց իսկ հրատարակութիւններով եւ գործերով:

Պայքա՞ր կ'ուզեն: Այսպարէզը բաց է. բայց որո՞ւ համար, երկրի՞ն, ժողովուրդի՞ն թէ կոմկուսին, եպիսկոպոսներն ու վարդապետները իրենց հոգեւոր պաշտօնին մէ՞ջ պահելու, թէ բջիջներուն ծառայեցնելու համար:

Շ.

ՆՈՐ ՄԱՐԶՊԱՆԻՆ ԱԶԴԱՐԱՐՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Պէյրութէն կը հեռագրեն.— Պ. Ժուվենէլ, Սուրիոյ նոր մարզպանը, խօսելով Լիբանանի ներկայացուցչական ժողովին մէջ, առաջարկեց արտակարգ նիստի հրաւիրել ժողովը, սահմանադրութիւնը բարեփոխելու համար: Այս առթիւ պիտի կանչուին նաեւ Մեծն Լիբանանի երեւելիները եւ բոլոր դաւանութեանց ներկայացուցիչները, որպէսզի լսուին ժողովուրդի բաղձանքները: Մարզպանն ալ իր կարգին պիտի յայտնէ Ֆրանսայի տեսակէտը, եւ համախորհուրդ՝ հիմերը պիտի դրուին ազգային անկախութեան: Մարզպանը հարկ դատեց հետեւեալ նոր ազդարարութիւնները ուղղել.

— Աւելորդ է որ ապստամբները պայմաններ առաջարկեն ինծի, խոստումներ պահանջելով: Գործ մը կատարուած է եւ ես պիտի պատասխանեմ իրենց. «Ա՛լ չքմեղանք չունիք պատերազմի համար. անոնք որ չէն զազրեցներ իրենց թշնամութիւնները, ատով ապացուցած պիտի ըլլան ամբողջ աշխարհի թէ ոչ հայրենիքի սէրն է իրենց առաջնորդը, ոչ ալ աղատութեան, այլ աւարառութեան եւ սպանութեան կիրքը: Թող իրենց վրայ իյնայ պատերազմին պատասխանատուութիւնը»:

ՄԵՐԱԿՈՑՏՆ ԱԼ ՔՈՒԷԱՐԿԵՑ

Երեսփ. ժողովէն յետոյ, ծերակոյտն ալ առջի գիշեր ուշ ատեն քուէարկեց ելմտական նոր ծրագիրը, մեծապէս ազդուած Պ. Պոիանի սրտաշարժ կոչերէն: Ինչպէս յայտնի է, ծրագիրը կ'առաջարկէ հարիւրին 25էն մինչեւ հարիւրին հարիւր աւելցնել կարգ մը տուրքեր եւ 7,500,000,000 ֆրանքի նոր թղթադրամ հանել: Այս վերջին կէտը քուէարկուեցաւ 59ի դէմ 196 ձայնով. իսկ ծրագիրը ամբողջութեամբ՝ 26ի դէմ 205 ձայնով: 75 աջակողմեան երեսփոխաններ ձեռնպահ մնացին.

Ծրագիրը երկու ժողովներէն անցած ըլլալով, պետական դրամատունը կրնայ անմիջապէս սկսիլ նոր թղթադրամներուն տպագրութիւնը, վճարելու համար 2 միլիառ 690,000,009 ֆրանքի մուրհակները, որոնց պայմանաժամը կը լրանայ այս երեքշաբթի:

Վիճաբանութեանց ատեն, նախորդ նախագահ Միլլոան փորձեց քննադատել կառավարութեան ծրագիրը, բայց կեդրոնն ու ձախակողմը աղմկեցին եւ ստիպուեցաւ ետ կենալ:

ՓԱՐԻԶԻ ՕԴԸ ՄԱՓՐԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Փարիզի օդը երթալով անշնչելի կը դառնայ: Թաղապետական ժողովը որոշեց մրցում մը բանալ եւ վարձատրել այն հնարիչը, որ անմաքուր օդը զտելով զայն շնչելի դարձնող գործիք մը կը հնարէ:

ՍԱԿԱՐԱՆԸ, ոստիկանական տեսչութեան որոշումով, Դեկտեմբեր ամսուան շաբաթ օրերը զոց պիտի մնայ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

"ՀՕԿ,,Ի ՊԱՏՈՒԻՐԱԿՈՒԹԵԱՆ ԶԵԿՈՅՑԸ

Ուրբաթ գիշեր իրենց առաջին հրապարակային զեկոյցը բրին Հայաստանի Հօկի պատուիրակները, Սալ տէզ Ընժէնիէօռ Սիվիլի մէջ: Պարագային հետ բաղդատելով, բազմութիւնը շատ խեղճ էր, ոչ իսկ 400 հոգի:

Նախագահ Պ. Բաբաջանեան յայտնեց թէ Հօկը անկուսակցական հողի վրայ հիմնուած է: Նոյնը կրկնեց Պ. Գրիգոր Վարդանեան, որ խօսեցաւ Հօկի կազմութեան, երկրի եւ արտասահմանի մէջ ունեցած ճիւղերուն եւ մինչեւ հիմա կատարած աշխատանքներուն մասին:

Կարմիր Խաչի նախագահ Բժ. Կամսարական ընդհանուր տեղեկութիւններ տուաւ Կարմիր Խաչի մասին, իր բուն զեկոյցը վերապահելով յառաջիկային:

Յետոյ Պ. Կարէն Միքայէլեան ծանրացաւ շինարարական աշխատանքներուն մասին: Ըսաւ թէ կովկասեան երեք երկիրներու մէջ ամէնէն փոքրը Հայաստանն է (36,000 ք. քառ. քիլ). Վրաստան երկու անգամ, իսկ Ատրպէյճան 2ուկէս անգամ աւելի մեծ են քան Հայաստանը: Մեծ պատերազմի ատեն թրքական երկու արշաւանքներու հետեւանքով Հայաստան կորսնցուց 600,000 հոգի, 1915ին Կովկասի Հայոց թիւն էր 1,600,000, յետոյ ասոնց վրայ աւելցան նաեւ 300,000 թրքահայ գաղթականները, այժմ պէտք է 2 միլիոն ունենայինք, մինչ ունինք 1,400,000: Թուրքերը իրենց բնակչութեան կէսը կորսնցուցին եւ այսօր փոխանակ 2,400,000ի՝ կան միայն 1,200,000 Թուրքեր Ատրպէյճանի մէջ, որով ամբողջ Անդրկովկասի մէջ աւելի շատ Հայ կայ քան Թուրք: Բնակչութիւնը կը բաժնուի հետեւեալ կերպով.— հարիւրին 34 վրացի, հարիւրին 24 հայ եւ հարիւրին 23 Թուրք: Պատերազմը հարիւրին 75 տոկոսով քանդած է Անդրկովկասի տնտեսութիւնը. այսօր նախկին վիճակի հարիւրին 60ը ձեռք բերուած է եւ մինչեւ առաջիկայ տարի կը յուսացուի հարիւրին 80ի հասնիլ:

Ծնունդը հետզհետէ կ'աւելնայ Հայաստանի մէջ եւ երախաները հետզհետէ աւելի ուժեղ եւ առոյգ դուրս կուգան: 1924ին ծնունդներու թիւը եղած է 40,000, մահերունը 15,000, որով 25,000ի տարբերութիւն կայ, ինչ որ հարիւրին 2ուկէս աճում կը նշանակէ: Եւրոպայի մէջ ամէնէն բազմածնունդ երկիրը Ռուսիան է՝ հարիւրին 2 համեմատութեամբ, Գերմանիա հարիւրին 1,47, Անգլիա հարիւրին 1.17, Ֆրանսա 0.07, ուրեմն Հայաստան առաջին տեղը կը գրաւէ ամբողջ աշխարհի մէջ:

Շինարարական աշխատանքները կը կատարուին երեք ուղղութեամբ.

Ա.— Հող հայթայթել ժողովուրդին՝ երկրի նեղ սահմաններուն մէջ, ոռոգումի համար ջրանցքներ բանալով և ճահիճները չորցնելով: Ներկայիս 75,000 տեսիադին հող կ'ոռոգուի, եւ 40,000ի համար ալ աշխատանքները առաջ կը տարուին: Ղըրի ջրջանի 100,000 տեսիադին հողը ջրելու համար 13 միլիոն ռուբլիի (150 միլիոն ֆրանք) պէտք կայ. այս հողամասին վրայ կարելի պիտի ըլլայ 200,000 գաղթական ընդունիլ:

Բ.— Ամէնէն շատ ընել որ քիչ տարածութեան վրայ առաւելագոյն արդիւնք ձեռք բերուի: Հայաստանի հողը, կարելի է երեք գօտիի բաժնել. 1.— Դաշտային (որ կը կազմէ հարիւրին 12), 2.— Նախալեռնային եւ 3.— Լեռնային (վերջին երկուքը կը կազմեն հարիւրին 88ը): Միջոցներ ձեռք կ'առնուին դաշտային գօտիին մէջ ծխախոտ, բամպակ եւ այդի մշակելու, նախալեռնային գօտիին մէջ՝ շերամաբուծութիւն եւ կաթնատնտեսութիւն ընելու եւ լեռնային գօտին անասնապահութեան եւ անտառաբուծութեան վերապահելու:

Գ.— Տնտեսութեան երրորդ ճիւղն է արդիւնաբերութիւնը, իբր աղբիւր ունենալով 1.— ՀԱՆՔԵՐԸ: Եթէ Ատրպէյճան նաւթ եւ վրաստան մանկանէզ ունի, Հայաստան ալ առատ պղինձի հանք ունի եւ պատերազմէն առաջ կ'արտադրեր տարեկան 3,400,000 փութ պղինձ, Ուրալէն վերջ երկրորդն ըլլալով ամբողջ Ռուսիոյ մէջ: Վերջերս գտնուած է նաեւ չեչաքար որ մինչեւ հիմա Իտալիայէն կը ներածուէր: Լօռիի մէջ մանկանէզ ալ ունինք, միւս հանքերը կը քննուին: 2.— «ԱՐԱՐԱՏ» գօնեաքի գործարանը, որ Ռուսիոյ մէջ առաջին եւ ամբողջ Եւրոպայի մէջ 6րդ տեղը կը գրաւէ. պատերազմէն առաջ տարեկան 5 միլիոն ռուբլի եկամուտ կուտար, հիմա ալ արտադրութիւնը լաւ է: 3.— ՐԱՄՊԱԿԸ, որուն մշակութեան ուժ կը տրուի: Առաջ Ռուսիա կը ղրկուէր եւ հոն հիւսուելէ յետոյ Հայաստան կը դառնար, հիմա շնորհիւ Լենինականի մանարանին, որ 18,000 իլիկ ունի, կտաւը երկրին մէջ կը պատրաստուի: Հայաստանի ժողովուրդին համար տարեկան 12 միլիոն կանգուն կտաւ պէտք է: Լենինականի մանարանը կը բաւարարէ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻ ՈՐՈՇՈՒՄՆԵՐԸ

ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹՅԱՆ ՄԱՍԻՆ

Խորհրդարանի որոշումներով Դաշնակցությունը արգելվում է Հայաստանում։ Նրա կազմակերպությունները ենթակա են լուծարման։ Նրա անդամները զրկվում են ազատությունից։ Նրանց ունեցվածքը բռնագրավվում է։

Ինչո՞ւ։

Որովհետև Դաշնակցությունը հակասում է Խորհրդարանի գաղափարախոսությանը։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանը լինի ինքնուրույն պետություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանը լինի Ռուսաստանի գաղութը։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ առևտուր։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում առևտուրը լինի պետական մենաշնորհ։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ձեռնարկատիրություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ձեռնարկատիրություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր հողատիրություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր հողատիրություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր կապիտալ։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր կապիտալ։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր արհեստանոց։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր արհեստանոց։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ֆաբրիկա։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ֆաբրիկա։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր գործարան։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր գործարան։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր հանքեր։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր հանքեր։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր նավթահորեր։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր նավթահորեր։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ջրաղաց։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ջրաղաց։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր հացի փուռ։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր հացի փուռ։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր գինետուն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր գինետուն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր կրպակ։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր կրպակ։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր խանութ։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր խանութ։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ձեռնարկություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ձեռնարկություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր սեփականություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր սեփականություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր շահագործում։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր շահագործում։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ձեռներեցություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ձեռներեցություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր նախաձեռնություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր նախաձեռնություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնաշխատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնաշխատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Դաշնակցությունը ուզում է, որ Հայաստանում լինի ազատ մասնավոր ինքնագործունեության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատության ազատություն։ Խորհրդարանը ուզում է, որ Հայաստանում չլինի մասնավոր ինքնագործունեության ազատ

ՍՊԱՆՈՂԸ ՄԵՌ

Շուտ մոռացվեց հրաշալի մի ոգեղեն երգչուհի, որի ձայնը ամբողջ աշխարհում ոգևորում էր հազարավոր ունկնդիրների։ Նրա անունը Ռոզա Պանսա էր։ Ծնվել է 1838 թվին Իտալիայի Ֆլորենցիա քաղաքում։ Հայրը եղել է հռչակավոր երգիչ Ջովանի Պանսան։ Ռոզան ուսանել է հոր մոտ։ Հետո ինքնուրույն հանդես է եկել Իտալիայի տարբեր քաղաքներում։ Ապա մեկնել է Ամերիկա։ Այնտեղ նրա երգը ունկնդրել է Լինքոլնը։ Ռոզա Պանսան մահացել է 1918 թվին։

Ահա այդ մեծ երգչուհու մասին մի հետաքրքրական պատմություն։

Ռոզա Պանսան ծնվել է Ֆլորենցիայում։ Նրա հայրը՝ Ջովանի Պանսան, հռչակավոր երգիչ էր

ժողովուրդի պէտքերուն։ 4.— ՍՊԻՏԱԿ ԱԾՈՒԽԸ. Հայաստան հարուստ է ջուրի ուժով, որուն քանակը կը հաշուուի 1—1ուկէս միլիոն ձիու ուժ։ Կէս միլիոնը բաւարար է Հայաստանի քաղաքները լուսաւորելու, երկաթուղիները ու հանրակառքերը բանեցնելու համար։ Երեւանի ելեկտրակայանը 5,600 ձիու ուժ պիտի ունենայ, Լենինականը 7000։ Բոլոր գիւղերը ծրագրած են իրենց համար ելեկտրակայաններ շինել։

Հայաստան 1100 գիւղ ունի, որոնց 800ը թրքական անուն ունին (Մօլլա Տուրսուն, Գաչար Հիւսէյին եւայլն). մասնաւոր յանձնախումբ մը արդէն 200 գիւղի անուն փոխած է։ Երեւան առաջ 10 բժիշկ ունէր, հիմա 120 ունի, 1-2 ճարտարապետի տեղ այժմ կան 52։ Համալսարանը 78 փրոֆէսէօր ունի։

Հաւաքոյթի վերջաւորութեան Պ. Գր. Վարդանեան ժողովուրդին ցոյց տուաւ երկրէն բերուած մետաքս, սիկառէթ, լուցկի եւայլն։

ԴԺԳՈՀՈՒԹԵԱՆ ԱԼԻՔԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՆՈՒՐԷՏՏԻՆ ՓԱՇԱՆ ԱԼ ՊԷՏՔ Է ԿԱԽԵԼ...

Ազգ. Մեծ ժողովի Նոյեմբերը 30ի նիստին մէջ բուռն ճառեր խօսուեցան Իզմիրի Ջարդարար Նուրէտտին փաշայի դէմ, որ շատոնց աչքէ ելած է եւ թունդ հակառակորդ է նոր կարգերուն, ինչպէս եւ գլխարկի գործածութեան։ Երեսփոխաններէն Րէֆիք պէյ ըսաւ.

— «Ինչպէս հրատարակած է այսօրուան «Հաքիմիյէթը Միլլիէ», Սըվազի եւ Էրզրումի սէջ, եւ հոս ու հոն, կարգ մը անմեղներ, մի միայն հոս յայտնուած գրգռիչ յետադիմական կարծիքներու ազդեցութեան տակ, ընդվզած եւ օրէնքի տրամադրութեանց դէմ շարժելով յանցապարտ արարքի մէջ գտնո ած ու դատապարտուած են. նոյն իսկ անոնցմէ ոմանք մահապատիժի ենթարկուած են։ Ահա Նուրէտտին փաշա այսպէս հասած է իր նպատակին։ Այս բեմէն կը հարցնեմ։ Փաշա՛, ներկայ առաջարկուած օրինագիծն ալ, ձեր այս յետադրջական նպատակին համար գրգռումի յարմար գետին մը կը կազմէ, ինչո՞ւ համար, այս առիթէն օգտուելով, անգամ մը եւս ցոյց չէք տար ինքզինքնիդ։

«Ի՞նչ յանցանք ունին Սըվազի մէջ կախաղան հանուած Նէճաթին, Էրզրումի մէջ կախաղան հանուած մեկ քանի անմեղները։ Նուրէտտին փաշայի կողմէ ուղղակի տրուած գրութիւնը, երկրին չորս կողմը գացած է եւ էֆէնտիներ, ինչպէս կը տեսնէք, փաշան, «այս օրէնքը հիմնական կազմակերպութեան օրէնքին հակառակ է. խղճի ազատութեան դէմ է, բայց ի՞նչ ընեմ, ընդունած են, կը դնեն եւ դնել կուտան» ըսելով ազգին մէջ երկպառակութեան փաթաթ (գունտաք) դրած է։ Եկէ՛ք փաշա, ձեզի հարցում կ՚ուղղեմ։ Ա՛լ ժամանակն է, ուր պէտք է ձեզի հետ տեսակցինք ազգին թափած արեան մասին։ Եկէք, պատասխան տուէք։»

Ուրիշ երեսփոխան մը, Էքրէմ, պօռաց. «Ընկերներ, եթէ դուք յեղաշրջումի ժողով մը ըլլայիք, առանց անունը տալու, Նուրէտտին փաշայի թեւէն պիտի բռնէիք եւ ձեր մէջէն պիտի վտարէիք զայն։ Էրզրումի մէջ դէպք մը ծագեցաւ, դրդիչները կախուեցան։ Բայց ձեր դէմը կը գտնուի մարդ մը որ գիտէ այս պարագան եւ պատճառ դարձած է անոր։ Ա՛նպիսի հարցեր կան, որոնց մասին ազգերը չեն վիճաբանիր, այլ շանթեր արձակելով կուտան իրենց վճիռը։»

Մուշի հոչակաւոր հօճա Իլիասն ալ աւելցուց. «Հոս, այս ժողովին պաշտպանութիւնը վայելող խառնակիչներ կը գտնուին և ազգը իր արիւնով կը տուժէ»։

Րէֆիք պէյ կրկին խօսք առնելով, պնդեց թէ «բուն ոճրագործը Նուրէտտին փաշան է։ Անոր տեղը հոս չէ, անկախութեան դատարանն է, բանտն է, Նէճաթիին քովն է» (կախուած)։

Փրփրած երեսփոխանը նորէն խօսքը Նուրէտտին փաշայի ուղղելով, պահանջեց որ ինքզինքը պաշտպանէ։ Հօճա Իլիաս առաջարկեց թեւէն բռնել եւ դուրս նետել, բայց ոչ մէկը նշմարած էր թէ Նուրէտտին փաշա անհետացած է արդէն, պահ մը միայն ներկայ ըլլալէ յետոյ...։

Իրարու հետէ կը կախեն

Վերջին լուրերու համաձայն, մինչեւ հիմա վեց հոգի կախած են Էրզրումի մէջ։ Անոնց մէջ է նաեւ Ապտիւլ Մէճիտ հօճան, որ ծանօթ է «կեռվուր Իման» անունով։ Անատօլուի գործակալութիւնը կ՚ըսէ թէ՝ հասկցուած է որ 1897ի ըմբոստութիւնն ալ անոնք սարքած են, եւ կենդանիներու տուրքին առթիւ, վիրաւորած են այդ ատենի կուսակալ Աթրիճ պէյը։

Անկախութեան դատարանը Սըվազէն Սամսոն գացած է, առանց կանգ առնելու Թոքատի եւ Ամասիոյ մէջ։ Սըվազի դէպքին պատասխանատուներն ալ կախաղան հանուած են։

Կախաղաններէն զատ, Սըվազի մէջ 15 տարի թիապարտութեան դատապարտուեցան Շաքիր օղլու Իսմայիլ, Շանի, Էվլիա Էֆէնտիները, իսկ 10 տարուան՝ նախկին սպայակոյտի անդամ Զիա, փաստաբան Ահմէտ, Քիւրտ Ազիզ եւ Համիտ, Պայթար լատէ Հագդը պէյերը։ Ուրիշ բազմաթիւ ամբաստանեալներ ալ դատապարտուեցան 7ուկէսէն 3 տարի բանտարկութեան։ Պատերը թուղթ փակցնողն է Նէճաթի, որուն համար կ՚ըսեն թէ անդամ է Յառաջդիմասէր կուսակցութեան։

Մարաշի մէջ ալ, բազմութիւն մը մզկիթէն առնելով նուիրական դրօշը, կառավարական պաշտօնատան առջեւ համախմբուեր և «Ղլխարկ չենք ուզեր» պօռացեր է։ Պարագլուխներէն աւելի քան 40 հոգի ձերբակալուած են։

Տիւզճէի մէջ շատ մը պաշտօնեաներ, մասնաւորապէս առեւտրական սենեակներու եւ թաղապետական ժողովներու անդամներն ու նախագահները չեն ուզեր գլխարկ դնել, նոյնիսկ հրաժարելու գնով։ Նոր շրջաբերականով մը ազդարարուած է թէ՝ «գլխարկի եւ արդիական տարազի գործածութիւնը հրամայուած է երկրին շահուն համար»։

Նոր երկաթուղիներ Հայաստանի մէջ

Երկրաչափ փերումովի ղեկավարութեամբ Նոյեմբեր 27ին Հայաստան մեկնած են մասնագէտներու երկու խումբ, պաշտօն ունենալով քննել նոր շինուելիք երկաթուղիի ճամբաները։ Առաջին խումբը իր հետախուզական աշխատանքները պիտի կատարէ Ազստաֆա կայարանէն մինչեւ Իջեւան գիւղը, երկրորդ խումբը Ղաթարի գործարաններէն մինչեւ Ջուլֆայի երկաթուղագիծը։ Աշխատանքները աւելի արդիւնաւէտ դարձնելու համար որոշուած է որ յանձնաժողովները համաձայնութեան գան տեղական Գործկոմներու եւ այլ հիմնարկութիւններու հետ։ Աշխատանքի պիտի լծուի տեղական բանուորական ուժը։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ.Յ.Դ. «ՌՈՍՏՈՄ» թաղայլէն կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերը եւ ընկերուհիները յառաջիկայ չորեքշաբթի 9 Դեկտ. իրիկուան ժամը 8ուկէսին, Ռոստոմ Լաբ. Միութեան սրահը։

Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն։

ԲՈՒՐՋ ՀԱՑԵՔԻ Հայրենակցական Միութեան ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ այսօր ապրակի 6 Դեկտ. ժամը 3ին, Ռոստոմի ընթերցարանը, 131 Fbg. du Temple.

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «Հրայր» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ՚ունենայ յառաջիկայ ապրակի, 13 Դեկտեմբեր, առտուան ժամը 9ին, պառ քանալի սրահը։ Ներկայ պիտի ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

ԹԱՆԿԱԳԻՆ ԿԱՂԱՆԴԱՒԷՔ
ԱՐՄԵՆԻԱ
ՀԱՍՊՂՆՏԻՐ ԵՒ ԴԵՂԱՏԻՊ ՀԱՒԱՔԱԺՈՂ
Ծանօթ նկարիչ՝ Ս. ԽԱԶԱՏՐԵԱՆԻ

Գեղարուեստական դունաւոր տպագրութեամբ այս հաւաքածոն, որ լոյս տեսած է Վիեննական Մխիթարեանց տպարանէն, կը պարունակէ 42 ինքնատիպ տեսարաններ՝ Հայաստանի բնական գեղեցկութիւններէն, ժողովրդական բարքերէն եւ դաղթականական կեանքէն։

Անոնց մէջ պիտի տեսնէք Արարատը, Արագած լեռը՝ գարնան, ծեւանայ վանքը՝ լուսնակ գիշերով, երեւանի կապոյտ մզկիթը՝ ձմեռ ժամանակ, վարագայ ժողովրդական տօնը, Սանահինի վանքը եւն.։

Ինչո՞ւ ամէն հայու տան մէջ չգտնուի հատ մը այս հաւաքածոյէն, իբրեւ կենդանի յիշատակ մը հայրենիքին։

Կը գտնուի բոլոր հայ գրատուներու եւ լրագրավաճառներու մօտ։ կեդրոնատեղի «ՄԱՍԻՍ» տպարան, 208 bis rue Lafayette.

ԳԻՆ 100 ՖՐԱՆՔ

Թղթատարի ծախքով 110 ֆր.։ Անգլիոյ համար՝ 1 սովերէն. Ամերիկա՝ 5 տոլար։

ՀՐԱՊԱՐԱԿԱՑԻՆԵՐԱՆԱԽՕՍՈՒԹԻՒՆ
ՖԱՔԻՐ ԹԱՀԻՐԱ ՊԷՅ
Նախագահութեամբ
ՏՕՔԹ. ԹՈՐԳՈՄԵԱՆԻ
Ա.յսօր՝ պրակի գիշերը ժամը 8,30ին
184, bld. St. Germain Salle de Geographie-ի մէջ
կը բանախօսեն՝
ԲԺԻՇԿՆԵՐ ԳՕԼՕԼԵԱՆ, ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
եւ ՖԱՔԻՐ ԹԱՀԻՐԱ ՊԷՅ
Մուտք՝ 5 եւ 2 ֆրանք։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եօզկատի մեծ Զաթէն Զատիկ Թորոսեան կը փնտռէ Հօրեղբօր Թոռը Համբարձում Թորոսեանը որ երկու տարի առաջ Սուրիոյ Ճիպլլի Որբանոցը կը գտնուէր։ Ցեղկացնել 8 rue des Trois Portes, Paris, Սիրական Յովհաննէսեանի։

Վարդանոյշ Վարդանեան, Գիլքիդի (Ջրապիզն) կը փնտռէ եղբայրը Նազար Վարդանեանը, որ 1917ի վերջերը կը գտնուէր Սըվազ, եւ անկէ ի վեր իր հետքը կորսուած է։ Ցեղկացնել Վարդանոյշ Զօղանճեանի, 52 rue du Guide, Le Creusot L. et Seine։ Արտասահմանի թերթերէն կը խնդրուի արտատպել։

Երուանդ Գօլճաքեան, Ենի-Շէհիրի (Պրուսա) կը փնտռէ Յարութիւն Եարըճեանը, որուն հետքը կորսնցուցած է 1921ին, Ֆրանսական բանակին պլիկիայէն հեռանալէն ի վեր։ Ցեղկացնել իրեն, Petiterue des Moineaux N°. 6 Le Creusot հասցէով.

Ալֆորվիլէն Ատանացի Ս. Քիւնեմեան կը փնտռէ հօրեղբօրորդին Նազարէթ Թորոսեանը, որ Մարսիլիա ֆրանս. ոստիկանութեան մէջ էր։ Ցեղկացնել 27 rue du Maçon Alfortville.

Հաճընցի Գալուստ Զուլֆեան կը փնտռէ հօրեղբօրորդիները, Համբարձում, Խաչեր եւ Աւետիս Զուլֆեանները, որոնք պէյրութէ ըլլալը կը կարծուին։ Ցեղկացնել Գալուստ Զուլֆեանի N. 37 La Royale par Allais Gard.

Կը փնտռուի եգիպտոսէն Մարսիլ եկած, յետոյ փարիզ վերադարձած բնիկ Էնկիւրիւցի Յակոբ Գ. Գալայճեան, արհեստով ոսկերիչ։

Կը խնդրուի տեղեկացնել 20 rue Cujas, Hagop H. Kalaydjian-ին, Paris 5ème

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette, Paris(10e)

Աղաւնի Գալայճեան կը փնտռէ եղբայրը Գրիգոր Գալայճեանը ընկերի, որ 1923 Նոյ 7ին պէյրութի Ընթիլի Եաս գիւղի ամերիկեան որբանոցէն Ֆրանսա փոխադրուած է։ Ցեղկացնել Խաչատուր Ժամկոչեանի Barraque de la Lunette N° 12, Lancey (Isère) France.

Բնիկ Պոլսեցի (Սկիւտար) Խնդիր Սարաֆեան կը փնտռուի քրոջը՝ Մէօհրիւպէ Շահտանձեանի կողմէ, Ցիշեալը պատերազմէն առաջ երկար ժամանակ ապրած է Փարիզ եւ Լեմտոն։ Ցեղկացնել՝ Մէօհրիւպէ Շահտանձեանի, 53, rue Claude Decaen, Paris 12e.

Կարնոյ Սարուսյ գիւղէն Մկրտիչ Մարգարեան կը փնտռէ տղան Գէորգ Մարգարեանը որ 921ին Խարբերդի Որբանոցը կը գտնուէր եւ վերջերս Ֆրանսա անցած ըլլալ կը կարծուի։ Ցեղկացնել Կոպ. Ջուլալեանի, cordonier de la Pologne, Lancey (Isère).

ՀԱՅ ԳՐՔԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

օրական 2 ֆրանք 50 սանթիմի վճարումով, պահելու համար մահճակալներով տեղեր ունինք 20, Rue du Bezons, Courbevoie։ Թրամուէյ 41 եւ 76 Porte Maillot. Երկաթուղին Gare St Lazare.

ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St Denis եւ Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
Ջերմամիզութեան, Ֆրանկախտի, արիւնի եւ մարթային հիւանդութեանց։
Քիմիական տարբալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12։
Ժողովրդական գիներ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Թերթատուշ (փաքլաւա) անխարդախ կարագով եւ Թէնիայա (բատայիֆ) հում եւ եփած
Թերթատուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր
Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին
ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.
(Métro; St. MICHEL)
Մտէք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes էն եւ գետնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։
Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու գիւրութեան համար։

«AU PETIT CARILLON»
50, Av. Jean Jaurès, 50
Téléph. NORD 57-60 Metro: JAURÈS
ՕՆՆԻԿ ՋՈՒԼՖԱԵԱՆ
Ճառորդ ժամերը ինդող պատի ժամացոյցներ։ Ամէնուն մատչելի։ Վաճառման գիւրութիւն։
Զարթուցիչներ (Réveils) 16.20.25.30.33 ֆր.
Գրպանի տոկոն ժամացոյցներ 25.35.48.65.85 ֆր.
» ընտիր marque ELECTION 138 ֆր.
OMEGA 165 ֆր.
1—10 տարուան երաշխագիր։
(ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է։)
ՀԱՑ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՈՐՈՇ ԶԵՂՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ՄԱՎՐՕՍ
92, Rue Rébeval. Métro: Belleville
Հեռաձայն՝ Combat 10-15
Համեղ Արեւելեան կերակուրներ՝ խոհարարապետ ՀԱՅԻ ԳՐԻԳՈՐ
Շաբաթ և Կիրակի գիշերներ Արեւելեան նուագ

ԱՆԱՍԹԱՍԻՈՒ
ԴԵՐՁԱԿ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՐՄՆԵՐ ԽԻՍՏ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ ԿԸՐՈՒՉԻ
34, Avenue de l'Opéra, Paris Tél. Louvre 53-36

ՅԱՌԱՋ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration (Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն) 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ս.	5 ս.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցեի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
9
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1925

9 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ Թիւ 56 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՁԱՄԲԱՆ ԾՈՒՌ Է

«Չօկ»ի առաքելութիւնը տուաւ իր առաջին զեկուցումը, Հայաստանի մէջ կատարուած աշխատանքներու մասին:

Շատ նորութիւններ չկան այդ զեկուցման մէջ: Բայց թողունք այդ կէտը, շօշափելու համար խնդիր մը, որ ուղղակի կապ ունի գործին յաջողութեան հետ:

Պատուիրակները կրնան անկեղծ ըլլալ իրենց համոզման մէջ: Թերեւս երեւանի կեդրոնն ալ կանգնած է «անկուսակցական» տեսակէտի վրայ, եւ կը հետապըրքրուի միայն Հայաստանի վերաշինութեան հոգերով: Բայց մենք ուրի՛շ բան կը տեսնենք այստեղ, արտասահմանի մէջ, եւ ուրիշ բան կ'ըսեն խորհրդային հրատարակութիւնները ալ:

«Չօկ»ը — նախկին «Չօմ»ը — դարձեր է քաղաքական պայքարի գէնք: Օրէ օր կը շեշտուի անոր այդ գիծը: Եւ, պայքարը ուղղուած է ոչ միայն որոշ կուսակցութեան մը դէմ, այլ, կը ձգտի կազմալուծել զանազան ազգային մարմիններ, զանոնք ձեւափոխելու, կամ անոնց տեղը անցնելու համար: Այս վերջին փորձը կատարուած է արդէն Վիէննայի մէջ, ուր Գաղթային Միութիւնը լուծելով, տեղը հաստատեր են «Չօկ»ը,— բոլորովին անբնական քայլ մը: Որովհետեւ ո՛ր եւ է ազգային միութիւն կամ խորհուրդ ի հարկին կրնայ զբաղիլ նա'եւ հալրենիքի օգնութեան գործով. բայց «Չօկ»ը ոչ իրաւունք, ոչ ալ պարտականութիւն ունի գաղութի մը հանրային գործերը վարելու: Այսքան տարրական բան մը չհասկնալու համար, մարդ կա՛մ բացը ծնացած փաստաբան ըլլալու է, կամ նորընծայ կոմունիստ: Այս է պատճառը որ, թիւրիմացութիւնները կը ծագին նաեւ Ֆրանսայի մէջ, մանաւորապէս գաւառները: Այլասերման վտանգը սարսափի մատնած է բոլորը. ամէն կողմ ճիգեր կը թափեն քիչ-շատ հանրային կեանք ստեղծելու. ծաղկոց մը, լսարան մը բանալու, ներքին կապ հաստատելու հայրենակիցներու եւ համախմբումներու միջեւ: Այս տարրական աշխատանքի պահուն, յանկարծ «Չօկ»ը մէջտեղ կը դրուի, իբրեւ խափանարար միջոց: Զկայ հայրենակից մը որ ժխտէ Չօկին արժէքը, բայց անոր թերուս մունետիկները այնքան պղտոր քայլեր կ'առնեն որ, իբրեւ հետեւանք, թէ գաղութի հանրային գործը կը տուժէ, և թէ Չօկը ինք:

Մէկ խօսքով, մարդիկ պայծառ գաղափար չունին ե'ւ մէկուն ե'ւ միւսին մասին: Եւ այս՝ շատ բնական է, քանի որ երեւան ինք ամէն բան կ'ընէ, միտքերը խառնակելու, եւ Չօկը իր հիմնական ճամբէն շեղեցնելու համար: Անցեալ Չոկտեմբերին, երբ պատուիրակութիւնը ճամբու պատրաստութիւն կը տեսնէր, «Խորհրդային Հայաստան», անոր պաշտօնը կը նկատէր «գաղութահայ մասսաները հին հասարակական կազմակերպութիւններուն ճանկերից ազատել»: Յայտնի վարիչ մը, հռչակաւոր Աշոտ Յովհաննիսեանը, իր ծանօթ դրքոյկին մէջ կը գրէ.

«Նա (Չօկը) պէտք է դառնայ աշխատաւորական լայն մասսաների կազմակերպման մի օրկան, որ վերջ տալով ներհակ դասակարգի համագործակցութեան սին մտայնութեանը, նպաստելու է ազգութեան դասակարգային շերտաւորմանը. մասսաների ինքնագործունէութեան հիմունքով է որ կազմակերպելու է նա Հայաստանի օգնութեան գործը»: («Գաղութահայ խնդիրներ», էջ 23):

Այս մանուածապատ նախադասութիւնը աւելի որոշ արտայայտուած է ուրիշներու կողմէ, եւ անդադար կ'արծարծուի, ու կը գործադրուի: Այնպէս որ, մեղաւորը մենք չենք, եթէ Չօկը, փոխանակ դառնալու «մասսայական կազմակերպութիւն», կը մանրանայ եւ կը վերածուի պարզ »քլիք»ի մը: Տակաւին քանի մը ամիս առաջ, Եւրոպայի համար պատրաստուած կանոնագիրը կը պահանջէր անպայման վստահութիւն եւ հնազանդութիւն երեւանի իշխանութեան. յետոյ թեթեւ բարեփոխում մը կատարուեցաւ նախկին «լիազօր»ին կողմէ. բայց, առէք նոր կանոնագիրն ու անդամատետրը, եւ կարդացէք հրդ յօդուածը.

«Չօկի կ'անդամակցին անոնք որոնք Հայաստանի հանդէպ բացասական դիրք բռնած չեն եւ անոր վերաշինութեան եւ օգնութեան գործին անկեղծօրէն սատարել կ'ուզեն»:

Մի՞թէ: Բայց «անկեղծութեան» վկայական պահանջուա՞ծ է անոնցմէ, որոնք մենաշնորհի վերածելով Հայրենիքի Օգնութեան գործը, հոսանք հոսանքի դէմ կ'ուղղեն, կը կապեն ու կ'արձակեն, եւ իսկապէս բացասական մթնոլորտ մը կը ստեղծեն:

Մէկ խօսքով, ճամբան մութ է եւ ծուռ: Եւ դեռ քանի մը կէտեր միայն յիշեցինք:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՕՐՈՒԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

«Թան» շատ ծանր կը գտնէ կացութիւնը, Մուսուլի վէճին առթիւ: Վերջին խմբագրականին մէջ կը կարդանք հետեւեալ նկատողութիւնները.

—«Շատ հաւանական չէ որ միաձայնութիւն գոյանայ ժընէվի ժողովին մէջ, ի նպաստ Թրքական տեսակէտին. բայց եթէ այդ միաձայնութիւնը դառնայ ի նպաստ Անգլիոյ, Թուրքիա չպիտի խոնարհի: Այնատեն, ընդհարումը պիտի սկսի և Նախայարձակ պետութեան դէմ պիտի գործադրուին Ազգերու Դաշնակցութեան դաշնքին տրամադրութիւնները:

Կացութիւնը լեցուն է վտանգներով: Անգլիա յայտնապէս նոր պատերազմ մը չուզեր Արեւելքի մէջ. բայց սխալ է կարծել թէ եթէ հարկադրուի զէնքի դիմել, այդ պատերազմը հզօր ազդեցութիւն մը չպիտի ունենայ Թուրքիոյ վրայ: Միւս կողմէ, ակներեւ է որ Մոսկուա, միշտ հետամուտ դժուարութիւններ պատճառելու Անգլիոյ, ուժեղ ճնշում կը բանեցնէ Էնկիւրիի վրայ, որպէսզի Թուրքերը անհաշտ մնան:»

Ի՞ՆՉ ՄՆԱՑ ԱՆԴԻՆ

«Արեւ», եգիպտոսի ամսաթերթերուն օրկանը, խմբագրականի մը մէջ կը բացատրէ թէ իրենք խորհրդային իշխանութեան բարեկամ են, պարզապէս Հայաստանի սիրոյն. իսկ անկէ դուրս.

«Դէմ ենք Պոլշեվիկութեան, իր տնտեսական հասկացողութիւններուն եւ փորձարկութիւններուն համար:

Դէմ ենք Պոլշեվիկութեան, ընկերային ու հոգեկան «բարենորոգումներ»ու իր ծայրայեղութիւններուն համար:

Դէմ ենք Պոլշեվիկութեան, - մշակոյթի գործը յեղափոխական բռնադատութեան նիւթ դարձնելուն համար:

Դէմ ենք Պոլշեվիկութեան ազգային զգացումներուն եւ հինէն մնացած արժէքներուն նուազ յարգանք ու ակնածանք նուիրելուն համար:

Դէմ ենք Պոլշեվիկութեան, յեղափոխութեան շրջանը երկարելուն եւ քաղաքացիական իրաւունքներու և ազատութեան ընդհանրացումին և իշխանութեան ժողովրդականացումին Թուրքերը ուշացնելուն համար:»

Անշուշտ ա՛յս է պատճառը որ, երեւանի թերթերը մինչեւ այսօր ալ կը նախատեն մեր խե՛ղճ ամսկավարները, իբրեւ «կեղծաւոր»:

ԱՄԵՐԻԿԵԱՆ ԽՈՐՀՐԴԱՐԱՆԻՆ ԲԱՑՕՒՄԸ

Երկուշաբթի առաւօտ Ուաշինկդընի մէջ բացուեցաւ Խորհրդարանի 69 րդ նստաշրջանը: Ներկայութեան մէջ կան 55 հանրապետականներ, 40 ամսկավար և մէկ երկրագործական:

Այս նստաշրջանին մէջ պիտի քննուի Լօզանի դաշնագրին վաւերացման խնդիրը:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԴԱՄԱՍԿՈՍ ԿՐԿԻՆ ԿԸ ՌՄԲԱԿՈԾՈՒԻ

Ապստամբները նոր մարզպանին հաշտարար խօսքերուն պատասխանեցին երկուշաբթի օր, նոր յարձակում մը գործելով Դամասկոսի Գատէմ թաղին վրայ: Ֆրանսական Կուրօ ամրոցը եւ ուրիշ մարտկոցներ գիշերանց ռումբեր տեղացուցին Գատէմ եւ Մէյտան թաղերուն վրայ եւ յաջողեցան ետ մղել զանոնք: Բնակիչները սարսափահար իսլամական թաղերէն փախչելով ապաստանեցան քրիստոնեաներու մօտ: Տիւրզիները 90 հոգի կորմնցուցին:

ԹՐՔԱԿԱՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ

Պոլսոյ վերջին թղթակցէն կ'իմանանք թէ՝ «յետադիմական» շարժումի վարիչներուն մէջ երեսփոխաններ ալ կան: Կը պահանջուի այս մարդիկն ալ, եւ մանաւանդ Նուրէտտին փաշան անկախութեան ատեանին յանձնել:

«Համիտիէ» զրահաւորը Րիզէ գացած է, ուր նմանապէս խլրտումներ պատահած են:

Կեսարիոյ մէջ ալ հօճա մը իր ընկերներուն փաթթոց կապել դրդած ըլլալով, ձերբակալուած եւ Էնկիւրի փոխադրուած է:

Ձերբակալուած է նաև նախկին երեսփոխան Շիւքրի պէյ:

Դեկտեմբեր 2ին, Էնկիւրիի մէջ բազմութիւն մը խռնուեր է Ազգ. Մեծ ժողովին առջեւ, լսելու համար Նուրէտտին փաշայի բացատրութիւնները: Բայց փաշան ներկայ չէ եղած ժողովին, ինչ որ աւելի գրգռած է Քէմալականները: Այս առթիւ, այլանդակ պատմութիւններ կը հրատարակուին Իզմիրի «հերոս»ին շուրջը: Վերջերս գրքոյկ մը տպուեր է, որուն մէջ կ'ըսուի թէ Նուրէտտին փաշա Մարգարէին սերունդէն է:

Կառավարութիւնը կը շարունակէ «բարենորոգման» ծրագիրներ պատրաստել: Այսպէս, որոշուած է Անատոլուի 600 գաւառակները 1000ի բարձրացնել, իւրաքանչիւր գաւառակի մէջ դատաւորներ հաստատել, վիլայէթներուն թիւը 50ի բարձրացնել եւլն.:

Անկախութեան դատարանին որոշումով, փակուեցաւ Պոլսոյ «Միլլէթ» թերթը, որ փակուած «Վաթան»ին շարունակութիւնը կը նկատուի:

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅ ԳԻՏՆԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ՄԱՀԸ

Մոսկուայի մէջ մեռած է յայտնի գիտնական, իրաւագէտ-բնկերաբան Իւ. Ղամբարեանը, որ ռուսական առաջաւոր մտաւորականութեան լաւագոյն ներկայացուցիչներէն մէկն էր եւ ունի շարք մը գիտական կարեւոր աշխատութիւններ: 1919—20 թուականներուն Հ. Հանրապետութեան կառավարութիւնը անոր յանձնած էր Հայաստանի համալսարանի կազմակերպութեան նախապատրաստական աշխատանքները: Իր նախագահութեան տակ տեղի ունեցաւ համալսարանին բացման հանդէսը:

Երեւանի մէջ մեռած է երիտասարդ երկրաբան Ալանեանը, որ Հայաստանի բնական հարստութիւններն ուսումնասիրող եւ ծանօթ սակաւաթիւ ուժերէն մէկն էր: Նոր-Նախիջեւանցի էր եւ իր բարձրագոյն մասնագիտութիւնը ստացած էր Փէթրօկրատ, ուր եւ պահուած էր գիտական աշխատանքներու համար: 1919ին Հ. Հանրապետութեան կառավարութեան կողմէ հրաւիրուեցաւ Հայաստան, երկրաբանական հետազօտութիւններու համար: 1919—20ին մասնակցեցաւ ջրաբաշխական ու երկրաբանական ընդարձակ ուսումնասիրութիւններուն եւ այնուհետեւ ամբողջապէս նուիրուեցաւ Հայաստանին ու անոր հանքագիտութեան: Ունի քանի մը անտիպ եւ տպուած արժէքաւոր աշխատութիւններ, Հայաստանի բնական և մասնաւորապէս հանքային հարստութիւններու մասին:

ՀԱՁՏՈՒԹԵԱՆ ԱՌԱՋԱՐԿԸ ՄԵՐԺՈՒԱԾ

Տիւրզիներու կողմէ պատգամաւոր մը մարզպան տը Ժուվընէլի բերած է հաշտութեան պայմանները, որոնք կը բաղկանան հետեւեալ 7 կէտերէ.— 1.— Նախկին վարչաձեւի հաստատում Լիբանանի մէջ: 2.— Վարչական զանազան բաժանումներու չենթարկել Սուրիան: 3.— Տիւրզի հողամասին ֆրանսական զինուորներու կողմէ պարպումը: 4.— Օրէնսդիր ժողովի մը գումարումը՝ օրինական կառավարութեան մը կազմութեան համար: 5.— Ֆրանքոսուրիական դաշնագիր մը կնքել: 6.— Քաղաքական յանցաւորներու ընդհանուր ներում շնորհել: 7.— Պատերազմական վնասները հատուցանել:

Դամասկոսէն առնուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ մարզպանը մերժած է հաշտութեան առաջարկը, որուն վրայ Դամասկոսի շուրջը գործող ապստամբները յայտնեցին թէ մօտ օրէն նոր յարձակում մը

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ դ. էջ)

ԱՐԵՒԵԼՔԻ ՊԱՅՔԱՐԸ ԵՒ ՄԵՐ ԴԻՐՔԸ

Ակներեւ է որ այսօր Արեւելքը իր քաղաքական-ազգային զարթօնքի օրերը կ'ապրի։ Մարոք, Սուրիա, Եգիպտոս, Արաբիա, Պարսկաստան, ինչպէս նաեւ հեռաւոր Չինաստան ու Հնդկաստան բուռն ջանքեր կը թափեն ազգային անկախութիւն ձեռք բերելու համար։ Տարբեր են պայքարի մեթոտները եւ միջոցները, բայց նպատակը նոյնն է ամենուրեք —ազգային ինքնորոշման իրաւունք։

Այս գեղեցիկ կարգախօսն էր որ Մեծ Պատերազմի ընթացքին հրապարակ նետեցին ե'ւ դաշնակից, ե'ւ միւնակից պետութիւնները, իբրեւ անուշ խայծ մը՝ փոքր ու ճնշուած ազգերը իրենց կողմը գրաւելու համար։

Պատերազմի վախճանը ցոյց տուաւ սակայն, թէ կարգախօսին հեղինակները բոլորովին տարբեր կը հասկնան։ Յետպատերազմեան «մանտա»-ները մեծ տարբերութիւն մը չեն ներկայացներ նախապատերազմեան գաղթապետութիւններէն։ Իրականին մէջ շատ բան չի փոխեր նաեւ այն պարագան թէ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան կանոնագիրը կը թելադրէ թեւարկուածի ժողովուրդին կամքը։ Փաստը այն է որ ամէն տեղ ալ, հակառակ այդ իսկ ժողովուրդներու կամքին, կը շարունակուի պետութիւններու թեւարկութիւնը։ Հին եւ նոր աշխարհակալութիւնները իրենց էութեանը մէջ միացեր են միեւնոյնը։

Տարբեր բան մը չի ներկայացներ նաեւ կարմիր աշխարհակալութիւնը։

Համայնավար յեղափոխութեան առաջին կարգախօսներէն մէկն էր՝ «ազգերու կատարեալ ինքնորոշումը մինչեւ անջատում»։ Իրականութիւնը շուտով եկաւ ըսելու որ առաջինը մըն է այդ կարգախօսն ալ։ Ներքինն աշխարհակալութիւնը ոչ պակաս դաժանութեամբ կը զսպէ ազգային շարժումները իր ազդեցութեան սահմաններուն մէջ։ Խորհրդային Ռուսիոյ եւ համայնավար Միջազգայինի գործակալները եւրոպական գաղթավայրերու մէջ կը հրահրեն եւ ուժ կուտան ազգային - ազատագրական շարժումներուն, բայց իրենց մղիչ ազդակը ոչ թէ ճնշուած ազգութիւններու ազատագրման գաղափարն է, այլ իրենց քաղաքական հակառակորդ պետութիւններուն վնասելու ոգին։ Այլ խօսքով՝ երկու հակառակորդ աշխարհակալութիւններն են որ կը բախին օտար գետինի մը վրայ, քօղարկելով իրենց յետին եւ եսական նպատակները, ինչպէս եղած է միշտ։ Այսօր կարմիր աշխարհակալութեան բռնութեան տակ չպիտի գըտնուէին շարք մը ժողովուրդներ։ Իրար կ'արժեն երկուքն ալ։ Ընդուշտ ո'չ ոք կրնայ ժխտել որ աշխարհակալ պետութիւնները տանամեակներու ընթացքին չարիքներու հետ միասին բարիքներ ալ առաջ բերած են իրենց ենթակայ երկիրներու մէջ— Անգլիա Եգիպտոսի մէջ, Ֆրանսա Սուրիոյ, Ռուսիա Ընդրկովկասի մէջ, եւայլն։ Բայցինդիրը այն է որ ներկայիս, պատմական զարգացման հետեւանքով, այդ երկիրները այլեւս կը զգան դիրենք ճնշող օտար ուժը եւ վճռապէս կ'ուզեն թօթափել զայն։ Անոնք կ'ուզեն կամ՝ բոլորովին անկախ տպրիլ եւ կամ կամաւոր, ինքնայօժար համաձայնութեան գետնի մը վրայ հիմնել իրենց եւ թեւարկողին փոխադարձ յարաբերութիւնները։ Կա՞յ աւելի բնական իրաւունք։

Այս իրողութեան հանդէպ, ի՞նչ պիտի ըլլայ մեր դիրքը։

Ցեւսականօրէն հարցը պարզ է։ Ժողովուրդ մը որ ինքը իր ազատութեան եւ անկախութեան համար կը պայքարի տասնեակ տարիներէ ի վեր, որ իր պայքարի ընթացքին կանգ չէ առած անսահման զոհաբերութիւններու առջեւ, վիճելի չի կրնար համարել նոյն այդ իրաւունքը՝ ուրիշ պայքարող ժողովուրդներու համար։ Կուսակցութիւն մը որ իր գոյութեան նպատակը դարձուցած է սեփական ժողովուրդին կատարեալ ազատութիւնը, չի կրնար կատարեալ համակրանքով չընդունիլ Հանդէպ իր բախտակիցներու եւ անոնց պայքարին։ Ատով իսկ կը տարբերի մաքուր հայրենասիրութիւնը «շովէն» հայրենասիրութենէն, որ իրեն համար լաւ համարուածը կը պարտադրէ ուրիշներուն։

Եւ սակայն խնդիրը ունի նաեւ գործնական կողմ։ Այսօր շատ մը գաղութներու մէջ, ուր տեղացի ժողովուրդը իր պայքարը կը մղէ հոգատար պետութեան դէմ, հոծ բազմութեամբ կ'ապրին նաեւ կայ գաղթական հատուածներ։ Այժմեական է օրինակ Սուրիոյ խնդիրը։ Ինչ ընթացք պիտի բռնէ Սուրիոյ 120 հազարի հասնող հայ գաղթականութիւնը ներկայ պայքարին մէջ։ Քաղաքական ի՞նչ ուղեգիծ պիտի մշակեն գաղթավայրի ղեկավար մարմինները եւ կազմակերպութիւնները։

Մեր մամուլը եւ մարմինները, բացի համայնավարներէն, կը յանձնարարեն չեզոքութիւն. եւ շատ իրաւունքով։ Նախ որ՝ բոլոր այդ գաղութներուն մէջ մենք ժամանակաւոր հիւրեր ենք, օտար տարր, հետեւաբար ոչ պարտականութիւն, ոչ ալ իրաւունք ունինք խառնուելու անոնց ներքին գործերուն եւ պայքարներուն։ Վերջապէս մենք շահ չունինք այդ պիսի միջամտութենէ մը, ոչ ալ աւելորդ արիւն։ Ահա թէ ինչո'ւ պարզ արկածախնդրութենէ տարբեր բան չէ հայ համայնավար անհատներու ծիծաղելի միջամտութիւնը այդ պայքարներու մէջ։ Ընդունք կը մոռնան որ օտար կազմակերպութեան մը գործակալներու դերը ստանձնելով եւրոպական գաղութներու մէջ, իրապէս կը վնասեն հայ աշխատաւորութեան շահերուն։

Վերջապէս պայքարող ժողովուրդները իրենք ալ աւելի բան մը չեն պահանջեր մեզմէ, քան կատարեալ չեզոքութիւն։ Ոչ իսկ հոգատար պետութիւնները կրնան կամ իրաւունք ունին պահանջելու մեզմէ պաշտպանել իրենց գործը։

Մեր մամուլը եւ ղեկավար մարմինները պէտք է աւելի լայն չափերով լուսաբանեն այս տեսակէտները, թէ՛ գաղթահայ հատուածներու եւ թէ՛ տեղացի պայքարող ժողովուրդներու առջեւ։ Կարծես միութեան մէջ կը ծնան դեռ— գոնէ պայքարող ժողովուրդներուն համար— մեր դիրքին որոշ կէտերը։

Մենք չպիտի քաշուինք ամէն տեղ իսկ բարձրաձայն լսելու, որ կը համակրինք բոլոր ազատագրական շարժումներուն, բայց մեր գործը չէ խառնուիլ իրենց կռիւներուն։

Մեր կենսական շահերը կը պահանջեն որ մենք ամէնէն առաջ ձեռք բերենք տեղացի ժողովուրդներու համակրանքը, որովհետեւ ոչ միայն արդար է անոնց դատը, այլ եւ օգտակար՝ մեր քաղաքական նպատակներուն համար։ Բոլորովին ազատագրուած անկախ եւ միացեալ արաբ մեծ ժողովուրդը կրնայ մեր բնական դաշնակիցը դառնալ։ Այս կը թելադրեն նաեւ գաղթահայ հատուածներու տեղական, առօրեայ շահերը, որոնք հազար թելերով կապուած են իրենց վայրերուն եւ անոնց բնիկներու շահերուն հետ։

Հոգատար պետութիւնը օր մը կրնայ քաշուիլ, ինչպէս քաշուեցաւ Փիլիկիայէն. բայց Արաբները միշտ կան ու պիտի մնան Սուրիոյ մէջ, որովհետեւ երկրին տէրերն են։

Պերլին Մ. Ե.

ԹՈՒՐՔ ԵՒ ՊՈՒԼԿԱՐ ԴԱՇՆԱԳՐԻ ԴԷՄ

(Բասնաւոր Թղթակցութիւն)

Սօֆիա, 5 Դեկտ.

Պուլկար դիւանագէտ Սիմէոն Ռատէվ, (այժմ Ազգային Ընկերակցութեան դեսպան) երկարապատում բանակցութիւններէ յետոյ, վերջապէս կնքեց բարեկամական դաշինք մը Թուրքիոյ կառավարութեան հետ։ Այդ դաշինքը պաղ ընդունելութիւն գտաւ պուլկար Հանրութեան կողմէ, որովհետեւ շատ մը իրաւունքներ ձեռքէ կը Հանուէին, դաշնագիր մը կնքած ըլլալու փութկոտութեամբ։ Բասնաւորապէս Թրակիոյ գաղթականները խուռներամ տրտունջներ կը յայտնէին եւ չէին կրնար հրապարակային ժողով կազմել, պատերազմական վիճակի պատճառով։

Այս վերջին արգելքը վերջացած ըլլալով, նոյեմբեր 29ին Փիլիպէի մէջ, Թրակիոյ գաղթականները հրապարակային բազմամարդ միթինկ մը կազմեցին, բողոքելու համար դաշնագրին դէմ։ Խօսեցան Դ-ր Ցիւաքով, Պրն. Կոնստանդինով, Ընդ. Ցիմանտիէվ։ Ցետոյ հետեւեալ բանաձեւը ընդունուեցաւ.

1.— Ուժգնօրէն կը բողոքենք Հոկտեմբեր 18ին կնքուած Թուրքեւ-պուլկար դաշնագրի դէմ, որով կը զոհուին մեր պատմական իրաւունքները եւ մեզմէ կը խլուին մարդկային իրաւունքները՝ վերադառնալու մեր հայրենի երկիրը։

2.— կը հրաւիրենք պուլկար քաղաքացիները, քաղաքական կուսակցութիւնները եւ մամուլը ամէն կերպ հակազդել պուլկար դիւանագիտութեան այս նոր սխալին։

3.— Ոչ կ'ընենք ազգային ներկայացչութեան, Թոյլ չտալ որ պուլկար խորհրդարանի սուրբ սեմէն ներս մտնէ այդ դաշնագիրը. իսկ եթէ, Հակառակ այս բոլորին, Սոպրանիէին ներկայացուի, այդ պարագային, լաւ Հասկնալով ազգային շահերը եւ մարդկօրէն շարժելով 200 Հազար թրակիացիներու Հանդէպ, որոնք բռնաւեր եղած են Թուրք կառավարութեան կողմէ, մերժել վաւերացումը այդ դաշնագրին, որով կը զոհուին ոչ միայն թրակիացիներու, այլ եւ ազգային շահերը։

Դեռ պուլկար մամուլը չարտայայտուեցաւ այս կարեւոր բողոքի մասին, որ եթէ անարձագանգ մնայ եւ մոռացութեան դատապարտուի, կը նշանակէ թէ ժողովրդական ինքնաբուխ գանգատ մըն է. իսկ եթէ կառավարութեամբ արծարծուի, այդ պարագային կասկած չկայ, որ կառավարութիւնը զղջացած իր ըրած գիջումներէն, կ'ուզէ Հանրային կարծիք ստեղծել դաշնագրին դէմ եւ անոր կրճատելով, չվաւերացնել զայն, ինչպէս ըրին Ցոյները, յոյն-պուլկար Համաձայնագրի մասին։

ԱՆՎԵՐՋ ՆԱՀԱՆՋ

ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ Կ'ԸՆԴԱՐՁԱԿԵՆ ԸՆՏՐԱԿԱՆ ԻՐԱՒՈՒՆՔԸ

Մոսկուայէն կը ճեռագրեն դեկտեմբեր 4 Թուականով.—

Համառուսական կեդր. գործադիրը կոմիտէն հրատարակեց եւ գործադրութեան դրաւ նոր հրահանգ մը՝ թաղապետական եւ գիւղական խորհուրդներու ընտրութեան մասին։ Այս հրահանգին համաձայն, մեծապէս կ'աւելնայ ընտրական իրաւունք ստացող անձերու թիւը։

Այսպէս, ընտրելու եւ ընտրուելու իրաւունք կը տրուի, ի մէջ այլոց, այն գիւղացիներուն որոնք հոդագործական աշխատանքներով կը զբաղին անձնապէս, կամ վարձու բանուորներու օգնութեամբ, ինչպէս եւ մանր սեփականատէրերուն եւ ձեռնարկուներուն, եւ առհասարակ այն բոլոր «քուլաքի»-ներուն եւ արհեստաւորներուն որոնք անձամբ կ'աշխատին եւ ուրիշ մէկ չափահաս բանուոր եւ կամ երկու աշկերտ։

Նոյն հրահանգին համաձայն, ընտրական իրաւունք կը տրուի նաեւ այն անձերուն որոնք յեղափոխութենէն առաջ, իրենց եկամուտներով կ'ապրէին եւ չէին աշխատեր, կամ իրենց եկամուտը կը ստանային իբրեւ պաշտօնեայ կրօնական դաւանանքի մը (կղեր), բայց այժմ կ'ապրին իրենց սեփական աշխատանքով։

Պահելով հանդերձ սահմանադրութեան այն յօդուածը, որուն տրամադրութեամբ վանականները եւ կրօնական զանազան դաւանութեանց եւ աղանդներու պաշտօնեաները զրկուած են քուէարկութեան իրաւունքէն, եթէ կրօնական ծառայութիւնը իրենց արհեստն է եւ ապրուստի միջոցը, նոր հրահանգը բոլոր ընտրական իրաւունքները կուտայ այն անձերուն որոնք վարիչներն են եկեղեցիի մը կամ եկեղեցական գոլքերու, համաձայն պայմանագրութեան մը, թեմական խորհուրդներու անդամներուն, երգեցիկ խումբերու (ղեկավար դաս) վարիչներուն, լուսաբարներուն, երգիծահարներուն եւլն.։ Կիսասարկաւագները, «կանտորն»-ը (հրեայ երգիչ), մէւէզզինները եւ կրօնական դաւանութեանց օժանդակ պաշտօնէութեան միւս անդամները ընտրական իրաւունք կը վայելեն, եթէ իրենց պաշտօնները կապ ունենալով կրօնական ծէսերու հետ, իրենց եկամուտի գլխաւոր աղբիւրը չեն կազմեր։

Այն անձերը որոնք համայնքներու, գործակցական միութեանց եւ պետութեան փոխառութեանց պարտաթուղթերուն տոկոսներէն եկամուտ ունին, չեն կրնար զըրկուիլ ընտրական իրաւունքէն։

Հրահանգը իւ զօրու կը պահէ այն յօդուածները, որոնց համաձայն ընտրական իրաւունքէ զրկուած են ցարական ոստիկանութեան պաշտօնեաները եւ գործակալները, նախկին ոստիկան-գինուորներու (ժանտարմերի) վարչութեան բոլոր պաշտօնեաները եւ գաղտնի ոստիկանութեան գործակալները, նախկին կայսերական գերդաստանին անդամները, ինչպէս եւ բոլոր այն անձերը որոնք ուղղակի կամ անուղղակի վարած են ոստիկանութիւնը եւ ոստիկան-գինուորութիւնը, թէ ցարական շրջանին եւ թէ այն երկրամասերուն վրայ ուրոնք հակայեղափոխական կառավարութեանց ձեռքն էին, քաղաքացիական պատերազմին առնչուած անձերը։

ԱՆՈՎՈՐ ՍՂՈՒԹԻՒՆ

Երեւանէն կը գրեն թէ այս տարի անաստուածներու կեդրոնական ատելի սղութիւն կը տիրէ Աշտարակի գաւառին մէջ։ Գիւղացիներուն մեծ մասը ցիներով կը ծախէ իր անասունները։ Դարմանի խալուարը 5 րուբլիէն բարձրացած է 15ի, այն ալ չի գտնուիր։ Ասոր փոխարէն՝ 60 րուբլի արժող կովը կը ծախուի 30-35 րուբլիի։ Զափազանց սղած են նաեւ հացահատիկները. օրինակ ցորենը Աշտարակի շուկային մէջ կ'արժէ 3-4 րուբլի։

ԿԱՐՄԻՐ ՆԵՐՈՒՆ ԴԷՄ

Պոստոլի պատժական ատեանը 15 ամիս բանտարկութեան դատապարտեց երկաթուղիի պաշտօնեաներէն Մարսել Տիւէէն, որ Հոկտ. 20ին փորձած էր ապստամբական հրատարակութիւններ նետել զօրանոցի մը պատէն ներս։

Ծրանապի մէջ առաջին անգամն է որ այսքան ծանր պատիժ կը տրուի նմանօրինակ յանցանքի մը համար։

** Մանչէսթրի Լիվերփուլի եւ Կլասկոյի ոստիկանութիւնը գիշերանց կոխեց համարհնաւարական կեդրոնները, եւ ձերբակալեց պարագլուխները։ Այս մասին գաղտնի որոշում տրուած էր Լոնտոնի մէջ։

300,000 ԴԱՏԱՐԿԱՊՈՐՏ ՄԱՆՈՒԿՆԵՐ

Պաշտօնական վիճակագրութեանց համաձայն, Ռուսիոյ մեծ քաղաքներուն մէջ գատարկապորտ մանուկներու թիւը կը հասնի 300 հազարի։ Այս վտանգին հանդէպ, կրթական գործակատարութիւնը ծրագրած է արհեստանոց-դպրոցներ բանալ անոնց համար։

ՊՈԼՇԵՒԻԿՆԵՐԸ ՊԱՐՍԿԱՍՏԱՆԻ ԴԷՄ

Ռուսիա դժուարութիւններ կը հանէ Պարսկաստանի մէջ, որովհետեւ կը կասկածի թէ պարսիկ նոր կառավարութիւնը համաձայնած է Անգլիոյ հետ։ Վէճին պատճառն է ռուսական Թուրքիստանի եւ Պարսկաստանի միջեւ գտնուղ գետի մը ջուրերու բաշխման հարցը, եւ ռուսեւպարսիկ դաշնագիրը։

ՕԳՆՈՒԹԻՒՆ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ԱՂԻՏԵԱԼՆԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Դամասկոսի վերջին դէպքերուն ոտիթիւ Պէյրութի ազատատանած հայ կարօտ գաղթականներուն օգնելու համար, 21 Հոկտեմբերէն մինչեւ 11 Նոեմբեր հանգանակուած է 25 հազար սուրիական ղրուշ։ Կիլիկիոյ Սահակ կաթողիկոսը եւ Պ. Մ. Տամատեան տուած են 2500 ական ղրուշ, Պ. Բրոս 5812, Հալէպի Կիլիկեան Նպաստից Միութիւնը 2500, Մարաշի Հայրենակցական Միութիւնը 1500, Պէյրութի հայրենակիցներ 6000 սուրիական ղրուշ եւլն.։ Ակէ զատ կայանի ժողովուրդին կողմէ տրամադրուած է ձաւար, հաց, փայտ եւլն. մօտ 100 սուրիական ոսկի արժէքով, Ուրֆացի Մարտիրոս Էքմէքճիպաշեան կէս օրուան ճաշ մը տուած է, լանմաճուն։ 468 գաղթականներ կերակրուած են 22 օր եւ պարենաւորման յանձնախումբը Նոեմբեր 13ին դադրեցուցած է իր օգնութիւնը՝ նիւթական միջոցները սպառած ըլլալով։ Ասոր վրայ Հալէպցիները 46 հնչուն ոսկի, 1000 կտոր հագուստեղէն եւ ամաններ փութացուցած են, որով օժանդակութեան գործը վերսկսուած է։

ՖԱՓՒՐԻՆ ԹՌԻՉՔԸ

Մանչեսթրի անուն ֆաբրիք մը զինուի կրկնակ դագաղներու մէջ փակուած, Կիրակի առաւօտ Միլտընէն օդանաւով տարուեցաւ Հոռոմ, ուր դագաղը բացուեցաւ հասարակութեան եւ քժիշկներու ներկայութեան։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵՒ ՕՏԱՐԱԿԱՆ

Այս առթիւ սիրելի բարեկամներն ու ծանօթները, որոնք ոչ միայն ջերմ մասնակցութիւն ցոյց տուին մեզ, այլեւ մեծ թիւով եկան մեզ մխիթարելու, մեր խորին շնորհակալութիւնը կը յայտնենք անոնց բոլորին։

Ընտանիքներ Ալեքսանեան, Ալեքսանեան եւ Ալեքսանեան։

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓՈՓԽԻԿ

Մեր սիրելի հայրը, պապը, աներոջ եւ մեծ հօրեղբայրը

ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ծնած Ամասիա, 1917ին։ Մահացած Հալէպ, 1232.328, Խաչվերացի 435.505 հիւանդանոցին մէջ։ Մեր հոգեպատ կորուստը մեզ ստիպեց Հալէպ մնալ մինչեւ Ս. Խաչի տօնը, որպէսզի մեր սիրելի հայրը հանգչի իր ծննդավայրին մէջ։ Ուստի մեր ընտանիքը Ս. Խաչի տօնին կը մեկնի Ամասիա։

Ընտանիքներ Մարտիրոսեան եւ Ալեքսանեան։

ՀԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓՈՓԽԻԿ

Մեր սիրելի հայրը, պապը, աներոջ եւ մեծ հօրեղբայրը

ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ծնած Ամասիա, 1917ին։ Մահացած Հալէպ, 1232.328, Խաչվերացի 435.505 հիւանդանոցին մէջ։ Մեր հոգեպատ կորուստը մեզ ստիպեց Հալէպ մնալ մինչեւ Ս. Խաչի տօնը, որպէսզի մեր սիրելի հայրը հանգչի իր ծննդավայրին մէջ։ Ուստի մեր ընտանիքը Ս. Խաչի տօնին կը մեկնի Ամասիա։

Ընտանիքներ Մարտիրոսեան եւ Ալեքսանեան։

ՅԱՅՏՆՈՒԹԻՒՆ ԵՒ ՓՈՓԽԻԿ

Մեր սիրելի հայրը, պապը, աներոջ եւ մեծ հօրեղբայրը

ՍԱՐԳԻՍ ՄԱՐՏԻՐՈՍԵԱՆ

Ծնած Ամասիա, 1917ին։ Մահացած Հալէպ, 1232.328, Խաչվերացի 435.505 հիւանդանոցին մէջ։ Մեր հոգեպատ կորուստը մեզ ստիպեց Հալէպ մնալ մինչեւ Ս. Խաչի տօնը, որպէսզի մեր սիրելի հայրը հանգչի իր ծննդավայրին մէջ։ Ուստի մեր ընտանիքը Ս. Խաչի տօնին կը մեկնի Ամասիա։

Ընտանիքներ Մարտիրոսեան եւ Ալեքսանեան։

ՎԱՃԱՌՔԻ ԿԱՐԻՔ

Ընտանեկան պատճառներով կը փոխանցուի վաճառքի կարիք ունեցող ուսումնական գործ մը։ Հետաքրքրուողները կրնան դիմել հետեւեալ հասցէին։

Ա. Ծատուկեան

փօս ար՝Օսէա

ՊՏՏԱՅԱԿԱՆ ԱՒՏՈՄՕԲԻԼ

Ծանօթ ընկերութիւն մը կը փնտռէ պատշաճ անձ մը, որ ունենայ ինքնաշարժ մը եւ կարենայ ամէն օր ճամբորդել Պէյրութ-Տամասկոս։ Ընկերութիւնը կը տրամադրէ ինքնաշարժ մը եւ կը վճարէ ամսական 50,000 ոսկի։

Դիմել՝ Պէյրութ, Ալֆրետ Նաճարեան փողոց, Ֆարիս Ֆրէճ շէնքի առջեւ։

ԼԻՑԱԼ ԳՈՅՔԱՒՈՐ ՆԿԱՐՉՈՒՀԻ

Ծանօթ նկարչուհի Ա. Ս. Ղ. Ա. Ա. Ա

պիտի գործեն քաղաքին վրայ, որուն շուրջ 2000 Տիւրքիներ հաւաքմած են։

Այս սպառնալիքին վրայ, Դամասկոսի մէջ իրիկուան ժամը 6ին յետոյ շրջագայութիւնը արգիլուեցաւ։ Մեծ ջղագրգռութիւն կը տիրէր, հակոդութիւնը կրկնապատկուած էր։ Փողոցներուն մէջ նոր պատնէշներ կանգնուեցան։ Ապստամբներու նոր խմբաւորումներ սկսած են կազմուիլ, որոնցմէ մէկը Մէյսաանի թաղին մէջ։ Ֆրանսական իշխանութիւնները Մէյսաանի երեւելիները իրենց մօտ կանչելով պահանջեցին որ զիմադրեն ապստամբներու յարձակումներուն, հակառակ պարագային իրենց թաղը պիտի ռմբակոծուի։ Ֆրանսացիները ռմբակոծեցին Շաղուր թաղի մօտակայ պարտէզները, ուր բազմաթիւ ապստամբներ խմբուած էին։

Ֆրանսացիները մեծ յարձակման մը հետեւանքով յաջողեցան գրաւել Հասպէյան, որ վերջերս կրկին Տիւրքիներու ձեռքն ինկած էր։ Հետեւակազօրքին կ'աջակցէին հրասայլեր եւ օդանաւեր, բայց չմբակոծուեցաւ քաղաքը, ուր իսլամ եւ քրիստոնեայ հաւասար թիւով են եւ խառն կը բնակին։

*** Զօրավար Կամլէն Սուրիոյ զինուորներուն վերին հրամանատար նշանակուեցաւ։

*** Պէյրութի առջեւ խարսխած ամերիկեան թորփիլանաւերը հրաման ստացան ետ դառնալու, նկատելով որ անոնց ներկայութիւնը անհրաժեշտ չէ։

ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԷՆ ԳԱՑԱԾ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ

Խորհրդային թերթերը կը գրեն թէ Յունաստանէն հասած գաղթականներէն 2100 հոգի տեղաւորուեր են Ազրզդայան վրաններու եւ տաղաւարներու մէջ, կազմելով փոքր քաղաք մը։ Կը նորոգուին 36 աւերուած տուներ. շինուած են հինգ տաղաւարներ։ Որբերը տեղաւորուած են առանձին տաղաւարներու մէջ։ Դեղի պակասութիւն կայ։

«Խարալամպոս» շոգենաւը դէպի Պաթում գացած ատեն, ճամբան եօթը ծննդաբերութիւն եւ մէկ հարսնիք տեղի ունեցեր են։

ՉԻՉԵՐԻՆԻ ԶԳՈՒՇՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Նիսէն կը հեռագրեն թէ Չիչէրին շարունակ կը ճամբորդէ ծրպտուած վիճակի մէջ եւ իր դիւանագիտական ճկունութեամբ ոչ ոքի յայտնի չըներ ուր երթալը։ Բազմաթիւ ցարական գործակալներ կ'ապրին Ռիվիէրայի մէջ եւ Չիչէրին ահաբեկումէ վախնալով այս զգուշական միջոցները ձեռք կ'առնէ։

ԾԽԱԽՈՏԻ ՄՇԱԿՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք անցեալ օր, Թուրքիա միշտ մտատանջ է տնտեսական տագնապէն, որ կը բարդանայ նոր հոգերով։ Այսպէս, ծխախոտը, որ հարստութեան աղբիւր մըն էր, փորձանք դարձեր է, մշակութիւնը մեծ համեմատութիւններ առած ըլլալով։ Գիւղացին երեսի վրայ թողած է ցորենի, գարիի եւ եգիպտացորենի մշակութիւնը, արմատախիլ կ'ընէ որթատունկերը, թթենիները եւ անոնց տեղ ծխախոտ կը տնկէ, ինչ որ լաւ նշան չէ։ Գիւղացին նկատելով որ ծխախոտը աւելի թանկարժէք է, կը կարծէ թէ իր շահը կը պահանջէ ամբողջ իր ուժըատոր մշակութեան նուիրել. մինչդեռ քնաւ չի մտածեր որ մօտ ատենէն իր ծխախոտի բերքը պիտի փճանայ շտեմարաններուն մէջ, որովհետեւ գնող չպիտի գտնուի։ Մերձաւոր Արեւելքը — Պուլկարիա, Յունաստան և Թուրքիա — տարեկան 125-130 միլիոն քիլօ ծխախոտ կը հայթայթէ միջազգային հրապարակին։ Սխալ է կարծել թէ Թրքական ծխախոտները ամենալաւերն են. Պուլկարիոյ եւ Յունաստանի ծխախոտները աւելի կը փնտռուին օտար երկիրներու մէջ։ Վերջերս Թուրքիա եկող Թուրք գաղթականները փորձեցին Ամասիոյ մէջ մշակել Տրամայի եւ Իսկէյէի ծխախոտները, սակայն չկրցան պահանջուած որակով արտադրել, փորձը կը շարունակուի դեռ, սակայն յաջողութեան յոյսերը շատ քիչ են։

Մտահոգութեան ուրիշ պարագաներ ալ կան. ծխախոտը նուրբ բոյս է եւ երաշտութենէ կը վախնայ. այնպէս որ երաշտութեան տարիներուն գիւղացին բոլորովին անօթի պիտի մնայ։

Թուրք տնտեսագէտ մը կառավարութեան ուշադրութիւնը կը հրաւիրէ այս խնդրին վրայ, եւ կը պահանջէ պետական հակակշռի ենթարկել խախտի արտադրութիւնը, Ինչպէս կ'ըլլայ Պուլկարիոյ մէջ, ուր կառավարութիւնը կը հսկէ որ հաւասարակշռութիւնը պահուի խնդրանքի եւ մատուցումի միջեւ։ Նոյնը տեղի կ'ունենայ Եգիպտոսի մէջ։

Խորհրդային միութեան նոր տորձերը

Հաստատ աղբիւրէ կը տեղեկանանք, թէ Խորհրդային իշխանութեան ներկայացուցիչները կիսապաշտօն բանակցութիւններ կը վարեն Ֆրանս. կառավարութեան միջոցաւ դաշնակիցներու հետ՝ Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ ընդունուելու համար։ Ֆրանս. կառավարութեան կողմէ անհրաժեշտ պայման նկատուած է պարտքերու ճանաչումը եւ Կոմինտերնի լիակատար անջատումը խորհրդային իշխանութենէն։

Եղջիւրաւոր անասուններու ժանտախտը

«Մարտակոչ»ի Նոյեմբեր 25ի թիւէն կը տեղեկանանք թէ եղջիւրաւոր անասուններու ժանտախտը կատաղօրէն կը շարունակուի Ախալքալաքի եւ ուրիշ կարգ մը գաւառներու մէջ։ Այս օրերս 15 լիտր շիճուկ կը սպասուի, բայց այդ չի բաւեր պահանջին։ Տեղացիները իրենց նախաձեռնութեամբ Թիֆլիս կ'երթան, շիճուկ գտնելու։

Նոյն սխտը խոշոր համեմատութիւններ առած է նաեւ Լենինականի գաւառին մէջ։ Վարակուած են քաղաքը եւ 1, 3 եւ 5 գաւառակները։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

ԼԵՆԻՆԿՐԱՏի մէջ ձիւնի փոթորիկ ծագելով հեռագրական հաղորդակցութիւնները խզուած են. շատեր կիսովին ձիւնակոյտերուն տակ թաղուած, ոմանք ալ երկաթուղագծին վրայ մնալով ճրգմուած են կառախումբերու կողմէ։

ՅՕՒՇԱՏԵՏՐ

ՏՐԱՊԻԶՕՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ Հայրենակցական միութիւնը իր անդամներն ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ կիրակի. 13 Դեկտ. կէս օրէ վերջ ժամը 3ին. Boul. St. Germain 128, Café Rocher. Metro, Odeon.

ՏՈՐՕՆ Տուրուբերան Հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ յաւելեակայ կիրակի Դեկ. 13ին ժամ 2ուկէս, 131 Fbg. du Temple.

Հ.Յ.Դ. «ՌՈՍՏՈՄ» թաղային կոմիտէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր ընկերներն եւ ընկերուհիները այսօր Չորեքշաբթի 9 Դեկտեմբեր իրիկուան ժամը 8ուկէսին, Ռոստոմ Լասթ. Միութեան սրահը։

Օրակարգ.— Հաշուետուութիւն եւ ընտրութիւն։

Հ. Յ. Դ. Մարսէյլի «ՀՐԱՅՐ» ենթակոմիտէին ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ յաւելեակայ կիրակի, 13 Դեկտեմբեր, առտուան ժամը 9ին, Պատ. քանալի սրահը։ Ներկայ պիտի ըլլայ կոմիտէի ներկայացուցիչը։

Հ. Յ Դ Լիոնի ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին յաւելեակայ կիրակի 13 Դեկտ. առաւօտեան ժամը 9ին 5 Rue Marseille Էքքառկօի սրահը։

«ԽԱԹԱԿ» Թաղ. խումբի շարունակելի դասախօսական ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ 12 Դեկտ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 13, Rue de Londres. Անպատճառ միասին ունենալ անդամատետրերը։

ԲԱՐՁՐ ՀԱՑԿԻ Հայրենակցական միութեան Նոյ. 28ի երեկոյթին հաշուետուութիւնը.— Եկք.— Ձեռնարկած տոմսակ 96, ֆր. 480, տոմսերու տպագրութեան 40, աճուրդի համար սամավարին 85, սրահին վարձք 100, եւրոպական պարեր նուագողին 100, Թառխտ ըմպարին 60, փաքլաւալի 82.55, երգչախումբին 300, Assistance publique 195, Droit d'auteur 67.50, հիւրասիրութիւն եւալն 37,50, Տըսկող պաշտօնեաներու 31. ընդհ. գումար 1578.55։

Մուտք.— Հանուած 306 տոմս 5 ֆր.էն 1530, հրաւիրատոմսերէն 70, աճուրդ 495, պուֆէ 311. ընդհ. գումար 2406

Եկքը 1578.55

Զուտ Հասոյթ 827.45

Մասնախումբին կողմէ
Գ. Գավաֆեան

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹ

ՊՕԼԻՆ, Կործ.— Ստացանք 73 ֆրանք։

ԼԱՄԻՅՆ, Գործ.— Ստացանք 45 ֆրանք։

ՄԱՐՍԻԼ, Յ. Ս.— Ստացանք տարեկան բաժնեգինը։

ՓԱՐԻԶ, Ա. Պ.— Ձեր թերթը չէ դադրած. վճարեցէք մինչեւ Յունուար 9։

ՏՕՊՆԱ, Ա. Փ,— Ստացանք 45 ֆրանք և յանձնեցինք տպարանին։

ԼԻՈՆ, Գործ.— Ստացանք 345 ֆրանք։

ԼԱԼՎԱՏ, Շ. Հ.— Ստացանք եռամսեակն. կը ղրկուի Դեկտ. 1 էն։

ՏԵՍԻՆ, Գ. Զ.— Կը ղրկուի Դեկտ. 1 էն. ուղղակի ղրկեցէք մանատփոստով։

ՄԱՐՍԻԼ, Շ. Թ.— Ստացանք 135 ֆրանք։

ՊՈՒԱ-ՖՕԼՕՄՊ, Յ. Թ.— Ստացանք եռամսեակն։

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՐԱՑՈՒՄ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

1926ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Դեկտեմբեր ամսոյ վերջը լոյս կը տեսնէ այնքան սպասուած ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, պատկերազարդ, ճոխ պարունակութեամբ, օգտակար գիտելիքներով, օտարականներու համար կարեւոր օրէնքներով, կանոններով եւ պիտանի տեղեկութիւններով։

Տարեգիրքը Հայոց միջեւ միութեան կապ մը ըլլալու համար պիտի պարունակէ որքան կարելի է ամբողջական մէկ ցանկը Ֆրանսայի մէջ հաստատուած մեր հայրենակիցներուն։

Ուստի կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ որոնք կ'ուզեն իրենց անունը ու հասցէն ունենալ Ֆրանսահայ Տարեգիրքին մէջ, մինչեւ 20 Դեկտեմբեր զայն հաղորդել ՄԱՍԻՍ տպարանին։

Նմանապէս կը խնդրենք Ֆրանսայի զանազան քաղաքներուն մէջ գտնուող միութիւններէն, ամիսուի տեղեկութիւններ տալ մեզ իրենց կազմին եւ տեղւոյն հայութեան, ինչպէս նաեւ 1925 տարւոյ մտքերին տեղի ունեցած ամուսնութեանց, ծնունդներու եւ մահերու մասին։

Այս հրատարակութիւնները պիտի ըլլան
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ։

Դիմել ուղղակի ՄԱՍԻՍ տպարանին, 208bis Rue Lafayette, Paris.

Տարեգիրքին մէջ հրատարակելի ազդեր կ'ընդունուին
ԴԻՒՐԱՄԱՏՅԱԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

ԱՐԻԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Թերթասուշ (փաքլաւա) անվսաբդաին կարագով եւ Թելիայս (քատայիֆ) հում եւ եփած
Թերթասուշի հասաբը առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր
Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին
ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.
(Métro ; St. MICHEL)
Մտէք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes էն եւ գետնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։
Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու դիւրութեան համար։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ
ՄԱՍՆԱԳԷՏ
ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹՈՑԻՆ ԵՒ ՎԻՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ
126, Rue du Faubourg St. Denis
Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04
Ընդունելութեան ժամեր Առտն օր 2.30 — 7.30
Կիրակի եւ տօն օրերը 9 — 12
ՈՒՐԻՇ ԱՏԵՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԹԱՏՐՈՆ
ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ
ՆՇԱՆԱՒՈՐ
Առաջին անգամ Փարիզի մէջ կը ներկայացուի կիրակի գիշեր ժամը ճիշդ Ցուկէսին,
Sociétés Savantesի Թատերասրահը
ԱԼՊԻՆ ՎԱԼԱՊՐԷԳԻ
ՏԻՐԱՆ - ՏԻՐԱՆ
Ծիծաղաշարժ զօմէտի 3 արար
կը մասնակցին.— Տիկիններ, Ս. Ալիքսանեան, Ս. Նշանեան, Ա. Տէրուեան, Պ. Պ. Տրդատ Նշանեան, Շահան Սարեան, Ա. Կոթիկեան, Ս. Մազմուտեան, Հրաչեայ եւն. Պ. Վահրամ Սվաճեան պիտի կատարէ նպաստաւճառ ԱԼՊԻՒ ՏԻՐԱՆի դերը։
Մուտք 20—10—5 ֆրանք
Տոմսերը կարելի է հայթայթել բոլոր հայ ճաշարաններէն եւ ներկայացման գիշերը Թատրոնին կից։

ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Blc. Sébastopol, 123
(Métro: St Denis եւ Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
Ջերմամիզութեան, Ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։
Քիմիական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։
Ժողովրդական գիներ

ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
օրական 2 ֆրանք 50 սանթիմի վճարումով, պառկելու համար մահճակալներով տեղեր ունինք 20, Rue du Bezons, Courbevoie։ *Թրամուէյ* 41 եւ 76 Porte Maillot. *Երկաթուղին* Gare St Lazare.

կանանց եւ արանց
ԴԵՐՁԱԿ
ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ
51, Rue de Seine
Meiro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57
Գաւթի վրայ սմենաւերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր
ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
Ճոխ մթերք երկու սեռի յատուկ անգլ. և ֆրանս. կերպասներու։
ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ
Ի դիւրութիւն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ գիշերուան ժամը 10։
Բաւական է մէկ անգամի այցելութիւնը, տեւական յաճախորդ դառնալու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ
8 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	126 80
Տոլար,	Dollar	26 20
Մարք (ոսկի)	Mark	6 25
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14 —
Թրք. ոսկի	» or	114 —
Մէճիտիէ	Médjidié	10 —
Լէվա 100 հատ	Léva	20 —
Տրախմի »	Drachme	34 —
Լիր » »	Lire	106 —
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	118 25
Զուից. »	Frc. Suisse	04 —
Ջերվոնեց	(10 Roubles or)	12 —
ԱՐԾԵԹՈՒՂԹԵՐ		
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	2500 —
» II	»	1750 —
» III	»	1680 —
Ռումելի երկաղ.	Lots turcs	128 —

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

ՀԱՐԱՉ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration (Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն) 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ	եռամսեայ	վեցամսեայ	տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ա.	5 ա.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ
11
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1925
11 DÉCEMBRE 1925
On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ Թիւ 57 — կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՄԱՆԹԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՁԵՐ ԳԼԽՈՒՆ ՁԱՐԸ ՆԱՅԵՑ�էՔ

Ստիպուած ենք այս խորհուրդը տալ բոլոր անոնց, որոնք միամիտ յոյսեր դրած են Փարիզի վրայ, եւ լոյս կը սպասեն անոր աղօտ փարոսներէն, — ազգային կոչուած մարմիններէն:

Ճիշտ վեց ամիս առաջ ձեռնարկուեցաւ թեմական կազմակերպութեան, փողով եւ թմբուկով: Մարմիններ կազմուեցան, որոշումներ տրուեցան, հաւաստիքներ, յանձնառութիւններ և, — ցերօ: Ինչ որ իր ձեռքովը կատարեց հոգեւոր հովիւը, այն միայն կը ճնայ, իբրեւ իրական գործ — վարդապետի մը ձեռնադրութիւնը, վիճենայի համար, ուրիշ վարդապետի մը նշանակումը՝ Մարսիլիոյ մէջ, իբրեւ հովիւ եւ դպրոցի տեսուչ: Տարեշրջանը անցաւ, տակաւին մէկ հատիկ ծաղկոց բացուած չէ Փարիզի մէջ: Ալֆորվիլի դասընթացքը շատոնց կար. իսկ ինչ որ եղած է գաւառներու մէջ, մէկ-երկու տեղ (Տէսին, Լիօն) չարդարացներ աղմուկը: Կաթող. պատուիրակին պատոյտէն յետոյ, ամէն բան ձգուած է իր վիճակին: Եպիսկոպոսը կը գտնուէր ուրիշ գաղութ մը, կազմակերպելու, բայց մանաւանդ էջմիածնի համար դրամ հաւաքելու պաշտօնով: Իսկ այստեղ, Փարիզի մէջ, իր կազմած մարմինները ոչ իսկ իրարմէ լուր ունին: Չկայ ո՛ր եւ է նախաձեռնութիւն, հաստատուած ծրագիր մը, որոշում մը գործադրելու ո՛ր եւ է քայլ: Փորձեցէք հետաքրքրուիլ եւ պիտի հասկնաք որ ամէն բան «եպիսկոպոսը գիտէ, ա՛ն կ՛ընէ»: Այս ընթացքով, կարելի է յաւիտենապէս սպասել եւ յուսալ: Եւ ակնդէ՛տ կը սպասեն, ոչ միայն գաւառները, այլ եւ արուարձանները...:

Սթափեցէք, բարեկամներ, եւ ձեր գլխուն ճարը նայեցէք: Ուրիշ տեղ ալ ըսած ենք եւ կը կրկնենք. — ինչ որ դուք ձեր նախաձեռնութեամբ գլուխ կը հանէք, աւելի արժէք ունի, աւելի տեւական է, քան «վերէն» գալիք մանանայ մը: Ցաճախ ինքնաբերաբար ստեղծուած շարժումը աւելի շուտ եւ աւելի շատ արդիւնքի կը յանգի, քան հանդիսաւոր ճառ մը եւ նոյնքան հանդիսաւոր յանձնառութիւններ: Քաղաքական կեանքի մէջ ալ այսպէս չէ՞: Ինչ որ ժողովուրդները կը ստեղծեն իրենց նախաձեռնութեամբ, ամէնէն իրականն է ու տեւականը: Ցայտարարութենէ մը տեղեկացանք թէ այս կիրակի ժողով պիտի գումարուի Անիէռի մէջ, այդ շրջանի, Քոլոմպի եւ Պուա Քոլոմպի հայրենակիցները Ազգային Միութեան մը շուրջը համախմբելու, դպրոց եւ լսարան բանալու համար: Դժուար է ըսել թէ ո՛րքան պիտի յաջողի այս ձեռնարկը. բայց կը հաւատանք թէ ա՛յս ձեւով աւելի շուտ կը յաջողի: Ասկէ առաջ, կաթող. պատուիրակութեան Դիւանէն հաղորդուած որոշումները կարգին, լուր մը կար թէ դպրոց պիտի բացուի նաեւ Պուա Քոլոմպի մէջ (ինչպէս Պէվրիլի մէջ): Այդ բոլոր լուրերը իրար կ՛արժեն, եւ ակնարկուած հայաշատ շրջանները իրարմէ նախանձելու պատճառ չունին: Իրարու պէտք է նախանձին, սեփական, տեղական ձեռներէցութեամբ գործ մը արտադրելու համար: Եթէ օրուան մեծաւորներն ալ, «ազգին իշխաններն ու աղաները» օգնեն, աւելի լաւ. բայց անոնց սպասելէ առաջ, տունդ քու ձեռքովդ պիտի շտկես:

Ա՛յս է «աշխրքի բանը», ո՛ւր որ ալ երթաք. բայց մանաւանդ սա ծով-քաղաքին մէջ, ուր բարեկամներդ անդամ վրադ կը խնդան, եթէ քիչ մը սիրտ հատցնես ժողովուրդի ցաւերուն համար...:

Մնաց որ, Փարիզի պաշտօնական մարմինները տակաւին չեն գտած իրենց ճամբան, եւ մանաւոր առիթներու կը սպասեն, կենդանութեան նշան տալու համար: Հինները շատոնց դիրք բռնած էին այս անփառունակ ճակատին վրայ, իրենց Աղքատախնամիներով, կարմիր Խաչերով, Տիկնանցներով եւ Բժշկական Միութիւններով, որոնց անունները պարբերաբար կ՛երեւան Թերթերու մէջ, հանդիսաւոր օրերուն: Նորերն ալ — Թեմական առժամեայ վարչութիւնը՝ իր զանազան Թեւերով — գացին խրեցան նոյն անշարժութեան մէջ, եւ կ՛երերան, երբ որ կանչուին: Մենք այս համոզման եկեր ենք հետեւելով օրուան կեանքին: Երանի թէ սխալած ըլլայինք, եւ մեզի աւետէին թէ այնպիսի աշխատանքներ կատարուած են, լուիկ-մուիկ, որ մենք լուր անգամ չունինք...: Գոնէ ապացուցանէին թէ վերջացող տարին պրպտումի, ուսումնասիրութեան շրջան էր, եւ բուն գործը պիտի սկսի յամի շնորհաց 1926 Թուականին, ամօթահար ձգելով բոլոր յոռետեսները:

Մինչեւ այդ երջանիկ օրը, դուք ձեր գլխուն ճարը նայեցէք: Արուարձան թէ գաւառ, ամէն ուր որ սրտցաւ հայրենակիցներ կան, թող իրար գան եւ իրականացնեն ինչ որ կրնան, ինչ որ անհրաժեշտ է: Ա՛յս կոչը կ՛ուղղենք մասնաւորապէս երիտասարդներուն, որոնք մեծամասնութիւն կը կազմեն ամէն տեղ, եւ ամէնէն աւելի կը կրեն համատարած անհոգութեան եւ ապիկարութեան հետեւանքները:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԿՈՒ ԶԱՓ, ԵՐԿՈՒ ԿՇԻՌ

Ամերիկայի «Հայրենիք»ն է որ կը գրէ, այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ.—

«Երեւանի խորհրդային պաշտօնաթերթը վրդովուած է որ մենք բողոքած ենք Էնկիւրիի քիւրտաբնակ շրջանները ղէմ եւ կը պաշտպանենք Քիւրտերն ու անոնց արդար դատը: Եւ գիտէք ինչո՞ւ են դժգոհ բոլշեւիկները. որովհետեւ քէմալական կառավարութիւնը կը հալածէ ու կը ձգտի եղեր բնաջինջ ընել ոչ թէ ամբողջ քիւրտ ժողովուրդը, այլ միմիայն շէյխերն ու աշիրեթապետները:

Սակայն, հետաքրքրական է իմանալ, թէ ինչո՞ւ Երեւանի իշխանաւորները երկու չափ ու կշիռ կը գործածեն Թուրքերու եւ Քիւրտերու վերաբերմամբ, ինչո՞ւ քաղաքական եւ առաջադիմական է անոնց համար այն ամէնը, ինչ որ կը կատարեն քէմալական փաշաները, եւ ընդհակառակը հակաեղափոխական եւ յետադիմական է այն բոլորը, ինչ որ կ՛ընեն Քիւրտերը:

Հետաքրքրական է նաեւ իմանալ, թէ ինչո՞ւ երբ Սուրիացիները կամ Մարօքցիները կը կռուին իրենց ազատութեան եւ անկախութեան համար, անոնք մոլեգին ծաւփահարութեան կ՛արժանանան խորհրդային վարիչներու կողմէ, իսկ երբ Քիւրտերը կը կռուին նոյնպէս իրենց ազատութեան ու անկախութեան համար, այն ատեն միմիայն անվերապահ դատապարտութեան եւ անխնայ հայհոյանքի առարկայ կը դառնան ոչ միայն անոնք, Քիւրտերը, այլ եւ անոնց պաշտպանները:»

ԹՐՔԱԿԱՆ ԽԱՂԵՐԸ

«Տէյլա»ի սէջ, Պ. Օկիւսթ Կօվէն մերկացնելով Թրքական խաղերը, կը գրէ.—

«Թուրքիա ճարպիկ գործակալներու միջոցաւ հրաւիրեց Հայերն ու Յոյները հրաժարիլ Լօզանի դաշնագրէն: Կրկնակի ճնշումներով ստիպեցին բազմաթիւ Յոյներ եւ մօտ 400 Հայեր որ փախաքշուած ձեւով խնդրագիր մը ստորագրեն: Բայց ժողովուրդին դանդուածը մերժեց: Ճնշումներ կը շարունակուին: Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելէ առաջ, Թուրքիա կ՛ուզէ որ օրէնական փոքրամասնութիւններ չմնան»:

Գ. ՍՈՒՆԴՈՒԿԵԱՆՑԻ ՀԱՐԻՒՐԱՄԵԱԿԸ

Թիֆլիսի մէջ, հայ, վրացի, ռուս եւ Թուրք գրական-Թատերական կազմակերպութեանց պատուիրակներուն մասնակցութեամբ ժողով մը գումարուելով, որոշուեցաւ «Պէպօ»ի հեղինակին ծննդեան հարիւրամեակը տօնել յառաջիկայ Դեկտեմբեր 19-20ին, 2-3 օրուան մէջ, Թատերական ներկայացումով եւ ժողովրդական հանդէսներով:

Երեւանի եւ Բագուի մէջ հարիւրամեակը արդէն տօնուած ըլլալով, հանդէսը պիտի տեսնէ փակուի միայն Թիֆլիսի մէջ: Այս առթիւ պիտի կատարուի Սունդուկեանցի արձանին հիմնարկէքը, եւ պիտի հրատարակուին անոր լաւագոյն գրուածքները, տեղական լեզուներով:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԹՈՒՐՔԻԱ ԶԻ ՀԱՄԱԿԵՐՊԻՐ

Ժընեւի մէջ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը առջի օր նկատի առաւ Մուսուլի խնդիրը: Անգլիական տեսակէտը պարզեց գաղթայրին նախարար Պ. Էմբրի, որուն ետեւ նստած էին Զէմպըլէյն եւ Րօպըրդ Սէսիլ, իսկ Թրքականը՝ Պեռնի դեսպան Միւնիր պէյ. արտաքին նախարար Թեվֆիք Րիւշտի պէյ նոյն իսկ չէր հաճած ժողովասրահ գալ, անդուշտ իր արհամարհանքը յայտնելու համար: Պ. Էմբրի յայտարարեց թէ Անգլիա կանխաւ կ՛ընդունի Խորհուրդին տալիք որոշումը:

Միւնիր պէյ առարկեց թէ Լա Հէյի Միջազգային Ատեանը լսած է միայն մէկ կողմը, իսկ Թուրք տեսակէտը յայտնի չէր՝ երբ իր որոշումը տուաւ: Թուրք պատուիրակը պնդեց թէ Թուրքիա չընդունիր Ազգերու Դաշնակցութեան իրաւարարութիւնը. այս վերջինը վճիռ տալու իրաւունք չունի, այլ միջնորդի դեր պիտի կատարէ:

Նախագահ Շալոյա քուէի դրաւ այն կէտը թէ Խորհուրդը կ՛իւրացնէ՞ Լա Հէյի Միջազգային Ատեանի որոշումը: Ներկաները միաձայնութեամբ հաստատական պատասխան տուին, որուն վրայ Միւնիր պէյ յայտնեց թէ Թուրք պատուիրակութեան պաշտօնը վերջացած է եւ մնացածը Ազգ. Մեծ Ժողովին կ՛իյնայ:

**** Ժընեւէն կը հեռագրեն թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը, համաձայն քննիչ յանձնախումբի տեղեկագրին, Մուսուլի ամբողջ նահանգը, «Պրիւսելի գիծէն» դէպի հարաւ, պիտի յանձնէ Միջագետքի, պայմանաւ որ Անգլիա յանձն առնէ իր հոգատարութիւնը երկարաձգել 25 տարի: Կանխահաս է գուշակութիւններ ընել, այս որոշման ելքը հասկնալու համար: «Մաթէն»ի խմբագրապետը կը հեռագրէ թէ Ժընեւի մէջ հաւանական չեն գտներ որ Թուրքիա պատերազմ հռչակէ, ոչ ալ կը հաւատան Մոսկուայի իրական աջակցութեան:*

Թրխական վայրագութիւնները կը հաստատուին

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի երէկուան նիստին մէջ կարդացուեցաւ Իսթմոնիայի զօրավար Լէտօնէրի տեղեկագիրը, Մուսուլի սահմանին վրայ կատարուած խժդժութեանց մասին: Տեղեկագիրը չափազանց է Թուրքերուն համար: Զօրավարը բազմաթիւ փաստեր կը յիշէ քրիստոնեաներու կրած չարչարանքներուն մասին: Հազարաւոր քրիստոնեաներ որոնք «Պրիւսէլի գիծ»ին հիւսիսակողմը կը բնակէին, խմբական տեղահանութեան ենթարկուած եւ ստիպուած են Իրագ ապաստանիլ: Շատ մը գիւղերու մէջ, այդ գործողութիւններուն վրայ աւելցած են ջարդեր եւ ուրիշ խժդժութիւններ: Թրքական ներկայացուցիչն ալ հրաւէր ստացած էր ներկայ ըլլալու այս տեղեկագրին ընթերցման...:

Կասկածելիները կ՛ախտորոշին

Թէհրանէն կը գրեն մեզի.—

Ատենին գրած էի թէ, Թէհրանի մէջ սարքուած խռովութեանց առթիւ, ձերբակալուած են նաեւ կարգ մը Հայեր, — պոլշեւիկ, հընչակեան եւլն.: Յուզարկութեանց ընթացքին, կառավարութեան ձեռքը անցան հնչակեաններու թուղթերը, որոնցմէ կը հետեւի թէ Պարսկաստանի հնչակեան մասնաճիւղերը բացարձակ լրտեսութեամբ կը զբաղէին, մատնութիւններ կ՛ընէին «Դաշնակ»ներու եւլն. մասին, տեղեկագիրներ ղրկելով ռուսական դեսպանատունը: Մաս մը ամբաստանեալներ ազատ արձակուեցան, որովհետեւ փաստ չկար, բայց խոստում առնուեցաւ թէ այլ եւս չպիտի խառնուին քաղաքական գործերու. իսկ հնչակեաններն ու պոլշեւիկները աքսորուեցան Արտէպիլի բերդը:

Հայերը՝ Սահմանադիր ժողովին մէջ

Թէհրանէն կը գրեն մեզի.—

Նոյեմբեր 4ին սկսան Սահմանադիր ժողովին ընտրութիւնները: Հայերը պիտի տային չորս պատգամաւոր, երկուքը՝ Ատրպատականի նահանգէն եւ երկուքը՝ հարաւային Պարսկաստանէն: Ա՛յս վերջին շրջանին ընտրութիւնը տեղի ունեցաւ Թէհրանի մէջ, Նոյեմբեր 13-15. իսկ Նոյեմբեր 16ին բացուեցաւ քուէտուփը, որմէ հաստատուեցաւ թէ 880 հոգի մասնակցած են: Ընտրուեցան Ալէքսան Խան Թունեան (800 քուէ) եւ Տօքթ. Աղայեան (844 քուէ), երկուքն ալ ժողովրդական հոսանքէն: Հակառակորդները չախչախուեցան. Միրզաեանց շահեցաւ միայն 17 ձայն, Տիգրան Տէր Յակոբեան 10 եւլն.: Պարսկական ընտրութիւնները վերջացան հինգ օրէն. 27,000 քուէ ձգուած էր:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՉԷՋՈ՞Ք ԹԷ ԳՈՐԾԱԿԻՑ

ԽՄԲ.— Ինչպէս գիտեն ընթերցողները, այս մասին ամէն տեսակէտի տեղ կուտանք, ի արցը արծարծելու եւ լուսաբանելու համար: Ցող փութան արտայայտուիլ ուրիշներ ալ, մանաւանդ աշխատաւորներ: Խմբագրութիւնը պիտի խօսի ամէնէն վերջը:

Հայ աշխատաւորութեան կազմակերպութեան հարցը որչատոնց հասունցած էր, կ'արծարծուի այժմ «Ցառաջ»ի էջերուն մէջ: Ընդհակառակը աւելի ֆրանսահայ աշխատաւորութեան գործնական պահանջներէն կը բխի, քայց ան հաւասարապէս կենսական նշանակութիւն ունի նաեւ բոլոր մեր այն գաղութներու համար, ուր քիչ-շատ հոծ հայ բանուորութիւն կայ:

Սկիզբէն իսկ ըսեմ, որ խնդիրը բաւականաչափ յստակօրէն ձեւակերպած ու ճշգրիտ ալ պատասխանուած է ընկ. Վ. Շուշանեան: Քայց քանի որ տարբեր կարծիքներ կան, թող թոյլ տրուի ինձ եւս արտայայտուիլ այդ մասին:

Նախ է գաղութահայ գործաւորութեան կազմակերպման խնդիրը անմիջապէս կապել գործադուլի եւ պայքարի գաղափարին հետ: Անհրաժեշտ որոշ ըլլալու համար, հարցը պիտի դրուի այսպէս.— Հա՞րկ է կազմակերպել գաղութներու հայ աշխատաւորութիւնը, թէ ոչ:

Եթէ այո՛, ի՞նչպիսի կազմակերպութիւններու մէջ:

Խնդիրը այսպէս ձեւակերպելու պարագային, կը դիւրանայ նաեւ անոր պատասխանը: Հարկաւ, այդ պատասխանը միեւնոյնը եւ միատեսակ չի կրնար ըլլալ: Ցարբեր հոսանքները տարբեր ալ պատասխաններ պիտի տան արծարծուած խնդրին: Աւելորդ է ուրեմն սպասել որ ազգային կոչուած մարմինները պիտի ճշդեն եւ յանձնարարէին զայն պարտադրելու հայ աշխատաւորութեան, որ ունի նաեւ իր ուրոյն տնտեսական շահերը: Բայց չենք կարծեր որ գործաւորութեան հատուկ շահեր ու տեսակէտներ ունեցող անհատները իսկ, եթէ բանականութեամբ կ'առաջնորդուին, դէմ ըլլան հայ աշխատաւորութեան կազմակերպման պահանջին: Եւրոպացի գործատէրերն իսկ կը գերադասեն գործ ունենալ կազմակերպուած քան անկազմակերպ բանուորութեան հետ, որ դիւրաւ ենթակայ կ'ըլլայ պատահական ուժերու եւ ազդեցութեանց: Չէ՞ որ դրամատէրերն ալ ուրիշ ընթացք չունին, անոնք եւս կը կազմակերպուին իրենց գասային ու դասակարգային մարմիններուն մէջ:

Արդ, եթէ անվիճելի է կազմակերպութեան անհրաժեշտութիւնը, ի՞նչ ձեւերով կրնայ արտայայտուիլ այն:— Քաղաքական եւ տնտեսական գետնի վրայ: Վէճի առարկայ չէ առաջինը: Կան արդէն կուսակցութիւններ: Ընդ կը ջանան քաղաքական գետնի վրայ կազմակերպուած իրենց հետեւողներու թիւը բազմացնել եւ ուժեղցնել իրենց կազմակերպութիւնները: Թէ՛ Ֆրանսայի, թէ՛ Ամերիկայի եւ թէ՛ բոլոր մեր գաղութներուն մէջ կը գործեն մէկէ աւելի հայ կուսակցութիւններ: Ոչ մէկի միտքէն անցաւ սակայն վիճելի համարել անոնց կարեւորութի՛ւը: Պէտք է առարկուի ասոր դէմ, թէ մեր կուսակցութիւնները տուեալ պետութեան (Ֆրանսա, Ամերիկա եւլն) սահմաններէն դուրս, Հայաստանի համար միայն քաղաքական ծրագիրներ կը հետապնդեն: Բայց նախ՝ ուրիշ կերպ ալ չեն կրնար ըլլալ քանի որ հայ աշխատաւորութեան ճնշող մեծամասնութիւնը քաղաքացիի իրաւունքը չունի իր ապրած երկրին մէջ, հետեւաբար եւ քաղաքականօրէն կազմակերպուելու ոչ իրաւո՛ւնքը, ոչ ալ հնարաւորութի՛ւնը: Արդէն որ եւ է իմաստ ալ չունի որ ոչ-ֆրանսահպատակ հայ մը (ըլլայ գործաւոր թէ ոչ) Ֆրանսայի քաղաքական կուսակցութիւններուն մասնակցի կամ անոնց գործերուն միջամտէ: Ահա թէ ինչո՛ւ իրաւամբ արկածախնդրութիւն կ'որակուի կարգ մը հայ համայնավարներու միջամտութիւնը օտար երկիրներու ներքին-քաղաքական գործերուն: Մենք որ անոնք մեծ մասով հրապարակ կուգան իբրեւ պարզ գործակալներ օտար՝ սովիէթ պետութեան: Ուրեմն, որո՞ւ միտքէն պիտի անցնէր դէմ արտայայտուիլ որ քաղաքացին իրաւունք ունեցող օտարահպատակ հայերը քաղաքական – կուսակցական գետնի վրայ ալ կազմակերպուէին իրենց ապրած երկիրներուն մէջ:

Եթէ թոյլատրելի է որ գաղութահայ անհատները (աշխատաւոր կամ ոչ) անդամակցին քաղաքական կազմակերպութիւններու, անհասկնալի է արդէն վիճելի համարել անոնց տնտեսական-արհեստակցական կազմակերպութեան խնդիրը: Ինչո՞ւ օրինակ թոյլատրելի պիտի ըլլայ որ փարիզի հայ ակնավաճառը մնայ իր միութեան մէջ, իսկ անոր մօտ օբավարձով կամ ամսավարձով աշխատող գործաւորը՝ ոչ: Ինչո՞ւ պրիւսէլի հայ գործարանատէրը պելճի.քացի ղրամատէրերու հետ միանայի պիտի կազմակերպուի, իսկ անոր քրանսայան բանուորը իրաւունք չպիտի ունենայ իր արհեստակիցներու միութեան մէջ մնալ, իր տնտեսական շահերը լաւագոյն կերպով պաշտպանած ըլլալու համար: Ինչո՞ւ Ամերիկայի հայ գորգավաճառները կամ Լոնտոնի հայ նաւթահանքատէրերը պիտի կազմակերպուին թրըսթներու մէջ, իսկ անոնց աշխատաւորները՝ ոչ: Հետաքրքիր է գիտնալ թէ մեր ազգային մարմիններուն մէջ նստած եւ աշխատաւորներու կազմակերպուիլը վտանգաւոր համարող հայրենակիցներէն քանի՞ հոգի են որ կը հրաժարին իրենց արհեստակցական (կամ նման) միութիւններու մէջ կազմակերպուելու յարմարութիւններէն եւ ատկէ բխող օգուտէն: Եթէ կան, ապա լաւ վկայութիւն չէ որ կուտան իրենց մասին:

* * *

Քայց թողունք դրամատէր դասակարգը ինք իր գործերուն հետ: Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը իբրեւ ընկերվարական ու աշխատաւորական կուսակցութիւն, ստանձնած է հայ աշխատաւորութեան ո՛չ միայն ազգային-քաղաքական, այլ եւ տնտեսական – արհեստակցական շահերուն պաշտպանութիւնը, ապա ուրեմն ան է որ պիտի ղեկավարէ նաեւ գաղութահայ աշխատաւորութեան արհեստակցական կազմակերպութեան գործը: Դաշնակցութեան համար կրնա՞յ վիճելի համարուիլ այս հարցը:

Ա՛յո, քսան-քսանհինգ տարի առաջ կովկասի մէջ ալ կային ընկերներ, որոնք դէմ էին հայ աշխատաւորութեան դասակարգային կազմակերպութեան՝ մօտաւորապէս նոյն մտաւախութեամբ, ինչ որ ներկայիս կը նկատուի գաղութներու մէջ: Կային նաեւ որ կ'ըսէին թէ՝ մեր գործը «սահմանի էն կողմն» է, այս կողմը ոչինչ ունինք ընելիք: Եւ սակայն կեանքը իր պահանջը առաջադրեց եւ Դաշնակցութիւնը դարձաւ հզօր նաեւ այն պատճառով, որ կեանքի կոչեց արհեստակցական-աշխատաւորական հզօր կազմակերպութիւններ եւ վարեց զանոնք:

Նոյնը պիտի տեղի ունենայ նաեւ գաղութներու մէջ: Անշուշտ նոր են (բացի Ամերիկայէն) մեր գաղութահայ աշխատաւորական զանգուածները. անոնց համար տարբեր են յաճախ պայմանները, հասկնալի են— թէեւ ոչ արգարանալի— եղած մտավախութիւնները, բայց ատոնք պիտի սրբագրուին կարճ ժամանակի մը ընթացքին:

Վերջապէս կարելի չէ հայ աշխատաւորութիւնը թողուլ անկազմակերպ, եւ կամ միայն քաղաքական կուսակցութիւններու մէջ կազմակերպուիլ, անուցանել զանոնք քաղաքական քարոզներով, հնաւաղ ապագայի եւ հնաւաղ հայրենիքի գաղափարներով միայն: Արդ ամէնը լաւ են, քայց ո՛չ գոհացուցիչ, յագուրդ տալու համար գաղութահայ աշխատաւորութեան ցաւերուն եւ պահանջներուն: Ատոնք հրամայաբար կը պահանջեն լուսաբանութիւն եւ լուծում: Եթէ իր դերէն հրաժարի մեր կուսակցութիւնը, անդին պատրաստ կեցած են համայնավարները: Ա՛ուզե՞նք հայ աշխատաւորութեան ղեկավարութիւնը յանձնել քաղաքական եւ ընկերային վարդապետութեանց երազատես ներկայացուցիչներուն: Վերջապէս կարելի՞ է հետ պահել, կասեցնել շարժումը, որ կեանքի պահանջն է: Եւ ինչո՞ւ համար:

Կ'ըսուի թէ՝ կառավարութիւնները չեն հաշտ աչքով չեն նայիր հայ աշխատաւորութեան կազմակերպման գործին եւ կրնան հայերը վտարել իրենց երկրէն: Ամենեւին: Արդէն որ երկիրը որ ներս կ'ընդունի գործաւոր ձեռքեր —ամէն ազգի— ինքն է որ իր դուռները կը բանայ անոնց առջեւ, միւսները պինդ մը կը գոցեն: Մատնաւորելով խօսքը Ֆրանսայի վրայ, ան օտար երկիրներու մէջ միշեւ իսկ գրասենեակներ բացած է՝ գործաւորներ գրաւելու համար դէպի Ֆրանսա: Ֆրանսացիները գեռ աւելի հեռու կը նային՝ հայերու մուտքը իրենց երկիրը թոյլատրելով: Ընշուշտ շատեր կարդացին հայագէտ Փրօֆ. Մաքլէրի շարք մը յօդուածները, թէ ինչպէս դիւրութեամբ ձուլուեր են մեր հին գաղութները Լիհաստանի, կալիցիոյ մէջ եւ այլուր: Ջուտ գիտական քննոյթ չունէին այդ յօդուածները այլապէս օրաթերթի մը մէջ չպիտի տպուէին եւ այն ժամանակ, երբ նոր-նոր գաղութներ կը հիմնուին Ֆրանսայի մէջ:

Ո՛չ Ֆրանսայի, ոչ ալ որ եւ է այլ երկրի կառավարութիւնները դէմ արտայայտուած են հայ աշխատաւորութեան զուտ արհեստակցական կազմակերպման: Ինծի կը թուի թէ մեր սեփական մտածումներն են որ կը վերագրենք կառավարութիւններուն եւ բարձր պաշտօնեաներուն: Վերջապէս երբէ՞ն իվեր է որ յեղափոխական մը իր եւ իր դասակարգին շահերը պաշտպանելու համար պաշտօնական դէմքերու եւ մարմիններու հրահանգներուն կը նայի, մանաւանդ երբ ատոնք դէմ են բուն իսկ երկրի հիմնական օրէնքներուն: Կա՞ն սահմանադրութիւններ եւ օրինազանցութիւններ, պէտք է վերցնել մէջտեղէն եւ ոչ թէ ենթարկուիլ անոնց անիրաւութեանց: Հայ աշխատաւորութիւնը Ամերիկէն բերուած սեւամորթ գերիներու զանգուած մը չէ որ իր տարրական իրաւունքներուն պաշտպանութենէն հրաժարի: Սեւամորթներն ալ այդ բանը չեն ըներ արդէն:

Ի հարկէ այս հարցին հետ գործադուլի եւ պայքարի պարագաներ ալ կան, բայց ատոնք միակը չեն եւ ոչ ալ թերեւս ամէնէն զօրաւորը: Կազմակերպումը ինքնին ուժ է արդէն, որ յաճախ նաեւ առանց պայքարի ու գործադուլի լսելի կը դարձնէ իր ձայնը: Վերջապէս ինչո՞ւ կրնայ գործատէրը գործաթող (լոքաութ) ընել, իսկ բանուորը գործադուլ՝ ոչ: Մենք որ, արհեստակցական միութիւնները բազմաթիւ ուրիշ կրթական եւ այլ խնդիրներ եւս ունին ու կը նպաստեն իրենց անդամներու բազմակողմանի զարգացման եւ յառաջդիմութեան:

Իսկ թէ ո՛րն է լաւագոյն ձեւը արհեստակցական կազմակերպման, այդ ալ տեղին պայմաններէն կախուած է: Լաւագոյնը եւ նպատակայարմարը այն է, մեր կարծիքով, որ Հ. Ց. Դաշնակցութիւնը ստանձնելով եւ ղեկավարելով գաղութահայ աշխատաւորութեան արհեստակցական կազմակերպութիւնը, համախմբէ զանոնք եւ իբրեւ հայկական հատուած արձանագրել տայ Աշխատանքի Դաշնակցութեան (Ֆրանսա, Ամերիկա) եւ կամ նման ընդհանուր աշխատաւորական կազմակերպութեանց մէջ: Ատով նախ լաւ պիտի պաշտպանուած ըլլան հայ աշխատաւորութեան շահերը, համերաշխ տեղացի ընկերներու հետ, եւ երկրորդ աչքի չպիտի գարնէ իր անջատ, մանակի քայլերով ու գործունէութեամբ: Կազմելով առանձին հատուածները՝ հայ աշխատաւորութիւնը կրթական, լեզուական եւ այլ խնդիրներու մէջ պիտի պահէ իր ինքնավարութիւնը եւ որոշ ազատութիւնը: Որչափ մեզի յայտնի է, Ֆրանսայի մէջ ապրող բազմահազար ռուս բանուորները եւս նոյն ձեւով են կազմակերպուած:

Կը մնայ արդէն, որ մեր կուսակցական ղեկավար մարմինները ընթացք տան գործին, իսկ մեր մամուլն ալ ուժ տայ անոր: Այդպիսով կատարուած պիտի ըլլար նա՛եւ քաղաքական խոշոր գործ մը մեր գաղութին համար: Որչափ կարելի է— կազմակերպուած եւ ուժեղ:

Պերլին Մ. Ե.

ԻՏԱԼԻՈՅ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆ ԿՈՒՍԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Իտալիոյ մէջ երեք ընկերվարական կուսակցութիւններ կան: Ատոնցմէ Թուրաթիի (որ ժամանակ մը համայնավար դարձած էր) կուսակցութիւնը վերջերս լուծուեցաւ Ֆաշիստ կառավարութեան կողմէ, երբ երեւան հանուեցաւ Մուսոլինիի դէմ սարքուած դաւադրութիւնը երեսփոխան Ջամպոնիի կողմէ: Այժմ ընկերվարական երեսփոխանները առժամեայ վարչութիւն մը կազմած են, որ գործերը պիտի վարէ մինչեւ կուսակցական ընդհանուր ժողովի գումարումը:

Այդ ժողովին մէջ հիմը պիտի դրուի նոր կուսակցութեան մը, որ պիտի առնէ «Իտալացի աշխատաւորներու ընկերվարական կուսակցութիւն» անունը:

ԱԶԱՏ ԲԵՄ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԽՈՐՀՐԴԱՅԻՆ ԱՌԱՔԵԼՆԵՐԸ

Աշխատաւոր մը հետեւեալ նամակը դրկած է մեզի, իբրեւ «բանուորի մը անկեղծ զգացումները»:

Կը հրատարակենք անփոփոխ, միայն ուղղագրութիւնը սրբագրելով:

Հայաստանի բանուորական իշխանութեան բանուոր ներկայացուցիչները բարի եղան մեզի գնկուցում տալու Հայաստանի մէջ իրենց կատարած շինարարական աշխատանքներու մասին: Ցոյց տուին մեզի Լենինականի սիկարան եւ մեծ մանիկիս շինած լուցկին եւ կամ այնպիսի բաներ որոնք հայ ժողովուրդը երկար տարիներէ ի վեր ստեղծած է եւ պիտի շարունակէ ստեղծել, երբ խաղաղ կեանք ունենայ, անշուշտ առանց ազմուկի եւ բարձրաձայն յայտարարութիւններու: Որով առաքելները մեզի նոր եւ արժէքաւոր բան մը չբերին:

Երբեւ բանուորական շարքերու պատկանող հայ մը, այս առթիւ կ'ուզէի յայտնել քանի մը տեղեակ որ շարունակ մտքիս առջեւ կը ներկայանան:

1.— Այս մարդիկը եկած են արտասահման, կը թափ ուին երկրէ երկիր, կը բնակին առաջնակարգ հիւրանոցներ որուն ծախսը բաւական խոշոր է, Հայաստանի բանուորութիւնը ո՞րտեղէն կը վճարէ այդ ծախսերը: Միւս կողմէն այդ մարդիկը կ'ուզեն օգնութիւն ձեռք բերել արտասահմանէն: Հետաքրքիր է գիտնալ թէ ծախսուած գումա՞րը աւելի մեծ թիւ պիտի կազմէ, թէ իրենց կամ իրենց կազմած «Հօկ»երու եւ կարմիր խաչերու միջոցով ձեռք բերուած գումարը:

2.— Այդ ի՞նչպէս էր որ 1918-1920 թուականներուն արտասահմանի Հայ բանուորութիւնը հարիւր հազարներ եւ միլիոններ կուտար Հայաստանի զանազան կարիքներուն համար, իսկ այսօր բանուորութիւնը այնքան անտարբեր է իր անունով կազմուած իշխանութեան բոլոր կանչերուն. արդեօք այս վերաբերմունքին մէջ բան մը չէ՞ն կարդար մեր անունով մեր գլխին բռնադատութեամբ նստած նոր տէրերը...:

3.— Ետեւէ ետեւ արտասահմանի եկող ու գացող բոլոր առաքելները որոնք պատիւ կը սեպեն բոլոր մեծատուներուն առջեւ սողսկիլ պէտք չեն տեսներ անգամ մըն ալ մնտենալ Հայ բանուորներու տաժանակիր կեանքին, տեսնելու համար թէ գաղութներու մէջ ի՞նչ դաժան պայմաններու մէջ իրենց կեանքը քարշ կուտան:

4.— Բազմաթիւ հայ բանուորներ ու գիւղացիներ զանազան երկիրներու մէջ ահաւոր հալածանքներու եւ նախատինքներու կ'ենթարկուին տեղական բանուորներու եւ մանաւորապէս կարմիր դրօշակի տակ պաստանած բանուորներուն կողմէն, եւ ամէն օր մեզի կը հրամչուի թողնել ու գնալ մեր երկիրը. այս պարագան պիտի՞ ստիպէ զիրենք որ ի առաջ միջոց ժտածեն մեզի այս վիճակէն ազատելու համար, թոյլ տալով որ բանուորներս ու գիւղացիներս առանց հաւատարմագրութեան եւ անարգել մտնենք մեր հայրենիքը:

Ընշուշտ, վերոյիշեալները թուելով երբեք հաւատքը չունիմ թէ

ԼԵՎԱՆ ԳՈՅԱԳՈՐԾ ԱՆՈՐԸ

Ռուսահայ մեծ նկարիչ Լեւան Գոյագործ անորը ներկայումս գտնվում է Փարիզում, ուր ժամանել է Ամերիկայից։ Նկարիչը մի քանի ցուցահանդես է կազմակերպել Նյու Յորքում, որոնք մեծ հաջողություն են ունեցել։ Ներկայումս Լեւան Գոյագործ անորը զբաղված է Փարիզում ցուցահանդես կազմակերպելու գործով։

— Ես ուզում եմ ցուցադրել իմ նոր նկարները, որոնք ստեղծված են Ամերիկայում, — ասում է նա։ — Ես ուզում եմ ցույց տալ Փարիզին, թե ինչ նոր բան եմ ես ստեղծել Ամերիկայում։

Լեւան Գոյագործ անորը ծնվել է Ռուսաստանում, 1925 թվականին մեկնել է Ամերիկա, ուր ապրել է 5 տարի։

ՄԱՐԴԸ ԴԵՌ ՉԻ

Ջրույց մի պառավ հետ, որ դեռ մշակում է իր հողը, թեև ծերացած է արդեն։

— Ուրախ եմ տեսնել, որ դուք դեռ չեք հանձնվում ծերության առաջ։

— Ինչպե՞ս կարող եմ հանձնվել, երբ ամեն առավոտ ինձ արթնացնում է ոչ թե ժամացույցը, այլ հավերը։ Ես ինձ ասում եմ, որ դեռ ուժ ունեմ, ուրեմն պետք է աշխատեմ։ Ես ինձ ասում եմ, որ դեռ ուժ ունեմ, ուրեմն պետք է ապրեմ։ Ես ինձ ասում եմ, որ դեռ ուժ ունեմ, ուրեմն պետք է սիրեմ։

— Ուրեմն դուք ամուսնացած եք։

— Ես ամուսնացած եմ, ես ունեմ երեխաներ, թոռներ, ես ունեմ հարազատներ, ես ունեմ հարևաններ, ես ունեմ ընկերներ, ես ունեմ հող, ես ունեմ տուն, ես ունեմ անասուններ, ես ունեմ հավեր, ես ունեմ ամեն ինչ, ես ունեմ ամեն ինչ, ես ունեմ ամեն ինչ

ՍԱՀՄԱՆԱԳԾ ԿՈՒԻՆԵՐԸ

Դամասկոսի վերջին ռմբակոծման (Դեկտեմբեր 5) հետեւանքով, ապստամբները ունեցան 150 մեռեալ։ Դամասկոսէն մեկնող 15 վաճառաբեր ինքնաշարժեր Հարասթայի կողմը յարձակման ենթարկուեցան։ Կարաւանը Դամասկոս վերադարձաւ։

Գատէմի թաղին վրայ յարձակումը կազմակերպողներէն հինգ ականաւոր ազգայնականներ ձերբակալուեցան Ֆրանսական իշխանութեանց կողմէ։

Պէյրութէն հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ Դամասկոսի մէջ ձերբակալուած են բազմաթիւ թուրքեր, իբրեւ մեղսակից ապստամբներուն։

**** Երկուշաբթի օր առաջին ընդհարումը տեղի ունեցաւ տիւրզի հրոսախումբի մը եւ Պաղեստինի անգլիական ոստիկանութեան միջեւ, որ յանկարծակիի բերաւ զայն։ Անգլիացիները պահանջեցին զէնքերը յանձնել։ Տիւրզիները մերժեցին եւ կռիւ մը ծագեցաւ որու ընթացքին երկու կողմէն ալ մարդիկ վիրաւորուեցան եւ սպանուեցան։*

Տկարները ձայն չունին

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը մերժեց լսել Շէքիպ Արսլան եւ Իհսան Ճապիր պէյերը, որոնք ժընեւ գացած էին բողոքելու համար Ֆրանսական հոգատարութեան դէմ։ Երկու պատգամաւորները ունկնդրութիւն խնդրեցին, բայց անգլիական եւ Ֆրանսական պատուիրակները համախորհուրդ մերժել տուին այդ դիմումը։

**** Ազգերու Դաշնակցութեան հոգատարութեանց յանձնախումբը յառաջիկայ փետրուարին նկատի պիտի առնէ Ֆրանսական տեղեկագիրը, Սուրիոյ կացութեան եւ ծրագրուած պայմաններու մասին։*

Թուրքերէն օգնութիւն կը սպասեն?

Պէյրութէն կը հեռագրեն «Շիքակօ Թրիպիւն»ի.—

Տիւրզի ապստամբները այժմ յուսահատ ճիգեր կը թափեն, աչքի առջեւ ունենալով վերջնական պարտութիւնը։ Անոնք տենդագին փորձեր կը կատարեն, համիսլամական շարժում յարուցանելու Ֆրանսացիներուն դէմ։ Պաշտօնապէս կը ծանուցուի թէ Սուրիա-Պաղեստին կոմիտէն, որուն կեդրոնը Գահիրէ կը գտնուի, վճռական յարձակում մը կը պատրաստէ Դամասկոսի դէմ։ Կոմիտէն պատգամաւորներ ղրկած է նաեւ դէպի հիւսիս, Հալէպը ոտքի հանելու եւ Թուրքերուն աջակցութիւնը խնդրելու համար։ Նոյն մարմինը Պաղեստին ղրկած էր Թուրք սպայ Հայաթին, որ Սուլթան Աբդուլ Համիտի զօրագունդերէն մէկը կը վարէր, իսլամները ղրգռելու համար։ Հայաթի այժմ Հալէպ կ'երթայ, ուր ժողովուրդը մինչեւ հիմա հաւատարիմ է Ֆրանսայի, որպէսզի աջակցութիւն գտնէ ապստամբութեան համար եւ, եթէ կարելի է, Թուրքիան ալ առաջ քաշէ, հիւսիսային սահմանին վրայ։ Եթէ յաջողի, կացութիւնը աւելի պիտի կնճռոտի։ Ֆրանսացիները զօրք կը համախմբեն Դամասկոս։

«Մուսուլը մեզի, Հատայ եւ Արտահանը ձեզի»?

«Մօրնինկ փոսթ»ի Թէհրանի թղթակիցը կը հեռագրէ թէ գաղտնի համաձայնութեան մը համար բանակցութիւններ կը կատարուին Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ։ Էնկիւրիի կառավարութիւնը կը ջանայ Ռուսիոյ աջակցութիւնը ձեռք բերել Մուսուլի խնդրին մէջ։ Ասոր տեղ, ինչպէս եւ պարսկական Ատրպատականի մասին թրքական բաղձանքներուն ճանաչման փոխարէն, Թուրքիա Ռուսիոյ պիտի վերադարձնէ եղեր կարսի եւ Արտահանի նահանգները, որոնք Թուրքիոյ Թողուած էին 1921ին։

Ծխախոտը եւ ևամակադրոշմները պիտի սղեն

Կառավարութիւնը Խորհրդարանին ներկայացուց նոր օրինագիծեր, որոնցմով ուզէ միլիառ ֆրանքի յաւելում մը կ'ըլլայ հին տուրքերուն վրայ։ Առաջին օրինագիծով 5 միլիառ 600 միլիոն նոր հաստոյքներ կը ստեղծուին։ Եկամուտի տուրքին վրայ եղած յաւելումէն 3 միլիառ կը սպասուի, մէկ միլիառ՝ արժեթուղթերու դրոշմանիշերէն եւ արտածուած ապրանքներու տուրքէն, 400 միլիոն անուղղակի տուրքերէն (քարիւղի, ալքոլի եւ ինքնաշարժերու տուրքերը մեծ յաւելում կրած են), 600 միլիոն՝ ծխախոտի վրայ կատարուած յաւելումէն (սովորական ծխախոտը 1,50ի տեղ 2 ֆրանքի պիտի ծախուի, սովորական սիկառէթը 1,50 տեղ 1,75ի), 600 միլիոն՝ նամակադրոշմներու յաւելումէն (Ֆրանսայի համար սովորական նամակը 0,30էն 50 սանթիմի, արտասահմանի համար մէկ ֆրանքէն մէկուկէս ֆր.ի պիտի բարձրանայ, քարտ փոսթալը՝ 20 սանթիմէն 30ի)։

**** Երկաթուղիներու ընկերութիւնները 700 միլիոն ֆր. բաց ունին այս տարի, գլխաւորապէս աշխատաւորական բաժանորդագրութեանց գլուխէն, որ 250 միլիոն ֆր. կը բռնէ։ Այս բացը գոցելու համար, առաջարկուած է 1914ի վրայ հարիւրին 190 աւելցնել գիները, հարիւրին 20 Ա. կարգին, հարիւրին 30 Բ. կարգին, հարիւրին 40 Գ. կարգին համար։*

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

** Նիւ Եօրքի մէջ առջի օր 89 տարեկան հասակի մէջ մեռաւ Լոնտոնի ամէնէն հին պատերազմական թղթակիցը, Ճօրճ Ֆօրմէն Ֆիցճէրըլտ, որ մասնակցած է Խրիմի պատերազմին իբրեւ անգլիական բանակի հարիւրապետ։ Ֆիցճէրըլտ մաս կը կազմէր լոնտոնեան այն յանձնախումբին, որ քննութիւն կատարեց Հայաստանի մէջ։*

—Խորհրդային Միութեան նախագահ Ռիքով շօշափելով Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելու խնդիրը, ըսաւ.— «Արեւելքը մեզի դաւաճան պիտի նկատէ, միւս կողմէ տնտեսապէս արեւմուտքի ճանկերուն մէջ պիտի իյնանք, եթէ յարինք Ազգերու Դաշնակցութեան, քանի որ տնտեսական հարցերու մէջ քաղքենի մեծամասնութեան որոշումներով կապուած պիտի ըլլանք։ Խորհրդային միութիւնը երբեք չպիտի համաձայնի առոք։»

ՄԱՐԶԱԿԱՆ ԿԵԱՆՔ

Հ. Մ. Ը. Մ Ի ՄՐՑՈՒՄՆԵՐԸ

Բաւական երկար դադարէ մը վերջ, Հ. Մ. Ը. Մ.ի խումբերը նոր թափով կը վերսկսին իրենց մրցումները, շատ կարեւոր եւ ուժեղ հակառակորդներու դէմ։

Ա.յդպէս այս կիրակի, 13 Դեկտ. առաջին խումբը պիտի երթայ Rennes քաղաքը (Փարիզէն 400 քլմ.) մրցելու Ֆրանսայի Հիւս. Լիկայի առաջնութեան եւ Ֆրանսայի 16 լաւագոյն խումբերէն Stade Rennais U. C.ի առաջին խումբին հետ, որ նախորդ կիրակի հաւասար մնաց Raciug Club de Rouen համբաւաւոր խումբին հետ։

Պահեստի խումբն ալ Փարիզի առաջին դասակարգին պատկանող U. S. Villiers-le-Belի առաջին խումբին դէմ պիտի մրցի, Villiersի մէջ, տեղին Հայ երիտասարդութեան յայտնած փափաքին վրայ։ Ցաւանք որ մեր ապագայ խոստացող «junior»ները, լաւ փրօբականտ մը կատարեն այդ հայաշատ կեդրոնին մէջ, թէ խաղով եւ թէ կարգապահութեամբ։ Հ. Թ.

*** Բ. Խումբը պիտի մրցի, կիրակի, հեղինական խառն խումբին հետ. կարեւոր մրցում մը պակաթէլի մարզադաշտին վրայ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

«ԽԱԺԱԿ» թաղ. խումբի շարունակելի դասախօսական ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ 12 Դեկտ. երեկոյ ժամը 8.30ին, 13, Rue de Londres. Ընպատճառ միասին ունենալ անդամատետրերը։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի Փարիզի մասնաճիւղի ընդհ. ժողովը տեղի կ'ունենայ վաղը, շաբաթ գիշեր, ժամը 8ռ կէսին, rue du Bac, N. 130։ Կը խնդրուի անպայման ներկայ գտնուիլ։

«ՌՈՍՏՈՄ» լսարանական միութեան ընդհանուր անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ 16 Դեկտ. Չորեքշաբթի երեկուն ժամը 8.30ին միութեան ընթերցասրահին մէջ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը ստիպողական է։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ միութիւնը Դեկտ. 16 Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշտ 9ին, Սօսիէթէ Սաւանթի ամփիթեատրոնին մէջ, բանասիրական երեկոյթ մը կը սարքէ, ի պատիւ Բժ. Ս. Կամսարականի, նախագահ Հայաստանի կարմիր Խաչի։

Օրակարգի խնդիրներու կարգադրութենէն վերջ, խօսք պիտի առնէ յարգելի բժիշկը, նիւթ ունենալով՝ Հայաստանի արդի վիճակը բժշկական տեսակէտով։

ՏՐԱՊԻԶՈՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ Հայրենակցական միութիւնը իր անդամահանդամուհիները ընդհանուր ժողովի կը հրաւիրէ կիրակի, 13 Դեկտ. կէս օրէ վերջ ժամը 3ին. Boul. St. Germain 128, Café Rocher. Metro, Odeon.

ՑԱՐՕՆ Տուրուբերան Հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ յաւաջիկայ կիրակի Դեկ. 13ին ժամ 2ուկէս, 131 Fbg. du Temple.

Հ. Ց Դ. Լիոնի ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները ստիպողաբար ժողովի կը հրաւիրուին յառաջիկայ կիրակի 13 Դեկտ. առաւօտեան ժամը 9ին 5 Rue Marseille Էսքառկօի սրահը։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ Մարզական Միութիւնը կազմակերպած է գեղարուեստական երեկոյթ մը, նուագահանդէս պարով Դեկտեմբեր 26ի, շաբաթ գիշեր, Mairie de Luxembourg-ի (6e) սրահներուն մէջ, Place St. Sulpice։ Պարերը պիտի տեւեն մինչեւ առաւօտ։ Գին 10 եւ 20 ֆր. Բոլոր մարզիկներուն եւ իրենց ծնողքներուն համար միայն 5 ֆրանք մուտք պիտի գանձուի։

ԹԱՏՐՈՆ

ՏՐԱՄԱԹԻՒ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

Ն Շ Ա Ն Ե Ա Ն Ի

Առաջին անգամ Փարիզի մէջ կը ներկայացուի Կիրակի գիշեր ժամը ճիշդ 8ուկէսին,

Sociétés Savantesի Թատերասրահը

ԱԼՊԻՆ ՎԱԼԱՄՐՃԻԻ

ՏԻՒՐԱՆ - ՏԻՒՐԱՆ

Միծադաշարժ գօմէտի 3 արար

Կը մասնակցին.— Տիկիններ, Ս. Ալիքսանեան, Ս. Նշանեան, Ա. Տէրուեան, Պ. Պ. Տրդատ Նշանեան, Շահան Սարեան, Ա. Կոթիկեան, Ս. Մազուտեան, Հրաչեայ եւն. Պ. Վահրամ Սվաճեան պիտի կատարէ նպաստաւոր ԱԼՊԻՆ ՏԻՒՐԱՆԻ դերը։

Մուտք 20—10—5 ֆրանք

Տոմսերը կարելի է հայթայթել բոլոր հայ ճաշարաններէն եւ ներկայացման գիշերը թատրոնին կից։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Ազաւնի Գալայճեան կը փնտռէ եղբայրը Գրիգոր Գալայճեանը ընկ. Ակնցի, որ 1923 Նոյ 7ին պէյրութի Անթիլիա եաս գիւղի ամերիկեան որբանոցէն Ֆրանսա փոխադրուած է։ Ցեղեկացնել Խաչատուր Ջամկոչեանի Barraque de la Lunette N° 12, Lancey (Isère) France.

Երուանդ Գոլչաքեան, Ենի-Շէհիրցի (Պրուսա) կը փնտռէ Ցարութիւն Եաբճեանը, որուն հետքը կորսնցուցած է 1921ին, Ֆրանսական բանակին կիլիկիայէն հեռանալէն ի վեր։ Ցեղեկացնել իրեն, Petiterue des Moineaux N°. 6 Le Creusot Հասցէով.

Ալֆորվիլէն Ատանացի Ս. Քիւնեհեան կը փնտռէ Հօրեղբօրորդին Նազարէթ Թորոսեանը, որ Մարսիլիա Ֆրանս. ոստիկանութեան մէջ էր։ Ցեղեկացնել 27 rue du Maçon Alfortville.

Հաճընցի Գալուստ Զուլֆեան կը փնտռէ Հօրեղբօրորդիները, Համբարձում, Խաչեր եւ Ալեքսիս Զուլֆեանները, որոնք պէյրութ ըլլալը կը կարծուին։ Ցեղեկացնել Գալուստ Զուլֆեանի N. 37 La Royale par Allais Gard.

Խաչիկ Պապաչեան կը փնտռէ Հօրեղբօրորդին Պօղոս Ցարութիւնեանը, ընկ. Քղեցի, Հէրտիփ գիւղէն, որ հինգ ամիս առաջ կը գտնուէր Փարիզի մօտակայ գիւղերէն մէկը։ Ցեղեկացնել Լիոնի Ազգ. Միութեան Հասցէին, 18, Quai Arloing, Lyon.

կանանց եւ արանց

ԴԵՐՁԱԿ

ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

51, Rue de Seine

Meiro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57

Ձափի վրայ ամենավերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ճոխ մթերք երկու սեռի յատուկ անգլ. և Ֆրանս. կերպասներու։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ

Ի դիւրութիւն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ պիշերուան ժամը 10։

Բաւական է մէկ անգամի այցելութիւնը, տեւական յաճախորդ դառնալու համար։

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ԿԱՐԴԱՑՈՒԱԾ ԳԻՐՔԵՐ ԿԸ ԽՆԴՐՈՒԻ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱՎԱՅՐԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Մերձաւոր Արեւելքի Նպաստամատոյցի (Near East Relief) Փարիզի գրասենեակը իր ընդհանուր քարտուղարէն եւ Սուրիոյ Մասնաճիւղի ցնծալէնէն հրահանգ ստացած է հայերէն գրքեր կամ այլ հրատարակութիւններ հաւաքելու, որոնք պիտի յատկացուին Հալէպի հայ գաղթականական կայաններուն։

Կը խնդրուի եւրոպայի մէջ ապրող բոլոր այն հայերէն, որ պիտի կարդան ներկայ յայտարարութիւնը, իրենց արդէն կարդացած հայերէն գրքերն ու հրատարակութիւնները ղրկել NEAR EAST RELIEF. Bd. des Italiens 15, Paris. Հասցէին, որպէսզի ղրկուին հայ գաղթականներուն։ Առաքման ծախքը դէպի Հալէպ (via Beyrouth) կը ստանձնէ Near East Reliefը։

Կը յուսանք որ մեր կոչը անկեղծօրէն լսելի պիտի ըլլայ եւ բազմաթիւ գրքեր պիտի ստացուին։

Կանխաւ շնորհակալութիւններ։

N. E. R. I.
եւրոպայի ներկայացուիչ
GORDON L. BERRY

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱ ԵՑ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Ջերմամիզութեան, Ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Քիմիական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

ՀԱՅ ԳՈՐԾԱԻՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

օրական 2 ֆրանք 50 սանթիմի վճարումով, պառկելու համար մահճակալներով տեղեր ունին 20, Rue du Bezons, Courbevoie։ Թրամուէյ 41 եւ 76 Porte Maillot. Երկաթուղին Gare St Lazare.

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐԶԱԿ

ԳԱՐԱԵԱՆ

Tailleur Mignon

5, rue Mignon,— Métro Odéon եւ St. Michel

Սօսիէթէ Սաւանթի Թատրոնին դէմ։ Ձմրան համար պատրաստած է ճոխ մթերք մը ֆրանսական եւ անգլ. սիրուն կերպասներու։

Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկունները մինչեւ 8.30։ Իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30։

ԱԿԱՆԱՏՆ

8 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	128	50
Տոլար,	Dollar	26	42
Մարք (ոսկի)	Mark	6	30
Թրքական Ոսկի.	L. Trq.	13	50
Թրք. ոսկի	» or	114	50
Մէճիտիէ	Médjidié	11	—
Լէվա 100 ֆասր	Léva	17	—
Տրախմի »	Drachme	31	—
Լիր » »	Lire	106	50
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	120	25
Ջուից. »	Frc. Suisse	515	—
Ջերվոնեց	(10 Roubles or)	129	30
ԱՐԾԵՒԻՒՂԹԵՐ			
եգ. Կր. Ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	2500	—
» II	»	1750	—
» III	»	1680	—
Ռումելի երկաղ.	Lots turcs	128	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

ՀԱՐԱՉ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ցրահասց և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ա.	5 ա.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ԿԻՐԱԿԻ
13
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1925

13 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 58 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԺԱՌԱՆԳՈՐԴՆԵՐՈՒՆ "ՁԻՀԱՏ,,Ը

Թանկագին խոստովանութիւն մը, եւ միաժամանակ անհանդուրժելի յաւակնութեան վաւերագիր մըն է «Երեւան»ի վերջին խմբագրականը (թիւ 20):

Դիտել տուած էինք թէ՝ ծուռ է այն ճամբան որով կ'ուզեն կազմակերպել Հօկը, արտասահմանի մէջ: Հայրենիքի օգնութեան, վերաշինութեան սահմանուած այդ մարմինը, դժբախտաբար, դարձեր է քաղաքական պայքարի գէնք: Անոր կանոնագիրը շարադրուած է այնպէս, որ հրէի եւ հեթանոսի խտիր կը հաստատէ, եւ անպայման հաւատարմութիւն եւ վստահութիւն կը պարտադրէ խորհրդային իշխանութեան: Անոր վարչութիւնները ոչ թէ կ'ընտրուին, այլ կը նշանակուին այս կամ այն լիազօրին կողմէ, եւ կը փոխուին կամ կ'արձակուին որ եւ է ազդանշանի վրայ: Հօկը քար գայթակղութեան դարձած է Յունաստանէն մինչեւ Ֆրանսա, եւ աւելի շատ եռանդ կը սպառէ կիրքեր գրգռելու, քան գործ արտադրելու: Ան կը ձգտի կազմալուծել արտասահմանի ազգային կազմակերպութիւնները, եւ անոնց տեղը անցնիլ: Մէկ խօսքով, «անկուսակցական» կոչուա այդ մարմինը կը զբաղի ոչ թէ հայրենիքի օգնութեամբ, այլ քաղաքականութեամբ, եւ «բարձր» քաղաքականութեամբ, — «գաղութահայ մասսաները ազատել հին հասարակական կազմակերպութիւնների ճանկերից», «նպաստել ազգութեան դասակարգային շերտաւորմանը»...:

Ի՞նչ կ'ըսէ «Երեւան»ը, իբրեւ Հօկի օրկան: — Ճիշդ այն ինչ որ երեւանի վարիչներն ու գրիչները: Փոխանակ մթնոլորտը նօսրացնելու, ընդհակառակն կարելին կը փորձէ, որպէս զի սրբագործուի նուիրական պատերազմը՝ բոլոր անոնց դէմ որոնք բարեւի չեն կենար խորհրդային իշխանութեան առջեւ: Անոր համար՝ միեւնոյն բանն է խորհրդային իշխանութիւնն ու հայ ժողովուրդը: «Հայաստանեան ուղղութիւն» կը նշանակէ «Խորհրդային Հայաստանի ուղղութիւն»: Հետեւաբար, անոնք որ օտար, անհարազատ կը նկատեն Հայաստանի խորհրդային կառավարութիւնը, «չեն կարող Հօկերի մէջ տեղ ունենալ»: Անոնք թշնամի են Հայաստանին, հայրենիքին:

Փառք տանք այս հանճարեղ տրամաբանութեան, որ աւելորդ խղճահարութենէ մը կ'ազատէ մեզ:

Հօկի պատասխանատուութիւնը աւելի անսիւելք բարեկամներ չէր կրնար գտնել, լղճելու համար իր պաշտօնը, այն ալ առջին քայլերուն, եւ ամէնէն նօր գաղութին մէջ: Նոր հարուստներու, վերջէն տեսած թեթեւսօլիներու պէս, մարդիկը այնքան շլացեր են հանդէսի մը սովորական բազմութենէն, որ հարիւրը հազար կը տեսնեն, եւ անոր համեմատ ալ կը դատեն աշխարհի գործերը: Ճիշդ այդ հոգեբանութեամբ ալ, թող պարծենան Հօկի գործունէութեամբ, որ կրնայ նոյնքան «անսախընթաց» դառնալ, ինչպէս Յունաստանի մէջ, շնորհիւ Շահվէրդեանի շահատակութիւններուն, կամ նոյն ինքն խորհրդային իշխանութեան քթին տակ, օրինակ Ռոստով-Տօնի մէջ.

«Տեղիս Հօկի հին վարչութիւնը մօտ երկու տարուայ ընթացքում ոչնչից ոչինչ չէր արել եւ նրա գոյութիւնը շատ եւ շատ քչերին էր յայտնի» (Փարտակոչ, 28 Նոյ.):

Իսկ մենք որ Հօկի աղմուկէն եւ առաքելութիւններէն շատ առաջ Հօմը տեսեր ենք, անոր հիմը դրած եւ անոր գարկ տուած ենք, իբրեւ իսկապէս հայրենիքի օգնութեան նուիրուած մարմին, անկաշկանդ եւ ընտրովի, չենք կրնար ծածկել մեր արգահատանքը: Չենք կրնար պաղարիւնութեամբ դիտել այս անխորհուրդ, հակաժողովրդական եւ «հակահայաստանեան» ուղղութիւնը: Այսօրուան Հօկը կրպակ մըն է, քառակուսի անիւ մըն է, ամուլ եւ նեղացուցիչ, եւ աւելի շատ հասարակ «պոլիտիկոս»ները եւ կոմբինիչները կրնայ ոգեւորել:

Ճի հա՞տ: Բայց ո՞վ իրաւունք տուաւ ձեզ դգացուցիչներու հետ խաղալ, վարչաձեւ մը շփոթել ժողովուրդին հետ, Հայաստանի գօրացումը ստորադասել կոյր հպատակութեան, — «գա՛պուլ է ֆէնտիմ»:

Ո՛վ սորվեցուց մենաշնորհի վերածել այնքան ժողովրդական գործ մը, որ ինքնաբերաբար ծնաւ ձեզմէ շատ առաջ, որուն միջամտելու որ եւ է իրաւունք չունին պետական գործակալներ:

Այս ո՛րքան տակաւ է ձեր հմայքը, որ կը շոյէք բրածոները, բայց կը վախնաք ընդդիմադիրներէն, բազմութիւններէն, և ծիծաղելի շանթարգելներ կը ստեղծէք, ամէնէն առաջ ձեզի վնասելով:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

"ԺԱՄԱՆԱԿԱԿԻՑ ԹՈՒՐՔԻԱՆ,,

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Թիֆլիսի «Մարտակոչ»ը, գովելով քէմալական «խոհուն քաղաքականութիւնը», կ'ըսէ (2 Դեկտ.).—

«Երէկուայ էրզրումից հասած հեռագրական տեղեկութիւնն այն մասին, թէ ինչպէս մոլլաներն ու շէյխերը դեկավարելով ցուցարարներին, գոռում են «կորչեն շլապ հագած զաւաճանները», ցոյց է տալիս այն դժուարութիւնը, որ կանգնած է քէմալական Թուրքիայի առաջ, նոր հասարակակարգը կայունութեան հասցնելու միջոցին:

Բայց քէմալական Թուրքիան, նրա դեկավարները գիտեն իրենց անելիքները:

Այն խոհուն, չափած ու կշռած քաղաքականութիւնը, որ տարուում է քէմալական կառավարութեան ձեռքով, Թուրքիայի թերեւս անհնար, բայց իրականութեան մէջ շօշափելի տնտեսական վերածնունդը երաշխիք է, որ իմպերիալիստական կրունկների տակ տրորուած, սուլթանական պալատների թանձր վարագոյրների տակ թաղնուած քաղաքականութիւնից ազատագրուած ու կրօնականութեան մշուշից ելած նոր Թուրքիան գնալու է իր ընտրած նոր ազգային վերածնութեան ճամբով: Ու ոչ մի կրօնականութեան չի կարող իր խաւերիկ դէշերով կանգնեցնել այն երթը, որ տանում է դէպի առաջադիմութեան, դէպի վերածնունդ:»

"ԿԵՂՏՈՏ ՁԵՌՔԵՐՈՎ,,

Ինչպէս յայտնի է, Ամերիկայի «Հայրենիք»ը հանգանակութիւն ձեռնարկած էր, Երեւանի աղէտեալներուն համար: Այս առթիւ հազար տոլար տուաւ Հ. Յ. Դ. Ամերիկայի պատգ. ժողովը:

Հանգանակութիւնը փակուած ըլլալով, «Հայրենիք» իր Նոյ. 19ի թիւին մէջ կը հրատարակէ ընդհ. հաշիւը.—

Հանգանակուած է 8098,04 տոլար. դանազան ծախքեր՝ 92.17: Օգոստ. 23ին Երեւան, Կարմիր Խաչին ղրկուած է 3000, Սեպտ. 27ին՝ 3000, Նոյ. 19ին՝ 2005.87:

Այս կոչին առթիւ, Լօս Անճէլոսի մէջ ալ 2000 տոլար հաւաքուած և ուղղակի ղրկուած է Երեւան:

Կը մնայ պիտանալ թէ ի՛նչ նպատակի գործածուեր է «կեղտոտ ձեռքերով» հանգանակուած եւ Ամերիկեան Նպաստամատոյցին միջոցաւ յանձնուած այս դումարը:

ՀՊԱՏԱԿՈՒԹԵՆԷ ԶՐԿՈՒԱԾ

Փարիզի խորհրդային հիւպատոսարանը պաշտօնապէս կը ծանուցանէ թէ նախկին ռուսական կայսրութեան բոլոր այն հպատակները, որոնք մինչեւ այսօր խորհրդային հիւպատոսարան դիմելով չեն արձանագրուած, կորսնցուցած են իրենց հպատակութիւնը եւ Խ. Հ. Միութեան համար կը նկատուին իբր սովորական օտարականներ: Այս տրամադրութիւնը կը վերաբերի Ֆրանսա մնացած նախկին պատերազմական գերիներու, նահանջականներուն, վրանկէլի բանակին զինուորներուն եւ սպաներու, ինչպէս նաեւ քաղաքային տարագիրներուն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԾԱՆՐ ԵՐԿԻՒՂՆԵՐ ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՀԱՄԱՐ

Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը տակաւին կը զբաղի Մուսուլի խնդրով: Երեք հոգինոց յանձնախումբը առջի օր կրկին լսեց Պ. Էմբրին եւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյը, որուն կ'ընկերանային Միւնիր պէյ եւ ուրիշ պատուիրակ մը: Թուրքերը դարձեալ պնդեցին որ եթէ Խորհուրդը գրական կարգադրութիւն մը չընէ, պիտի մեկնին ժընեւէն:

Թուրքերու անհաշտ վերաբերմունքին հանդէպ երեքներու ժողովը համաձայնութեան մը համար իր պաշտօնը ձախողած կը նկատէ, յանձնարարելով Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին որ ամբողջ Մուսուլի շրջանը Թողուի Իրագի: Անդամներէն Պ. Ունտէն, որ նախապէս կողմնակից էր Մուսուլը երկու մասի բաժնելու, Զօր. Լէտոնէրի գրաւոր եւ բերանացի զեկոյցներէն վերջ բոլորովին փոխեց իր կարծիքը ի վնաս Թուրքերուն: Ուրբաթ կէս օրէն վերջ Խորհուրդը խիստ գաղտնի ժողով մը գումարելով, որոշեց խնդիրը շուտով կարգադրել: Մինչեւ երեքշաբթի վերջնական որոշումը պիտի տրուի:

Անգլիա պատրա՞ստ է

Լոնտոնէն կը հեռագրեն.— Անգլիա կը յուսայ թէ վէճը խաղաղութեամբ պիտի կարգադրուի, բայց ի հարկին պատրաստ է կռուելու: Անգլիացիները պիտի ընդունին Ազգերու Դաշնակցութեան տալիք որ եւ է մէկ որոշումը, բայց իրենց բոլոր ուժով պիտի պաշտպանեն այդ որոշումը, եթէ Թուրքերը մերժեն: Ֆրանսացիներն ալ նոյնքան հաստատ են, եւ նոյն իսկ Մուսոլինի խոստացած է Իտալիոյ բոլոր ուժը տրամադրել, Ազգերու Դաշնակցութիւնը պաշտպանելու համար Թուրքերուն դէմ:

Կ'ըսուի թէ բրիտանական նաւատորմը ցոյց մը պիտի կատարէ Տարտանէլի առջեւ, իսկ Իտալիա եւ Պալքանեան պետութիւնները պիտի օգնեն ցամաքային յարձակման մը համար:

**** Պ. Պրիան ընդունեց Թուրք դիւանագէտ Ֆէթհի պէյը, որուն յանձնարարեց աւելի հաշտարար դիրք բռնել Մուսուլի խնդրին մէջ, Թուրքիոյ շահուն համար իսկ: Ասկէ զատ Թուրքիոյ Ֆրանս. դեսպան Ալպէռ Սառօ քանիցս չափաւորութեան խորհուրդներ տուած է Էնկիւրիի կառավարութեան:*

**** Կացութիւնը ծանր է նաեւ ուրիշ պատճառով մը: Վախ կայ որ անգլեւթուրք պատերազմի մը պարագային, ընդհանուր իսլամական շարժում մը ծագի: Սուրիա եւ Մարոք բռնկած են արդէն, իսկ Հնդկաստան եւ Եգիպտոս կ'եռան: Կը հաստատուի թէ Թուրքերը 50,000 գինուոր կեդրոնացուցած են Մուսուլի սահմանին վրայ. մինչ Միջագետքի անգլիական ուժը 6000էն աւելի չէ, հաշուելով օդային նաւատորմի ալ, որ գլխաւոր տեղը կը բռնէ: Միջագետքի տեղական ուժը, 25,000 զօրջ արժէք չունի:*

Զինուորական հեղինակութեանց կարծիքով, Թուրքերը կրնան մէկ հարուածով զէպի հարաւ արշաւել, եւ, առանց Մուսուլի մէջ կանգ առնելու, գրաւել Պաղտատը եւ նոյն իսկ Պասրան, մինչեւ որ Անգլիացիները կարենան զօրք փոխադրել եւ դիմադրել:

ԱՆԱՏՕԼԻԻ ԸՄԲՈՍՏՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆԱՑՄԱՆ ԴԷՄ

Կ'երեւի թէ գլխարկին դէմ շարժումը լայն համեմատութիւններ առած է մասնաւորաբար Սեւ ծովու ափերուն վրայ, ուր բնակչութեան մեծագոյն մասը Լազերէ կը բաղկանայ: Րիզէէն յետոյ Զօն. կուլտաք, Պաֆրա, Սամսոն եւ Տրապիզոն ալ ցոյցեր կատարուած են:

Անկախութեան դատարանը շարունակ կը պտտի այդ քաղաքները, ահուսարսափ տարածելով իր այցելած տեղերը: Զօնկուլտաքի մէջ երկու յեղափոխական շէյխեր անկախութեան դատարանին յանձնուած են:

— Նուբէտտին փաշայի դէմ պայքարը կը շարունակուի: Միլլիւֆիներու դրդումով ամէն կողմէ հարիւրաւոր հեռագիրներ կը տեղան Էնկիւրի, պահանջելու համար որ Իզմիրի նախկին հերոսը երեսփոխանութենէ հրաժարի: Հեռագիր ղրկողներն են Իզմիր, Այտըն, Նաղիլի, Տէնիզլի, Ուշագ, Ալաշէհիր, Ագհիսար, Կէմլէյիկ եւն.:

ՆՈՐ ՁԱՐՋԱԿՈՒՄ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ Դ Ս

Ազատամբները Հինգշաբթի կէսօրին նոր յարձակումներ գործեցին Դամասկոսի վրայ, Ասսա թաղի արեւելեան եւ արեւմտեան կողմէն: Առաջին յարձակումին կը մասնակցէին 200 հոգի, որոնք ուղղուեցան անգլիական Սէն-Լուի հիւանդանոցին մօտակայ պատնէշին վրայ, բայց ետ մղուեցան ոստիկան-զինուորներու, զինուորներու,

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԵՐ

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀՈՒՇԱՏԵՔ ՎԱՀԳՆԱՅԱՆ ՏՈՂԱՆՔ

Տպագրության է պատրաստվում Վահգն Վահգնյանի հուշատետրը, որ կազմում է մոտ 450 էջ։ Տետրի մեջ տեղ են գտել հեղինակի հրապարակախոսական հոդվածները, նամակները, ինչպես նաև նրա մասին գրված հոդվածներ։ Տետրը կազմել է Վահգնի կինը՝ Ս. Վահգնյանը։ Տետրի մեջ տեղ են գտել նաև Վահգնի մասին գրված հոդվածներ։

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀՈՍՔԵՐ

Երբեմն փոքրիկ ի. գոսոյ

Իրաւաբանական շահախնդիր

Վերջնական փաթիլ տասնամեակ մը ետք ելլուստ ծանօթ կանանց ցաւագին մահուան պատճառները և ծոխորտի մէջ ծանր հիւանդութեան ենթարկուած ուրիշներ, որոնք ան-ճառօրէն կորսնցուցին իրենց սիրելի ամուսինները, որոնք ան-ճարելի կերպով փոխեցին իրենց ամբողջ կեանքը։

Պիտի ներէք ինծի, որ ձեզի ներկայացնեմ ինքզինքս։ Ես Ալեքսանդր Ֆրանսուա եմ, Ֆրանսայի Ազգային Ժողովի անդամ։ Ես ունեցայ ամենամեծ դժբախտութիւնը կորսնցնելու իմ սիրելի կինս, որ մահացաւ ծանր հիւանդութենէ մը, որ կը կոչուի Ուրեմիա։ Ան տառապեցաւ ութ տարի։ Ես ամէն ինչ ըրի, որ ան ապրի։ Ես ամէն ինչ ըրի, որ ան ապրի։ Ես ամէն ինչ ըրի, որ ան ապր

գնդացիրներու եւ թնդանօթներու միահամուռ յարձակումներով։ Ճօթը ապատամբ սպաննուեցաւ։ Երկրորդ յարձակումը կատարողներն էին 20 հոգի, որոնք Պապա գերեզմանատան կողմէն Գարագոլ-Օքէյայէ մտան։ Անոնք ալ ետ մղուեցան։ Դամասկոս Քունէյթրա ճամբուն վրայ բազմաթիւ յարձակումներ կատարուեցան։

Նոր մարզպանը ձեպելը Տրիւզի սուրիացի բնակչութեան ուղղուած կոչով մը հրաւէր կ'ուղղէ օժանդակել իրեն՝ խաղաղութիւնը վերահաստատելու համար ամբողջ Սուրիոյ մէջ։

Պ. տը Ժուվընէլ Հասպէյա երթալով գօրքը աչքէ անցուց, յետոյ Պէյրութ դառնալով Տրիպոլիս մեկնեցաւ։

Նաւիրական պատերազմ

Տիւրզիները նաւիրական պատերազմ յայտարարեցին։ Սուլթան էլ Աթրաշ հրամանագրով մը կ'արգիլէ ցորենի ձմեռնային ցանքը, որպէսզի 20էն 60 տարեկան բոլոր այրերը լեցնեն տիւրզի բանակին պակսած շարքերը։ Շատ մը շէյխեր կոչեր հրատարակեցին, եւ կը սպառնան բանադրել բոլոր անոնք որոնք չեն նուիրուիր պատերազմին։ Տիւրզիներու վերջին յուսահատական փորձն է այս։

Մէհիճեի անկումը

Երուսաղէմէն կը հեռագրեն թէ վէհապիներու պետ Սուլթան Իպնը Սուուտ գրաւած է Մէտինէն, որ երկար ամիսներէ ի վեր պաշարուած էր եւ կը պաշտպանուէր Հիճազի թագաւորին զինուորներուն կողմէ։ Մէտինէի անկումով Իպնը Սուուտ ամբողջ Արաբիոյ, ինչպէս նաեւ Մէտինէ-Դամասկոս գիծին տէր կը դառնայ։

Կարսի եւ Առտանաճի խնդիրը

«Մօրնինկ Փոսթ»էն առնելով գրած էինք թէ Ռուսիոյ եւ Թուրքիոյ միջեւ գաղտնի բանակցութիւններ կը կատարուին, որուն համաձայն Թուրքիա կարսը եւ Արտահանը Ռուսիոյ պիտի զարձնէ, երբ այս վերջինը օգնէ իրեն, Մուսուլի եւ պարսկական Ատրպէյճանի խնդիրներուն մէջ։

Մոսկուայի գործակալութիւնը կը հերքէ այս լուրը, որուն նպատակն է, կ'ըսէ, Պարսկաստանի ներկայ դէպքերէն օգուտ քաղելով ձեռնհաս ռուսեւպարսիկ բարեկամական յարաբերութիւններուն։ «Վերջերս ալ նմանօրինակ լուր մը տարածուած էր թէ Ռուսիա եւ Իտալիա գաղտնաբար համաձայնած են Թուրքիոյ դէմ»։

«Շերիաթ խաերուլ»

Զէյմէի մէջ (Իզմիր) ձերբակալուած է գատը Հիւսէյին օղլու Նէճիպ, որ ըսած է թէ հանրապետական կառավարութիւնը չի պատշաճիր «շէրիաթ»ին եւ առանց խալիֆայի կարելի չէ ուրբաթի աղօթք կատարել։ «Մեղք է գիսարկով մզկիթ մտնել, որովհետեւ այդպէսով մզկիթը եկեղեցիի կը վերածուի։» Նէճիպ անկախութեան դատարանին յանձնուած է...

ՆՈՐ ՊՈՏԻԺՆԵՐ ԴՐԱՄԱԳԼՈՒԽԻ ԱՐՏԱՓՄԱՆ ԴԷՄ

Կառավարութիւնը Խորհրդարանին ներկայացուց երկու նոր օրինագիծեր, որոնցմէ առաջինը կը վերաբերի դրամագլուխներու արտածումին։ Այս մասին 1918 Ապրիլ 3ին քուէարկուած օրէնքը կը վերջանայ ամսոյս վերջը. կառավարութիւնը կը պահանջէ օրէնքը երկարաձգել մինչեւ 31 Դեկտեմբերը 1926։ Ասկէ գատ անոնք որ այս օրէնքին անսաստելով իրենց դրամները կամ արժեթուղթերը արտասահման կը փախցնեն, 2էն 5 տարի բանտարկութեան եւ 500էն 10,000 ֆրանք տուգանքի պիտի դատապարտուին։ Տուգանքը գանձելու համար յանցաւորին Ֆրանսայի մէջ ունեցած գոյքերն ու կալուածները պիտի կրնան գրաւուիլ. նոյնպէս անոնք քաղաքային իրաւունքներէ պիտի զրկուին։

Ելմտական նախարարութեան պաշտօնեաները իրաւունք պիտի ունենան նամակատուները երթալով կասկածելի ծրարները քննել՝ թղթատարական պաշտօնեաներու ներկայութեան։

Անգլիական 133 ֆրանկ

Երէկ անգլիական ոսկին 131 ֆրանք 65ի եւ տոլարը 27 ֆր. 13ի բարձրացաւ։ Այս կտրուածքին պատճառներէն մէկն է այն որ Դեկտեմբեր 8ին վերջացաւ գանձատոմսերու վճարման պայմանաժամը եւ նոր թղթադրամներ տպուեցան։ Այս առթիւ մեծ մտահոգութիւն կը տիրէ սեղանաւորական շրջանակներու մէջ։ Մանաւանդ պէսպէս կը ճնշեն գաւառները։ Պետական ղրամատունն ալ նոյնքան մտահոգ է եւ կը պահանջէ սեղանաւորական որոշ ծրագիր մը պատրաստել եւ գործադրել, այլապէս դարձեալ թղթադրամ պիտի հանուի եւ վտանգը պիտի աւելնայ։

Յարական պարտաթուղթերը կը բարձրանան

Քանի մը օրէ ի վեր, նշանակալից բարձրացում մը տեղի կ'ունենայ ցարական պարտաթուղթերուն վրայ։ Դեկտ. 1ին 29.90 արժող «Քոնսոլիտէ»ները առջի օր բարձրացան 35ի, իսկ 100ին 5 փոխառութիւնը՝ 28էն 30,50ի։ Այս բարձրացումը կը վերագրուի ֆրանքեւռուս բանակցութեանց, որոնք գաղտնապէս կը շարունակուին։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Ա. Հ. Միութեան արտաքին նախարար Պ. Զիչերին առջի առաւօտ Փարիզ վերադարձաւ։ Զիչերին քանի մը օր միայն պիտի մնայ Փարիզ եւ պիտի տեսակցի Պ. Պոիանի հետ, պարտքերու խնդիրը կարգադրելու համար։ Ցետոյ Փարիզի դեսպան Պ. Ռաքովսքիի հետ միասին պիտի մեկնի Մոսկուա, ներկայ ըլլալու համար Խորհուրդներու համագումարին։

— Կարնեգի վաճառական Վարդան Հանէսեան Հինգշաբթի իրիկուն ահռելի արկածի մը զոհ գնաց Քլիշիի հրապարակին վրայ, ինքնաշարժի մը տակ մնալով։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերը կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի յատուկիկայ ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին ճանաթ Հաւաքատեղին (Մէթրօ ս Սիւլփիս)։

«ՌՈՍՏՈՄ» լսարանական միութեան ընդհանուր անդամական ժողովը տեղի կ'ունենայ 16 Դեկտ. Շորեքշաբթի իրիկուն ժամը8.30ին միութեան ընթերցասրահին մէջ։ Բոլոր անդամներու ներկայութիւնը սոխպողական է։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՅ ԲԺՇԿԱԿԱՆ միութիւնը Դեկտ. 16 Չորեքշաբթի երեկոյ ժամը ճիշտ 9ին, Սօսիէթէ Սավանթի ամփիթեատրոնին մէջ, բանասիրական երեկոյթ մը կը սարքէ, ի պատիւ Բժ. Ս. Կամսարականի, նախագահ Հայաստանի կարմիր Խաչի։

Օրակարգի խնդիրներու կարգադրութենէն վերջ, խօսք պիտի առնէ յարգելի բժիշկը, նիւթ ունենալով՝ Հայաստանի արդի վիճակը բժշկական տեսակէտով։

ՏՐԻՊՈՅՈՒՆԻ ՆԱՀԱՆԳԻ հայրենակցական միութիւնը. իր անդամանդամուհիները ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ այսօր կիրակի. 13 Դեկտ. կէս օրէ վերջ ժամը 3ին. Boul. St. Germain 128, Café Rocher. Metro, Odeon.

ՏԱՐՕՆ ցուրտերան հայրենակցական միութեան ընդհանուր ժողովը տեղի կ'ունենայ այսօր, կիրակի Դեկ. 13ին ժամ 2ուկէս, 131 Fbg. du Temple.

ՀԱՅ ԱՐՀԵՍՏԱԳԻՏԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԻՒՆԸ Հանդիսաւոր նիստ մը կազմակերպած է ի պատիւ Հայաստանի կարմիր Խաչի նախագահ Բժ. Կամսարականի եւ Հօկի պատուիրակութեան, Երեքշաբթի, 15 Դեկտեմբեր ժամը 8.30ին Salle des Ingénieurs Civiles-ի մէջ (19, rue Blanche)։ Այս առթիւ պիտի խօսի պ ց. Բուղաղեան, Հայաստանի ջրային հարստութեանց եւ անոնց էլեկտրականացումով օգտագործման մասին։

ԱՆԻՒՒԻ, պուա քոլոմպի եւ շրջականերու մէջ ազգ. միութիւն մը կազմելու համար խորհրդակցութիւն այսօր, ժամը 3ին, Place de la Comète, bureau de tabac-ի վերնայարկը։

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ՄՕՏ ԵՆ

Անգլիական, ֆրանսական տոկուն կերպասներէ, շիք ու խնամքով հագուստներ կարելու համար դիմեցէք կ. Պ. ԵՐԱՆԵԱՆի, 106, Ռիշլիէօ փողոց։ Մեթրօ Պուրս։

ԹԱՏՐՈՆ

ՏՐԱՄԱԹԻՔ ԹԱՏԵՐԱԽՈՒՄԲ

ՆՇԱՆԵԱՆ

Առաջին անգամ Փարիզի մէջ կը ներկայացուի այս գիշեր ժամը ճիշդ 8ուկէսին,

Sociétés Savantes-ի Թատերասրահը

ԱԼՊԷՆ ՎԱԼԱՊՐԷԳԻ

ՏԻԻՐԱՆ - ՏԻԻՐԱՆ

Միջազգային ժամէտի 3 արար
Մուտք 20—10—5 ֆրանք
Տոմսերը կարելի է հայթայթել բոլոր հայ ճաշարաններէն եւ ներկայացման գիշերը թատրոնին կից։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Կահաւորուած ընդարձակ սենեակ մը վարձու է առանց երախայի ընտանիքի մը կամ առանձին անհատի մը համար, խոհանոցի յարմարութիւններով, օգաստն եւ գեղեցիկ տեսարանով։ Վարձքը 90 ֆրանք։ Կիրակի օրերը կարելի է այցելել, Mr. Bonvalet Lotissement des Ecoles, Sarcelles (S. et O.)

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈ՛ՅՍ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

1926ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Դեկտեմբեր ամսոյ վերջը լոյս կը տեսնէ այնքան սպասուած ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, պատկերազարդ, ճոխ պարունակութեամբ, օգտակար գիտելիքներով, օտարականներու համար կարեւոր օրէնքներով, կանոններով եւ պիտանի տեղեկութիւններով։

Տարեգիրքը Հայոց միջեւ միութեան կապ մը ըլլալու համար պիտի պարունակէ որքան կարելի է ամբողջական մէկ ցանկը Ֆրանսայի մէջ հաստատուած մեր հայրենակիցներուն։

Ուստի կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ որոնք կ'ուզեն իրենց անունը ու հասցէն ունենալ Ֆրանսահայ Տարեգիրքին մէջ, մինչեւ 20 Դեկտեմբեր զայն հաղորդել ՄԱՍԻՍ տպարանին։

Նմանապէս կը խնդրենք Ֆրանսայի զանազան քաղաքներուն մէջ գտնուող միութիւններէն, ամիսոփ տեղեկութիւններ տալ մեզ իրենց կազմին եւ տեղւոյն հայութեան, ինչպէս նաեւ 1925 տարւոյ միջոցին տեղի ունեցած ամուսնութեանց, ծնունդներու եւ մահերու մասին։

Այս հրատարակութիւնները պիտի ըլլան ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ։

Դիմել ուղղակի ՄԱՍԻՍ տպարանին, 208 bis Rue Lafayette, Paris.

Տարեգիրքին մէջ հրատարակելի ազդեր կ'ընդունուին ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԱՆ ՊԱՑՄԱՆՆԵՐՈՎ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Թերթանուշ (փաքլավա) անխարդախ կարագով եւ Թելհայա (քատայիֆ) հում եւ եփած
Թերթանուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր
Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին

ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.
(Métro ; St. MICHEL)
Մուէք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes էն եւ գետնայարկը պիտի դանէք Աշխատանոցը։
Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու դիւրութեան համար։

«AU PETIT CARILLON»

50, Av. Jean Jaurès, 50
Téléph. NORD 57-60 Metro : JAURÈS

ՕՆՆԻԿ ՋՈՒԼՖԱԵԱՆ

Քաւորտ ժամերը ինչող պատի ժամացոյցներ։
Ամէնուն մատչելի։ Վճարման դիւրութիւն։

Զարթուցիչներ (Réveils)	16_20_25_30_33 Ֆր.
Գրպանի տուփուն ժամացոյցներ	25_35_48_65_85 Ֆր.
» ընտիր marque ELECTION	138 Ֆր.
OMEGA	165 Ֆր.

1 — 10 տարուան երաշխագիր։ (ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է։)

ՀԱՅ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ՈՐՈՇ ՋԵՂՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՄԱՎՐՕՍ

92, Rue Rébeval. Métro: Belleville
Հեռաձայն՝ Combat 10-15
Հարեղ Արեւելեան կերակուրներ՝ խոհարարապետ ՀԱՃԻ ԴՐԻԴՈՐ
Շաբաթ և կիրակի պիշերներ Արեւելեան նուագ

ԱՆԱՍԹԱՍԻՈՒ

ԴԵՐՁԱԿ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ԽԻՍՏ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ ԿԱՐՈՒՉԵԻ
34, Avenue de l'Opéra, Paris Tél. Louvre 53-36

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եօզկատի մեծ Զաթէն Զատիկ Թորոսեան կը փնտռէ Հօրեղբօր Թոռը Համբարձում Թորոսեանը որ երկու տարի առաջ Սուրիոյ Ճիպէյլի որբանոցը կը գտնուէր։ Ցեղակացնել 8 rue des Trois Portes, Paris, Սիրական Ցովհաննէսեանի։

Կը փնտռուի Եգիպտոսէն Մարսէյլ եկած, յետոյ Փարիզ վերադարձած քնիկ էնկիւրիւցի Ցակոբ Գ. Գալայճեան, արհեստով ոսկերիչ։ Կը խնդրուի տեղեկացնել 20 rue Cujas, Hagop H. Kalaydjianին, Paris 5em

ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

օրական 2 ֆրանք 50 սանթիմի վճարումով, պահակելու համար մահճակալներով տեղեր ունինք 20, Rue du Bezons, Courbevoie։ Թրամուէյ 41 եւ 76 Porte Maillot. Երկաթուղին Gare St Lazare.

ԲԱՑՕՒՄ
ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՃԱՇԱՐԱՆԻ
15, rue Traversière, 15
Billancourt, ՌԸՆՕի մօտ
Արեւելեան եւ եւրոպական
ճամեղ կերակուրներ
Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն
ԳԻՆԵՐԸ ԴԻՒՐԱՄԱՏՋԵԼԻ
ՓՈՐՁԵՑԷՔ ԵԻ ԳՈՀ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ
Նոյն հասցէին դիմել
«ԵՕՂՈՒՐԴ ԱՆԹՈՒԱՆ»
Մածուններուն համար

ԲԺՇԿԱԿԱՆ
ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St Denis եւ Réaumur)
ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
Ջերմամիզուկեան, Ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։
Ֆիմիական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։
ժողովրդական գիներ

ՀԱՐԱՉ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ա.	5 ա.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ
16
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1925

16 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 59 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՀԱՐԻՒՐ ՀԱՋԱՐՆԵՐՈՒ ՀՈՏԸ...

Երկրորդ էջին մէջ կը հրատարակենք ուշագրաւ յօդուած մը, արտատպելով «Խորհրդային Հայաստան»էն:

Ինչպէս կը տեսնեն ընթերցողները, Երեւան մտահոգութեան մատնուած է արդէն, 3-4000 գաղթականներու փոխադրութեան առթիւ: Առժամեայ կարգադրութիւններ եղած են անոնց պատսպարման համար. բայց, «չորս ամիս առնուազն գաղթականների մի որոշ մասը կը լինի անապահով վիճակում:» Ցետոյ, գարնան պէտք է ձեռնարկել «լուծելու գաղթականների գլուղացի մասը հողի հետ կապելու, գոյքաւորելու գործը»:

— «Հարիւր հազարների հոտ է փչում այդ անհրաժեշտ աշխատանքներից: Ո՞ր տեղից պիտի վերցնել այդ գումարը», — կը հարցնէ յօդուածագիրը, կրթական գործավար Պ. Մռաւեան:

Եւ կը պատմէ թէ արտասահմանի հայ բարեգործական կազմակերպութիւնները 50,000 րուբլի տրամադրած են, որուն 20,000ը միայն ստացուած է, իսկ Երեւանի մէջ ծախսուած է արդէն 40,000 րուբլի:

Եզրակացութիւն — շուտով ղրամ ճարեցէք, այլապէս «բաւարար ձեւով չի լուծուի 4000 գաղթականների տեղաւորման եւ գոյքաւորման խնդիրը»: Եթէ այդ լուծումը ուշանայ, մեղաւորը Հայաստանի կառավարութիւնը չպիտի ըլլայ:

Ուրեմն, արդէն իրար անցած են միայն չորս հազարին համար, որոնք նոր հասան, եւ որոնց մեծ մասը ինքնապահ էին: Իսկ ի՞նչ եղած են այն «տասնեակ հազարաւորները» որոնց ընդունելութեան համար անդադար կը պարծենան: Ցետոյ, ի՛նչ պիտի ըլլան անոնք որ կը սպասեն գարնան...:

Ոչ ոք պիտի փորձէր արդարացնել արտասահմանի բարեգործական կազմակերպութեանց անհոգութիւնը: Մանաւանդ զարմանալի է Բարեգործականը, որ փոխանակ անմիջապէս ներգաղթի համար օգտագործելու ամուր կղպուած «անձեռնմխելի» գումարները, կը սպասէ նոր բացուած 100,000 տոլարի հանգանակութեան լրացման. մինչդեռ, Հայաստանի մէջ, նախապէս փոխադրուած գաղթականներէն հազարաւորներ տակաւին վրայ-գլուխ չունին, եւ կը ծիւրին թշուառութենէն ու հիւանդութենէն:

Բայց, այդ չէ ողբերգութեան ամբողջ պատճառը: Ներգաղթի խնդիրը բարեգործական հաստատութիւններով չի լուծուիր, — Ահա բուն խնդիրը, որ միշտ կը վրիպի Երեւանի վարիչներուն ուշադրութենէն: Հինգ տարիէ ի վեր սեղանի վրայ է այս հարցը, եւ միշտ միեւնոյն եղանակը կ'իմանանք, — ղրամ տուէք որ ներս առնենք: Կարելի չէ տարիներով մտիկ ընել այս հասարակ խանութպանութիւնը: Հայրենիքը ոչ ամարանոց է, ոչ ալ վարձու բնակարան, որպէս զի մարդ ընդունին եղանակին եւ պարագային համեմատ: Աշխարհի մէջ չկայ որ եւ է երկիր, որ այս կամ այն պատճառով փակուի իր զաւակներուն առջեւ: Թուրքիան անգամ, որ այնքան բարբարոս օրէնքներ հաստատած է Հայերուն դէմ, միայն 150 հոգի զրկած է վերադարձի իրաւունքէն. միւս բոլոր Թուրքերը կրնան, իրենց ուզած ատենը, երթալ իրենց հայրենիքը:

Այս մէկ պարագան — հաւատաքննութիւնը — բաւական է քառակուսի տուփի մը վերածելու Հայաստան աշխարհը, եւ զարգացնելու կանխակալ կարծիքները, որոնք միշտ ճշմասակար են: Երբ գլուխներու մէջ մտած է այն համոզումը թէ որոշ տեսակի մարդիկ միայն կրնան Հայաստան մտնել, այն ալ երկար ձեւակերպութիւններով, քնականօրէն սառուցեալ գօտի մը կը կազմուի երկրի եւ արտասահմանի միջեւ:

Միւս կողմէ, Երեւան բոլորովին մէկդի դրած ըլլալով հայ ժողովուրդին քաղաքական պահանջները, ինքն իր ձեռքով խրած է անելի մը մէջ, երկու ոտքը մէկ կօշիկի մէջ: Ան աստիճան որ, կը գլուշանայ նոյն իսկ եղածը ընդարձակելու, թեւերը քիչ մը անդին երկարելու: Ինքն իր մէջ կծկուած, աչքերը գետնէն չի վերցներ, հեռուն չի նայիր, եւ կը փորձէ հայրենիքը մեծցնել ճահիճներ ցամքեցնելո՛ւ: Կը զարմանանք որ ծրագիրը մըն ալ չեն պատրաստեր գետնին տակը բնակարաններ, գիւղեր հաստատելու, լեռները հարթելու, դաշտավայրի վերածելու:

Ան այս երկրորդ պարագան ալ — քաղաքական գործունէութեան պակասը — լրջօրէն կը խախտէ Երեւանի դիրքը, իբրեւ ազգային ազդակ: Հետեւաբար, երբ «հարիւր հազարների հոտ է փչում», հարիւր հազարներ կը տրուին, եւ կը տրուին իբր ողորմութիւն:

Քանի հայ ժողովուրդին շահերը ստորադասուած են Կոմկուսի պահանջներուն, դժուա՛ր է ամբողջովին շարժման մէջ դնել գաղութները եւ անոնց աջակցութեամբ լուծել ներգաղթի գործը: Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԶՈՒԱՐՃԱԼԻՔ

Թիֆլիսի «Մարտակոչ»ը դեկտ. 4ի թիւին մէջ, առաջին էջին վրայ կը հրատարակէ նամակ մը, Փարիզէն, իբրեւ «հայ գաղթական բանուորներու բողոքը»: Կարճ եւ ազդու այդ նամակէն կը քաղենք հետեւեալ հատուածները, առանց ո՛ր եւ է մեկնութեան.—

« Սուտ է եւ զրպարտութիւն այն դաշնակցական լուրերը, թէ մենք հիւրընկալուած ենք Ֆրանսայի մէջ, այլ ծախուած ենք մենք:

Էջմիածին բազմած կաթողիկոսի գաղտնի քաղաքականութեամբ մենք ծախուած ենք Ֆրանսայի կապիտալիզմի միլիոնները կրկնապատկելու եւ բնաջնջուելու համար:

Աշխարհի ստեղծուելէն ի վեր տեղի չէր ունեցած այնպիսի գերեվաճառութիւն մը, որ 1922էն ի վեր տեղի կ'ունենայ Ֆրանսայի մէջ:

... Կաթողիկոսական պատուիրակ Գրիգորիս եպս. Պալաքեանի Փարիզ հաստատուելէն ի վեր Դաշնակները մեծ խանդավառութեան մէջ են. մալզերիստի մը պատմածին համաձայն, ամէն անոնք որ դաշնակցական ըլլալին հաստատող կարտ կամ որ եւ է թուղթ ներկայացնեն Պալաքեան եպիսկոպոսին, կը ստանան նիւթական օգնութիւն:

... Ամէն անոնք, որ վայրկեան առ վայրկեան կը պատրաստուին Խորհրդային Հայաստան մեկնելու, անասնական հայհոյանքներ կ'ուղղեն Պալաքեանին, որ այդ սատանաբարոյ մօրուքաւորը մտահոգութիւն կը պատճառէ Խորհ. Հայաստան մեկնողներուն...

Պալաքեան եպ. վերջնականապէս որոշած է Ֆրանսայի մէջ մէկ գետի վրայ միացեալ եւ անկախ Հայաստան մը ստեղծել... Ֆրանսահայ բանուորութեան համբերութիւնը դեռ չէ հատած. հակառակ պարագային իր մէկ մատի ձայրով հիմնայատակ պիտի ընէ Պալաքեանի նորաստեղծ կառավարութիւնը:

Մինչեւ ե՞րբ սեւազգեստ ոճրագործ տղրուկները պիտի ծծեն հայ թափառական ժողովուրդի արիւնը, մինչեւ ե՞րբ մեզ պիտի ծախեն Եւրոպայի, Ամերիկայի կապիտալին, մի՞թէ չբաւեց Տաճկահայաստանի ամբողջապէս բնաջնջումը, որուն բուն պատճառը Էջմիածնի եւ Գումգափուի աղտոտ հաստատութիւններն եղան...»

ՁԻՒՆԸ

Փարիզի մէջ երկար ատենէ ի վեր՝ չտեսնուած ձիւն մը սկսաւ կիրակի իրիկուն, եւ շարունակուեցաւ ամբողջ երկուշաբթի: Կարդ մը գիւղերու վրայ երթեւեկը խանգարուեցաւ:

Ձիւնը դադրած էր երէկ, բայց օդը միշտ ցուրտ է: Գիտնականները ուրիշ ցուրտ օրեր կը նախատեսեն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԶԳԵՐՈՒ ԴԱՇՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՔԵԱՂ ԳՈՑՔԵՐԸ

Ժընեւէն կը գրեն մեզի.— Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը Դեկտ. 14ի նիստին մէջ նկատի առաւ Թուրքիոյ Հայոց «լքեալ» գոյքերու եւ իզմիրի օտար դրամատուներուն մէջ գտնուած աւանդներու խնդիրը, որ երկար չանքերէ յետոյ վերջապէս մտցուած էր Խորհուրդի օրակարգին մէջ: Նիստին ներկայ էր Թուրքիոյ կողմէ Պեռնի դեսպան Միւնիր պէյ, որ յայտարարեց թէ այդ հարցի մասին Էնկլիւբրի կառավարութիւնը պաշտօնապէս պիտի պատասխանէ: Խորհուրդը յետաձգեց որոշումը:

Խորհուրդի օրակարգի միւս հարցն էր հայ գաղթականներու տեղաւորման խնդիրը: Կարդացուեցաւ յատուկ յանձնաժողովին տեղեկագիրը, որ ծանօթութիւններ կուտար մինչեւ հիմա կատարուած աշխատանքներու մասին: Յանձնաժողովին կողմէ նշանակուած ճարտարապետ Պ. Մաքինթօշ արդէն Հայաստան անցած է, վերջնական կերպով պատրաստելու համար ոռոգման և ճահիճներու չորացման յատակագիծերը, հայկական կառավարութեան հետ համաձայնութեամբ: Պ. Մաքինթօշի տեղեկագրին ստացումէն յետոյ յանձնաժողովը նոր նիստ պիտի գումարէ յառաջիկայ Յունվարին ժընեւի մէջ:

**** Պ. Լէւոն Բաշալեան, որ ժընեւ գացած էր այս գործերուն առթիւ, երէկ փարիզ վերադարձաւ:*

ՄՈՒՍՈՒԼԻ ՏԱԳՆԱՊԸ

Թուրք արտաքին գործավար Թեվֆիք Րիւշտի պէյ շաբաթ գիշեր փարիզ եկաւ եւ կիրակի ժընեւ վերադարձաւ: Թուրք պատուիրակը Թերթերուն յայտարարութիւններ ըրաւ, Թուրքիան ցոյց տալով իբրեւ աշխարհի ամենէն խաղաղասէր երկիրը: Պատերազմի առիթ չտալու համար Րիւշտի պէյ ամենամեծ զիջումներ պիտի ընէ, նոյն իսկ Ազգ. Մեծ ժողովի իրեն տուած իրաւասութեանց սահմանները անցնելով, այսինքն կ'առաջարկէ Մուսուլի շրջանը բաժնել Թուրքիոյ եւ Իրագի միջեւ, պայմանով որ երկու կողմերն ալ չեզոք գօտի հռչակեն իրենց ինկած բաժինը եւ զինուորական ոչ մէկ ուժ կամ ամրութիւն չպահեն:

Անդին սակայն Էնկլիւբրի եւ Պոլսոյ Թուրք Թերթերը կրակ ու բոց կը ժայթքեն Անգլիոյ եւ Ազգերու Դաշնակցութեան դէմ: «Ճիւմհուրիյէթ» գարձեալ կը գրէ թէ Թուրքիա ստիպուած պիտի ըլլայ առնել Մուսուլը ոչ թէ Ազգերու Դաշնակցութեան որոշումով, այլ իր սուիններուն ուժով:

Ըսմենք փաշա ալ Ազգ. Մեծ ժողովին մէջ ճառ մը խօսելով քննադատեց Զօր. Էթօնէրի տեղեկագիրը եւ ըստ սովորութեան հերքեց քրիստոնեաններու տարագրութիւնը: Մուսուլի շրջանի քրիստոնեաները, ըսաւ, Անգլիոյ հաշուոյն լրտեսութիւն կ'ընէին եւ անգլիական բանակին զինուոր կ'արձանագրուէին. երբոր իրենց ոճիրը երեւան եկաւ, հետապնդումներէ խուսափելու համար փախան: Անգլիացիները 1900 հրացան եւ մեծաքանակ ռազմանիւթ բաշխեցին զինուորական ծառայութենէ դարձող Ասորի ցեղախումբերու: Ասոնք օրինաւոր կառավարութեան դէմ ըմբոստացան օտար գրգռութեամբ:

«Թան» ալ խրաս կուտայ Թուրքիոյ

«Թան» խմբագրականի մը մէջ կրկին կը խօսի Մուսուլի խընդրին վրայ եւ կը զարմանայ թէ ինչպէ՞ս Թուրքերը նախապէս հարցը Ազգերու Դաշնակցութեան յանձնելէ յետոյ, հիմա չեն ուզեր հպատակիլ անոր տալիք որոշումին, ըլլայ իրաւարարութեամբ, ըլլայ միջամտութեամբ: «Ազգերու Դաշնակցութիւնը պէտք չէ վախնայ Թուրքերու բռնած դիրքէն, այլապէս իր հմայքը մեծապէս պիտի տուժէ: Բնականաբար այս ձեւով ստեղծուելիք կացութիւնը ծանր պիտի ըլլայ, սակայն աւոր ամբողջ պատասխանատուութիւնը կ'իյնայ այն պետութեան վրայ, որ պիտի մերժէ հպատակիլ կանոնաւորապէս տրուած որոշումի մը:

«Զարմանալի չէ ուրեմն որ Մուսուլի խնդրին առթիւ կը խօսուի պատերազմի մը մասին: Կասկած չկայ որ անգլիական կառավարութիւնը, որ արտաքին եւ ներքին լուրջ դժուարութեանց առջեւ կը գտնուի, չուզեր պատերազմ մը հրահրել Արեւելքի մէջ. սակայն Անգլիոյ ընդհանուր քաղաքականութիւնը կը ստիպէ ծանր պարտաւորութիւններ ստանձնել: Թուրքերը բախտախաղ կը փորձեն, որովհետեւ կը կարծեն թէ անգլիական ժողովուրդը պիտի զգուշանայ հեռաւոր եւ երկարատեւ պատերազմի մը մէջ մտնելէ: Անգլիացիները կը կարծեն թէ Էնկլիւբրի դիւանագիտական «պլըֆ» մը կ'ընէ, որովհետեւ իրենց կարծիքով Թուրքիա, քաղաքական եւ վար-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ ՅՈՒՆԱՍՏԱՆԻ ՄԷՋ

ԻՆՉՊԷՍ ՅՐՈՒԵՑՒԻ ԳՈՉԱՆԱՑԻ (ՄԱԿԵԴՈՆԻԱ) ԵՐԿՐԱԳՈՐԾ ՀԱՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՈՒԹԻՒՆԸ— ՆԵՐԳԱՂԹԻ ՆԵՐՔԻՆ ԾԱԼՔԵՐԸ— ՆՈՐ ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԵՒ ՊԱՏԳԱՄ. ԺՈՂՈՎԸ։

(ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԹՂԹԱԿՑՈՒԹԻՒՆ)

ԱԹԷՆՔ, 6 դեկտմ.

Վերջին թղթակցութեամբս կը գրէի թէ Մակեդոնիոյ մէջ կառավարութեան ու զետեղման յանձնախումբի ջանքերով, ժամանակին տեղաւորուած մեր տարագիր հայրենակիցները տեղահանութեան հետեւանքներէն ազատած են եւ տընտեսապէս զօրաւոր գաղութ մը կը դառնան։

Այս նախատեսութիւնը դժբախտաբար յուսախաբութեան փոխուելու վտանգ։ Կամ աւելի ճիշտ, մեր անխորհուրդ քայլերով ու ներգաղթի չափազանցուած հաւատով տասնորդեցինք 392 հայ երկրագործ ընտանիքներու՝ 1424 անձի երկար տարուան մէջ ստեղծած նախանձելի վիճակը։

Հոս փոքրիկ պատմական մը, աւելի լաւ ըմբռնելու համար գոյանալի տեղահանութեանց էութիւնը։

Ցոյն գաղթականներու զետեղման օրերուն, 1922—1923, կառավարական կարգադրութեամբ մօտաւորապէս 3000—4000 հայեր արտօնութիւն ստացան Հաստատուելու Մակեդոնիոյ մէջ, օգտուելով փոքրաթիւ ազէտին ստեղծած բարոյական առաւելութիւններէն։ Մակեդոնիոյ՝ մասնաւորապէս գոգանայի բերրի շրջանը, երկիրը ճանչցող բնակիչներու համար արտակարգ հրապոյր մը ունէր, որովհետեւ հոն երկրագործը հողին մէկ տալով հարիւր կը հնձէր, առանց յիշելու կլիմայի, բնակութեան ու հարուստ առեւտուրի կարելիութիւնները։ Խնամատարական նախարարութեան գաղթականներու զետեղման բաժինը, որ վարեց ու դեռ կը վարէ տեղաւորման պետական մասը, 1924ի սկիզբը յանկարծ կ'արգիլէր հայերու Մակեդոնիոյ մէջ զետեղումը։ Ժողովուրդներու փոխանակութեամբ հետզհետէ Ընատօլուէն հասնող ցոյներուն տեղ գտնելու համար, նոյնիսկ պահ մը փորձեր եղան եկուորներու տեղ տալու Գոգանայի շրջանին մէջ, արուեստի քաղաքականութեամբ, ի հեճուկս ոչ-յոյն տարրին, բայց փորձը մասամբ յաջողեցաւ եւ հաստատուածներու կէսը ետ մին։ 1925 Օգոստոս։

Թրակիոյ եւ Մակեդոնիոյ տեղահանութիւնները արդէն տարիէ մը իվեր դադրած ու այդ շրջանի հայ գաղթականութեան համար համեմատաբար անդորր կացութիւն մը ստեղծուած էր, երբ ներգաղթի չափազանցուած հրատարակութիւններ եւ քարոզութիւններ թեւ առին Սելանիկի մէջ, «Հօկ»երու ղեկավարութեամբ, եւ գացին վրդովելու Գոգանայի դաշտերուն եւ բերքերուն կապուած հայ երկրագործին հանգիստը։

Շատ պարզ էր որ հելլէն կառավարութիւնը եւ մասնաւորապէս գաղթականներու տեղաւորման վարչութիւնը, ուշադիր հանդիսատեսը ըլլալով այս վիճակին՝ առիթը յարմար պիտի գտնէին նօսրացնելու Մակեդոնիոյ 28 գիւղերու մէջ տեղ գտած հայերը, երբ մանաւանդ անոնք վաղը ալ յայտներ էին ներգաղթի, պայմանաւ որ անմիջապէս իրակա-

նանար։

Զուգահեռաբար այս կացութեան, մէկ կողմէ հելլէն կառավարութեան ու միւս կողմէ Խորհրդային Միութեան դեսպան պ. Ռոստովսքիի միջեւ ընթացք մը կը գոյանար, որուն համեմատ Ռուսաստանի Յոյներուն եւ Յունաստանի հայ գաղթականներուն մասնակի եւ ազատ փոխանակութիւնը կը կատարուէր, երկու կողմերու որոշ կարգադրութեամբ։ Խընդրին այս մասը դիւանագիտական հանգամանք ունենալուն համար զանց կ'ընեմ։ Ուզեցինք միայն որ Ս. Խ. Հ. Մ.ի ելեկիրները գաղթող հայերու մասին պիտի կիրարկուէր «Ճերմակ»ները զատելու սկզբունքը։

Եւ հետեւանքը եղաւ այն որ, Խորհրդային դեսպանատան պաշտօնատար պ. Թումանօֆի (ռուս) եւ արձանագրութեան երկրորդական պաշտօնեայ պ. Թագուրեանի կարգադրութեամբ, Գոգանայի իրենց տունը, տեղը, արտն ու բերքը լքելով Սելանիկ իջնող 440 ընտանիքէն (1603 անձ) 48 ընտանիք, (179 անձ) միայն կրցան մեկնիլ, իրրեւ ոչ-ճերմակներ, իսկ մնացեալները դատապարտուեցան կրելու թշուառութեան նորագոյն շրջան մը, Հարման-Քէօյի կայանին մէջ, վրաններու տակ, ձրմերան այս խստամբեր կլիմային, անձրեւին, ձիւնին ու բուքին յանձնուած։

Ստորեւ կուտամ երկրագործ եւ տեղահանուած հայ գաղթականներու գուշակը.

ՇՐՋԱՆ	ԸՆՏԱՆԻՔ	Ա Ն Զ
Ռէնտա (Լիբսիսթա)	36	135
Սէրոջան	36	141
Շարապիամի	17	61
Զօթիլ	3	11
Զարիցա	7	28
Կրիպզէ	31	116
Սօրովիչ	18	72
Զավէլէր	7	20
Ցիսլաբօ	17	61
Փիլօրի	3	11
Ռէզնէ	5	16
Զաննաֆօր	6	20
Վրանկիզտա	12	35
Ֆրանքօջայ	5	25
Իկնէպօզ	3	12
Վօյվօտինա	9	42
Էօտէմիշ (Գայալար)	9	33
Վէնձէ	24	76
Վէնձէ Նիսինիքօ	18	67
Պիղատիցա	24	80
Կրէվէնա	6	16
Հաճի-Ումուրլու	27	90
Կէչիլէր	26	120
Կիւչիւք-Մաճի	13	38
Թուրսալար	3	13
Իպիլէի	17	63
Սալթաքլի	4	16
Կինոս	1	3
	387	1421
Վերոյիշեալ շրջաններէն 3 ամիս առաջ տեղահանուած	53	182
	440	1603
Մեկնած Հայաստան 3016ի կարաւանով	48	179
Հարման-Քէօյ (Սելանիկ) վրաններու տակ	392	1424

Աշխատանքի միջազգային Գրասենեակի Յունաստանի պատուիրակ պ. Ցվերներ ի զուր հեռագիրներ ու կոչեր ուղղեց վարչապետին. խնամատարական նախարարին ու Զետեղման Յանձնախումբին, ուշադրութեան յանձնելով այս թշուառները։ Արդէն հիւանդութիւնը ծայր տուած է եւ կը հնձէ մանուկները։

* * *

Պատգամաւորական Բ. Ժողովը, փոխանակ գաղութին սպառնացող վտանգները ուսումնասիրելու, իր օրակարգը կը խճողէ եպիսկոպոսի, կրօնական ժողովի, պատգամաւորական նստաշրջանի, կանոնագիրներու խնդիրներով։ Ապին կը վիճին եւ կը զբօսնուն, անդին փաստօրէն փոքր Ասիայի գաղթականութեան զետեղման գործը գլուխ կը հանուի ի վնաս ոչ-յոյն տարրի մը, որուն բարոյական իրաւունքներու արժեցման համար — հետեւաբար եւ պետական օժանդակութիւններէն օգտուելու համար — հելլէն կառավարութիւնը իր վերջին խօսքը չէ ըսած տակաւին։

Եր՞բ պիտի սթափինք...։

ԱՐԱՄ

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՃՇՏՈՒԻՄ ՄԸ

Պոլսոյ «Ժամանակ» թերթին մէջ (թիւ 549), քերովբէ Ժամկոչեան ստորագրութեամբ թղթակցութիւն մը տպուած է Ալֆօրվիլի հայութեան մասին։ Չէր արժեր գրաղիլ այդ խեղաթիւրուած գրութեամբ, եթէ ան չձգտէր պղտորել Ալֆօրվիլ ապաստանած ափ մը հայութեան խաղաղ կեանքը։

Խնդիրը կը դառնայ 7—8 անճար ընտանիքներու բաշխուած նպաստին վրայ։ Գիւղի ներքին վիճակին քաշածանօթ անձ մը, տեսնելով այս դժբախտներուն ողբալի վիճակը, իր իսկ միջոցներով, առանց պաշտօնական գոյն մը ունենալու, կը դիմէ Փարիզի Աղքատախնամին, եւ կը պարզէ կացութիւնը։ Ժողովը ինքն ալ ստուգելով իրողութիւնը, առտու մը կուգայ գիւղ եւ տրուած հասցէներուն կը բաշխէ փոքրիկ գումար մը։

Պարոնը երկու սիւնակ խեղաթիւրում թխեր է այս պարզ իրողութեան վրայ։ Ճիշտ է որ ազգ. մարմին մը չկայ Ալֆօրվիլի մէջ, բայց ինչ որ «անկոչ հինգ հոգի» կը կոչէ, հինգն ալ թեմական կեդր. վարչութեան 9 Յուլիս 925 պաշտօնագրով հրաւիրուած են Ալֆօրվիլի ազգային մարմինը դառնալու, սակայն մերժած են, նկատի ունենալով յուզմունքով ընտրուած մարմնի մը ապօրինութիւնը։

Պարոնը ի զուր կ'ազմկէ այրիներու եւ որբերու անունով։ Ինք երբեք չէ լնական Ալֆօրվիլ, բոլորովին անտեղեակ է անոր վիճակին եւ քանի մը անգամ միայն հանդիպած է, «բջիջ» մը կազմելու միտումնեամբ, բայց վերադարձած է ձեռնունայն։ Երեւի շատ ծանր եկաւ այս դասը, եւ մաղձը թափել ուզած է, սուտեր գլորելով մինչեւ պոլիս։ Ալֆօրվիլի աշխատասիրութիւնը գտած է իր ուղին, գիտէ իր կարօտներուն թիւը եւ ի հարկին կրնայ օգնել անոնց։ Թողուրիշ դուռ զարնեն խառնակիչները։

Մ. ԽԱՊՐԻԿ

ԱՐԴԷՆ ՄՏԱՀՈԳ ԵՆ

Երեւանի մէջ մտահոգութեան մատնուած են, յունաստանէն, պոլսէն եւ միջագետքէն հասած գաղթականներուն տեղաւորման հիմը։ Գաղափար մը տալու համար, «Խորհրդային Հայաստան»էն (թիւ 265) կ'արտատպենք հետեւեալ յօդուածը, գործավար Ա. Մուաւեանի ստորագրութեամբ.—

Աղքատ, անօգնական մարդկային այդ հոծ մասսան տեղաւորելու գործը հեշտ լուծելու խնդիր չէ եւ պահանջում է նիւթական մեծ միջոցներ։ Մեր ներգործողկոմատին էր յանձնուած այդ գործի կազմակերպումը եւ տրամադրուած է մի որոշ, շատ անբաւարար գումար։ Ներքգործողկոմատը եռանդուն կերպով կպչում է գործի եւ կարճ ժամանակում վրաններ զարկում գաղթականների տեղաւորման համար, նրանցից ոչ մէկը չի մնում բաց երկնքի տակ։ Այժմ էլ շինւում են հողէ պատերով տաղաւարներ եւ պիտի յուսալ, որ նախ քան ցրտերը հասնիլը, գաղթական ները կը տեղաւորուին այդ տաղաւարներում։ Գաւալւում բացուած է նոյնպէս յատուկ բժշկական, փոքրիկ հիւանդանոց, կօօպերատիվ խանութ փուռ, որտում է բոլորին եռացրած ջուր, խմելու ջուր, մի քանի տասնեակ մարդկանց էլ հաց։ Բոլոր տղամարդիկ օրավարձով աշխատում են կառուցուող շէնքերի վրայ եւ այդպիսով իրենց օրուայ պարէնը հայթայթում։ Նախագծւում է շէնքերից մէկը դարձնել դպրոց՝ գաղթականների երեխաների համար։ Ընդհանուր առմամբ Ներքգործողկոմատի ջանքերով կատարուած աշխատանքը պիտի համարել բաւարար։

Բայց այսուհետեւ մեր առաջ ծառանում են մի շարք դժուարութիւններ որոնց պիտի յաղթահարել։ Ձմեռը վրայ է հասնում, աշխատանք ապահովել գաղթականների խոշոր մասին դժուար կը լինի, մօտ 250 որբերի կերակրման խընդիրը նոյնպէս թեթեւներից չէ։ Զորս ամիս առնուազն գաղթականների մի որոշ մասը կը լինի անապահով վիճակում եւ նրա գոյութեան խնդիրն է, որ պիտի լուծել առաջին հերթ։ Իսկ գարունքից էլ պիտի ձեռնարկել լուծելու գաղթականների գիւղացի մասը հողի հետ կապելու, գոյքաւորելու, տնտեսութիւնը ոտքի կանգնեցնելու գործը, Հարիւր հազարների հոտ է փչում այդ անհրաժեշտ աշխատանքներից։ Ո՞րտեղից պիտի վերցնել այդ գումարը։

Ահա այն խնդիրը, որը չի լուծուած։ Արտասահմանի հայ բարեգործական կազմակերպութիւնները այս գործի համար տրամադրել են ընդամէնը 50 հազար ռուբլի, որի դիմաց ստացուել է միայն 20 հազարը, մնացածը առ այժմ չի ստացուած։ Իսկ ծախսուած է արդէն շուրջ 40 հազար ռուբլի։ պահանջւում է տասնեակ հազար ռուբլի ձմեռուայ համար, հարիւր հազարներ գարնանից։ Ո՞րտեղից վերցնել։ Նանսէնի խոստացած փոխառութեան խնդիրը դեռ վիճաբանութեան շրջանում է եւ շուտով չի լուծուի, Հայաստանի պետական բիւջէ յատ գաղթականների համար ունենք կոպէկներ միայն, որ արդէն ծախսուած են։ կառավարութիւնը հարց է բարձրացնում արտակարգ վարկի մասին, որը լուծուելու դէպքում էլ չի բաւարարի ամբողջ պահանջը։

Արտասահմանի բարեգործական եւ այլ հայ կազմակերպութիւնները շարունակ թմբկահարում են հայ գաղթականներին Հայաստան ղրկելու խնդրի շուրջը եւ խոստանում ամէն աջակցութիւն։ Որոշ փորձերից յետոյ, մեծ վստահութիւն չունենալով նրանց խոստումների վրայ, Հայաստանի կառավարութիւնը միշտ էլ մեծ զգուշութեամբ է մօտեցել այդ խնդրին եւ հանրապետութեան գնները չփակելով գաղթականների առաջ, նրանց ընդունման նախապայման գրել նիւթական ապահովութեան խնդիրը, որովհետեւ ինքը, Հայաստանի կառավարութիւնը չունի պահանջուած միջոցները։

Զէզոք Ֆրիտիոֆ Նանսէնի նգգել Լիկայում արած զեկուցումը մեր ամենավատ թշնամիներին անգամ պիտի համոզէր, որ Հայաստանի կառավարութեանն գիծն այս խնդրում ճիշտ է, որ արտասահմանի հայ բուրժուազիան իրաւունք չունի «ազգասիրական» մոտիվներով Հայաստանի բանւորների ու գիւղացիների վրայ ձգելու տասնեակ հազարաւոր գաղթականների տեղաւորման ու գոյքաւորման ծանր խնդիրը։

Բայց ահա այս աշունքին ընդունել ենք 4000 գաղթականներ Յունաստանից, Պոլսից, Միջագետքից. ընդունել ենք՝ նկատի առնելով նրանց բացառիկ ծանր վիճակը։ Գիտենք, որ գարնանը նոր հազարներ ընդունելու հարց է դրուելու ու նորից թմբկահարներ պիտի զարկուեն։

Արտասահմանից օգնութիւն խոստացողներին միջոց է տրուում գործով ապացուցանելու, որ Հայ գաղթականների խնդիրը իրենց համար «ազգասիրական» թմբկահարութեան նիւթ չէ, այլ մի խնդիր, որը շտապով պիտի լուծել՝ նիւթական միջոցներ հայթայթելով։ Առանց այդ միջոցների 4000 գաղթականների տեղաւորման ու գոյքաւորման խնդիրը բաւարար ձեւով չի լուծուի ընկ. Շահվերտեանի միջոցով խոստացուած ու առայժմ կիսով չափ միայն տրուած 50 հազարը շատ քիչ է խնդիրը լուծելու համար. այդ գումարով վերք չի լաւանայ։ 4000 գաղթականների տեղաւորման, գոյքաւորման խնդիրը շտապ պիտի լուծել— նա երկար բանակցութիւնների, հոգեմաշ ձգձգումների չպիտի ենթարկել։

Այս խնդիրն է օրակարգի դրուած եւ նրա լուծումը ուշացնելու կամ նրանից փախչելու մեղքը Հայաստանի կառավարութեան վրայ չէ, որ պիտի ընկնի։

ԵՐԿՈՒ ՀԱՅԵՐ ԵԻՍ ՊԱՐՍԻԿ ՍԱՀՄԱՆԱԴԻՐ ԺՈՂՈՎԻՆ ՄԷՋ

Ինչպէս գրած էինք, Հարաւային Պարսկաստանի Հայ ազգաբնակչութեան կողմէ Սահմանադիր Ժողովին պատգամաւորներ ընտրուած էին Ս. Լէքսան Խան Թումեան եւ Տօքթ. Ալէք Աղայեան, որոնք Հ. Ց. Դաշնակցութեան թեկնածուներն են։

Թաւրիզի մեր թղթակիցը կը գրէ թէ, Ներպատականի Հայ եւ ասորի ազգաբնակչութեան կողմէ ալ, Սահմանադիր Ժողովի համար պատգամաւոր ընտրուեցան Զօրա Խան Սարգիսեան (որ միաժամանակ անդամ է Պարսից Խորհրդարանին) եւ Տօքթ. Վարդան Յովհաննիսեան, երկուքն ալ Հ. Ց. Դաշնակցութեան թեկնածուները։

Ժողովը իր պաշտօնը լրացուցած եւ փակուած է արդէն։

Ես ասացի. Ինչո՞ւ ես ինձ ատում։ Ինչո՞ւ ես ինձ ատում։ Ինչո՞ւ ես ինձ ատում։

չական վերակազմութեան այս շրջանին պիտի հրաժարի պատերազմէ մը, որ աղիտաբեր պիտի ըլլայ իրեն համար։ Թուրքերը կը կարծեն թէ Անգլիան դիւրութեամբ կրնան հարուածել նոյն ինքն Մուսուլի մէջ։ Անգլիացիները կը կարծեն թէ Թուրքիոյ մահացու հարուած մը կրնան տալ Պոլսոյ եւ Իզմիրի մէջ։ Երկու կողմէն ալ ահագին վտանգներ կան. ամենատարբրական իմաստութիւնը կը պահանջէ խուսափիլ պատերազմէ մը, ո ուն հակահարուածները միայն Արեւելքի համար չէ որ վտանգաւոր պիտի ըլլան։ Մոսկուայի եւ Էնկիւրիի միջեւ գաղտնի համաձայնութիւն կայ, որուն կարեւորութիւնը կը շեշտուի, Թէվֆիք Րիւշտի պէյի եւ Զիչէրինի միաժամանակ Փարիզ գտնուելով։ Ռուսիան անտարբեր չի կրնար մնալ անգլեւթուրք կռիւի մը մէջ, քանի որ իր այժմու ամբողջ քաղաքականութիւնը կը ձգտի անգլիական տիրապետութեան հիմերը քանդելու ամբողջ աշխարհի մէջ։ Բայց Էնկիւրիի վարիչները թող չխաբուին. միայն Խորհրդային Միութիւնն է որ որոշ շահեր պիտի գտնէ այսպիսի գինեալ կռիւի մը մէջ եւ թէ իր գինակցութիւնը աւելի ծանր պիտի ըլլայ նոր Թուրքիոյ համար քան երբեմնի ցարական աշխարհակալութեան սպառնալիքը հին Թուրքիոյ դէմ»։

Պարսկաստանի մէջ երկրաշարժ

Թեհրանէն կը հեռագրեն թէ Խօրասանի նահանգին կեդրոն Շիրվանի եւ Պաժիսթանի մէջ երկրաշարժի սաստիկ ցնցումներ տեղի ունեցած են։ Շիրվանի մօտերը երկու գիւղեր հիմնայատակ կործանած են։ Զոհերու թիւը քիչ է, որովհետեւ երկրաշարժը սկսած է թեթեւ ցնցումներով, եւ ժողովուրդը կրցած է փախչիլ։ Նիւթական կորուստը մեծ է. հեռագրական հաղորդակցութիւնները կտրուած են։

148 Օտարականներ ձերբակալուած

Ոստիկանութիւնը անցած գիշեր խուզարկութիւններ կատարեց ինը թաղամասերու մէջ եւ ձերբակալեց 148 «անբաղձալի» օտարականներ։

Տիւրզիները կը պատրաստուին

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Տիւրզիները վճռական ճակատամարտի մը կը պատրաստուին Հասպայայի շրջակաները։ Օգոստոսեան հետազօտութիւններէ կը հասկցուի թէ Սուլթան Աթրաշ նոր ուժեր կը համախմբէ Պանիէզ, որ Յորդանանի ակն է։ Տիւրզիները շարք մը գիւղեր գրաւած են եւ կ'աշխատին իրենց միացնել ուրիշ ցեղ մը։ Ապստամբներուն գործակալները կը հաւաստեն թէ 6000 զինուոր կը համախմբուի այս շրջանին մէջ, որովհետեւ Տիւրզիները չեն կրնար հաւանիլ սուրբ քաղաքին, Հասպայայի կորուստին։

Սուրիացիներու դիմումը

Սուրիացի ազգայնականներու ներկայացուցիչ Իհսան Ճապիր պէյ յաջողեցաւ իր ձայնը լսելի ընել տալ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդի նախագահ Պ. Շալոյայի, որ առջի գիշեր Ժընեւի մէջ ընդունեց զայն։ Ճապիր պէյ ուղղակի դիմումներ կատարեց նաեւ Մուսօլինիին, Ֆրանս. Երեսփ. Ժողովին, Անգլ. Խորհրդարանին եւ Միացեալ Նահանգներու նախագահին, խնդրելով որ իրենց ազդեցութիւնը բանեցնեն, որպէս զի վերջ տրուի ներկայ կռիւներուն, որոնք երկիրը աւերակ պէտի դարձնեն, մինչեւ որ Խորհուրդը իր յաջորդ նիստը գումարէ Մարտին։

Քառասուն հոգի՝ գլուխ կտրելու համար

Պէյրութէն կը հեռագրեն Ռիւթերի թէ հռչակաւոր աւազակապետ Հասան Խարաթ, որ ահուսարսափի մէջ կը պահէ Դամասկոսի թաղերը, նամակով մը ծանուցեր է տեղական թերթերուն թէ քառասուն հոգի նշանակած է, մարզպան Ժուվընէլի գլուխը կտրելու համար։

Դարձեալ ևախարարական տագնապ ?

Երեսփ. Ժողովի ելմտական յանձնաժողովը, որ պաշտօն ունէր քննելու նոր կառավարութեան պատրաստած ելմտացոյցը, ընկերվարական երեսփոխան Ռընօտէլի առաջարկին վրայ 5ի դէմ 15 քուէով որոշեց առանց քննութեան կառավարութեան վերադարձնել զայն, ընդունելով միայն դրամագլուխները արտասահման փախցնողներու օրինագիծը։ Յանձնախումբը այս ձեւով կը մերժէ ընդունիլ 8 միլիառ նոր տուրքերու յաւելումը։ Հետեւաբար մերժուած են՝ ծխախոտի, սիկառէթի, նամակադրոշմի, ալքոլի, կազոլինի, ինքնաշարժերու, եկամուտի վրայ ծրագրուած յաւելումները, որոնցմէ ելմտական նախարար Պ. Լուշէօր 5.600 միլիոն ֆրանք կը յուսար, նոյնպէս կը մերժուին կալուածական առուծախի, արժեթուղթերու եւլն.ի վրայ եղած նոր յաւելումները։

Այս կացութիւնը կը խախտէ Պրիանի դահլիճին դիրքը։ Կը կարծուի սակայն թէ դահլիճը չպիտի հրաժարի, միայն պիտի քաշուի ելմտական նախարարը, որուն պիտի յաջորդէ Պլօք Նասիօնալի (աջակողմեան) ներկայացուցիչ Պ. Պոքանովսքի, որ երեսփ. Ժողովին մէջ ուժգնօրէն կը քննադատէր Քայեօի եւ Փէնլեվէի ելմտական ծրագիրները։

Ֆռանկը վերկելու համար

Ելմտական տագնապ կը շարունակուի։ Սղերլինը երէկ եւս առջի օր 135 ֆրանքը անցաւ եւ տոլարը 28ի մօտեցաւ, ինչ որ բոլորովին աննախընթաց է։ Այս կացութիւնը մտահոգութիւն կը պատճառէ բոլորին։ Այլակողմեան կուսակցութիւնները «Սրբազան Միութիւն» կ'առաջարկեն ֆրանքը փրկելու համար, ճիշդ ինչպէս բոլոր կուսակցութիւնները միացած էին պատերազմի տարիներուն՝ Ֆրանսան փրկելու համար։ Այդ էն Պ. Պոքանովսքի կազմեց նոր ընկերակցութիւն մը «Միութիւն Ֆրանքին համար» անունով, որ կոչ մը ուղղեց ժողովուրդին։ Ընկերակցութիւնը ֆրանքը բարձրացնելու եւ ելմտական վիճակը վերականգնելու միջոցները պիտի ուսումնասիրէ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՈՎ

Հօկի պատուիրակութիւնը դեկտ 2ին ժամը 8ուկէսին Salle Wagramի մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացնէ «Խ. Հայաստան» ֆիլմը որ պատրաստուած է Հայաստանի մէջ եւ կը ներկայացնէ երկրին մէջ կատարուած աշխատանքները։

Հ. Ց. Դ. փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերը կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի յառաջիկայ ուրբաթ գիշեր ժամը 8.30ին ծանօթ հաւաքատեղին (Մէթրօ Սիւլփիս)։

ՎԱՂԸ՝ հինգշաբթի գիշեր ժամը 8ուկէսին Էնժէնիէօր Սիվիլի սրահին մէջ (rue Blanche) Փարիզի Հայ Տիկնաց Միութեան կարմիր Խաչի մասնաճիւղին կողմէ կազմակերպուած երեկոյթին մէջ պիտի բանախօսէ բժիշկ Կամսարական եւ Պ. Կ. Մխքայէլեան՝ կարմիր Խաչի մասին։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹ

ՋԱՀԼԻ Խ. Տ.— Բաժանորդագրեցինք Դեկ.9էն։ Ուղղակի ղրկեցէք ձեր ըսած ձեւով։

ՓԱՐԻՋ, Ա. Գ.— Ստացանք մանդատփոստը։

ՇԱԻԻԼ, Գ. Կ.— Ստացանք ռամսեան։

ՍԷՆ-ՇԱՄՈՆ, Կ. Մ.— Ստացանք 35 ֆրանք։

ՓԱՐԻՋ, Հ. Զ.— Ստացանք ռամսեան. նոր բաժանորդին կը ղրկենք Դեկտ. 8էն։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Դ. Ֆ.— Ստացանք 85 ֆրանք։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Ռ. Ս.— Ստացանք 25 ֆրանք։

ԼԸ ՓՈՒՋԷՆ, Ե. Շ.— Դրամը ստացուած է։ Թերթը կը ղրկուի։ Ոտանաւորը չի հրատարակուիր ղժբախտաբար։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 25 Հինգշաբթի Խմման գիշեր Salle Russe, 42, rue Hermel, նախաձեռնութեամբ ֆրանսական St. Germain Balletի, ի պատիւ փարիզահայ Պ. Ե. Խումբին։ Մասնակցութեամբ Պ. Պ. Ս. ՓԱՁԱՃԵԱՆԻ, Ռ. ՋԱՐԴԱՐԵԱՆԻ եւ L. Laurentի։ Պարերը կը սկսին ժամը 8.30ին եւ կը տեւեն մինչեւ առաւօտ։ Միջնաբարի պահուն փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝

ՈԿՐԱՄՈՒ ԾԱՌԱՆ

Մուտք պարոններուն համար 5 ֆրանք, տիկիններու 2 ուկէս։ Metro Simplon, Nord Sud Jules Joffrin.

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ՄՕՏ ԵՆ

Անգլիական, ֆրանսական տուկուն կերպասներէ, շիք ու խնամքով հագուստներ կարելու համար դիմեցէք Կ. Պ. ԵՐԱՆԵԱՆի, 106, Ռիշլիէօ փողոց։ Մեթրօ Պուրս։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Կահաւորուած ընդարձակ սենեակ մը վարձու է առանց երախայի ընտանեկան մը համար, խոհանոցի յարմարութիւններով, օգաոսն եւ գողեցիկ տեսարանով։ Վարձքը 90 ֆրանք։ Կիրակի օրերը կարելի է այցելել Mr. Bonvalet Lotissement des Ecoles, Sarcelles (S. et O.)

ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

օրական 2 ֆրանք 50 սանթիմի վճարումով, պառկելու համար մահճակալներով տեղեր ունին 20, Rue du Bezons, Courbevoie։ Թրամուէյ 41 եւ 76 Porte Maillot. Երկաթուղին Gare St Lazare.

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԱՌԹԻԻ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍ — ՏՕՆԱՄԹԱՌ
Դեկտեմբեր 31 Հինգշաբթի գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս
Salle Russe, 42, Rue Hermel.
Orchestre-Jazz-Band, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱԼԷ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՒԼՆ
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ
կազմակերպողներ՝ ԲԱԴԱԼ — ԶԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՏՈՄՍԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՁԱՇԱՐԱՆՆԵՐԸ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Թերթանուշ (փաքլաւա) անխարդախ կարագով եւ Թելիայա (քատայիֆ) իւղ եւ եփած
Թերթանուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր
Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին
ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.
(Métro ; St. MICHEL)
Մտեք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes էն եւ գետնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։
Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու դիւրութեան համար։

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ
Պլեվլիսի Գիւղացիներէն Խաչիկ Գրիգորեան կը փնտուէ Հօրեղբօր որդին Ղազար Բարունակեանը որ Սուրիա ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել Սարգիս Սարգիսեանի Restaurant International N. Koutzoukos Maison Neuve Charvieu (Isère)

Կը փնտուի Հայկազուն Կէնճ Յակոբեանը Թոքատցի 12 տարեկան, Հօր անունը Յակոբ։ Տեղեկացնել «ՅԱՌԱՋ»ի։

Ռոզա Գ. Ադաքեզեան կը փնտուէ Պոլսեցի Ազիզ Ադաքի Ունճեանը որ փարզի ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել «ՅԱՌԱՋ»ի կամ Տիկ. Ադաքեզեանի Rout A. Box 195 Madera, Calif. U.S.A.

Էօսէվիշցի Վարվառա Ազիզեան կը փնտուէ տղան Հաճի Ազիզին Ազիզեանը, զոր կորսնցուցած է Իզմիրի աղէտին եւ Յունաստան ըլլալ կը կարծէ։ Տեղեկատուին կը խոստանայ 400 ֆրանք նուիրել։ Գրել 5 rue Mistral Solvay Salin de Girand (B. du Rh.) France.

Եւա Պաստմաճեան Տիգրանակերտի Լճի գիւղէն կը փնտուէ Ընգին Պաստմաճեանը եւ Հեթում Մանուկեանը։ Տեղեկացնել Mr. Sequineի միջոցով Usine Tronel Maillat (Ain) France.

Ազարկիրցի կարապետ Թադոսեան կը փնտուէ եղբայրը Սարգիս կզիկեան որուն փարիզ ըլլալը լսուած է. տեղեկացնել H. Tchomaklianի Restaurant International Pont-de-Chery (Isère) France.

Ագապի Մինասեան կը փնտուէ Ակնա Ապուչեղ գիւղացի Մաքրուհի Երէցեանը որ 1922ին Միացեալ Նահանգները կը գտնուէր։ Տեղեկացնել Տիկին Մինասեանի 15 Morant Dereinci (Seine) France.

ՏՕԲԱ ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48, Rue Monmartre
(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՓԻՒՒԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈՂՈՐԴԻ ՅԻՒԱՆԴՈՒԹիւններ
Téléph. CENTRAL 73-38
Métro : SENTIER կամ HALLES
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 8,30 — 10 եւ 1,30 — 8

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ
123 Bld. Sébastopol, 123
(Métro: St Denis եւ Réaumur)
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲԺԻՇԿՆԵՐ
Ջերմամիզութեան, Ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։
Ֆիմիական տարրալուծումներ
Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։
Ժողովրդական գիներ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐԶԱԿ
ԳԱՐԱԵԱՆ
Tailleur Mignon
5, rue Mignon,— Métro Odéon եւ St. Michel
Սօսիէթէ Սավանթի Թատրոնին դէմ։ Ձմրան համար պատրաստած է ձոխ մթերք մը փրանս. սակաւ եւ անգլ. սիրուն կերպասներու։
Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկունները մինչեւ 8.30։ Իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30։

կանգնց եւ արանց
ԴԵՐԶԱԿ
ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ
51, Rue de Seine
Metro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57
Չափի վրայ ամենավերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր
ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ
Ձոխ մթերք երկու սեռի լատուկ անգլ. և ֆրանս. կերպասներու
ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ
Իր դիւրութիւն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ պ. շերուան ժամը 10։
Բաւական է մէկ անգամի արձակ լուծիչը, տեւական յաճախ ըդ դառնալու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ
15 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	135 20
Տոլար,	Dollar	27 80
Մարք (ոսկի)	Mark	6 68
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14 50
Թրք. ոսկի	» or	114 50
Մէճիտիէ	Médjidié	10 —
Լէվա 100 ֆատր	Léva	20 —
Տրախմի »	Drachme	33 —
Լիր » »	Lire	112 60
Պելժ. Ֆրանք »	Frc. Belge	126 —
Ջուից. »	Frc. Suisse	535 —
Ջերվոնեց	(10 Roubles or)	130 —
ԱՐԺԵԹՈՒՊԹԵՐ		
Եգ. Ֆր. Ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	2700 —
» II	»	2000 —
» III	»	1800 —
Ռումելի երկաթ.	Lots turcs	135 —

Comptoir Parisien de change et de Crédit
80, Rue Lafayette

ՀԱՐԱՉԱՋ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire : SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺՆԵՑԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ս.	5 ս.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ
18
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1925

18 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 60 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՓԱՐԻԶԸ ԱԻԵԼԻ ԹԱՆՁՐ Է ՔԱՆ ԱՐԻՒՆԸ

Թուրքիա կորնցուց իր դատը, Ազգերու Դաշնակցութեան ատեանին առջեւ:

Անխուսափելի էր այս ելքը, նկատի առնելով Անգլիոյ բռնած դիրքը: Թուրքիոյ սպառնալիքները կ'ազդեն երբ դատախազը տկար է, կամ վիճելի երկիրը անհրապոյր, աղքատ: Մուսուլը ոչ միայն քարիւղի մթերանոց մըն է, այլ եւ Միջագետքի շտեմարանը. այնտեղ ծախսուած դրամագլուխը անմիջապէս կ'արդիւնաւորուի: Քարիւղը աւելի թանձր է քան արիւնը:

Անգլիա շատոնց շահած էր այս դատը, եւ եթէ գործը այնքան ձապաղեցաւ ու երկարեցաւ, պատճառը այն է որ Թուրքիա 1921էն ի վեր վարժուած է իր ուզածը ստանալու: Ամերիկան՝ Եւրոպան՝ շահամոլ եւ ինքն իր մէջ պառակտուած, Ամերիկան՝ միշտ մեկուսի եւ տոկոսներով զբաղած, Խորհրդային Միութիւնը՝ իր կողքին, բանիւ եւ գործքով, — այսպիսի կացութեան մը մէջ, Էնկիւրիւն ինչո՞ւ զոհանար եղածով. մանաւանդ, ինչո՞ւ զրկուէր աւերելու եւ սպաննելու հաճոյքէն: Մուսուլին տիրելով, Թուրքիա կրնար մահացու հարուած մը տալ Ասորիներուն եւ Քիւրտերուն, սպառնալ Միջագետքի եւ Մուրիոյ խաղաղութեան, քանդել փոքր ժողովուրդներու ազատագրման ո'ր եւ է ծրագիր: Անշուշտ Մոսկուա Մուսթաֆա Քէմալի սեւ աչքերուն համար չէր որ ուժ կուտար Թրքական պահանջներուն, ոչ ալ Անգլիա՝ Ասորիները եւ Քիւրտերը փրկելու համար: Անգլեւռուս դարաւոր մրցակցութեան մէկ դրուագն է այս վէճն ալ, ծովու խնդիր, Հնդկաստանի ճամբու խնդիր, — կոչեցէք ինչպէս որ կ'ուզէք: Տնտեսական հեռանկարներէն զատ, քաղաքական եւ ռազմական տեսակէտներն ալ մեծ դեր կատարեցին Անգլիոյ վճռականութեան մէջ: Եւ հիմա որ Լոնտոն Ազգերու Դաշնակցութենէն պաշտօնապէս իրաւունք ստացաւ 25 տարի եւս վարելու Միջագետքը, հետաքրքիր է գիտնալ թէ ի՛նչ նոր ձեւեր պիտի խորհի, ամուր փակելու համար բոլոր բաց ճամբաները: Ժընեւի բանաձեւին մէջ, Անգլիոյ վրայ պարտք կը դրուի «վարչական տնօրինութիւններ»ու ծրագիր մը ներկայացնել Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին, Քիւրտերու մասին: Անգլիա ինք շատոնց սեղանի վրայ ունի այս խնդիրը, եւ, ճիշտ ատոր համար, կը պահանջէր այնպիսի սահմանադիծ մը որ դէպի Հէքքեարի, քիչ մըն ալ վանայ ծովուն վրայ կը նայի (Այդ շերտը չորութեցաւ): Ըսել կ'ուզենք թէ՝ բրիտանական աշխարհակալութեան համար ձեռնտու է քրտական պատնէշ մը, արեւմուտքի եւ հիւսիսի վտանգներուն դէմ:

Բայց Թողունք տեսութիւնները եւ արձանագրենք դէպքերը այնպէս ինչպէս որ կան:

Զուգադիպութի՞ւն թէ հեգնութիւն, — Մուսուլի վէճին հետ մէկտեղ օրակարգի վրայ էր «լքեալ» գոյքերու եւ աւանդ գումարներու խնդիրը, որ երկար ատենէ ի վեր ուշադրութեան յանձնուած է, պարզապէս ժողովէ ժողով փոխանցուելու համար: Հայերը խնդրագիր տուած են, Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին դիւանն ալ նամակներ ուղղած է Թուրքիոյ, բայց կը զանգատի թէ մինչեւ այսօր, տող մը պատասխան չկայ: Ի՞նչպէս թէ չկայ. Էնկիւրի լիուլի տուած է իր պատասխանը, կտրուկ եւ բացորոշ, — Ան առանց աչ-ձախ նայելու, հեւ ի հեւ, խառն ի խուռն կը գրաւէ, կը ծախէ, կամ կը բաշխէ ինչ որ կայ ձեռքին տակ իբրեւ հայկական սեփականութիւն, իբրեւ «լքեալ» գոյք: Ուրիշ ի՞նչ պատասխանի կը սպասէին որ չի հասնիր: Եթէ կամք ունենային իրական, վճռական ձեռնարկ մը կատարելու, կրնային ո'չ միայն գրուած նամակներուն պատասխանը առնել, այլ եւ վերջ տալ «լքեալ» գոյքերու աւարին, — ամբողջ ժողովուրդի մը հանրային եւ անհատական հարստութեանց յափշտակութեան: Մինչդեռ, մանրամասնութիւններով կը զբաղին եւ սուտ-խենդ կը ձեւանան ոչ միայն փրնեւի, այլ եւ Մոսկուայի մէջ: Կրէմլին ոչ իսկ լսել կ'ուզէ Թրքական հարստահարութեանց մասին, իսկ միւսները, «բարեացակամ» ունկնդրութենէ մը յետոյ, Թուղթեր կը դիզեն, եւ տակաւին ամբողջական գաղափար չունին եղած-չեղածի մասին: Ժողովուրդի մը թափած արիւնը բամպակով ու քարիւղով սակարկելէ յետոյ, ինչո՞ւ հետաքրքրուիլ անոր ձգած հարստութիւններով. մանաւանդ որ, Ջարդերու մնացորդները Թուրքիայէն հեռացած, հպատակութենէ զրկուած, հետեւաբար եւ «փոքրամասնութեանց» շարքերէն դուրս ելած են . . . :

Վճիռը հագիւ լսա , Մեծն Բրիտանիա յօժարութիւն յայտնեց ամէն դիւրութիւն ընծայելու Թուրքիոյ, որպէս զի գործակցին, իբրեւ բարի դրացիներ: Եթէ Թուրքիա յախուռն քայլ մը չառնէ, այլ եւս ոչ ոք կը հարցնէ — Էնկիւրիէն պատասխան եկե՞ր է թէ ոչ:

Շ.

ՄԷՄՈՒԼ

ՊԱՌԱԿՏԻՁՆԵՐԸ

Ա.յս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, Ամերիկայի «Հայրենիք»ը կը գրէ.—

«Երեւանի կոմիսարները ամէն տեղ եւ ամէն գործի մէջ մէկ գլխաւոր նպատակ կը հետապնդեն միայն — կենաց եւ մահու պայքար Հ. Յ. Դաշնակցութեան դէմ, որուն գոյութիւնն ու գործունէութիւնը մէկ վայրկեան իսկ հանգիստ չի տար անոնց: Հայ ժողովրդի կեանքին վերաբերեալ բոլոր խնդիրներուն այդ պարոնները կը մօտենան մէկ դիտաւորութեամբ միայն — շարժիլ այնպէս որ տկարանայ, քայքայուի ու փճանայ Դաշնակցութիւնը:

Այսպիսի ցաւագար մտայնութեամբ տոգորուած՝ մեր երկրի ներկայ իշխանաւորները բնականաբար իրենք իսկ կը մեռցնեն այն բոլոր սակաւաթիւ ազդօգուտ եւ հայրենաշէն ձեռնարկները ալ, որոնց գլուխը կը կանգնին կամ որոնց հաւանութիւն կուտան հրապարակով: Այդպէս կը սպաննուի Չօկը, այդպէս կը խեղդուի ներգաղթի գործը, այդպէս կը չլսուին հայրենակցական միութիւններու ճիգերը՝ Հայաստանի մէջ իրենց անունով ասպնջական շինելու ձգտումին մէջ:

Փոխանակ ձգտելու արտասահմանի բոլոր հին կազմակերպութիւնները գործի լծելու Հայաստանի վերաշինութիւնը գլուխ բերելու համար, երեւանի վարիչները մարդիկ կը զրկեն արտասահման, քանդելու այդ կազմակերպութիւնները եւ կուսակցական պայքար մղելու անոնց դէմ՝ շահագործելով Հայաստանի վերաշինութեան գաղափարը եւ վիժեցնելով ամէն ընդհանուր ձեռնարկ: Փոխանակ աշխատելու քով քովի բերել մեր գաղութային բոլոր ուժերը հայրենանուէր ընդհանուր ձեռնարկներու շուրջը, այդ աննուղղելի գաւառիները կ'ուզեն ա'լ աւելի երկպառակութիւն, շփոթ ու անմիաբանութիւն առաջ բերել արտասահմանի մէջ՝ ձախողանքի դատապարտելով ոչ միայն ուրիշներու, այլ եւ իրենց սեփական ձեռնարկները:»

Ո՞Ր ԿՈՒԻՆԵՐ ԴԱՄԱՍԿՈՍԻ ՄԷՋ

Տիւրզիները Դեկտ. 14ին գրաւեցին Դամասկոս մտան: Հարիւրաւոր բնակիչներ միացան ապըստամբներուն եւ կայարանի մթերանոցին վրայ յարձակեցան: Ֆրանսացիները քաղաքէն դուրս վտարեցին ապստամբները, որոնք կէսօրէն վերջ կրկնեցին իրենց յարձակումը եւ իսլամական թաղը մտան: Կռիւը տեւեց ամբողջ գիշերը: Ֆրանսացիները գրաւեցին ամբակոծեցին Դամասկոսը: Շաղուր եւ Սալէհը թաղերը կարեւոր վնասներ կրեցին: Դամասկոսի մէջ բաւարար պինդուր չկայ. ապըստամբները հանդարտօրէն գորեկը քաղաքին մէջ կ'անցնեն եւ գիշերը դուրս կ'ելլեն կռուելու:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՁԻ՞Ս ԿԸ ԴՆԵՍ — ԿԱԽԱՂԱՆ

Պոլիսէն երէկ հասած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ուրբը հոգի մահուան եւ 48 հոգի ցկեանս տաժանակիր աշխատութեան դատապարտուած են, գլխարկի տեղ ֆէս դրած ըլլալով:

ՄՈՒՍՈՒԼԸ ԱՆԳԼԻՈՅ ՏՐՈՒԵՑԱԻ

Թուրքերը չեղեալ կը համարեն որոշումը

Ինչպէս կը նախատեսուէր, Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը Դեկտեմբեր 16ին միաձայնութեամբ հաստատեց մանախուձին տեղեկագիրը, որուն համաձայն Իրագի — Անգլիոյ — կը ձգուի Մուսուլի նահանգը, սահմանն ըլլալով ներկայ չէզոք գօտին, «Պրուսէլի գիծը»: Թուրքիոյ կը մնայ միայն նեղ շերտ մը դէպի հիւսիս, անտեսապէս անարժէք եւ ռազմական տեսակէտով անպաշտպանելի:

Թէեւ այս սահմանը ճշդիւ չի հետեւիր այն գծին զոր կը պահանջէր Անգլիա, բայց գոհացում կուտայ անգլիական տեսակէտին: Հոգատարութիւնը պիտի տեւէ 25 տարի:

Արտաքին նախարար արը Ք. Չէմպըլէյն շնորհակալութիւն յայտնելով այս որոշման համար, յայտարարեց թէ Անգլիա պատրաստ է որ եւ է բանակցութեան մտնելու Թուրքիոյ հետ, փոխադարձաբար գոհացուցիչ կարգադրութեան մը յանգելու համար:

Գաղթայլին նախարար Սըր Էմըրի ցաւ յայտնեց թէ Մուսուլի հիւսիսային կողմը գտնուած հողը, որ ռազմագիտական տեսակէտով աւելի ապահով պիտի դարձնէր Իրագի դիրքը, չէ տրուած Անգլիոյ. բայց հաւաստեց թէ իր երկիրը հաւատարմութեամբ պիտի կատարէ իր պարտականութիւնը:

Պ. Շայօլա (Իտալիա) յոյս յայտնեց թէ Անգլիա եւ Թուրքիա պիտի գործադրեն տրուած որոշումը, փարատելով Մօտաւոր Արեւելքի մէջ տիրող անվստահութիւնը:

Տրուած որոշման մէջ նախատեսուած է որ, եթէ քարիւղ գտնուի Մուսուլի Թրքական մասին մէջ, Թուրքիա պիտի կրնայ անարգել արտածել կամ ներածել Մուսուլի եւ Պաղտատի ճամբով:

Թուրք պատուիրակները վերջին անարդանքը ըրին վճիռը տրուած գիշերը, մերժելով ներկայ ըլլալ ժողովին եւ գրաւորապէս յայտնելով թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը իրաւունք չունի այս մասին որոշում տալու: Ժողովին բացումէն առաջ, չափազանց լարուած էր մթնոլորտը: Պ. Շայօլա հրաւիրեց Թուրք պատուիրակը որ իր տեղը գրաւէ, բայց մարդ չկար: Այս առթիւ քարտուղարը յայտնեց թէ նամակը տանող պաշտօնեան ամբողջ քաղաքը պտտած եւ չէր գտած Թէվֆիք Րիւշտի պէյը եւ վերջապէս ժամը 4.30ին հանդիպած էր Թրքական հիւպատոսարանը:

Քուէարկուած բանաձեւին մէջ, վեց ամիս պայմանաժամ կը տրուի, որպէս զի Անգլիա նոր դաշնագիր մը կնքէ Իրագի հետ, 25 տարուան հոգատարութեան համար: Ցետոյ, Անգլիոյ վրայ պարտք կը դրուի, իբրեւ հոգատար պետութիւն, վարչական տնօրինութիւններ ձեռք առնել, քիւրտ բնակչութեան ապահովելու համար այն երաշխաւորութիւնները զորս կը յանձնարարէր քննիչ յանձնախումբը: Անգլիա միջոցներ ձեռք պիտի առնէ նաեւ երկիրը խաղաղեցնելու եւ ժողովուրդի բոլոր տարրերը պաշտպանելու համար:

Թուրք պատուիրակները իրենց նամակին մէջ կը պնդէին թէ Թուրքիա կը պահէ իր բոլոր իրաւունքները Մուսուլի վրայ, հետեւաբար չի կրնար ընդունիլ որ եւ է տարբեր որոշում:

ՀԵՏԻԱՈ՞ՆՔ

Ի՞նչ պիտի ըլլայ այս որոշման հետեւանքը:

Իրազեկներ կը կարծեն թէ պատերազմէ վախնալու պատճառ չկայ. որովհետեւ, Էնկիւրիի վարիչները ոչ միայն չեն կրնար յոյս դնել Ռուսիոյ վրայ, որ այս միջոցին արեւմուտքի աջակցութիւնը ապահովելու կը ձգտի, այլ եւ շատ լաւ գիտեն թէ Մուսուլի վրայ արշաւանքի մը հետեւանքը պիտի ըլլայ Անատոլուի ամբողջական պաշարումը, ԿԻ. Պոլսոյ գրաւումը, Քիւրտերու ապստամբութեան վերսկսումը եւ կատարեալ մնանկութիւն մը: Անոնք ծրնեւի մէջ հասկցած են որ եթէ փորձեն պատռել Լոզանի դաշնագիրը, պատճառ պիտի ըլլան որ նորէն մէջտեղ դրուի 1915ի համաձայնութիւնը, օսմանեան կայսրութեան բաժանման մասին:

Ի ԼՈ Կ'ԸՆԵ ԶԻՉԵՐԻՆ ՓԱՐԻԶԻ ՄԷՋ

Զիչէրին տակաւին Փարիզ կը մնայ եւ յաճախ տեսակցութիւն-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՖԱՇԻՍՄԸ ՖՐԱՆՍԱՅԻ ՄԷՋ

Մեծ պատերազմը ահագին յեղաշրջումներ առաջ բերաւ քաղաքական եւ տնտեսական գետնի վրայ։ Կայսրութիւններ տապալեցան, միլիոնաւոր ժողովուրդներ ազատագրուեցան, տնտեսութիւններ քայքայուեցան, սակայն այդ բոլորը գրեթէ յանկարծակի կատարուեցան եւ Ջինադաբի ընդհանուր թոհուբոհին մէջ նկատուեցան իբրեւ բ ական արդիւնքը աննախընթաց պատերազմին։

Քաղաքական ու տնտեսական այդ վերիվայրումներու կողքին եւ իբրեւ անոնց հետեւանք, առաջ եկան նաեւ ընկերային յեղաշրջումներ, որոնք աւելի խորապէս ազդեցին ժողովուրդներու գոյութեան վրայ եւ դեռ կը շարունակեն ազդել։ Ռուսական յեղափոխութիւնը գլխաւորն էր այդ ընկերային յեղաշրջումներէն, իր ուժգնութեամբ եւ մանաւանդ լայնածաւալ կայսրութեան մը սահմաններուն մէջ տեղի ունենալուն պատճառաւ։ Համաշխարհային պատերազմին, երկար ատեն դատապարտուած էր տեսական հողի վրայ մնալու։ Ռուսիա անկասկած ընկերային զարգացման տեսակէտէ աւելի յետամնաց էր քան, օրինակ, Իտալիան, ուր ընկերվարական կուսակցութիւնները ու արհեստակցական միութիւնները շատ աւելի գարգացած եւ յառաջացեալ վիճակ կը ներկայացնէին։ Երբ 1921ին իտալացի բանուորները փորձեցին համաշխարհային իշխանութիւն հաստատել իրենց երկրին մէջ, գրաւելով ճարտարարուեստական կարեւոր կեդրոններու մէջ մեծ գործարանները, զորս համայնացուցին, անշուշտ աւելի գիտակցաբար կը գործէին քան ռուսական յեղափոխութեան մասնակցող զանգուածները, որոնք այնքան դասակարգային շահերու գիտակցութեամբ չէին շարժեր, որքան անձնական հանգստութեան շահերէ մղուած, հետեւանք՝ երկարատեւ բռնակալութեան եւ մհասոփիւռ պատերազմին։ Իտալիա հակառակ այդ թուականին իր կրած տնտեսական տագնապին, շատ աւելի հաստատուն եւ տոկուն վիճակ կը ներկայացնէր քան Ռուսիան 1917ին։ Այդ պատճառով ալ յեղափոխութիւնը ձախողեցաւ եւ շուտով երկրին մէջ առաջ եկաւ հակառակ շարժում մը՝ ֆաշիսմը։ Ռուսիոյ օրինակէն սարսափահար ժողովուրդները շուտով կազմակերպուեցան եւ միջազգայնականութեան հակադրեցին Թուրք ազգայնականութիւնը, ընչազուրկներու դիկտատորութեան դէմ հուչակեցին անհատին բացարձակապետութիւնը։

Հետզհետէ Իտալիոյ օրինակին հետեւեցան Սպանիա — ուր Մարոքի գինուորական պարտութիւնները կը սպառնային ընկերային յեղափոխութիւն յառաջ բերել — եւ Պուլկարիա, — ուր ներքին խլրտումները՝ արդիւնք համաշխարհային փրոփականտի, յեղափոխութիւնը անխուսափելի դարձուցած էին։

Ֆրանսայի մէջ համաշխարհային վտանգ չկար. տնտեսական տագնապը գոյութիւն ունի պատերազմէն ի վեր։ 1924 Մայիս 11ի ընտրութիւնները, սակայն, դէպի ձախ մեծ յաջողութիւն մը ապահոված ըլլալով, յետադիմական տարրերը սկսան գործել։ Պ.ք Նասիօնալի ներկայացուցիչ գահընկէց Միլեռանէն մինչեւ արքայական ցօտէն գրեթէ մէկ ճակատ կազմեցին ընկերվարականներուն եւ համաշխարհային փրոփականտի, յեղափոխութիւնը անխուսափելի դարձուցած էին։

Ֆրանսայի մէջ համաշխարհային վտանգ չկար. տնտեսական տագնապը գոյութիւն ունի պատերազմէն ի վեր։ 1924 Մայիս 11ի ընտրութիւնները, սակայն, դէպի ձախ մեծ յաջողութիւն մը ապահոված ըլլալով, յետադիմական տարրերը սկսան գործել։ Պ.ք Նասիո

ՏԵՂ ԿԱ՛Ց ԹԷ ՈՉ

«Գրօշակ»ի վերջին թիւին մէջ (նոյեմբեր), կը գտնենք ուշագրաւ ուսումնասիրութիւն մը ընկեր Ռուբէնի կողմէ, «Հայաստանի հողագործութիւնը եւ բոլշեւիկեան ներքին քաղաքականութիւնը» խորագրով:

Յատուկ կ'արտատպենք քանի մը հատուածներ, որոնք անծանօթ մնացած էջ մը երեւան կը հանեն:

ԽՄԲ.

Ներկայ Հայաստանի սահմաններուն մէջ (առանց Զանգեզուրի) 20,882 քառ. վերստ վրայ կը գտնուի 999 գիւղ, որմէ թուրք 13, Հայ 827, այլք 15, աւերակ 144 եւ կալին 12,000 թուրքեր (որմէ 5000ը Երեւան, Ուլուխանլու, մնացեալը — Աղբաբա), 14,000 այլ ազգութիւններ (Եզիտ, Ռուս եւն.) եւ 874,000 Հայ (մէջը հաշուելով Տաճկահայերը, որբերը, նուխեցիները, Արէշցիները եւլն.), ընդամէնը 900,000 հոգի, տեղաւորուած 842 չէն բնակավայրերու մէջ.—

Այս թիւերուն մէջ չեն մտներ 1920ին Հայաստանի իշխանութեան տակ գտնուող Շարուրի, Նախիջեւանի խոշոր մասի, Զանգեզուրի, Սուրմալուի եւ Կարսի նահանգի ազգաբնակչութեան թիւերը: Ի՞նչ կ'ըսեն այդ թիւերը: Համեմատելով 1913 եւ 1917 թուականներու վիճակագրութեանց հետ կը տեսնենք, որ ա) շէն գիւղերու թիւը պակասած է 144ով, բայց հայկական գիւղերու թիւը, ինչպէս յետոյ կը տեսնենք, աւելցած է 102ով, բ) Հայերու թիւը, ներգաղթի հետեւանքով, աւելցած է համեմատած 1913ի հետ, 271,000ով, իսկ 1917 թուի հետ 169,000ով. գ) թաթարները եւ այլ ազգերը, համեմատած 1913ի հետ, պակասած են 300,000ով, իսկ 1917ի հետ՝ 238,000ով, եւ, վերջապէս, դ) ընդհանուր ազգաբնակչութեան թիւը պակասած է 1913ի հետ համեմատած 26,000ով, իսկ 1917ի հետ համեմատած 69,000ով: Ուրիշ խօսքով, 1920ին ազգաբնակչութեան համար աւելի մեծ տարածութիւն կը մնար շահագործելու, քան 1913ին, 1917ին եւ, յամենայն դէպս, Հայերը հողագործութենէն չէին կարող նեղուիլ: Ահա՛ւասիկ էր փաստական դրութիւնը, երբ Հայաստանը յանձնուեցաւ խորհրդային իշխանութեան: Վերջինը չորդեղրեց անցեալ քաղաքականութիւնը ամբողջապէս, այլ մտածեց միայն ան պահեց Հայաստան անունը, բայց Հայերու գոյութեան իրաւունքները սահմանափակեց: Ա՛յս կը հաստատեն 1922ի Հ. Ս. Խ. Հ. Վիճակ. Կեդր. Վարչութեան Ա. եւ Բ. պրակներու գիւղերու եւ ազգաբնակչութեան ամփոփումը կազմող տեղեկութիւնները.—

ԳԱՒԱՌ	ԳԻՒՂ.	ԲՆԱԿՉՈՒԹԻՒՆ	ՀԱՅ	ԹՈՒՐՔ	ԱՅԼՔ
Երեւան,	199	145,590	118,590	21,973	
Լէնինական,	194	156,304	143,614	6,419	
Իջեւանի,	158	98,424	88,720	7,235	
Ն. Բայազիտ,	83	88,418	76,615	10,678	
Դիլիջան,	80	73,087	60,710	8,481	
Լօռի,	84	71,909	54,823	4,812	
Ղարաքիլիսա,	39	45,308	39,048	4,503	
Դարալագեազ,	99	27,018	21,572	5,442	
8 Գաւառ.	936	706,058	603,692	69,543	33,823

Այս 8 գաւառները, որ կը փոխարինեն առաջին տախտակին մէջ յիշուած 12 գաւառակներն ու գաւառները, կը բռնեն 20,882 քառ. վերստ. տարածութիւն եւ կը ներկայացնեն ներկայ Հայաստանը առանց Զանգեզուրի: Ազգաբնակչութեան խտութիւնը, — մէկ քառակուսի վերստի վրայ 1922ին կար ընդամէնը 33,8 մարդ, իսկ 1925 թ. Յունուար 1ին ամբողջ Հայաստանի մէջ Զանգեզուրի հետ միասին.—

Թուրք, Թաթար	89,200	9,8%
Հայ	782,600	86%
Այլք	38,200	4,2%
	910,000	100,0%

Հանելով Զանգեզուր եւ Մէղրի գաւառներու ազգաբնակչութիւնը՝ մօտ 80,000, որմէ Թաթար 8000, Հայ 72,000, խնդրոյ առարկայ Հայաստանի պատկերը կ'ըլլայ.—

Թաթար	81,200
Հայ	710,600
Այլք	38,200
Գումար	830,000 հոգի

Որով 1925 Յունուարին Հայաստանի մէջ մէկ քառակուսի վերստի վրայ կ'ապրէր 39,4 մարդ: Այս փաստական դրութիւնները պարզելէ յետոյ, փորձենք սիւնակ առ սիւնակ բացատրել կացութիւնը: Երբ տախտակները համեմատենք իրարու հետ, առաջին սիւնակին մէջ կը գտնենք տարբերութիւններ գաւառներու թիւի եւ առնուններու մէջ, բան մը, որ կարեւորութենէ զուրկ է, քանի որ գաւառներու սահմաններու փոփոխումով ընդհանուր երկրի տարածութիւնը, գիւղերու թիւն ու ազգաբնակչութիւնը չեն փոխուիր:

Երկրորդ սիւնակէն կ'երեւայ, որ 1922 ու 1925ին Հայաստան (առանց Զանգեզուրի) կար 936 գիւղ, 1920ին 855, իսկ 1913ին 999 գիւղ: Գիւղերու թուի հիմքը պիտի բռնել 1913ի գումարը, քանի որ այդ թուականին ժողովուրդը բնականոն կացութեան մէջ էր: 1913 թուի հաշուով իւրաքանչիւր բնակութեան տեղի վրայ կուգար մօտ 950 մարդ: Արդ՝ երբ կը համեմատենք ներկայ բնակութեան վայրերը 1913ի բնակութեան վայրերու հետ, կը տեսնենք, որ 1920ին 144 գիւղ անմարդաբնակ էր, իսկ 1925ին 63: Այս վերջինները գլխաւորապէս թաթարական լքուած գիւղեր են,

Խորհրդային վիճակագրութենէն կ'երեւայ որ այս 63 գիւղը տակաւին անմարդաբնակ է, որ ըսել է, ըստ 1913 թուի ժողովրդական խտութեան 950+մարդ63 գիւղ = 59,850 մարդու տեղ կայ Հայաստանի մէջ:

Որպէս զի այս փաստային դրութիւնը առարկութիւն չվերցնէ, ենթադրենք, որ անմարդաբնակ մնացած 63 գիւղերը ընտրովի փոքրիկ եւ պէշ գիւղեր են եւ 100ին 50ով դեղչենք անոնց մէջ բնակելիք ազգաբնակչութեան թիւը, որով անժխտելիօրէն 63 պարապ գիւղերու մէջ առնուազն 30,000 մարդու բաց տեղ կայ: Այս հանգամանքը լուրջ ուշադրութեան առարկայ պիտի լինի գաղութներու ներգաղթի եւ Հայաստանի վերաշինութեան խնդրով հետաքրքրուող մարդկանց ու հիմնարկութիւններուն: Մինչ գիւղատնտեսական գործավարութիւնը երկնքի բերնով կ'ըսէ, թէ տեղ չկայ, հող չկայ, անդին, իր իսկ հաշուով 63 գիւղեր կը մնան դատարկ: Այդ գիւղերը, անշուշտ ունին տուներ, որոնք եթէ քանդուած ալ լինեն. քարերը, պատերը կը մնան եւ կարող են նիւթ ծառայել շէնքի, որով ոչ թէ նոր գիւղեր շինելու պէտք կը լինի, այլ եղած պատերը բարձրացնելու եւ ծածկելու, որ կը նշանակէ ծախսի 50 կրճատում: Այդ գիւղերը դարեր շարունակ աշխատանք են թափած, ճամբաներ բացած, առուներ փորած, քարերը արտերէն հաւաքած. բոլոր այդ հին աշխատանքները ղրամագլուխներ են, որ եթէ փոքրիկ ղրամական զոհողութիւն լինի, տասը առ հարիւր ծախսով կը վերանորոգուին:

Չշեղելու համար հարցէն, մատնանշենք մի անգամ եւս, որ եթէ Հայաստանի ազգաբնակչութեան խտութիւնը հասցուելու լինի 39,4 մարդէն 44 մարդու մի քառ. վերստի վրայ, այսինքն այն թուին, որ ունէր Հայաստանը 1913 ին, ապա կ'ունենանք 140,000 մարդու բաց տեղ: Իսկ եթէ ժողովուրդը խնամքով դաստիարակուի, հողերը խնամքով մշակուին եւ երկրի ազգաբնակչութեան խտութիւնը հանգուի դէպի աղքատ Ալեքսանդրապոլի խտութեան, ուր 1913ին քառ. վերստի վրա կ'ապրէր 64,3 մարդ, Հայաստանի ազգաբնակչութեան թիւը կարելի կը լինի հասնել 64,3+20,882 = 1,342,000ի:

"ԽԱՂԱՂՈՒԹԵԱՄԲ,, ԿԸ ԹԱՒԱՆԵՆ

Ինչպէս յայտնի է, պոլշեւիկ վարիչները տեղի-անտեղի կը պարծենան երկրին մէջ տիրող ապահովութեան մասին: Միասին կարդանք հետեւեալ Թղթակցութիւնը, որ հրատարակուած է «Խորհրդային Հայաստան»ի 268րդ թիւին մէջ (25 Նոյեմբեր), իբրեւ մանուշակ թղթակցութեան ղափանէն.—

Ղափանի պղնձահանքերու մանուածոյ կապալառուներու փոխադրութիւնը կանոնաւոր թալանի ենթարկուած է վերջերս: Ա՛յս առթիւ հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ պղնձահանքերու վարչութեան տնօրէն ընկեր Թառումեանը.

— «Ա՛ռաջին անգամ թալանը կատարուեցաւ այս տարուայ Սեպտեմբերի կէսերուն, Խոջականի մօտ, Սուլթանլու կոչուած վայրը: Ցարած են վեց ձի: Երկրորդ անգամ՝ Ալատինի մօտ.— 3 ձի: Երրորդ անգամ՝ դարձեալ նոյն տեղը, Հոկտեմբերի վերջերը. տարած են 29 ուղտ: Չորրորդ անգամ՝ Նոյեմբերի սկիզբները. տարած են քառասուն ձի: Թալանի դէպքերը կատարուած են Ղափանէն բաւական հեռու, Ատրպէճանի եւ պարսկաստանի սահմանագլուխն մօտ: Առաջին երկու թալաններուն համար կապալառուներուն վճարուեցաւ որոշ գումար մը, իսկ 29 ուղտին համար բան չտրուեցաւ. խնդիրը հաղորդած է Ատրպէճանի եւ Ընդկոմկոմիսի կեդր. կոմիտէներուն: Կապալառուներուն մէկ կարեւոր մասը թալանի դէպքերէն յետոյ անցաւ Նախիջեւան, եւ պիտի վերադառնայ երբ ապահովութիւն տրուի: Ա՛յս բոլորը ժամանակին հաղորդուած են Հայաստանի կառավարութեան, բայց չենք գիտեր թէ ինչ միջոցներ ձեռք առնուած են: Թալանի վերջին դէպքը անշուշտ գէշ ազդած է ղաթարի պըղընձահանքերու աշխատանքներուն վրայ, քանի որ փոխադրութեան քայքայման հետեւանքով, կը դժուարանայ մթերման եւ անհրաժեշտ նիւթերու փոխադրութեան գործը:

ԱՆԱՍՈՒՆՆԵՐՈՒ ԺԱՆՏԱԽՏԸ

Մանուածոյ յանձնաժողով մը կազմուեցաւ Լէնինական, կուռելու համար եղջիւրաւոր անասուններու ժանտախտին դէմ, որ կը ճարակի քաղաքին եւ գաւառին մէջ: Ցմէն լիազօրութիւն տրուած է յանձնաժողովին, որ պիտի կրնայ ծախսել այդ նպատակին յատկացուած տարեկան ամբողջ պիւտճէն եւ ի հարկին նոր գումարներ պահանջել: 15 յատուկ պահակներ նշանակուած են քաղաքին եւ շրջականերուն համար:

«ԵՂԲԱՅՐԱԿԱՆ» ՊԱՏԻԺ

Նոյեմբեր 11\12ին, Հայաստանի գլխաւոր դատարանը 8 տարի բանտարկութեան դատապարտեց Ալտիւլ Հասան օղլուն, որ տասը տարեկան Ազատ Դէորգեանը բռնաբարած եւ յետոյ սպաննած էր:

Դժբախտաբար, նորէն «Դաշնակ»ները են մեղաւոր, այս պատիժին համար:

Ինչպէս կը գրէ «Խորհրդային Հայաստան, (թիւ 261), Եղվարդ գիւղացի Սեդրաք Մնոյեանը Օգոստոս 12ին կ'երթայ Զանգիբասարի Շոռլու Տեմիրճի գիւղը: Իր որդին, Ազատ, սովորականին պէս իրենց անասուները կը տանի Զանգուի մօտերը արածելու: Ա՛յնտեղ կը գտնուին ուրիշ հովիւներ ալ, բոլորը թուրք: Ա՛յս վերջիններէն Խատուլլահ Ալտիւլ Հասան օղլուն, 19 տարեկան, կ'առաջարկէ իր հասակակից ընկերներուն՝ սպաննել հայ տղան, «որովհետեւ Դաշնակցականները ժամանակ եղբայրն սպաննուել է Հայերի ձեռքով»: Երբ ընկերները կը հրաժարին, Խատուլլահ բռնի Զանգուի ափի եղէգնուտը կը տանի Ազատը, եւ այնտեղ բռնաբարելով եւ դանակի 10—12 վէրք տալով, կը մորթէ եւ գետը կը նետէ: Յաջորդ օրը ձկնորսները պատահաբար կը գտնեն դիակը: Ամբաստանեալը վկաներու առջեւ խոստովանած է ոճիրը:

Դատարանը որոշեց բռնաբարման համար ոճրագործը դատապարտել 5 տարի բանտարկութեան, սպաննութեան համար՝ 8 տարուան. իսկ երկու յանցանքները միացնելով՝ 8 տարուան, երեք տարի զրկելով իրաւունքներէ:

ՆԱՄԱԿ ԽՄԲԱԳՐՈՒԹԵԱՆ

ՈՐ՞Ն Է ՃԻՇՏ

«Մարմարա»յի մէջ զարմանքով կարդացի գովասանական մը, խորէն Աւագեանի մասին, իբրեւ պատասխան «Ցառաջ»ի հրատարակութիւններուն:

Առանց վիճաբանութեան մտնելու, կը յիշեմ քանի մը փաստեր.—

1. Երբ Պ. Աւագեան գաստիարակչական եկաւ, Հայ-Ազգասիրաց Միութիւն մը կար որուն 25 անդամները կը ջանային վառ պահել հայկական ոգին: Պարոնը յաջողեցաւ կազմալուծել այս ձեռնարկը:

2. Ան ոստիկանութեան եւ գործարանի տնօրէնութեան կը ներկայնար իբրեւ գաղութին թարգմանը՝ մինչդեռ ոչ մէկը լուր ունէր այդ մասին, ոչ ալ իր տեսած գործերէն:

3. Թուրքերէն Պ. Բ. Տ. Պօղոսեան եկաւ՝ որպէսզի Համերաշխութիւն մը գոյացնէ եւ Ֆրանք-Ասիմիներէն միութիւն մը կազմէ քասթելսարրազէնի մէջ: Այս առթիւ ժողով մը տեղի ունեցաւ ու ներկայ էին 45 հայրենակիցներ եւ երբ կարգը ընտրութեանց եկաւ, Պ. Տէր Պօղոսեան հարցուց թէ կ'ընդունի՞ն Աւագեանի թեկնածութիւնը: Բոլորը միաձայն «ո՛չ» պոռալով ոտքի ելան, այն աստիճան որ նախագահը ստիպուեցաւ միջամտել եւ հանդարտեցնել: Եթէ Պ. Աւագեան լաւ մարդ էր, ինչո՞ւ այդքան ծանր քար մը զարկին գլխուն:

Եւ սակայն, միութեան կեանքը միայն մէկ շաբաթ տեւեց, շնորհիւ այդ պարոնին: Վերջերս պարոնը այն աստիճան պղտիկցաւ որ բանի քուէներ հաւաքեց, որպէսզի ինքզինքը արդարացնէ...: Խանգարեց նաեւ դաշնակցական ընկերներու կազմած փոքր գրադարանը ուր, պզտիկներուն հայերէն կարդալու եւ երգի դասեր կը տրուէին:

Եւ դեռ ամէն բան չըսի:

քաթէլսարազէն Ա. ՍԷՖԷրեան

ՉԱՑՆԵՐ ԳԱՒԱՌՆԵՐԷՆ

ՄԱՐՍԷԼ

Ազգ. միութեան շրջանը լրացած եւ նոյնիսկ անցած ըլլալով, այս օրերս կը խօսուի գաղութահայ ընդհ. ժողովի մասին: Կը լսեմ թէ պատրաստութիւններ կը տեսնուին, մօտերս գումարելու ժողովը:

* * * Քանի մը օր առաջ կատարուեցաւ Ցառաջդիմասէր երկս. միութեան վաւերացման Հանդէսը, նկարագրելու համար ընտրեալ հասարակութիւն մը: Երեկոյթը շատ յաջող անցաւ:

Իսկ Դեկտ. 12ին տեղի ունեցաւ քէսրիկի Երիտ. Միութեան Հանդէսը: Այս առթիւ ներկայացուցին «Ուշ Լինի Նուշ Լինի» խաղը:

Ինչպէս ամէն տեղ, հոս ալ իրական պահանջէն աւելի միութիւններ կան: Պէտք է մօտերս քանի մը խօսք ընել մասնաւորապէս Խորբերդի շրջակայ չորս երիտասարդ միութիւններուն մասին.— Բալու, Խորբերդ քէսրիկ եւ Ծովք: Իւրաքանչիւրը առանձին Հանդէսներով եւ երեկոյթներով հրապարակ կուգան, բնականաբար քաջալերուած հասարակութենէն: Իմ համեստ կարծիքով, լաւ չէ այս կեդրոնախոյս դրութիւնը, քանի որ չեն կրնար իրապէս օգտակար ըլլալ իրենց կամ գաղութին: Ընդհակառակն չորս քոյր միութիւնները կրնան արդիւնաւոր գործ արտադրել, կազմելով մէկ ճակատ եւ մէկ մարմին:

Ո՞վ պիտի ստանձնէ նախաձեռնութիւնը:

Իշխան

ՎԻՒՆ

Վիւնի (Իզէր) մէջ կազմուեցաւ Հայ կարմիր խաչի խումբ մը, հետեւեալ նպատակներով.—

Ա.— Սատարել Հայաստանի ժողովուրդին պահանջներուն.—

Բ.— Օժանդակել արտասահմանի գաղթականութեան բազմաղան պէտքերուն:

Գ.— Պայքարիլ ապազգայնացման վտանգին դէմ:

Այս առթիւ, նորակազմ խումբը յառաջիկայ Բարեկենդանին պիտի տայ Հանդէս մը, հասոյթը յատկացնելով այս նպատակներուն: Ուշ կ'ընենք բոլոր մեր քոյրերուն որ հետեւին մեր օրինակին, կազմելով իւրաքանչիւր քաղաքի մէջ կարմիր խաչեր: Այս կերպով իգական սեռն ալ գործի պիտի լծուի եւ պիտի կրնայ կատարել իր պարտականութիւնը Հանդէպ մեր բազմաչարչար ժողովուրդին:

Առժամայ դիւանին կողմէ կը փութանք հրաւիրել Վիւնի մեր քոյրերը, որ ուժ տան այս անհրաժեշտ ձեռնարկին:

Հ. Տէրվիշեան Ա. Ցարութիւնեան

ՀՐԻՊԱԿ.— «Ցառաջ»ի 56րդ թիւով հաղորդած էինք Նոր Նախիջեւանցի երիտասարդ պիտանական Ասլանեանի մահը: Պէտք է ըլլայ՝ Այվազեան:

"ԴՐՕՇԱԿ,,

Լոյս տեսաւ 5րդ թիւը (Նոյեմ.), հետեւեալ բովանդակութեամբ.—

ԻՇԽԱՆԸ (նկարով).— Հայաստանի հողագործական հարցը եւ բոլշեւիկեան ներքին քաղաքականութիւնը, Ռուբէն.— Ո՞ւր է գնում թիւրքիան, Մ. Վրացեան.— Ատլանտեանի ափերէն, Մ. Օգանեան.— Բանտից բանտ (Պուլկարացի Յարութիւնի փախուստը).— Լօքարնօ.— Թուրքիոյ շուրջը.— կուսակցական կեանք.— Ինտերնասիօնալ.— Հայաստանի կրթական գործը.— Թղթակցութիւններ Հայաստանէն.—

Մամուլի տակ է եւ շուտով լոյս կը տեսնէ 6րդ թիւը:

եր կ'ունենայ արտաքին նախարար Պ. Պոհանի հետ։ Խօսակցութեան գլխաւոր նիւթն է պարտքերու խնդիրը, զոր վերջնականապէս կարգադրելու ջանքեր կ'ըլլան երկու կողմէ։ Պ. Զիչէրին առջի օր ներկայացաւ նախագահ Պ. Տումէրկի, յետոյ երկարօրէն տեսակցեցաւ արտաքին նախարարութեան դիւանապետ Պ. Պէրթլոյի հետ, բանակցութեանց վերսկսման ձեւերը ճշդելու համար։

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ

Նախարարական տագնապը սահմանափակուեցաւ միայն ելմտական նախարարին փոփոխութեամբ։ Պ. Լուշէօրի յաջորդեց նախկին ելմտական նախարար Պ. Փօլ Տումէր։ Ներկայ տարուոյ սկիզբէն ի վեր այս վեցերորդ ելմտական նախարարն է որ պաշտօնի կը կոչուի։ Ֆրանսա կարգաւ կը փորձէ իր բոլոր ելմտագէտները. դժբախտաբար մինչեւ հիմա եկող գացողները ոչ մէկ դարման բերին տիրող ծանր կացութեան։ Նոր նախարարը ծրագրած է ծախսոտի մենաշնորհը տալ Ֆրանքեւամերիկեան ընկերութեան մը՝ այսպէսով կը յուսայ 15 միլիառ ֆրանք ձեռք բերել։ Ձախակողմեանները անհաշտ թշնամի են Պ. Տումէրի եւ չգիտցուիր թէ Պոհանի դահլիճը երկար կեանք պիտի ունենա՞յ։ Ընկերվարականները կրկին գումարուելով որոշեցին պաշտպանել դրամագլուխի վրայ տուրք դնելու ծրագիրը։ Պ. Էռիօ արմատական-ընկերվարականներու հաւաքոյթին մէջ ճառ մը խօսելով շեշտեց եկամուտի տուրքերը աւելցնելու, մանաւորապէս հարուստ երկրագործներու վրայ տուրք դնելու պէտքը։

ԻԼՐՈՒՄՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

Գրած էինք թէ Պոլսոյ մէջ ալ ձերբակալութիւններ կատարուած են, գլխարկի համար։ Ոստիկանական տնօրէնն էքրէմ պէյ կը յայտարարէ թէ «Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած 28 անձերը կապ ունին վերջերս Սըվազի եւ Րիզէի մէջ գլխարկին դէմ կատարուած ցոյցերուն հետ։ Այսոնք անկախութեան դատարան պիտի ղրկուին։ Այսոնցմէ ոմանք ձերբակալուեցան այն պահուն, երբ սօֆթաներու կողմէ գլխարկին եւ բարենորոգումներուն դէմ գրուած գրութիւնները կը ղրկէին զանազան տեղեր։ Բոլոր անոնք որ կը համարձակին քաղաքին անդորրութիւնը խանգարելու, իսկոյն պիտի ձերբակալուին եւ պիտի կրեն իրենց արժանի պատիժը»։

Էվգաֆի նախկին խորհրդական Շէվզը պէյ ոստիկանատուն տարուած է, իր տունէն գտնուած կարգ մը թուղթերու հետ։ Պոլսոյ մէջ ձերբակալուածներէն շատեր էնկիւրի պիտի ղրկուին։ Անկախութեան դատարանին պիտի յանձնուին նաեւ այն վաստահամբաւ անձերը, որոնք յաճախ միջադէպեր կը յարուցանեն, ինչպէս Թուրշուճու ձէմալ։

Պանտրմայի մէջ ալ գլխարկին դէմ ցոյցեր կատարուած ըլլալով, բազմաթիւ անձեր ձերբակալուած են։ Այսոնցմէ 18 հոգի ոստիկանական հսկողութեան տակ Պոլիս բերուած են։ Բոլորն ալ ֆէս եւ գալփաք դրեր էին։ Նախնական քննութիւններէ վերջ, այս մարդիկը Պրուսա ղրկուեցան, դատուելու համար։

Էնկիւրիի անկախութեան դատարանի անդամները Տրապիզոնի վրայով Րիզէ անցած են։ Տրապիզոնցիները մինչեւ չորս ժամ հեռուն գացած են, կուսակալին եւ քաղաքապետին գլխաւորութեամբ, ժողովուրդին այս սարսափները դիմաւորելու համար։ Անկախութեան դատարանը շաբաթ մը Րիզէ մնալէ յետոյ Տրապիզոն պիտի դառնայ։ Կ'ըսուի թէ Տրապիզոնէն վերջ Պոլիս ալ պիտի այցելէ։

Թուրքիա միշտ կը ապստամբի

Թուրքերը մեծ թափով ուժ կուտան իրենց օդային տորմիղին։ Վերջերս Քօփէնհակէն ապսպրած են 50 օդանաւ, որոնց բոլոր մասերը մետաղէ պիտի ըլլան։ Մասնաւոր մարմիններ կազմուած են նոր հանգանակութեան ձեռնարկելու համար ի նպաստ սաւառնակներու գնման։ Իւրաքանչիւր վաճառականի եւ խանութպանի նիւթական կը ճշդեն՝ համապատասխան նուէրներ պահանջելու համար։

Լիկիւրի կ'ընդունի Քրիստոնէական թուականը

Էնկիւրիի մէջ գումարուած մասնաւոր յանձնաժողովը որոշած ըլլալով ընդունիլ քրիստոնէական թուականը, փողերանոցի տնօրէնութիւնը յառաջիկայ տարի հրապարակ հանուելիք նոր դրամներուն վրայ պիտի փորագրէ 1926 թուականը։ Արդէն կաղապարները կը պատրաստուին։

«Վհեալ» գոյ՛ ղր.— Ատին կը խորհի

Գրած էինք թէ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդը լքեալ գոյքերու եւ ղրամատան մէջի աւանդներուն մասին իր որոշումը յետաձգեց, սպասելով Թուրքիոյ պատասխանին։

«Ժուռնալ տը Ժընեվ» կը գրէ. «Բուն դժուարութիւնը հոն է որ Թուրքիա հայ գաղթականները իբր Թրքահպատակ չընդունիր։ Ինչպէս յայտնի է, փոքրամասնութեանց դաշնագիրները կը պաշտպանեն միայն երկրի մը քաղաքացիները։ Եթէ Հայերը Թուրքիայէն մեկնած ըլլալնուն համար իրենց հպատակութիւնը կորսնցուցած են, փոքրամասնութեանց դաշնագիրները չեն կրնար գործադրուիլ անոնց մասին։ Իրաւական հարցը շատ դժուար ըլլալով, անկարելի չէ որ Խորհուրդը յառաջիկայ նիստի մը ժէջ որոշէ Միջազգային դատական ատեանի կարծիքը առնել այս մասին։

...Իսկ ալդիի կը գործեն

Էնկիւրի մասնաւոր օրէնք մը կը պատրաստէ Հայերու պատկանող լքեալ գոյքերու մասին, որուն համաձայն ներկայիս գաղթականներու գրաւման տակ գտնուող Հայերու եւ կամ փոխանակութենէ ազատ ուրիշ տարրերու լքեալ գոյքերը փոխանակելիներուն պիտի տրուին, իսկ աւելցած գոյքերը պիտի ծախուին։

*** Պոլսոյ քաղաքապետութեան մէջ յանձնաժողով մը կազմուած է, որ Պոլսոյ տուներու, մզկիթներու, եկեղեցիներու եւ ամէն տեսակ հաստատութիւններու մէկ ցանկը պիտի պատրաստէ։*

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. Փարիզի եւ արուարձաններու բոլոր խումբերը կը հրաւիրուին ընդհ. ժողովի այս գիշեր ժամը 8.30ին ծանօթ Հաւաքատեղին (Մէթրօ Սիւլփիս)։

ՀԱՑԱՍՏԱՆԸ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՈՎ

Հօկի պատուիրակութիւնը Դեկտ 21ին ժամը 8ուկէսին Salle Wagramի *մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացնէ «Խ. Հայաստան» ֆիլմը որ պատրաստուած է Հայաստանի մէջ եւ կը ներկայացնէ երկրին մէջ կատարուած աշխատանքները։*

«ՁԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ»ը սոսկալիօրէն ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ փարիզաբնակ բոլոր Հափահաս որբերը։ Յառաջիկայ կիրակի երեկոյ ժամը 8ուկէսին 169 rue Belleville, Cour de Danse *Օրակարգ՝ 1. Ընթերցում եւ վաւերացում ծրագիր-կանոնագրի. 2. ընտրութիւններ։*

ՎԻԼՆ-ՓՕԼԹ ԷՎԼԻՒ (ԻԶԷՐ)

Հայ ժողովրդային Խորանը կը պատրաստուի ներկայացնել «Ընթաբօ», յեղափոխական կեանքէ, Դեկ. 27 կիրակի օր կէսօրէ վերջ ճիշտ ժամը 2ուկէսին, փոթը-Էվէքի սինէմայի սրահին մէջ։ Կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ օրը։

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍ

Դեկտ. 25 Հինգշաբթի Խմման գիշեր Salle Russe, 42, rue Hermel, *նախաձեռնութեամբ Ֆրանսական* St. Germain Balletի, *ի պատիւ փարիզահայ Պ. Ե. Խումբրին։ Մասնակցութեամբ Պ. Պ. Ս. ՓԱՁԱՃԵԱՆԻ Ռ. ԶԱՐԴԱՐԵԱՆԻ եւ* L. Laurentի։ *Պարերը կը սկսին ժամը 8.30ին եւ կը տեւեն մինչեւ առաւօտ։ Մինչնաբարի պահուն փարիզի մէջ առաջին անգամ ըլլալով պիտի ներկայացուի խիստ ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը՝*

ՈԿՐԱՄՈՂ ԾԱՌԱՆ

Մուտք պարտիներուն համար 5 ֆրանք, տիկիններու 2 ուկէս։ Metro Simplon, Nord Sud Jules Joffrin.

ԼՈՒՍԱՆԿԱՐԻԶ

Վաչրկենագէս լուսանկարուելու համար դիմել ամէն օր ժամը 1ին պ. Փելլէի (Mr. Pellet) *նոր բնակարանը, սենեակ թիւ 15. ԵՐԻԱՀԱՄ ԽՐԻՄԵԱՆի — Vienne (Isère).*

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑԻ

ԱՆՁԱՄԲ ԿԸ ՎԱՐԻ

Հ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

Գոմէտի - Ֆրանսեզի նախկին դերասան, այժմ փրոֆէսէօր Գոնսերվաթուառ Մօպէլի

ՇՈՒՏՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԽՕՍԻՆ ԳՈՐԾԿՆԿՆ. ՄԷԹՈՏՈՎ, ՓԵՐԿՆ. ՕՐԷՆՔՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՄԵՆԱԼԱՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Ներկայանալ կիրակի ժամը 2ին մէթրօ Օտէօնի դէմ Լը Ռօշէի սրահը, 128, Պուլվար Սէն Ժէրմէն, Փարիզ։

ՎԱՐՁՈՒ ՍԵՆԵԱԿ

Կահաւորուած ընդարձակ սենեակ մը վարձու է առանց երախայի ընտանեկի մը կամ առանձին անհատի մը համար, խոհանոցի յարմարութիւններով, օգաւտն եւ գեղեցիկ տեսարանով։ Վարձքը 90 ֆրանք։ Կիրակի օրերը կարելի է այցելել Mr. Bonvalet Lotissement des Ecoles, Sarcelles (S. et O.)

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ԿԸ ՓՆՏՈՒԻ

Ուրսեակ Էրմենան, կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդիները Պիթլիսցի Ցակոբ եւ Մխիթար Էրմենան։ Կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուին։ Ցեղեկացնել Villa Araxe, rue Beau Séjour - Sarcelles (S. et O.)

Բաղէշի Խուլթիկէն Յարթատ Ցակոբեանը կը փնտռէ մօրեղբօրորդին Ցովսէփ Թարխանեանը ինչպէս նաեւ նոյն գիւղացի Թորգոմ Մնոյեանը։ Ցեղեկացնել Խաչիկ Զօմաքլեանի Restaurant International Pont-de-Cheruy (Isère).

Թաք Խաչէնեէրեան կը փնտռէ Երանուհի Պետրոսեանը, ծնեալ Խաչէնեէրեան Էվէրէկցի, որ նախապէս Ցունաստան կը գտնուէր։ Ցեղեկացնել 88 Cour Lafayette Lyon *Թ. Խաչէնեէրեանի։ «Նոր Օր»էն եւ «Ալիք»էն կը խնդրուի արտատպել։*

Մարսէյլէն Խաչիկ Ընտոնեան Վանի Լեղք գիւղէն կը փնտռէ քեռորդին, նոյն գիւղացի Բենեամին Շահպազեանը որ տարի մը առաջ Պէյրութէն Ֆրանսա ղրկուած է չափահաս որբերու կարաւանին հետ։ Ցեղեկացնել 20 Rue Thubaneau Marseille.

Ռօզա Գ. Աւաքեանց կը փնտռէ Պոլսեցի Ալիթաքի Ռունճեանը որ Փարզի ըլլալ կը կարծուի։ Ցեղեկացնել «Ցառնաձոյ»ի կամ Տիկ. Աւաքեանի Rout A. Box 195 Madera, Calif. U.S.A.

Էօտէմիշլի Վաւվառա Ալթինեան կը փնտռէ տղան Հաճի Ալթին Ալթինեանը, զոր կորսնցուցած է Խմիրի աղէտին եւ Ցունաստան ըլլալ կը կարծէ։ Ցեղեկատուին կը խոստանայ 400 ֆրանք նուիրել։ Գրել 5 rue Mistral Solvay Salin de Girand (B. du Rh.) France.

Ալաբկիրցի կարապետ Թադոսեան կը փնտռէ եղբայրը Սարգիս կոիկեան որուն փարիզ ըլլալը լսուած է. տեղեկացնել H. Tchomaklian*ի* Restaurant International Pont-de-Chery (Isère) France.

Ագապի Մինասեան կը փնտռէ Ակնա Ապուչեղ գիւղացի Մաքրուհի Երէցեանը որ 1922ին Միացեալ Նահանգները կը գտնուէր։ Ցեղեկացնել Տիկին Մինասեանի 15 Morant Dereinci (Seine) France.

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐԸ ՄՕՏ ԵՆ

Անգլիական, ֆրանսական տոկուն կերպասներէ, շիք ու ինամքով հագուստներ կարելու համար դիմեցէք կ. Պ. ԵՐԱՆԵԱՆի, 106, Ռիշլիէօ փողոց։ Մեթրօ Պուրս։

ՀԱՅ ԳՈՐԾԱՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ

օրական 2 ֆրանք 50 սանթիմի վճարովի, պահակու համար մահճակալներով տեղեր ունինք 20, Rue du Bezons, Courbevoie։ *Թրամուէյ 41 եւ 76 Porte Maillot. Երկաթուղին* Gare St Lazare.

ԲԱՑՈՒՄ

ՀԱՅԿ. ՆՈՐ ՁԱՇԱՐԱՆԻ

15, rue Traversière, 15

Billancourt, ՌԸՆՕԻ մօտ

Արեւելեան եւ եւրոպական համեղ կերակուրներ

Մաքուր եւ արագ սպասարկութիւն

ԳԻՆԵՐԸ ԴԻՒՐԱՄԱՏՉԵԼԻ

ՓՈՐՁԵՑԷՔ ԵԻ ԴՈՁ ՊԻՏԻ ՄՆԱՔ

Նոյն հասցէին դիմել

«ԵՕՂՈՒՐԴ ԱՆԹՈՒԱՆ»

Մածուններուն Համար

ԲԺՇԿԱԿԱՆ

ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Ջերմամիզութեան, Ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Քիմիական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

կանանց եւ արանց

ԴԵՐՁԱԿ

ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

51, rue de Seine

Meiro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57

Ձափի վրայ ամենավերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ճոխ մէթերք երկու սեռի յատուկ անգլ. և ֆրանս. կերպասներուս

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ

Ի դիւրութիւն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ կէս. շերեան ժամը 10։

Բաւական է մէկ անդամի արձ լութիւնը, տեւական յաճախ ըդ դառնալու համար։

ՍԱԿԱՐԱՆ

17 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	134 —
Տոլար,	Dollar	27 70
Մարք (ոսկի)	Mark	6 65
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14 —
Թրք. ոսկի	» or	120 —
Մէճիտիէ	Médjidié	10 50
Լէվա 100 հատը	Léva	19 50
Տրախմի »	Drachme	33 —
Լիր »	Lire	108 50
Պելժ. ֆրանք »	Frc. Belge	125 50
Ջուից. »	Frc. Suisse	533 —
Ձերվոնեց	(10 Roubles or)	135 —
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ		
Եգ. Ֆր. Ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	2650 —
» II	»	2000 —
» III	»	1800 —
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs	140 —

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

ԳԻՐՔԵՐ

ՎԷՊԵՐ.— Խաչապղի Յիշատակար. 21 ֆր., Մանչ Աղչիկը 18, Ծովակորտիէֆ 8, Կինը 4, Դարձ 7, Վերջին Բաժակը 6, Թուղթի Փառք 3, Թիւրքմէններու կռիւը 4, Բարիզէթ 5, Չօճա Նասրէտտին 14, Աքլոր եղբայր 5, Աշըգ Ղարիպ, Հայերէնը 6, Թրք.ը 4, Պղնձէ քաղաք 2, Բէօր օղու 1.50, Կիւլիվէրի ճամբորդ. 2, եւայլն։

ԹԱՏԵՐԳ.— Ճամբուն վրայ 4, Պատուի համար 5, Զար ոգի 8, Նաժուս 6, Մերկ կինը 7, Արշին Մալ ալանՅ, Ուշ Լինի 2, Նա Չլինի 2, Զարտաշ 4, Լէպլէպիճի Հօրհօր 3։

ՉԱՒԵՇՏՆԵՐ.— Զարշըլը Արթին 4, երկու Խուլեր 2, Փարոսի Պահապանները 1, Պաշտօնս Խոմբալ է 1, Ճեպընթաց Նորածին 1, Ջորս Ջաւեշտներ 3, Ջավալըէն 1, Կառքի արկած մը 1, եւլն.։

ՉԱՆ.— Երգարան 7, Երազահան 4, Ֆրանս. Ջրուցատրութիւն 4, Երգեր ու Տաղեր Դուրեանի 1, Անձկութեան Ժամեր 1, Ի՞նչ կ'ըսեն ձեռքի դիծերը 5, Թօփալ Օսման 2, եւլն։

Ապառիկ տպսպրանքները նկատի չեն առնուիր։ Ստանալու համար դիմել.— L. Mozian, 5 ave. Quihou, St. Mandé (Seine).

ՅԱՌԱՋԸ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration (Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն) 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ԿԻՐԱԿԻ 20 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925
20 DÉCEMBRE 1925
On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 61 — ԿԸ հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԻՆՉՊԷՍ ԿԱԼԻՑԻՆԻ ՕՐԵՐՈՒՆ

Երրորդ էջին մէջ հրատարակած ենք Էջմիածնի Գերագոյն Խորհուրդին մէկ շրջաբերականը, որուն համաձայն կաթողիկոսը Մոսկուա դիմեր է, դարման խնդրելով կարգ մը ցաւերու համար:

Այդ շրջաբերականը տպուած է «Ազատ Յեկեղեցի» թերթին մէջ, (15 Նոյմ.) որ կը հրատարակուի Երեւան, պոլշեւիկացած փիլոնաւորներու կողմէ, առաջնորդութեամբ Լենտոնի հռչակաւոր հերոսին, Աբէլ Նազարեանի: Ուրեմն, խօսք չի կրնար ըլլալ շրջաբերականին վաւերականութեան մասին, մանաւանդ որ «բարեկարգիչները» արդէն շանթեր կը տեղան Էջմիածնի այդ յանդգնութեան առթիւ:

Շրջաբերականը հրահանգիչ է շատ մը տեսակէտներով:

Նախ որ, կը, հաստատէ թէ Հայաստանի մէջ բռնութիւններ կը տիրեն պաշտօնէութեան եւ հաւատացեալներու դէմ: «Ինդրուսմ է կարգադրել բանալ բոլոր դեռ եւս փակ մնացած եկեղեցիները եւ վերջ տալ հաւատացեալների եւ եկեղեցու պաշտօնէութեան դէմ գործ դրուած ապօրինութեանց եւ անպատուութեանց»: Այս մասին շատ փաստեր կան խորհրդային թերթերու մէջ. Հայաստան գացողեկողները ալ շատ բան գիտեն, բայց, երբ առիթը ներկայանայ, կը ծածմեն: Երեւոյթը այնքան զայթակղելի էր — ամէն տեղի համար — որ Մոսկուա ինք հաշկադրուեցաւ խրատներ տալ:

Բայց բռնութեան ուրիշ ձեւ մըն ալ կայ, որու մասին չի խօսիր շրջաբերականը: Երեւան մինչեւ այսօր ալ կը ճնշէ Էջմիածնի վրայ, որպէս զի ասպարէզէն հեռացնէ իրեն անհաճոյ վարդապետները ու եպիսկոպոսները: Այս կէտը շատ լաւ կը բացատրէր յայտնի վարիչ մը, Աշոտ Յովհաննիսեան, Էջմիածինը նկատելով պատասխանատու այս կամ այն առաջնորդին հակախորհրդային — հասկցիր՝ պարզ ազգային — քաղաքականութեան: Եւ կ'ազդարարէր. «Պայքարը ի վերջոյ պայքար կը ծնի»:

Եւ բացուած է պայքարը, շնորհիւ սոփեստութեան մը որ սահման չունի: Երեւութապէս կղերական չարիքներուն դէմ կռուած ատեն, ամէն ստորնութեան կը դիմեն, վեղարը իրենց նպատակներուն ծառայեցնելու համար: Եւ երբ վեղարը ըմբոստանայ կամ անճրկի, կը հերոսանան . . . հողմաղացներու դէմ կռուելով:

Բայց աւելի կարեւոր կէտ մը կայ: Էջմիածինը հարկադրուեր է բողոքել Մոսկուա, վարչապետ Ռիկովին: Ինչո՞ւ: Այս պարագան ի՞նչպէս կը հաշտուի «ազգային անկախ պետութիւն» բանաձեւին հետ, որ առնէ մը ի վեր կը գործածուի այստեղ, խորհրդային Երեւանի համար:

Կովկասի մէջ այդպիսի բացատրութիւն չկայ, եւ գրողին վրայ կը խնդան, որովհետեւ, գաղափարն անգամ անհանդուրժելի է իրենց համար. այլապէս, ինչո՞ւ պոլշեւիկ պիտի ըլլային: Երեւի արտաքին առեւտուրի գրասենեակէն պատուիրած են այդ պիտակը, «ազգային անկախ», իբրեւ արտածելի ապրանք: Բայց, իրենց չար բախտէն, պիտակը միշտ կ'իյնայ: Անհաւասիկ շրջաբերականի պարագան: Չէ՞ որ ցարին ատեն ալ, երբ Կալիցինները կը կառավարէին Կովկասը, իբրեւ փոխարքայ, հոգեւոր պետերը ճարահատ փեթրոկրատ կը դիմէին, բռնութեան մը դէմ գանգատելու, շնորհ մը աղերսելու համար: Եթէ Հայաստանի ժողովուրդը տէրն է իր վեհապետութեան, ինչո՞ւ հոգեւոր հաստատութիւն մը իր կառավարութեան դէմ գանգատ պիտի յայտնէ օտար իշխանութեան մը: Եթէ Հայաստան անկախ է, ինչո՞ւ ընկեր Ռակովսկիէն հրաման պէտք է առնել, որպէս զի հայ բժիշկները դիւրութեամբ Հայաստան երթան...:

Կը յիշենք որ անցեալ գարնան, երբ Մոսկուայի գործավարները կովկաս այցելեցին, չմոռցան կարգ մը խրատներ տալ հայ պոլշեւիկներուն, ինչպէս, աւելի առաջ, տուած էր Լենին: Ուրեմն, Էջմիածինն ալ շատ լաւ կը ճանչնայ տէրերն ու ծառաները, եւ սխալ հասցէի չէ դիմած, իր ցաւերուն դարման գտնելու համար:

Ժիժախտութիւնը այն է որ, երկկ ոուս փոխարքաներէն կը գանգատէին, այսօր հայ մարզպաններուն դէմ կը բողոքեն, միշտ «վերին իշխանութեան»:

Եւ ո՛րքան նման են բողոքի պատճառները ալ: Տարբերութիւն կայ մանրամասնութեանց մէջ, բայց հիմքը մէկ է, — գանգատ՝ ազատ կամքի բռնութեան դէմ, այն ալ օտարին, մեծաւորին առջեւ:

Շրջաբերականին յուզած բոլոր խնդիրներէն առաջ, ա՛յս կէտն է որ աչքի կը զարնէ: Ատկէ կը բխին գանգատներն ալ:

Բարեհնչան չէ այս երեւոյթը, ներսէն դուրս դիմելու այս ճամբան, որ կը վայլէ յուսահատներուն եւ անճարներուն: Ուրեմն, կա՛մ Էջմիածինը յուսահատած է ներսէն, կամ Երեւանը ինքզինքը անձեռնհաս կը նկատէ, եւ կամ Գերագոյն Խորհուրդը կ'ուզէ վարպետին մէջոցաւ խելքի բերել աշկերտները:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԱՐԵՒԵԼՔԸ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔԻ ԴԷՄ

Էնկլիւրիի թերթերը վերսկած են կրակ տեղալ. Մուսուլի մասին տրուած ճիխին առթիւ: «Ազգամ» կը հարցնէ թէ Ազգերու Դաշնակցութեան խորհուրդին անդամները ո՛րքան դրամ ստացած են, այդ անարդար որոշումը տալու համար: «Ճիւմրուրիէթ», աւելի պաշտօնական, կը գրէ.

— «Հողատարութեան դրութիւնը ուրիշ բան չէ եթէ ոչ խեղկատակութիւն մը, օրինականացնելու բռնութիւնը, գերութիւնը եւ յափշտակութիւնը: Պէտք է կազմել ուրիշ եւ իրական Ազգերու Դաշնակցութիւն մը, այն ազգերէն որոնք անդամ չեն ժընեւի ժողովին: Այս Դաշնակցութիւնը պիտի հիմնուի իրական արդարութեան վրայ, մինչ ժընեւի կազմակերպութիւնը բաժնուած է տէրերու եւ ծառաներու. երկրորդ, նոր Դաշնակցութիւնը պիտի ճանչնայ Ասիոյ իրաւունքները իբրեւ աղբիւր Եւրոպայի յառաջդիմութեան, մինչդեռ Եւրոպայի աշխարհակալ պետութիւնները կը ջանան ճակատ կազմել Ասիոյ դէմ. եւ երրորդ՝ նոր Դաշնակցութիւնը պիտի հետեւի իրական իտէալի մը եւ պիտի ունենայ իրական հեղինակութիւն մը, մինչ ժընեւի լիկան ո՛չ ուժ ունի, ոչ իտէալ:»

«Տէյլի»ի մէջ, Օկիւսթ Կովէն դիտել կուտայ.

— «Թուրքիա անկեղլի ատանութիւն մը ունի, որուն համաձայն միայն բռնութեամբ կարելի է ո՛ր եւ է հող տալ օսմանեան կայսրութենէն: Առաջ փաթիշահները կ'ըսէին թէ իրենք Ալլահէն առած ըլլալով իրենց երկրային ստացուածքները, չեն կրնար ուրիշին փոխանցել զանոնք: Այսօր ալ Թուրք աշխարհական հանրապետութիւնը թրքութեան վեհապետական իրաւունքները առաջ կը քշէ: Ուղեղները չեն փոխուած:

... «Եթէ Թուրքերը ըմբոստանան տրուած որոշման գործադրութեան դէմ, այն ատեն խնդրոյ առարկայ պիտի դառնայ Թուրք հանրապետութեան ճակատագիրը: Թուրքերը յուսախաբ ըրին իրենց արեւմուտքի բարեկամներուն մեծ մասը, որոնց աչքերը ճշմարտութիւնը կը տեսնեն վերջապէս: Մարդ չի խառնուիր իրենց ներքին գործերուն: Բայց եթէ արեւելեան նոր տակնուվրայութիւն մը յարուցանեն, կասկած չկայ որ եւրոպական պետութիւնները վերջնապէս պիտի կորզեն լուծեն թրքական խնդիրը, վերադառնալով Սեւրի դաշնագրին զոր լքելու մեծ մեղքը գործեցին: Կարգ մը պետութիւններ նոյն իսկ արամադիր են աւելի հեռու երթալու: Անոնցմէ մէկը յոժարակամ պիտի օգտուի առիթէն, Անատոլուի մէջ նոր շահաստան մը գտնելու իր բնակչութեան աւելցած մասին համար (Իտալիոյ կ'ակնարկէ. խմբ.):

ԳԵՐՄԱՆԱԿԱՆ դահլիճին կազմութիւնը յետաձգուեցաւ Յունուարին: Այս ձմեռ տնտեսական մեծ տագնապ կը նախատեսուի: Արդէն իսկ 1,200,000 անգործներ կան եւ գործարանները կը փակուին:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՎԵՐՋԻՆ ԽԼՐՏՈՒՄՆԵՐԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ
Քիւրտերը ևոր՞ն ապստամբեցան

Ազգ. Մեծ ժողովին 12 Դեկտ.ի նիստին մէջ վարչապետ Ըսմէթ փաշա երկար յայտարարութիւններ ըրաւ Թուրքիոյ մէջ գլխարկին դէմ կատարուած ցոյցերու մասին: Առաջին դէպքը պատահեցաւ Նոյմ. 14ին Սըվազի մէջ, ուր. գրգռիչ յայտարարութիւն փակցուած էր գլխարկին դէմ եւ կ'ըսուէր թէ ընդդիմադիր երեսփոխաններու թիւը 170ի կը հասնի: Նոյմ. 22ին Կեսարիոյ մէջ ձերբակալուեցաւ Մէքքէցի Ահմէտ Չամտի: Նոյն թուականին Էրզրումի մէջ կեռվոր Իսմայ անուն հօճա մը եւ Օսման ցոյց կազմակերպեցին՝ սպառնալով կուսակալին: Նոյեմբեր 25ին ալ Րիզէի մէջ դէպք մը պատահեցաւ: Քանի մը հօճաներ Ուլու Ճամիի մէջ «դէպի անկրօնութիւն կ'երթանք, կառավարութիւնը պէտք է արգիլէ անկրօնութիւնը» պոռալով շարժում մը առաջ բերին: Յիշեալ բոլոր քաղաքներուն մէջ ցուցարարները ձերբակալուեցան եւ անկախութեան դատարանին յանձնուեցան: Նոյեմբեր 26ին Մարաշի մէջ Իպրահիմ հօճա անուն մէկը մզկիթին մէջ կարգ մը մարդիկ հաւաքելով, կառավարութեան դէմ ցոյց մը կազմակերպեց: Նոյն օրը դէպքին կազմակերպիչները ձերբակալուեցան եւ հետզհետէ կը ձերբակալուին: Դեկտեմբեր 4ին Կիրասոնի մէջ շէյխ Մուհարրեմ անուն հօճայի մը նախաձեռնութեամբ ցոյց մը կազմակերպուեցաւ, շէյխը ձերբակալուեցաւ, միւս պարագլուխները կը հետապնդուին: Այս յետադիմական շարժումներու առթիւ ամէն տեղ կը տարաձայնեն, օրինակ. թէ այրի կիները հաւաքուելով Ռուսիա կը ղրկուին, Ըսմէթ փաշա մեռած է, եւայլն: Շատ ուշագրաւ է որ այս շարժումները տեղի ունեցան միեւնոյն թուականին եւ դէպքին վայրերը արտասահմանէն մարդեր եկած են: Այսպէս, հօճա Օսման դէպքէն 10-15 օր առաջ արտասահմանէն Էրզրում հասած է: Նոյն ձեւով եկած են նաեւ Ահմէտ Չամտի՝ Կեսարիա, շէյխ Մուհարրեմ՝ Կիրասոն: Պոլսոյ մէջ ալ կարգ մը մարդիկ ձերբակալուեցան: Շարժումին մէջ նկատուած համանման կէտերը այն համոզումը ներշնչած են դատարանին որ անոնք մէկ կեդրոնէ կը կառավարուին:

Դեկտեմբեր 7ի Ղարզանի հիւսիսակողմը Հազօի մէջ աւազակներ յարձակեցան զօրախումբի մը ռազմանիւթ տանող զինուորներու վրայ. նոյնպէս Հազօ գտնուող մեր զօրախումբը պաշարուելով յարձակման ենթարկուեցաւ: Ոստիկան-զօրաց ջոկատ մը, որ ճամբան կը գտնուէր, ապստամբներուն հետ կռիւի բռնուեցաւ: Առաջին անգամ կարելի չեղաւ հասկնալ ապստամբներուն ուժը. այս գինեալ շարժումը կը սպառնար շրջականերու մէջ ալ տարածուիլ: Սակայն ի վերջոյ կարելի եղաւ կառավարական տիրապետութիւնը վերահաստատել այդ շրջանին մէջ: Այս դէպքը արդիւնք է արտաքին դրդումի, որով միտում կայ նոր դէպք մը առաջ բերել Արեւելեան նահանգներուն մէջ: Այս նպատակով միացած ապըստամբները զէնքի դիմեցին. կ'երեւի թէ այս դէպքն ալ անհետեւանք մնացած է: Ժողովիդ ուշադրութեան կը յանձնեմ այն պարագան, որ Մուսուլի խնդրին առթիւ դարձեալ ապստամբական շարժում սկսելու փորձ կը կատարուի: Անցած տարի Սըվազ, Ատանա, Մարաշ, Էրզրում, Կիրասոն եւ Րիզէ զօրաշարժ եղած եւ զինուոր դրկուած էր: Այս պահուս, երբ Արեւելեան նահանգներու մէջ նոր շարժում մը պատրաստուած է, անցած տարուան պէս զինուոր պիտի դրկենք, այս դէպքին անմիջապէս վերջ տալու համար:

Ահա ձերբակալութեանց արդիւնքը. Սըվազի մէջ 12 հոգի դատապարտուեցան եւ 2 հոգի աքսորուեցան. Էրզրումի մէջ 32 հոգի դատապարտուեցան, որոնց 15ը էնկլիւրի պիտի բերուին: Րիզէի մէջ 32 հոգի գատապարտուեցան: Րիզէի եւ Մարաշի մէջ ալ ձերբակալուածներու շատութեան պատճառը այն է որ դատերը վերջացած չըլլալով նախազգուշութեան պէտք տեսնուած է: Այս շարժումին մէջ խաբուողներ կրնան գտնուիլ, բայց պատահածը անպատճառ կապ ունի հայրենիքի դէմ արտաքին ձեռնարկի մը հետ: Մէկ տարիէ ի վեր հոս հոն շարժումներ երեւան կուգան, որոնք արտաքին նպատակներու հետ կապ ունեցող դրդումներ կը մատնեն:

Ձերբակալութիւնները կը շարունակուին

Մարաշի մէջ գլխարկի դէմ կատարուած ցոյցերը աւելի լուրջ հանգամանք ունեցած են, քան կը կարծուէր նախապէս: Մարաշ Անատոլուի ամէնէն մոլեռանդ կեդրոնն է, ուր փաթթոցաւորներու թիւը աւելի շատ է քան ֆէս դնողները և ժողովուր-

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԳՈՒՅԺ ՀՈՍՉ

(ՅՈՒՇԵՐԻՑ Ս. ՄԱՓՈՒՐԵՂՅԱՆ)

Ս. Տարեց էր նա, ծնված 1827 թվին եւ ապրած 1905 թվին։ Ծնվել էր Ղարաբաղում, Ջրաբերդ գավառի Ղարաղշլաղ գյուղում։ Ուսումնասիրել էր Ղարաղշլաղի, Ջրաբերդի եւ Շուշիի դպրոցներում։ Ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում, Ալեքսանդրապոլում, Նոր Նախիջեւանում, Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում։ Ամենաերկար ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում եւ Ալեքսանդրապոլում։ Ղարաղշլաղում ապրել էր 1827 թվից մինչեւ 1850 թվականները։ Ջրաբերդում՝ 1850 թվից մինչեւ 1870 թվականները։ Շուշիում՝ 1870 թվից մինչեւ 1880 թվականները։ Թիֆլիսում՝ 1880 թվից մինչեւ 1890 թվականները։ Ալեքսանդրապոլում՝ 1890 թվից մինչեւ 1900 թվականները։ Նոր Նախիջեւանում՝ 1900 թվից մինչեւ 1905 թվականը։ Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում ապրել էր ճանապարհորդելով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվից մինչեւ 1880 թվականները։ Ճանապարհորդել էր ձիով, սայլով, ոտքով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ, Ջրաբերդից Շուշի, Շուշիից Թիֆլիս, Թիֆլիսից Ալեքսանդրապոլ, Ալեքսանդրապոլից Նոր Նախիջեւան, Նոր Նախիջեւանից Ռոստով, Ռոստովից Մոսկվա, Մոսկվայից Պետերբուրգ, Պետերբուրգից Ղրիմ, Ղրիմից Կովկասի տարբեր գավառներ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։

Ս. Տարեց էր նա, ծնված 1827 թվին եւ ապրած 1905 թվին։ Ծնվել էր Ղարաբաղում, Ջրաբերդ գավառի Ղարաղշլաղ գյուղում։ Ուսումնասիրել էր Ղարաղշլաղի, Ջրաբերդի եւ Շուշիի դպրոցներում։ Ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում, Ալեքսանդրապոլում, Նոր Նախիջեւանում, Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում։ Ամենաերկար ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում եւ Ալեքսանդրապոլում։ Ղարաղշլաղում ապրել էր 1827 թվից մինչեւ 1850 թվականները։ Ջրաբերդում՝ 1850 թվից մինչեւ 1870 թվականները։ Շուշիում՝ 1870 թվից մինչեւ 1880 թվականները։ Թիֆլիսում՝ 1880 թվից մինչեւ 1890 թվականները։ Ալեքսանդրապոլում՝ 1890 թվից մինչեւ 1900 թվականները։ Նոր Նախիջեւանում՝ 1900 թվից մինչեւ 1905 թվականը։ Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում ապրել էր ճանապարհորդելով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականներին։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։

Ս. Տարեց էր նա, ծնված 1827 թվին եւ ապրած 1905 թվին։ Ծնվել էր Ղարաբաղում, Ջրաբերդ գավառի Ղարաղշլաղ գյուղում։ Ուսումնասիրել էր Ղարաղշլաղի, Ջրաբերդի եւ Շուշիի դպրոցներում։ Ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում, Ալեքսանդրապոլում, Նոր Նախիջեւանում, Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում։ Ամենաերկար ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում եւ Ալեքսանդրապոլում։ Ղարաղշլաղում ապրել էր 1827 թվից մինչեւ 1850 թվականները։ Ջրաբերդում՝ 1850 թվից մինչեւ 1870 թվականները։ Շուշիում՝ 1870 թվից մինչեւ 1880 թվականները։ Թիֆլիսում՝ 1880 թվից մինչեւ 1890 թվականները։ Ալեքսանդրապոլում՝ 1890 թվից մինչեւ 1900 թվականները։ Նոր Նախիջեւանում՝ 1900 թվից մինչեւ 1905 թվականը։ Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում ապրել էր ճանապարհորդելով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականներին։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։

Ս. Տարեց էր նա, ծնված 1827 թվին եւ ապրած 1905 թվին։ Ծնվել էր Ղարաբաղում, Ջրաբերդ գավառի Ղարաղշլաղ գյուղում։ Ուսումնասիրել էր Ղարաղշլաղի, Ջրաբերդի եւ Շուշիի դպրոցներում։ Ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում, Ալեքսանդրապոլում, Նոր Նախիջեւանում, Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում։ Ամենաերկար ապրել էր Ղարաղշլաղում, Ջրաբերդում, Շուշիում, Թիֆլիսում եւ Ալեքսանդրապոլում։ Ղարաղշլաղում ապրել էր 1827 թվից մինչեւ 1850 թվականները։ Ջրաբերդում՝ 1850 թվից մինչեւ 1870 թվականները։ Շուշիում՝ 1870 թվից մինչեւ 1880 թվականները։ Թիֆլիսում՝ 1880 թվից մինչեւ 1890 թվականները։ Ալեքսանդրապոլում՝ 1890 թվից մինչեւ 1900 թվականները։ Նոր Նախիջեւանում՝ 1900 թվից մինչեւ 1905 թվականը։ Ռոստովում, Մոսկվայում, Պետերբուրգում, Ղրիմում, Կովկասի տարբեր գավառներում ապրել էր ճանապարհորդելով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականներին։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր Ղարաղշլաղից Ջրաբերդ։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր ձիով։ Ամենաերկար ճանապարհորդել էր 1870 թվականին։

ԲՐԻՍԼԻՑ ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ՊԱՏՎԱՎՈՐ ՆԿԱՐԱԳՐՈՒԹՅԱՆ

Հ. ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԻ ԵՒ ՀՕԿԻ ՇԱԲԱԹԸ

Փարիզահայ զանազան միութիւններ այս շաբաթու ժողովներ սարքած էին, Հօկի եւ Կարմիր Խաչի պատուիրակները պատուելու եւ անոնց զեկոյցները լսելու համար։ Դժբախտութիւն է անշուշտ որ բոլորն ալ յուսախաբ եղան, որովհետեւ ողորմելի էր ներկանեալ թիւը։

Առաջին երեկոյթը տուաւ երեքշաբթի գիշեր Փարիզահայ Արհեստագիտական միութիւնը, Լենժէնիէօր սիվիլի սրահին մէջ, ուր ներկայ էին մօտ 40 հոգի։ Կը նախագահէր Պ. վ.աչեան։ Միութեան կողմէ խօսեցաւ Պ. Ա. Զաքրեան, յետոյ Պ. Տ. Բուդաղեան պարզեց Հայաստանի Ջրային հարստութիւնները։ Նոյն նիւթին մասին խօսեցաւ նաեւ Պ. Կ. Միքայէլեան։

ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐ ԵՒ ՀԻՒԱՆԴԱՆՈՑՆԵՐ

Շաբաթ երեկոյեան գիշեր Սօսիկեան Սավանթի մէջ բժշկական միութեան հրաւէրով խօսեցաւ Կ. Պալի բժշկապետ Պ. Մ. Կամսարականն։ Ներկայ էին 36 հոգի։ Կը նախագահէր տօքթ. Թորգոմեան։ Բժիշկ Բօլօլեան բժշկական Միութեան կողմէ ողջոյնի խօսք կարդաց եւ ի մէջ այլոց յայտնեց թէ Տօքթ. Մանուէլեան յանձն առած է Փասթէօրի հաստատութեան կողմէ Հայաստան երթալ՝ մանրէաբանական աշխատանոց մը բանալու համար։ Բժիշկ Կամսարական յայտնեց թէ Ռաքովսքիի հետ տեսնուած է, խնդրելով որ արտասահմանի հայ բժիշկներուն արտօնութիւն տրուի Հայաստան երթալու։ Յետոյ ընդհ. ակնարկով մը պարզեց Հայաստանի առողջապահական վիճակը։ Ցարին ժամանակ, ըսաւ, Հայաստանի բոլոր հիւանդանոցները 170 մահճակալ ունէին թուղթի վրայ. իրականութեան մէջ աւելի պակաս էր։ Երեւանի մէջ մինչեւ 1914 միայն 35 մահճակալնոց հիւանդանոց կար։ Յարին օրով Հայաստանի մէջ ճահիճները անխնամ կը ձգուէին, որպէսզի հարուստները ամառը որսի երթային հոն։ Պատերազմի առեն հիւանդանոցները զինուորականներու միայն յատկացուած էին եւ հայ ժողովուրդը բնաւ չէր օգտուեր։ 1918էն յետոյ սովը, քօլէրան, թիֆիւսը եւ այլ համաճարակներ աւերեցին երկիրը. առողջապահական միջոցները բաւարար չէին։ Հայաստանի խորհրդային դառնալէն տարի մը վերջ միայն կարելի եղաւ ձեռնարկներ կատարել։ Հայաստանի մէջ կայ առողջապահական գործադ. վարութիւն, որ ունի երեք հոգիանոց յանձնախումբ մը. մանրազիտական հարցերը կը քննուին հոն։ Ունի նաեւ վարչական, բուժական առողջապահական, համաճարակային, դեղագործական եւ անտեսական բաժիններ։

Հայաստանի մէջ հիւանդութիւնները հետեւեալ պատկերը կը ներկայացնեն.

ԲԾԱՒՈՐ ՏԵՆԴ (Թիֆլիս)			
1922	1923	1924	1925
820	129	100	42
ԱՆԴՐԱԴԱՐՁ ՏԵՆԴ			
1139	212	51	43
ՄԱԼԱՐԻԱ			
67799	62,000	70,000	28,000
ԺԱՆՏԱՏԵՆԴ			
629	359	291	127
ԹԱՆՁԲ (Տիզանթերի)			
1101	2221		1509
ՓՐԱՆԿԱԽՏ			
2376	2658	1829	1532
ՋԵՐՄԱՄԻԶՈՒԹԻՒՆ			
3306	2583	2710	1273
ԹՈՒԲԱԽՏ			
1413	1476	3047	2719
ԿԱՐՄՐՈՒԿ			
	1556	4289	961

ԿԵՂԾՄԱՁԿ (Տիֆթերի)		
510	19	26
ԱՉՔԻ ՑԱՒ (Թրաքոմա)		
2328	5225	5949

Թոքախտաւորներու համար Դիլիջանի մէջ 75 անկողինոց ապաքինարան մը կայ։ Մալարիայի դէմ բժշկական կայաններ բացուած են։ Երեւանի մէջ մուր բացուեցաւ անմայր մանուկներու համար, որոնց կաթ կը տրուի. ամառը օդասուն տեղեր կը ղրկուին այս երեխաները։ Ծիրանկախտը շատ է մանաւանդ թուրքերու ղրաւած շրջաններուն մէջ, օրինակ Երեւանի մօտ Թալխարուչ յոյն գիւղին մէջ։

Ամբողջ Հայաստանի մէջ կան 22 հիւանդանոց, 8 դրոփիքական կայան, 4 բուժակայան, 29 բժշկ. խումբ, 3 դեղարան, 17 աշխատանոց, 146 բժիշկ, 12 առաւնաբոյժ, 53 մանկաբարձուհի, 146 գթութեան քոյր, եւ 905 ծառայող։ Ամբողջ Երեւանի մէջ կան 8 հիւանդանոց, 3 դրօփիքական կայան, 1 բուժակայան, 6 բժշկ. խումբ, 55 բժիշկ (որոնց միայն երկուքը ազատ բժիշկներ են, միւսները պետական պաշտօն ունին)։ Բժշկական վարժարանը 1922ի Մարտէն ի վեր կանոնաւոր կերպով կը շարունակէ եւ եւրոպական համալսարաններու ծրագրով կ'աւանդուին դասերը։ Ամբողջ կենդանաբանութիւն, բուսաբանութիւն, անդամագիտութիւն, բնագիտութիւն, տարրաբանութիւն, հիւանդաբանութիւն, ապոյնաբանութիւն, Բ. տարին՝ բնախօսութիւն, դեղագիտութիւն եւայլն։ Այժմ ուսանողները չորրորդ տարուան դասընթացքը սկսած են. ամէն տարի իւրաքանչիւր դասարանի յատուկ աշխատանոցներ կը կազմակերպուին. այս տարի աչքի, մանկաբարձութեան եւ ջղային հիւանդութեանց բուժարաններ կը բացուին։ Առանձին առաջնաբուժական վարժարան չկայ. բժշկութեան հետեւող մը կրնայ առաջնաբուժութիւնը մասնագիտութիւն ընտրել, հետեւելով մասնաւոր դասերու, որոնք նոյն վարժարանին մէջ կ'աւանդուին։ Բժշկ. ուսանողներու թիւը քիչ է, որովհետեւ շատ բժիշկի պէտք չկայ։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԻ ԿԱՐՄԻՐ ԽԱՉԸ

Հինգշաբթի գիշեր ալ Տիկնանց Միութեան կարմիր Խաչի մասնաճիւղին երեկոյթը կար, դարձեալ Լենժէնիէօր սիվիլի սրահին մէջ։ Բազմութիւնը խեղճ էր, եւ ժամը 9ուկէսէն յետոյ մօտեցաւ երկու հարիւրի։

Տիկ. Ա. Ճէվահիրճեան բացումը կատարեց զրաւոր ճառով մը, Տօքթ. Բօլօլեան միջազգային եւ Հայ կարմիր Խաչերու կազմութեան վրայ արագ ակնարկ մը վերջ յայտնեց որ Փարիզի Հայ կարմիր Խաչը 1922էն մինչեւ 31 Յուլիս. 1925 հասոյթ ունեցած է 141,325 ֆր. եւ ծախք՝ 68,000, կը մնայ 53,000 ֆրանք։ Մինչեւ հիմա Հայաստան ղրկած է 14000 ֆր.ի դեղ, 2000 ֆր.ի օճառ եւն. Ա-թէնքի գաղթականներուն ղրկուած է 62,000 ֆր., Փարիզի Բարեգործական միութեան միջոցաւ։ Ակէ գատ Փարիզի գաղթականներուն բժշկական ալակցութիւն եղած է. շատ Հայեր հիւանդանոց ղրուած են եւ Տիկիններ այցելած են անոնց։

Յետոյ խօսք առաւ Բժ. Կամսարական, որ ըսաւ թէ Հ. Կ. Խաչը կազմուած է 1920ի գարնան, Հ. Շանրապետութեան օրով, խումբ մը հանրային գործիչներու ձեռքով։ Այդ թուականին Դարալագեազի մէջ բացուեցաւ 25 մահճակալնոց հիւանդանոց, Շարուրի երկաթուղագծին վրայ բժշկական եւ ննդկական։ 1920ի հայեւթուրք պատերազմին առեն կարմիր Խաչը ճակատ ղրկեց բժշկական խումբեր։ Խորհրդային իշխանութեան հաստատումէն վերջ մինչեւ 15 Հոկտ. 1921 կարմիր Խաչը կազմակերպուած էր. այդ թուականին վերակենդանացաւ։ Առաջին օգնութիւնը ըրաւ Կաթողիկոսը, որ միաժամանակ կոնդակ ղրկեց բոլոր գաղութներուն։ 1921ի Դեկտեմբերին Պոլիսէն 3 հոգինոց բժշկական առաքելութիւն մը եկաւ եւ մնաց մինչեւ 1922ի Մայիս, մեկնած առեն կարմիր Խաչին ձգելով իր դեղերու մնացորդը, որ շատ կարեւոր քանակ մը կը ներկայացնէ եւ կը մնայ անձեռնմխելի, նկատելով որ պատերազմի ժամանակ պէտք կ'ըլլայ։ 11 ամիս օգնած ենք Միջագետքէն եկած 7000 գաղթականներուն։

Կարմիր Խաչի գլխաւոր վարչութիւնը կազմուած է 20—25 հոգիէ. ամբողջ գործը կը տանի նախագահութիւնը եւ տարին մէկ անգամ ընդհանուր ժողով կը գումարուի։ Կարմիր Խաչի գործունէութիւնը անկանոն էր մինչեւ 1923ի վերջը եւ կը հասնէր հոն ուր պէտք կար։ 1924—25 շրջանին արդէն որոշ ծրագրով կը գործէ։ 1923ին Էջմիածնի մէջ բացուեցաւ առաջին դրօփիքական կայանը 10 մահճակալով, աշխատանոցով, եւ շրջուն հիւանդանոցով։ Առանց թիւը աւելցաւ։ Այս տարի երկու նոր դրօփիքական կայաններ բացուեցան Դարալագեազի (Արփա գիւղ) եւ Մեղրիի մէջ, առաջինին մէջ մէկ, երկրորդին մէջ երկու բժշկական խումբերով։ Ակէ գատ Նոր Բայազիտի շրջանը ղրկուած է շրջիկ խումբ մը։ Նոյնպէս մանկատուներ բացուած են փողոցները պտտող մանուկները պատսպարելու համար. անցած տարի առանց համան կազմուեցաւ «Անապատական Երախաների Բարեկամների Ընկերութիւն» մը։ Այս մանուկները կը յաճախեն պետական դպրոցներ։

Դիմութեան Բոլորերու եւ Մանկավարժական դպրոցներ պիտի բացուին շուտով։ Մանկաբարձարանը կը կառուցուի Դարուէի Յակոբեանի կտակով եւ անոր անունով։

Կարմիր Խաչի հասոյթի աղբիւրներն են՝ նուէրներ, անդամավճարներ, երկաթուղիի, անցագրի եւլն.ի վրայ դրուած տուրքեր, եւ ուղղակի տուրքերու վրայ դրուած 100ին 5 յաւելումը։ Այս տարի այս վերջին տուրքէն 30,000 րուբլի կը սպասէինք. սակայն վերջերս Հայաստանի մէջ տուրքերու սակը մեծապէս բարձրացած ըլլալով, դժբախտաբար ժողովուրդը չուզեր այդ յաւելումը վճարել եւ կարմիր Խաչը կարեւոր աղբիւրէ մը կը զրկուի։ Այս տարի հասոյթը եղած է 58,000 րուբլի։ Ծախքը աւելի շատ է։

Բանախօսութենէն վերջ Պ. Կարէն Միքայէլեան եւ Բժիշկ Կամսարական մոդական լապտերով ցոյց տուին վիճակագրական քարտէսներ Հայաստանի բնակչութեան, ճարտարարուեստի, դիւղատնտեսական, կրթական եւ առողջապահական վիճակի մասին։

Երեկոյթը վերջանալէ առաջ երգեցին Օր. Ե. Բաղալ եւ Պ. Ա. Սէմէրճեան։ Պ. Շահան Սարեան արտասանեց Սիամանթօյի «Ափ մը Մոխիր»ը։

ԲԱՐԵԻԻ ՆՈՐ ՁԵՒ

Թուրք թերթերը բարեւի աւելի դիւրին ձեւ մը կ'առաջարկեն, նկատելով որ գլխարկը հանելը ժամանակի կորուստ կը պատճառէ, մանաւանդ որ ձմեռն ալ հաճելի չէ գլուխը բանալ։ Նոր ձեւն է ալ ձեռքը կուրծքին վրայ դնել, տէրվիշներու պէս։

ՀԱՇՏՈՒԹԵԱՆ ՓՈՐՁԵՐ

Ապտիւլ Գաւէրի թոռ Էմիր Թահիր Դամասկոսէն Պէյրութ գացած է միջնորդելու եւ խաղաղութիւն հաստատելու համար։ Սուրիոյ երեւելիները ուժ կուտան այս փորձերուն։

ՄԷԿ ՏԱՐՈՒԱՆ ՄԷՋ՝ ԵՐԵՔ ՍԳԵՐԼԻՆ

Լոնտոնէն կը գրեն մեզի.—

Պրակի օր գումարուեցաւ միացեալ ընկերութեան ընդհանուր ժողովը։ Այս կամակոր խմբակը որ կորնցուցած է գործունէութեան ամէն եռանդ, անօգուտ աշխատանք կը թափէ վերակենդանանալու։ Ճիշդ է որ օրակարգը նոր վարչութեան մը ընտրութիւնն էր, սակայն գաղութը մօտէն ծանօթ է իրենց թաքուն նպատակներուն, որոնք կը ձգտին ձախողեցնել առաջադրուած ազգային կազմակերպութիւնը։ Միացեալը մեծագոյն բարիքը ըրած կ'ըլլայ գաղութին, եթէ քաշուի իր պատեանին մէջ եւ տարին անգամ մը թէկուզեան սարքէ երեւանէն գալիք հիւրերուն։ Չէ՞ որ իրենց նախագահն իսկ պաշտօնապէս կը յայտարարէր վերջերս. «Դժբախտաբար վերջին երեք տարուան մէջ բան մը չի կրցանք ընել»։

Միացեալը կը խաբէ գաղութը, յայտարարելով թէ ինք հիմնած է Ազգ. Հատ. Նախաձեռնութեան եւ քանի մը երիտասարդներու օժանդակութեան։ Իրենց ցոյց տուած հաշիւէն կը տեսնուի որ տասը ամսուան մէջ հաւաքուեր է 339 սդերլին որուն 251-ը բաժնուեր է կարօտ Հայերուն, իսկ 25ը ուղարկուած է Պոլսոյ հիւանդանոցին։ Միացեալը մէկ փէնին չէ գանձած իրրեւ անդամավճար։

Հօկի Լոնտոնի մասնաճիւղը, որ չենք գիտեր ինչ պատճառներով նոյնացած է Միացեալին հետ, ներկայացուց իր մէկ տարուան գործունէութեան արդիւնքը։ Վերջին տասնըմէկ ամսուան մէջ հաւաքեր են երեք սդերլին, իսկ կաթող. պատուիրակի բանախօսութեան օրը՝ շնորհիւ Երիտասարդներու Միութեան ջանքերուն (չբաւեհաճեցան խոստովանիլ այս կէտը) հաւաքեր են նոյնպէս երեք սդերլին. ընդամէնը վեց սդերլին։

Կեցցէ՛ Հօկը եւ՛ Միացեալը...

ԵՐԵՒԱՆ ԵՒ ԷՋՄԻԱԾԻՆ ԴԷՄ ԴԻՄԱԾ

ԿԱԹՈՂԻԿՈՍԸ ՄՈՍԿՈՒԱ ԿԸ ԴԻՄԷ

Էջմիածնի գերագոյն խորհուրդը հետեւեալ շրջաբերականը ղրկած է բոլոր թեմական առաջնորդներուն.—

«Գերագոյն խորհուրդը կը յայտնէ ձեզ ի գիտութեան որ Վեհ. Կաթողիկոսի կողմից դիմում եղած է Ս. Խ. Հ. Ժողկոմխորհի նախագահ Վ.ի Ռիկովին։ Այդ դիմումը կը պարունակէ չորս գլխաւոր կէտեր, որոնց համառօտութիւնը հետեւեալն է.

1. Նկարագրելով Էջմիածնի բացառիկ դիրքը, եւ անոր՝ հայ ժողովուրդի ազգ. եկեղեցական կեդրոն ըլլալու հանգամանքը, խնդրուած է որ Հայոց Կաթողիկոսը եւ Էջմիածնի գերագոյն հոգեւոր խորհուրդը ճանչցուին որպէս իրաւական անձ, որու հետեւանքով Սոցիալիստական Խորհրդային Հանրապետութեանց Միութեան արտասահմանեան ներկայացուցիչները իրենց համար պարտականութիւն համարեն հայ եկեղեցիի արտասահմանեան ազգ. եկեղեցական կալուածական խնդիրներու պաշտպանութիւնը։

2.— Նեղտելով որ 1919 թուականի Յունուար 23ի հրովարտակով եկեղեցիին տրուած ազատութիւնը ոչ մէկ արժէք չունի, քանի որ եկեղեցին եւ անոր կազմակերպութիւնները զրկուած են իրաւական անձ ըլլալու իրաւունքէն, մինչդեռ մասնաւոր ընկերութիւններ այդ իրաւունքը ունին, եւ քանի որ եկեղեցին իր նպատակին ծառայելու համար անհրաժեշտօրէն պէտք ունի շարք մը հոգեւոր հաստատութիւններու, հոգեւոր դպրոցներու եւլն., խնդրուած է իրաւական անձի ու մասնաւոր սեփականութիւն ձեռք բերելու իրաւունք։

3.— Նկատի առնելով եկեղեցական կալուածներու եւ շէնքերու ազդայնացումը եւ նկարագրելով ու շեշտելով թէ ինչպիսի ձեւերով եկեղեցական շէնքերէն հեռացուած են պաշտօնեաները եւ մասնաւանդ առաջնորդները, խնդրուած է զոնէ եկեղեցիներուն զաւիթներուն մէջ եղած շէնքերը վերադարձնել պաշտօնեաներու եւ հաստատութեանց պէտքերուն միայն գոհացում տալու համար։

4. Հիմնուելով ստացուած բերանացի եւ գրաւոր զեկուցումներու վրայ, դիմումին մէջ նկարագրուած է եկեղեցիին կրած զրկանքները եւ եկեղեցիներու, պաշտօնէութեան ու հաստատութիւններու, հոգեւոր դպրոցներու դէմ ի գործ դրուած բռնութիւնները եւ խնդրուած է կարգադրել բանալ բոլոր տակաւին փակ մնացած եկեղեցիները եւ վերջ տալ հաւատացեալներու եւ եկեղեցիի պաշտօնէութեան դէմ ի գործ դրուած ապօրինութենց եւ անպատուութեանց։

ԴԷՊԻ ՊԱՏՐԻԱՐՔԱՐԱՆԻ ՁՆՆԴԻՄԸ

Թուրք թերթերը կը շարունակեն նպատակաւոր լուրեր հրատարակել Թուրքիոյ մասին, միտքերը պատրաստելու համար։ «Սան Սաաթ» կը գրէ թէ Պատրիարքարանի մէջ երեք յանձնաժողովներ կազմուած են, որոնց մէկը լոկ կրօնական գործերով պիտի զբաղի, երկրորդը Պատրիարքարանին դիրքը պիտի ճշդէ հանդէպ կառավարութեան, երրորդը աշխարհական եւ կրօնական գործերը իրարմէ զատելու կ'աշխատի, եւլլն։ Պատրիարքարանը Բերայի հայոց եկեղեցիէն գումարուելով Ազգանեան եպս. միայն կրօնական գործերով պիտի զբաղի եղեր, իսկ հասարակութեան գործերը պիտի վարեն մասնաւոր մարմիններ։ Ակէ գատ պատր. տեղապահին պաշտօնին վերջ տրուելով, Թուրքիոյ բոլոր հայերուն մասնակցութեամբ նոր պատրիարք պիտի ընտրուի որ միայն կրօնական գործերու պիտի խառնուի։

Պատրիարքարանը բացարձակապէս կը հերքէ այս լուրը։

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՈՎ

Վաղը, Բշ. 21 Դեկտեմբեր իրիկուան ժամը 8.30ին կը ներկայացուի

"Խ. ՀԱՅԱՍՏԱՆ,,

ՄԵԾ ՖԻԼՄԸ

Salle Wagramի մէջ, 39, Ave. Wagram ի նպաստ Երեւանի Հօկի կեդրոնին

Հայաստանի այս անդրանիկ ֆիլմը՝ պատրաստուած է տեղին վրայ և կը ներկայացնէ շինարարական այն բոլոր աշխատանքները որ կատարուած են։

Ներկայացման ընթացքին հարկ եղած բացատրութիւնները պիտի տրուի Հայաստանէն եկած պատուիրակութեան կողմէ։

Ֆիլմը երկու հազար մէթր երկարութիւն ունի եւ կը բաղկանայ վեց մասերէ.—

ՄԱՍ 1.— Խորհրդային Հայաստանը իբրեւ պետութիւն։ 2.— ՇԻՐԱԿԻ ՋՐԱՆՑՔՆ ու բացումը։ 3.— Ե. Երեւանի եւ Լենինականի ջրաելեկտրօկայանները։ 4.— Որբաշխարհ.— Ամերիկեան որբանոցները, Հայաստանի պատկոմները, (մարգանք, երթ)։ 5.— Գործարանները եւ պղնձահանքերը, բամպակի, փայտի եւ ուրիշ գործարանները։ 6.— Հայաստանի բուժավայրերը (սանատօրիաները), հանգստեան տուները եւ բնական գեղեցկութիւնները։

Մուտք՝ 25, 20, 10, 5 եւ 3 Ֆրանք։

դը ընդհանրապէս «էնթարի» եւ «ապա» կը հաղնի։ Ա.յս հագուստին վրայէն գլխարկ դնելը բնականաբար ծիծաղելի տեսարան մը պիտի ներկայացնէր։ Անկախութեան դատարանը Մարաշէն էնկիւրի ղրկած է 27 հոգի, բաղկացած վարչական ժողովի, երկրագործական եւ առեւտրական սենեակներու ու թաղապետութեան անդամներէն։ Առնցմէ զատ ցոյցին մասնակցողներն ալ պիտի դրկուին շուտով։

Րիզէի մէջ ձերբակալուածներուն թիւը 100ը անցած է։

Ֆրանկը վերկելու համար

Հիւսիսային Ֆրանսայի մեծ գործարանատէրերը պատուիրակութիւն մը ղրկելով հանրապետութեան նախագահին, յայտնեցին թէ պատրաստ են 10,000,000,000 ֆրանքի փոխառութիւն մը երաշխաւորել, ներքին պարտքի գլխավճարը հայթայթելու եւ ֆրանքը վերկելու համար։

Ա.յս առաջարկը լաւ տպաւորութիւն ըրած է եւ կը սպասուի ծրագրի մանրամասնութեանց։

Ֆրանքը դգալապէս բարձրացած է երկու օրէ ի վեր։

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻ՞Ն ԹԷ՝ ՊԱՏԵՐԱԶՄ

Պոլսէն հասած հեռագիրներու համաձայն, թուրք դահլիճը գիշեր ցորեկ ժողով կը գումարէ, Մուսուլի մասին տրուած վճիռին առթիւ, միշտ Մուսթաֆա Քէմալի նախագահութեամբ։ Վերջին ժողովին ներկայ էր նաեւ սպայակոյտի պետը, Ֆէվզի փաշա։ Երէկ կամ այսօր Ազգ. Մեծ ժողովին պիտի ներկայացուէր խնդիրը։ Թերթերը կը շարունակեն բուռն յօդուածներ հրատարակել, յայտնելով թէ Թուրքիա ամէն միջոց ձեռք առած է։ «Ճիւմհուրիյէթ» կը գրէ. «Հակառակ Ազգերու Դաշնակցութեան որոշման, թուրք ժողովուրդը միջոց մը պիտի գտնէ Մուսուլը փրկելու արշաւողներուն ձեռքէն, ինչպէս փրկեց Ճանանան, իզմիրը եւ Պրուսան»։

Թէեւ մամուլը լեցուն է խօսքերով, բայց Պոլիս ռազմաշունչ տրամադրութիւններ չի ցուցներ։ Իրագէկներ կը հաւաստեն թէ առեւտրական գործառնութիւններով դրամական հատուցում պիտի ըլլայ Թուրքիոյ, ինչպէս կը նախատեսէ տրուած որոշումը։ Շատեր այս կը նկատեն հարցին բանալին, հետեւաբար եւ անհաւանական կը գտնեն պատերազմը։

Հիւս. Սուրիոյ Հայերը Պէյրութ կ'ապաստանին

«Տէյլի Թելէկրաֆ» կը գրէ.—

Պէյրութի մէջ Միջազգային կարմիր Խաչի օժանդակ մարմին մը կազմուեցաւ Սուրիոյ փախստականներուն օգնելու համար։ Ամէնէն կարօտեալներու թիւը կը հաշուուի 3000 հոգի եւ առաջիկայ գարնան ասոնց վրայ պիտի աւելնայ 10,000 հոգի եւս, եթէ անոնք ուրիշ տեղ չփոխադրուին։ Ճէպէլը Տրիւզի եւ Հասպէյայի շրջանի քրիստոնեաները ամէնէն դժբախտներն են։ Հիւսիսային Սուրիոյ մէջ ապստամբներու գործունէութեան հետեւանքով Պաալպէքի, Հոմսի և Համայի շրջաններէն մեծ թիւով գաղթականներ կը հասնին։ Ա.յս դժբախտներու կարգէն են Թուրքիայէն Սուրիա եկած Հայերը։ Ֆրանսական իշխանութիւնները ամէն ճիգ կ'թափեն անոնց օգնելու համար, բայց կը հաշուուի թէ երկու միլիոն ֆրանք պէտք պիտի ըլլայ առոր համար։

Սուրիոյ խնդիրը Խորհրդարանին առջեւ

Սուրիոյ խնդրին մասին առջի օր Ծերակոյտին եւ երեսփ. ժողովին առջեւ հարցապնդում ուղղուեցաւ կառավարութեան։ Հարցապնդողները մանաւորապէս կը քննադատէին Զօր. Սարայլի քաղաքականութիւնը։ Տեղի ունեցան բուռն վիճաբանութիւններ։ Զօրավարը ներկայ էր ունկնդիրներու օթեակին մէջ։ Պատերազմական նախարար Պ. փէնլըվէ եւ վարչապետ Պ. Պոիան պատասխանեցին յարձակումներուն, պատմականը ընելով Սուրիոյ դէպքերուն։ Վարչապետը յայտնեց թէ նոր մարզպանը խանդավառ ընդունելութիւն գտաւ Սուրիոյ մէջ, ուր իրեն բսուեցաւ. «Մնացէք Սուրիոյ մէջ, որովհետեւ եթէ Ֆրանսացիները մեկնին, վաղը չարդ տեղի պիտի ունենայ»։ Պ. Վիքթոր Պէռար հաստատեց այս վերջին պարագան։ Երկու բանաձեւեր ներկայացուեցան, որոնցմէ մէկը պահանջէր ինքնավարութիւն տալ Սուրիացիներուն, միւսը հոգատարութեան շարունակութիւնը կը պահանջէր եւ կառավարութեան վստահութիւն կը յայտներ. այս վերջինը ընդունուեցաւ։

ԿՈՒԻՆԵՐԸ

«Թայմզ» կը գրէ թէ կուէյկի հովիտին երկայնքը թուրք հրոսախումբեր տեսնուած են, որոնց նպատակն է անկասկած միանալ կեդրոնական Սուրիոյ ապստամբներուն, մանաւորաբար Իտլիպի եւ Հարիմի շրջաններուն մէջ, ուր հրոսախումբերը սովորաբար կը կատարեն իրենց արշաւանքները։ Սահմանագլուխ հասած է յայտնի աւազակապետ մը իր հետեւորդներով, ինչ որ ցոյց կուտայ թէ Անթափի կոմիտէն մտադիր է գործակցիլ ապստամբներուն հետ. Ուրֆայի շրջանի ցեղերը կը ծրագրեն արշաւել սուրիական Միջագետքի վրայ։ Թուրք իշխանութիւնները պետերը հաւաքելով քաղաքապահ զօրամասեր կազմեցին, երեւոյթապէս աւազակները պատելու համար, սակայն կը վախցուի որ Ուրֆայի աշիրէթները թալանեն ճէզիրէն։

Տիւրզիները Լիբանանի շրջանին մէջ կը շարունակեն յարձակիլ քրիստոնեայ գիւղերու վրայ։ Զէյտ էլ Ապթրաշի ռազմաշունչ կոչը կարդացուեցաւ Հոմսի մզկիթներուն մէջ. մեծ գրգռութիւն առաջ բերելով։ Դամասկոս դարձող զօրամաս մը երկու կողմէն ապստամբներու յարձակումին ենթարկուեցաւ։ Համայի պատերազմ. առեանը 15 հոգի մահուան դատապարտեց։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հաց է 1.70ի պիտի ծախուի յառաջիկայ Դեկտ. 29էն սկսեալ։

— Մեզի կը հաղորդեն թէ Աբէլ Նազարեան, Լոնտոնի վարդապետ հերոսը, Ֆրանսա կը գտնուի 15 օրէ ի վեր, իր առեւանգած կնոջը հետ, եւ ազարակ մը կը փնտռէ, վերջնապէս հաստատուելու համար։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Յ. Դ. «Ըրմէն-Գարօ» Թաղային կոմիտէի դասախօսական ժողովը տեղի կ'ունենայ այսօր կիրակի կէսօրէ վերջ ժամը 2.30 ին 1, rue de Tournon Մէթրօ Օտէօն։ Դասախօս Շ.։

«ՁԱՓԱՀԱՍ ՈՐԲԵՐՈՒ ՄԻՈՒԹԻՒՆ»ը ստիպողաբար ընդհ. ժողովի կը հրաւիրէ իր բոլոր անդամները եւ փարիզաբնակ բոլոր չափահաս որբերը։ այսօր, կիրակի երեկոյ ժամը 8ուկէսին 169 rue Belleville, Cour de Danse Օրակարգ՝ 1. Ընթերցում եւ վաւերացում ծրագիր-կանոնագրի. 2. ընարութիւններ։

ՍՏԱՑԱՆՔ

«ԲԻՒՉԿԻՆ ԳԻՐՔԻՆ ՓՐՑՈՒԱՆԻ ԷՋԵՐ» Տօքթ. Ռուբէն Չիլինկիրեանի (Ռ. Սևակ)։ Հրատարակութիւն «Գաղթան» գրատան, Սելանիկ։ Տպ «Նոր Ալիք» 1925· 125 էջ։ Գին ֆրանսայի համար 10 ֆրանք։

ԿՐ ՓՆՏՌՈՒԻ

Եօզկատի մեծ Զաթէն Ջատիկ Թորոսեան կը փնտռէ Հօրեղբօր Թոռը Համբարձում Թորոսեանը որ երկու տարի առաջ Սուրիոյ Ճիսրլի Որբանոցը կը գտնուէր։ Տեղեկացնել 8 rue des Trois Portes, Paris, Սիրական Յովհաննէսեանի։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ
ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ
ԱՆՁԱՄԲ ԿԸ ՎԱՐԻ
Հ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ
Գոմէտի - Ֆրանսէզի նախկին դերասան, այժմ փրոֆէսէօր
Գոնսերվաթուար Մօպէլի
ՇՈՒՏՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԽՕՍԻԼ ԳՈՐԾՆԿՆ· ՄԷԹՈՏՈՎ, ՔԵՐԿՆ· ՕՐԻՆՔՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՄԵՆԱՒԱՒ ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՄԲ
Ներկայանալ կիրակի ժամը 2ին մէթրօ Օտէօնի դէմ ԼԸ ՌՕՇԷԻ սրահը, 128, Պուլվար Սէն Ժէրմէն, Փարիզ։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ատաճնաբոյժի մը մօտ ծառայելու համար կ'ուզուի ֆրանսերէն գիտցող հայ օրիորդ մը նպաստաւոր պայմաններ. գրել Ալամ Քիթապճեանի 94, Bd. Rochechouart.

ՏՕՔԹ· ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ
48, Rue Monmartre
(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)
Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ՆԵՐՔԻՆ ԵԻ ԿԱՆԱՆՑ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ ճիւանդութիւններ
Téléph. CENTRAL 73-38
Métro: SENTIER կամ HALLES
Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 8,30 — 10 եւ 1,30 — 8

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿ
ԳԱՐԱԵԱՆ
Tailleur Mignon
5, rue Mignon,— Métro Odéon եւ St. Michel
Յօսիէթէ Յավանթի Թատրոնին դէմ։ Ձմրան համար պատրաստած է ճոխ մթերք մը ֆրանսական եւ անգլ. սիրուն կերպասներու։
Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկունները մինչեւ 8.30։ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30։

Le Gérant: H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ՇՈՒՏՈՎ ԼՈ՛ՅՏ ԿԸ ՏԵՍՆԷ

1926ի ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ

Դեկտեմբեր ամսոյ վերջը լոյս կը տեսնէ այնքան սպասուած ՖՐԱՆՍԱՀԱՅ ՏԱՐԵԳԻՐՔԸ, պատկերաշարդ, ճոխ պարունակութեամբ, օգտակար գիտելիքներով, օտարականներու համար կարեւոր օրէնքներով, կանոններով եւ պիտանի տեղեկութիւններով։

Տարեգիրքը Հայոց միջեւ միութեան կապ մը ըլլալու համար պիտի պարունակէ որքան կարելի է ամբողջական մէկ ցանկը Ֆրանսայի մէջ հաստատուած մեր հայրենակիցներուն։

Ուստի կը խնդրուի բոլոր անոնցմէ որոնք կ'ուզեն իրենց անունը ու հասցէն ունենալ *Ֆրանսահայ Տարեգիրքին* մէջ, մինչեւ 25 դեկտեմբեր ղրկել ՄԱՍԻՍ տպարանին։

Նմանապէս կը խնդրենք Ֆրանսայի զանազան քաղաքներուն մէջ գտնուող միութիւններէն, ամիսի տեղեկութիւններ տալ մեզ իրենց կազմին եւ տեղւոյն հայութեան, ինչպէս նաեւ 1925 տարւոյ միջոցին տեղի ունեցած ամուսնութեանց, ծնունդներու եւ մահերու մասին։

Ա.յս հրատարակութիւնները պիտի ըլլան
ԲՈԼՈՐՈՎԻՆ ՁՐԻ։

Դիմել ուղղակի ՄԱՍԻՍ *տպարանին*, 208 bis Rue Lafayette, Paris.

Տարեգիրքին մէջ հրատարակելի ազդեր կ'ընդունուին
ԴԻՒՐԱՄԱՏՅԵԼԻ ՊԱՅՄԱՆՆԵՐՈՎ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ
ՅԱՒՈՒԱՐԻԿԱՅ ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 25ի ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԻՐԻՆԵՐՈՒ
Salle Russe, 42, rue Hermel
Նախաձեռնութեամբ ֆրանսական St. Germain Balletի
Ի ՊԱՏԻՒ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Պ. Ե. ԽՈՒՄԲԻՒՆ
Մասնակցութեամբ՝ Պ. Պ. Ս. ՓԱՋԱՃԵԱՆԻ, Ռ. ՋԱՐԴԱՐԵԱՆԻ *եւ* L. Laurent
Պարերը 8.30էն մինչեւ առաւօտ։
Միջնարարի պահուն ճիճաղաշարժ զաւեշտ մը
ՈԿՐԱՄՈԼ ԹԱՌԱՆ
Մուտքը պարոններուն համար 5, տիկիններու 2 ուկէս ֆր.
Métro Simplon, Nord Sud Jules Joffrin.

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ
Թերթանուշ (փաքլաւա) անխարդախ կարագով եւ Թելհայս (քատայիֆ) հիւմ եւ եփած
Թերթանուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր
Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին
ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ
8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.
(Métro; St. MICHEL)
Մուտք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes *էն եւ գետնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։*
Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու դիւրութեան համար։

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԱՌԹԻԻ
ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ — ՏՕՆԱԹԱՌ
Դեկտեմբեր 31 Հինգշաբթի գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս
Salle Russe, 42, Rue Hermel.
Orchestre-Jazz-Band, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱԼԷ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵԻԼՆ։
ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ
կազմակերպողներ՝ ԲԱԴԱԼ — ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ
ՏՈՄՍԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ, ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԸ

«AU PETIT CARILLON»
50, Av. Jean Jaurès, 50
Téléph. NORD 57-60 Metro: JAURÈS
ՕՆՆԻԿ ՋՈՒԼՖԱԵԱՆ

Քաւորդ ժամերը ինչող պատի ժամացոյցներ։ Ոսկեզօծ մատղեի։ Վճարման դիւրութիւն։
Զարթուցիչներ (Réveils) 16.20.25.30.33 ֆր.
Գրպանի տոկոս ժամացոյցներ 25.35.48.65.85 ֆր.
» ընտիր marque ELECTION 138 ֆր.
OMEGA 165 ֆր.
1 — 10 տարուան երաշխագիր։ ՀԱՅ ԲԱՆՈՒՈՐՆԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ
(ԿԻՐԱԿԻ ՕՐԵՐԸ ԲԱՑ Է) ՈՐՈՇ ԶԵՂՔ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆ
ՄԱՎՐՕՍ
92, Rue Rébeval. Métro: Belleville
Հեռաձայն՝ Combat 10-15
Հաւեղ Արեւելեան կերակուրներ՝ խոհարարապետ ՀԱՆԻ ԳՐԻԳՈՐ
Շաբաթ և կիրակի գիշերներ Արեւելեան նուագ

ԱՆԱՍԹԱՍԻՈՒ
ԴԵՐՁԱԿ
ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ ԽԻՍՏ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ ԿԱՐՈՒՃԵԻ
34, Avenue de l'Opéra, Paris Tél. Louvre 53-36

ՅԱՌԱՋԱԴ

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՈՐԴՈՒԹԻՒՆ	եռամսեայ	վեցամսեայ	տարեկան
Թրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ա.	5 ա.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 23 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925

23 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 62 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԿԻՐՔՆ Է ՈՐ ԿԸ ԳՈՐԾԷ

Առողջ տրամաբանութիւնը տեղի տուեր է Յունաստանի մէջ, եւ կիրքն է որ կը գործէ, անճոռնի եւ սանձարձակ:

Մեր ձեռքին տակ չունինք վերջին դէպքին մանրամասնութիւնները: Ուրիշներ աճապարեցին անմիջապէս պատասխանատուներն ալ ճշդել եւ լուտանքներ տեղալ: Մենք չենք ուզեր տարուիլ կանխակալ կարծիքներով, մանաւանդ որ որոշ վերապահութիւններ ունինք յունահայ աղբիւրներու մասին: Կ'ուզէինք որ հակադաշնակցական կիրքէն կուրցած հակառակորդներն ալ քիչ մը զգուշանային «ի յառաջագունէ» դատ-դատաստան կազմելու մոլութենէն:

Ի՞նչ է նոր դէպքը, — Աթէնքէն Պոլսոյ Թերթերուն կը հեռագրեն թէ՝ Դեկտեմբեր 12ին կոիւ մը ծագեր է հայկական եկեղեցիին մէջ: «Ժողովուրդը երկուքի բաժնուելով, իրարու նետեցին ինչ որ անցաւ իրենց ձեռքը: Վերաւորուեցան մէկ եկեղեցական, մէկ սպայ եւ երկու հոգի: Բախումը վերջ գտաւ ոստիկաններու միջամտութեամբ»: Տեղական պաշտօնակից մը, իր Թղթակցին բերնով այս յարձակումը կը վերագրէ Դաշնակցականներուն, որոնք իբրեւ թէ ուզեր են խափանել Ազգ. Վարչութեան ընտրութիւնը, ահաբեկելով Պատգամաւորական Ժողովը:

Ինչպէս ըսինք, մենք որ եւ է վաւերական տեղեկութիւն չունինք: Բայց բաւական բան գիտենք նախընթաց պարագաներու մասին, որոնց հետեւանքն է այս դէպքն ալ: Երեք տարիէ ի վեր խոովայոյզ վիճակ մը ունի այս նոր գաղութը: Փոքր Ասիոյ աղէտին ցնցումէն հազիւ ազատած, Աթէնքի մէջ սկսան խորհիլ ազգային կազմակերպութեան մասին: Երկար պայքարներէ յետոյ, կազմուեցաւ պատգամաւորական ժողովը, որ հիմնական օրէնք մը հաստատեց գաղութին համար, աշխարհական, քիչ շատ արդիական ոգիով: Այդ ժողովին մէջ մեծամասնութիւն կը կազմէին Դաշնակցականները, որոնց միացան Հնչակեաններն ու մաս մը չէզոքներ ալ, եւ կազմուեցաւ խառն Վարչութիւն մը, որ կ'աշխատէր օգտակար ըլլալ, հակառակ բոլոր խոչընդոտներուն եւ իր իսկ թաթխափումներուն: Ռամկավարները, որոնք ուխտ ըրած են Դաշնակցութիւնը քշել ասպարէզէն — երիցս երանեալ տխմարութեամբ — ամէն ստորնութեան զիջանեցան, եղածը քանդելու եւ պատուանդան գտնելու համար: Եւ այս՝ ճիշտ այն պահուն երբ գաղութը ծանր տագնապներ կ'անցընէր, տեղահանութեան հետեւանքով: Կոիւը շարունակուեցաւ ամէն ճակատի վրայ: Անոր յաջողութեան գործիք դարձուցին նոյն իսկ Հնչակները, գեհենիկ խարդախութիւններով որոնց վարագոյրը բացուեցաւ նոյն ինքն Հնչակի անդամներուն կողմէ: Ռամկավարներուն մեղքը ծանր էր մանաւանդ անոր համար որ, իրենց ամբողջ սպայակոյտով — կեղր. Վարչութեամբ — բոյն դրած էին Աթէնքի մէջ:

Քանի մը ամիս առաջ, Բ. Պատգմ. Ժողովի ընտրութեանց առթիւ, հովերը դարձան եւ ռամկավար, հնչակ, Հնչակ, — բոլոր խաչակիրները մէկ ճակատ կազմեցին Դաշնակցութեան դէմ: Առիթը նպաստաւոր էր. ներգաղթի խնդիր կար, Պ. Շահվէրտեանի շուքը կար եայլն: Եւ յաջողեցան մեծամասնութիւն շահիլ:

Այդ օրէն ի վեր, «Պլօք»ը գլուխն առած կ'երթայ: Ո՛չ խելք, ո՛չ խիղճ, այլ միայն կիրք եւ խարդախութիւն: Մենք չենք ծածկեր. «Նոր Օր»ի խմբակն ալ ունի շատ մեղքեր, աններելի հակասութիւններ: Բայց այդ անփորձ տղաներուն դիմաց, «Պլօք»ը, իր բախտախնդիր «զօրավար»ներով, իր երանելի եւ աններեւոյթ գործիչներով եւ գործիքներով բռնած է այնպիսի ճամբայ մը, որ անպատճառ պոռթկումի մը պիտի յանգէր:

Զանց կ'առնենք մանրամասնութիւնները: Բայց դեռ աւելին:

Բոլոր քաղաքագործութիւնները ամէն կողմ հաղորդելէ յետոյ, խմբագրական մըն ալ գրել կուտան Եգիպտոսի մէջ, սա խօսքերը ուղղելով Հ. Յ. Դաշնակցութեան. «Լաւ է ժողովուրդին համար, աւելի լաւ իրեն համար, որ այդ կուսակցութիւնը սրբագրէ ինքզինքը եւ խոստափի սուրով իշնալու անխուսափելի ճակատագրէն» («Արեւ», 9 Դեկտ.):

Այս տեսակ մթնոլորտի մը մէջ, դուք դատեցէք թէ ուր կրնան հասնիլ գործերը: Եւ դո՛ւք դատեցէք, Պ. Պ. Արտակ Դարբինեան, Հրաչ Երուանդ, Տօքթ. Ենգիչէճեան եւ ընկերներ: Ի՞նչ ըսել կ'ուզէք. ո՛ւրկանդ պիտի առնէք, վերջապէս: Մենք երբեք չենք արդարացներ Պատգմ. Ժողովին վրայ կատարուած յարձակումը, ո՛ր կողմէն ալ ըլլայ: Խստօրէն կը դատապարտենք զանոնք մանաւանդ անոր համար որ, այսօր երբեք աւելի միխիթարական վիճակ չունի գաղթականութիւնը. եւ տեղահանութեան սարսափը միշտ կը տիրէ, ու կը սաստկանայ այսպիսի դէպքերէ յետոյ:

Բայց, մինչեւ ե՞րբ պիտի գործէ կիրքը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՄԷԿ ՀԱՅՐԵՆԻՔ, ՄԷԿ ԺՈՂՈՎՈՒՐԴ

Այս խորագրով խմբագրականի մը մէջ, «Յուսաբեր» իր տեսութիւնները կը պարզէ Հօկի առաքելութեան մասին: Մէկ տարի առաջ, Պ. Երզնկեանը եկած էր, բայց,

«Շուտով սայթաքեցաւ եւ հաղիւ Փարիզ ոտք դրած, կուսակցական պայքար բացաւ... Ժողովրդական զանգուածները հետզհետէ փախան անկէ, ու ան, մինակ մնացած, ապաստանեցաւ հքաւեղաններու շուրջը եւ պատուոյ պարահանդէսներու մէջ, Պրիւքսէլ, Լոնտոն, Մանչէսթրը, Փարիզ, ուր առաջ ծափ ժողվեց ու ժպիտ միայն: Եւ գիտենք— իր իսկ խոստովանութեամբ— թէ հանդէսներէն ու սեղաններէն իր հետ Հայաստան տարաւ միայն թոռմած փունջեր»:

Նոր առաքելութիւնը աւելի բախտաւոր պիտի ըլլա՞յ: Այս հարցումին պատասխանը պիտի տան Հօկի պատուիրակները իրենք.

«Անհրաժեշտ է, որ առաքելութիւնը հաւատարիմ մնայ իր նշանաբանին, կուսակցական մարմին մը չդառնայ յայտնի կամ գաղտնի, փրօփականտի շարժուն գործիքի չվերածուի, շահագործելով հայրենիքի անունը եւ ժողովրդական զանգուածներուն հայրենասիրութիւնը:

Հայրենիքին Օգնութիւնը համաժողովրդական ձեռնարկ մըն է, եւ հետեւաբար զայն վարող մարմինները՝ Հօկ-երը, պէտք ըլլան զուտ ժողովրդավար սկզբունքներով կազմուած ու առաջնորդուած մարմիններ: Պէտք է վերջ գտնեն այն բախտախնդիր խմբակները, որոնք զանազան տեղեր մաղակած, անձնական ու խմբական պզտոր հաշիւներ կը մաքրեն:

Մեծագոյն պատասխանատուութիւնները մէկն է Հօկերու միջոցով իրարմէ բաժնուած հայութիւնը դոնէ հոգեւին իրարու կապելու, իրարմով շահագրգռելու, մէկ հայրենիքի մասին մտածել տալու, իրրեւ հաւրագատներ»:

ՀԱՅԱՍՏԱՆԸ ՇԱՐԺԱՆԿԱՐՈՎ

Առջի գիշեր «Խ. Հայաստան» շարժանկարը ներկայացուեցաւ Սալ Վակրամի մեծ սրահին մէջ: Առաջին անգամ է որ Հայաստանը կը ներկայացուէր շարժանկարով եւ հայրենիքի կարօտէն մղուած, անհամար բազմութիւն կը, առանց դասակարգի եւ հոսանքի խտրութեան, փութացած էր տեսնելու երկիրը եւ հոն կատարուած աշխատանքները: Տեղական պայմանները նկատի առնելով, կարելի է ըսել թէ շարժանկարը բաւական յաջող էր:

Միջնարարին Հ. Բարեգործական Միութեան կողմէ Պ. Դ. Սիրանեան առաջարկեց որ իւրաքանչիւր գաղութ իր անունով սեփական տուն մը շինել տայ Հայաստանի մէջ, հոգ չէ թէ 10—15 սենեակով, հոն պատսպարելու համար այն չափահաս որբերը, որոնք որեւէ հիւրերու հետ ամուսնանալով ընտանեկան նոր բոյներ կը կազմեն: Հօկ-ի կողմէ Պ. Մ. Բաբաջանեան ձայնակցեցաւ Պ. Սիրասեանին: Խօսեցաւ նաեւ Պ. Կարէն Մի-քայէլեան:

Վերջին պահուն հրաւէր եղաւ հանգանակութիւն մը կատարելու, բայց արդիւնքը յայտնի չէ:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

15 ՀՈԳԻ ԵԻՄ ԿԱԽՈՒԱԾ

Անկախութեան դատարանը, որ ներկայիս կիրասոն կը գտնուի, մահուան դատապարտեց 75 թուրքեր, որոնք գլխարկի դէմ ցոյցեր կազմակերպած էին: Բազմաթիւ ուրիշներ ցկեանս բանտարկութեան դատապարտուեցան:

Անգլիական խորհրդարանը վաւերացուց

Անգլիական Խորհրդարանը Դեկտեմբեր 21ին, երկուշաբթի օր, 4ի դէմ 239 ձայնով վաւերացուց Մուսուլի վասին տրուած որոշումը:

Այս որոշման վրայ, ընկերվարական երեսփոխանները սրահէն հեռացան, առաջնորդութեամբ Փլայնսի, որ կը վարէր խմբակցութիւնը, Մաքտոնալտ բացակայ ըլլալով: Կէս օրէն յետոյ, ընկերվարականները ժողով մը գումարեցին եւ որոշեցին քաշուիլ, եթէ Պոլտուին պնդէ այս որոշման վրայ, տօնական արձակուրդէն առաջ:

Վարչապետը ընդունելութեան բանաձեւը պաշտպանած ատեն, ըսաւ թէ Անգլիա պարտաւոր չէ 25 տարի Միջագետք մնալու, այլ մինչեւ որ այդ երկիրը կարենայ միանալ Ազգերու Դաշնակցութեան: Ցետոյ ըսաւ որ եթէ օդային զէնքերը չպահուին Միջագետքի մէջ, Մօտաւոր Արեւելքի մէջ ուրիշ տեղ մը պիտի պահենք: Իրագի հետ նոր դաշնագիրը Խորհրդարանին պիտի ներկայացուի փետրուարին, եւ այն ատեն ամբողջ օր մը պիտի յատկացուի վիճաբանութեանց: Յիշելով կառավարութեան բարեացակամութիւնը Թուրքիոյ հանդէպ, վարչապետը ըսաւ թէ հրաւիրած է Թրքական դեսպանը որ վաղը գայ տեսակցի իրեն հետ: Պ. Էմըրի երկար ճառով մը ուզեց ապացուցանել թէ Միջագետքը պարպելը շատ աւելի բազմածախս եւ տաժանելի պիտի ըլլայ:

Գաղթային նախարարը չմոռցաւ շեշտել որ, եթէ մեծ քանակութեամբ նաւթային հարստութիւններ երեւան հանուին, կարեւոր հասոյթներ պիտի ապահովեն երկրին, որովհետեւ Թրքքիշ Փեթրոլիում Ընկերութեան հետ կնքուած պայմանագրութիւնը ամէնէն նպաստաւորն էր:

Սուրիացիներն ալ կը հաշտուին?

«Թայմզ»ի Թղթակիցը Դամասկոսէն կը հեռագրէ թէ կացութիւնը զգալապէս բարւոքած է վերջին օրերս: Էմիր Էմին Ալան եւ ժողովրդական կուսակցութեան երեք անդամները Դեկտեմբեր 17ին ճեպընթացը Տրիւզ գացեր են, հաշտութեան բանակցութիւնները կատարելու համար Սուլթան Էլ Աթրաշի հետ: Մեծ յոյսեր դրուած են այս ձեռնարկին վրայ:

Միւս կողմէ, Պէյրութէն հեռագիր մը կը ծանուցանէ թէ Տիւրզիները մեծ համախմբումներ կը կատարեն, Հասպայա քաղաքը ետ առնելու համար: Տիւրզիները կը շարունակեն ուժգին պրօպագանդ մղել Լիբանանցիներուն մէջ, որոնք մինչեւ հիմա չեն միացած ապստամբներուն:

Սուրիոյ համադաշնակցութեան նախագահ Սուպհի պէյ Պէրէքաթ հրաժարած է:

Ասիոյ Քէրիմ հաշտութիւն կ'առաջարկէ

Անցեալ Յուլիսին Ֆրանսա եւ Սպանիա հաշտութեան պայմաններ առաջարկած էին Ռիֆցիներու պետ Ապտիլ Քէրիմի: Այն ատեն Ֆրանսացիները կը պարտուէին եւ Ապտիլ Քէրիմ մերժած էր բանակցիլ: Այս անգամ Անգլիացի հարիւրապետ Կորտըն Քէնինկ Ապտիլ Քէրիմի կողմէ իբրեւ լիազօր պատուիրակ ղրկուած է սպանիական եւ ֆրանսական կառավարութեանց, անոնց հաշտութեան նոր պայմաններուն տեղեկանալու համար: Պ. Քէնինկ Փարիզ հասաւ:

Ապտիլ Քէրիմ տրամադիր է ընդունիլ Սուլթանին հոգեւոր գերիշխանութիւնը, եթէ Ֆրանսա եւ Սպանիա ինքնավարութիւն տան Ռիֆի, անգլիական գաղթավայրերու ձեւին պէս:

Նոր ձերբակալութիւններ Պոլսոյ մէջ

Պոլսոյ մէջ ալ ձերբակալուեցան բազմաթիւ գրավաճառներ: Ամենէն առաջ ձերբակալուեցաւ Պապը Ալի, «Ճիհան» գրատան տէր Պ. Միհրան Մարտիրոսեանը, որուն տպարանը, գրատունը եւ... գրամարկղը խուզարկուեցան: Միհրան էֆէնտի վեց ամիս առաջ Քուրանը հրատարակած է եղեր Թուրքերէն լեզուով, Ֆրանսերէն Թարգմանութեան մը վրայ, որմէ մեծ քանակութեամբ Անատոլու ղրկուած է, հակառակ անոր որ արգիլուած է Իսլամներու Ս. Գիրքը Թուրքերէնի Թարգմանել:

Ձերբակալուեցաւ նաեւ Ազիզ անուն ուրիշ գրավաճառ մը, որ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԴՈՒՌՆԵՐԸ ԲԱՑԷՔ,
ԹԷ ՄԱՐԴ Կ'ՈՒՆԵՆԱՔ, ԹԷ ԴՐԱՄ

Մօտ 3000 տարագիր Հայեր Հասան իրենց բաղձանքին։

Երկարատեւ սակարկութիւններէ յետոյ, անոնք փոխանակուեցան Ռուսաստանի Ցոյներուն հետ եւ կրցան երթալ եւ ծուարիլ Հայրենի երկրին մէկ անկիւնը։ Խորհրդային բոլոր թերթերը թմբուկ կը զարնեն եւ կ'ըսեն. «Պապանձեցէք, դաշնակ Հայեր»։

Վնաս չունի այդ թմբկահարութիւնը. Հաւը երբ ածէ, մէշտ կը կրկռայ, բայց այդ կրկռոցով չպիտի ինքզինքը կամ ուրիշը խաբէ, թէ աշխարհը շրջած է, մեծ գործ է կատարած։ Եղածը շատ բնական երեւոյթ է։ 700,000 տարագիրներէն 3000ը տուն են վերադարձեր, հազար պաղատանքով ու բանի։ Կ'արժէ՞ ատոր համար ի լուր աշխարհի ազգասիրութիւն ծախել եւ իբրեւ վարձք դրամ մուրալ Ռուսահայերու բերնով. (Ցես «Խորհրդ. Հայաստան» Թիւ 265, «Ցառաջ» Թիւ 59)։

Բայց պէտք չէ մեղադրել Ռուսահայը որ դրամ կ'ակնկալէ գաղութներէն, ներդաղթի համար։ Դրամ իսկապէս պէտք է, եւ անոր Հայաթաւոմը ինչպէս Խորհրդային Հայաստանի կառավարութեան եւ ամբողջ Խորհրդային միութեան, նոյնպէս եւ Հայ ժողովուրդին պարտքն է։ Այդ կենսական հարցին համար բոլոր Հոսանքները, պոլշեւիկ թէ դաշնակցական, միասնաբար պէտք է աջակցին եւ՛ բարոյապէս եւ նիւթապէս։ Բայց Ռուսահայը չի՞ գիտեր որ իր ընկերները, կոստանեաններ եւ գինիէն քացախ դարձած «Հօկ»երը կը ղրճեն այդ գործը, կը մերժեն «կեղտոտ» ձեռքերով հաւաքուած գումարները, եւ կը ցամքեցնեն զոհաբերութեան ոգին։

Սակայն այս չէր մեր ըսելիքը։

Ցայտնի է, որ դեռ 1900էն առաջ Ընդրկովկասէն, մանաւորապէս Շիրակէն, Կարսէն, Բայազիտէն եւ այլն, հազարներով պանդխտութեան կ'երթային հեռաւոր երկիրներ, մինչեւ Ամերիկա, դրամ վաստկելու երկիր եւ վերադառնալու համար։ Մեծ մասը անհատ պանդուխտներ էին, Հայրենիք ձգած իրենց ընտանիքը։ Ազգպիսիներու թիւը պզտիկ չէր. եւ այսօր չեմ չափազանցեր եթէ ըսեմ որ միայն Ամերիկայի մէջ մօտ 15,000 հոգի կը համրուին անոնցմէ։ Մեծ մասը Ալէքսանդրապոլի շրջանէն են, ուրեմն եւ Հայաստանի Հարազատ քաղաքացիներ։ Հարիւրին 99ը Ամերիկա ենկած է մեծ պատերազմէն շատ առաջ, եւ պատերազմի եւ ուրիշ դէպքերու բերումով 19-15 տարիէ ի վեր կարուած Հայրենի քէն։

Պանդուխտներու այդ բազմութիւնը օտար երկիրներ գացած է ռուսական հին անցագրերով։ Ամերիկայի մէջ մինչեւ այսօր չկան խորհրդային ներկայացուցիչներ, ոչ ալ Ամերիկան կը ճանչնայ խորհրդային կարգուսարքը, որով մեր այդ հայրենակիցները իրենց ինքնութեան եւ հպատակութեան փաստաթուղթ, պիտի պահէին ցարական անցագիրները, կամ գանոնք պիտի փոխանակէին Հայկական, պարսկական, եւ այլ անցագիրներով։

Այժմ հարց է,— երբ նախկին Ռուսաստանը չկայ, իսկ իրենց Շիրակի մէջ խորհրդային իշխանութիւն է, իրենք ինչացո՞ւ են, խորհրդային Հայաստանի քաղաքացի՞ են, թէ իրերու բերումով դարձած են աշխարհաքաղաքացի։

Առողջ միտքը պիտի պատասխանէր.— քանի որ այդ մարդիկ ծնած են ներկայ խորհրդային Հայաստանի մէջ եւ պանդխտութեան գացած են, Հայրենիք ձգելով իրենց կինը, երեխան, Հայրն ու մայրը, քանի որ մինչեւ այսօր ալ դրամ կը ղրկեն Հայաստան, իրենց ընտանիքին պահպանման Համար, բնականաբար խոկական քաղաքացիներ են Խորհրդային Հայաստանի։

Երկրորդ Հարց,— Այս կարգի պանդուխտները կրնա՞ն առանց արգելքի դառնալ իրենց տուները։

Ընշո՛ւշտ, պիտի ըսէր պոլշեւիկեան բարքերու անծանօթ մէկը։ Մինչդեռ, պոլշեւիկ վարիչները խըտրութիւն կը հաստատեն Հայերու միջեւ, Հայաստանի դուռները ամուր կը փակեն «Հակայեղափոխականներու» առջեւ եւ կը բանան միայն կարմիր կամ գոյշ ներկուած Հայերու առջեւ, Հայրենակցի երեսին եւ սրտին նայելէ առաջ գրպանը կը նային, եւայլն։ Իսկ մենք ի՞նչպէս կը դատենք։ Շիրակի եւ այլ շրջաններու այդ պանդուխտները, որոնք կամ գիւղացիներ կամ մանր առեւտրականներ էին անցեալին, Ամերիկա երթալով եթէ ոչ Հարիւրին 100, գոնէ Հարիւրին 90 բանւորներ եղած են գործարաններու մէջ. ապա ուրեմն իրենց վերջին տասնեակ տարիներու արհեստով կը համապատասխանեն պոլշեւիկեան մտածողութեան, քանի որ պրոլետացեր, բանւորացեր են Ամերիկայի գործատորական Հնոցին մէջ։ Ինչ կը վերաբերի անոնց քաղաքական աշխարհայեացքին, քանի որ բոլորն ալ Ռուսաստանի թէ յեղափոխական եւ թէ Հակայեղափոխական վերիվայրումներու շրջանին բացակայ էին Հայաստանէն կամ Ռուսաստանէն, մաս չեն ունեցած այս կամ բանակին մէջ, շատ շատ Հարիւրին 10-15 տեսականօրէն պիտի Համակրէին քաղաքական այս կամ այն ուղղութեան. իսկ Հոծ զանգուածը պոլշեւիկներու փնտռած գոյշ եւ առոյգ բազմութիւնը կը ներկայացնէ, որմէ վնաս չի գար իրենց վարչաձեւին, եւ թերեւս իբրեւ պատուանդան ալ ծառայէ։ Ամէն պարագայի մէջ, ասոնք այն տարրերը չեն որոնց բարւոյքութիւնը կասկածի տակ ըլլար։

Գալով տնտեսական Հարցին, այդ ալ ուշադրութեան արժանի է։ պանդուխտ Շիրակցին իր վաստկած տոլարները կամ տուն կը ղրկէ եւ կամ գրպանը դրած կ'ուզէ դառնալ Հայրենի օջախը, ոչ մէկ նեղութիւն չպատճառելով Ռուսահայերու։ Ան ունի իր տունը Շիրակի մէջ, իր ազգականները, իր Հողը, իր արհեստը, եւ իր դրամը։ Ուրեմն, Ամերիկայէն դարձող պանդուխտները պիտի Համարուէին Հայաստանի Հարազատ եւ օգտակար զաւակները եւ երկրի դուռները լայն պիտի բացուէին անոնց առջեւ։ Բայց ճիշտ Հակառակը տեղի կ'ունենայ։ Շիրակի պանդուխտը, մղուած՝ Հայրենիքի կարօտէն, իր ազգականներու կարօտէն, դառն քրտինքով վաստկած գումարները գրպանը, բեռնաւորուած՝ նուէրներով, իր ծախքովը ճամբայ կ'իյնայ դէպի Հայաստան, բայց ահա փաքաղաքականութիւնը գիւղի Հանդէպ, եւ այժմ իրարուետեւ ուսումնասիրութիւններ կը Հրատարակեն գիւղի մասին եւ կ'աշխատին պայն ալ իրենց ազդեցութեան ենթարկել ու կը յաջողին։ Այս յարաբեր յաջողութեան կը նպաստէ նաեւ այն պարագան, որ քրիստոնեայ ընկերվարականներու կառավարութիւնը Աւստրիան կապեր է Ազգերու Դաշնակցութեան կամքին, Հռչակաւոր Հակակշիռը փութթելով Աւստրիոյ ժողովուրդի վզին։ Միւս կողմ, իբրեւ կաթոլիկ, դէմ ըլլալով Աւստրիոյ եւ գերմանիոյ միացման, ժողովուրդի ազգային բնազդները արթնցան, եւ պէտք է Հաւատալ որ ապագայ խորհրդարանական ընտրութիւններուն մէջ անոնք պիտի պարտուին, եւ իրենց տեղը պիտի տան Սոցիալ Դեմոկրատներուն։

Թէ ժողովուրդը Սոցիալ Դեմոկրատներուն Հետ է,— ահա նոր ապացոյց մը եւս։

Վերջերս Խորհրդարան պիտի բերուէր օրինագիծ մը, որուն համաձայն, այսուհետեւ տանտէրերը ազատ պիտի ըլլան բնակարանները վարձու տալու գործին մէջ, եւ վարձքերը պիտի բարձրացնեն 6000 անգամ։ Միւս կողմէ, կառավարութիւնը կը պահանջէ վերցնել այն օրէնքը, որով բնակարանները քաղաքապետութեան կողմէն վարձու կը տրուէին։ Հետաքրքրական պայքար, որ իրապէս կը շօշափէ ժողովրդական միջին եւ խոնարհ խաւերու շահերը։

Աւստրիոյ յեղափոխութենէն յետոյ, տանտէրերը զրկուեցան իրենց իրաւունքներէն,— ի Տարեկ առանց սեփականութենէ զրկուելու։ Անոնք իրաւունք չունէին վարձակալներ դնելու կամ Հանելու, եւ ոչ ալ վարձքերը աւելցնելու։ Այս ամէնը պիտի կատարուէր քաղաքապետութեան միջոցով.

Կառավարութիւնը կ'ուզէ վերցնել Սոցիալ Դեմոկրատներու ստեղծած այս բարիքը, որ իրապէս կը պաշտպանէ ժողովուրդի շահերը։ Եթէ կառավարութեան օրինագիծը ընդունուի, քաոս մը կը ստեղծուի. տանտէրերը քմահաճօրէն կը վարուին իրենց վարձակալներուն Հետ, եւ ո՛վ որ շատ դրամ վճարէ, բնակարանը անոր կուտան։ Ասկէ պիտի տուժեն բանուորները, մանր խանութպաններ, պաշտօնեաները, իսկ պիտի օգտուին Հարուստները, եւ որ ամենագլխաւոր վախն է — օտարները։

Սակայն քրիստոնեայ ընկերվարականները ուրիշ նպատակի կը ձըգտին։ Ցիշեցի որ Վիէննան կը գտնուի Սոցիալ Դեմոկրատներու Հսկողութեան տակ, եւ քաղաքապետութիւնը իրենց ձեռքն է։ Սոցիալ Դեմոկրատներու գլխցիկ գործերէն մէկը տուներու կառուցումն է որ սկսած է 1923ին եւ կը շարունակուի։ Տուները կը շինուին քաղաքի Հաշուին, նորագոյն ձեւով — բաղնիքով, սրահով եւ պարտէզով։ Երեք տարուայ ընթացքին կրցած են 160,000 մարդու Համար տուներ շինել, — Հսկայ աշխատանք մը, զուտ ընկերվարական։ Ի՛նչ մեծ բարիք այն աշխատաւորներու ընտանիքներուն Համար, որոնք Հիւրանոցէ Հիւրանոց կը թափառէին։ Տուներու այս շինութիւնը արդէն իսկ մեծ Հարուած էր Հակառակորդ կուսակցութեան, որու դիրքը կը խախտի։ Տանտէրերը զրկուեցան Համեղ պատառներէ։

Իսկ կառավարութիւնը պայման կանոնելով տանտէրերուն, իր օրինագիծը կը պատճառաբանէ Հետեւեալ կերպով, — Վիէննան բազմաթիւ տուներ ունի. պէտք է Հնարաւորութիւն տալ տանտէրերուն, իրենց տուները կարգի դնելու, եւ սկսելու անհատական ձեռնարկութեանց. այսինքն, Հարուստները պէտք է նոր տուներ շինեն, իսկ ատոր Համար պէտք է վարձքերը 6000 անգամ աւելցնել, դադրեցնել քաղաքաշինութեան շինութիւններու գործը, ազատ ձգել տանտէրերը իրենց ուզած մարդուն տալու բնակարանները։ Ասով կը սկսի անհատական ձեռնարկութեանց շրջան մը, որ դրախտ պիտի դարձնէ Աւստրիան...։ Այս պատճառաբանութեան հիմքը խախուտ է. որովհետեւ Հարուստներու շահերուն պիտի ծառայէ, եւ որ գլխաւորն է, քաղաքապետութեան շինութիւններու դադարեցումով պիտի աւելնան անգործները։

Ահա այդ օրինագիծն է որ մեծ տրմուկ յարուցած է. եւ որքա՜ն զարմանք, այս անգամ բոլոր առեւտրականները, խանութպանները (մեծ ու փոքր), արհաւաններ (մեծ ու փոքր), պաշտօնէութիւնը, բանուորութիւնը մտաւորականութիւնը ոտքի են կանգնած եւ Սոցիալ Դեմոկրատներու պաշտպանութիւնը կը խնդրեն։ Նոյն իսկ քրիստոնեայ ընկերվարականներու մէջ իրարանցում կը տիրէ շատերը դէմ են այդ օրինագծին։

Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութեան Համար այս նոր առիթ մըն էր Հարուածելու իր Հակառակորդը։ քանի մը օր առաջ, Հաւաքից իր բոլոր ուժերը եւ Հրաւիրից նոյն օրը, նոյն ժամուն 268 ժողով, զուտ կուսակցական։ Բայց որովհետեւ, ինչպէս շեշտեցի, այս օրէնքը վնասակար է նաեւ խանութպաններու, առեւտրականներու, արհաւանատէրերու շահերուն, ասոնք խնդրեցին իրենց Համար ալ կազմակերպել, եւ ժողովի օրը ժողովներու թիւը Հասաւ 451ի։ կուսակցութիւնը իր այս յաջողութենէն խրախուսուած, Հաւաքից իր մտաւոր բոլոր ուժերը եւ 451 տեղ զինուցանողներ եւ նախագահներ ուղարկեց։ Ցայտարարուած էր, թէ ժողովը պիտի բացուի ամէն տեղ նոյն ժամուն։ ժողովի օրը փողոցները պարպուեցան. ամբողջ Վիէննայի մէջ սրահ, արհաւան չէր մնացեր որ ժողովներով գրաւուած չըլլար։ Ցեղի պակասութեան Հետեւանքով տասնեակ ժողովներ կատարուեցան բացօթեայ, զէրոյէն վար 8 աստիճան, ցուրտի տակ։ Աշխարհի մէջ առաջին անգամն է որ այսպիսի Հըսկայ ժողովներ տեղի կ'ունենան նոյն ժամուն, եւ վեց Հարիւր յիսուն Հազար Հոգիի մասնակցութեամբ։ 451 ժողով, 451 բանաձեւ՝ նոյն ոգիով մերժելու Համար կառավարութեան մէկ օրինագիծը...։

Կառավարութիւնը չէր կրնար ժողովրդական այսպիսի պոռթկում սպասել, եւ խօսք չկայ, որ այդ օրինագիծը ետ կ'առնուի։ 451 ժողովէն յետոյ, քաղքենի մամուլը միջամտեցաւ առաջարկեց, սակայն, Սոցիալ Դեմոկրատներ, որոնց Հետ են բոլոր Աւստրիացիները, բացի տանտէրերէն եւ քաղքենի դասէն, չեն ուզեր լսել Օրէնք չպիտի դառնայ տանտէրերու առաջարկը, եւ պիտի շարունակուի նախկին ձեւը որ ծնաւ Աւստրիոյ 1918ի յեղափոխութենէն։

Այսպէս, խաղաղ, բայց Հաստա-

ԺՈՂՈՎՐԴԱՅԻՆ ԴԱՏ ՄԸ ՊԱՇՏՊԱՆԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

451 ԺՈՂՈՎ ՄԻԵԻՆՈՅՆ ԺԱՄՈՒՆ

650,000 ՀՈԳԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹԻՒՆ

(Մասնաւոր Թղթակցութիւն)

Վիէննա, 20 Դեկտ.

Մարդ հիացումով կը դիտէ, այս ազատ երկրին մէջ, այն առոյգ պայքարը որ կը մղուի կուսակցութիւններու մէջ, ընկերային կեանքը, եւ տարբեր պայմաններ կ'առաջարկէ։ Ամէն մէկը իր կուսակցութեան շահերը կը պաշտպանէ։ Դրամագլուխի եւ աշխատանքի պայքար մըն է այս, որ բնի չի թելադրուիր, արհեստական չէ, այլ կը հոսի խորհրդարանական խողովակով — պետական օրէնքի ձեւ ստանալու համար։ Ընշուշտ այս ալ յեղափոխութիւն է, անարիւն, ազատ անհատներու, ազատ քաղաքացիներու ազատ կամքով, ու մարդկային արժանիքի միակ զէնքով — քուէով։

Երեք գլխաւոր կուսակցութիւններ կան Աւստրիոյ մէջ, — Սոցիալ Դեմոկրատներ, քրիստոնեայ Ընկերվարականներ եւ Ազգայնականներ։ Կառավարութիւնը կը գտնուի քրիստոնեաներու ձեռքը, որոնք ամէն ինչ կաթոլիկ մտայնութեամբ կը վճռուին։ Ասոնց կը գործակցին ազգայնականները, որոնք եւ կ'ամրապնդեն կառավարութեան դիրքը խորհրդարանին մէջ, որովհետեւ ընդդիմադիր տարրը, Սոցիալ Դեմոկրատները խոշոր թիւ կը կազմեն խորհրդարանին մէջ (70), եւ ոչ մէկ օրէնք չի կրնար քուէարկուիլ առանց նախօրօք վերջիններու համաձայնութիւնը ստանալու։ Իր հզօր կազմակերպութեամբ, իր պատրաստի ուժերով, Սոցիալ Դեմոկրատ կուսակցութիւնը կրցած է կարճ ժամանակի մէջ ժողովրդականութիւն շահիլ, եւ նոյն իսկ Վիէննան իր ձեռքը պահել, Սոցիալ Դեմոկրատ քաղաքապետով։ Եթէ վերջին խորհրդարանական ընտրութիւններու Սոցիալ Դեմոկրատները չկրցան մեծամասնութիւն շահիլ, այդ ալ իրենց սխալն էր, որովհետեւ անտեսեր էին գիւղը, մանր քաղքենի համարելով զայն. սակայն, գեռ անցեալ տարուընէ փոխեցին իրենց

ըզի կամ ուրիշ քաղաքի մը պզշեւիկ ներկայացուցիչը պաղ ջուր կը լցնէ իր գլխուն. եւ ճարահատ, ետ կը դառնայ Ամերիկա կամ Ափրիկէ. «Հայաստանի Համար ճամբայ չկայ» քեզի»։ Ի՞նչու, եթէ Հայաստանը դրամի պէտք ունի, այդ պանդուխտներուն չնորհիւ դրամ պիտի ստանայ. իւրաքանչիւր վերադարձող Հազար տոլարէն պակաս չպիտի տանի Հետը։ Եթէ դուռները բանան եւ Հրաւէր կարգան, առնուազն հինգ Հազար պանդուխտ երկիր մտնելով Հազարականէն հինգ միլիոն տոլար կը գոյանայ։ Ոքան կ'ուզէք գեղեցիկ. Թող ըլլայ մէկ միլիոն. անշո՞ւշտ գումար է, 100,000 րուբլիի առջեւ չօւարած Ռուսահայերու Համար։

Եթէ խելացի ըլլաք եւ դուռները բանաք, թէ մարդը կուգայ եւ թէ դրամն ու աշխատանքը։

Սթափեցէք, եւ գոնէ պանդուխտներուն առջեւ բացէք դուռները։

ՌՈՒԲԻՆ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՍՈՎԵՏԱԿԱՆ ՄԱՐԶԻՉՆԵՐԸ ՖՈՒՏԲՈԼԻ ՄԱՍԻՆ

Վ. ԱՆՑՈՒՐՈՎԻՉ

Ամառն է։ Ամբողջ երկիրը ապրում է ֆուտբոլի հետաքրքրական խաղերով։ Ամեն կիրակի տասնյակ հազարավոր մարդիկ հավաքվում են մարզադաշտերում, որպեսզի հետևեն իրենց սիրելի ֆուտբոլիստների հմուտ խաղին։ Ամեն կիրակի ռադիոն հաղորդում է ֆուտբոլային մրցումների արդյունքները։ Ամեն կիրակի հազարավոր մարդիկ սպասում են ռադիոհաղորդումներին, որպեսզի իմանան, թե ինչ հաշիվ է գրանցել իրենց սիրելի թիմը։

Ֆուտբոլը մեր երկրում ամենատարածված մարզախաղերից մեկն է։ Ֆուտբոլ խաղում են ինչպես մեծերը, այնպես էլ պատանիները։ Ֆուտբոլ խաղում են ամեն տեղ՝ մարզադաշտերում, դպրոցների բակերում, փողոցներում։ Ֆուտբոլ խաղում են ամեն տարիքի մարդիկ։ Ֆուտբոլ խաղում են ամեն եղանակին՝ ամռանը և ձմռանը։

Ֆուտբոլը մեր երկրում ամենասիրելի մարզախաղն է։ Ֆուտբոլը մեր երկրում ամենատարածված մարզախաղն է։ Ֆուտբոլը մեր երկրում ամենահետաքրքրական մարզախաղն է։

Ինչպես ամեն տարի, այնպես էլ այս տարի ամռանը ֆուտբոլային մրցումներ են կազմակերպվել մեր երկրի տարբեր քաղաքներում։ Ամռանը ֆուտբոլային մրցումներ են կազմակերպվել Երևանում, Թբիլիսիում, Բաքվում, Մինսկում, Կիևում, Մոսկվայում, Լենինգրադում, Ռիգայում, Տալլինում, Կալինինում, Կրասնոդարում, Ստալինգրադում, Սվերդլովսկում, Նովոսիբիրսկում, Խարկովում, Դնեպրոպետրովսկում, Օդեսայում, Ստալինոյում, Լվովում, Կիշնևում, Ալմա-Աթայում, Ուֆայում, Կազանում, Գորկիում, Ռոստովում, Սարատովում, Կուիբիշևում, Տաշքենդում, Ստալինաբադում, Ղրասնովոդսկում, Ֆրունզեում, Ղարաղանդայում, Ուլան-Ուդեում, Ղրիմում, Կարելիայում, Կոմիում, Մորդովիայում, Չուվաշիայում, Ուդմուրտիայում, Յակուտիայում, Ղրղզիայում, Ղազախստանում, Թուրքմենիայում, Ուզբեկստանում, Տաջիկստանում, Հայաստանում, Վրաստանում, Ադրբեջանում, Մոլդավիայում, Լիտվայում, Լատվիայում, Էստոնիայում, Կարելո-Ֆինում, Կալմիկիայում, Ադիգեիայում, Ղրիմում, Կարաչայ-Չերքեզիայում, Կաբարդա-Բալկարիայում, Հյուսիսային Օսեթիայում, Չեչեն-Ինգուշիայում, Դաղստան

Թաթիհի միւտէրրիսներէն Իսկիլիպցի Աթրճ հօճայի «ֆիրէնկ մուգալլիտիյի վէ շափգա» (եւրոպականացման կապկութիւնը եւ գըլխարկը) անուն գիրքը հրատարակած էր։ Նոյն բախտին արժանացաւ նաեւ Պայազիտի մկկիթին քարոզիչ Հաճըզ Օսման, որ Աթրճի ընկերն է եւ աշխատակցած է գրքոյկի խմբագրութեան։

Պոլսոյ մէջ կը շարունակեն ձերբակալել կասկածելիները։ Խալք կուսակցութեան Պոլսոյ կեդրոնը նիստ գումարեց, մասնակցութեամբ Պոլսոյ կուսակալին եւ քաղաքապետին։ Տրուած որոշումները գաղտնի կը պահուին, սակայն կը կարծուի թէ խորհրդակցութեան առարկայ դարձած է յեւտաշրջական շարժումը։

Պոլսոյ ձերբակալուածներուն գլուխը կը գտնուի 150 հոգինոց ցանկէն Մուսթաֆա Սապրիի կնքապահ Ահմէտ Մասում, Էվքաֆի միւթէվէլլի փաստաբան Րահմի, հազարապետ Մէհմէտ Ալի, փաստաբան Շէվքէթ, Իթիլաֆ կուսակցութեան նախկին նախագահ փաստաբան Մուսթաֆա, Միւնիպ, Մուսա Քեազիմ եւ Րիզէլի Ֆէվզի։ Ասոնք ձերբակալուած են անոր համար որ գաղտնի ժողով մը գումարած են Զէյնպէրլի Թաշ «Իթիլաֆի սրճարան» անունով ծանօթ շէնքին մէջ։

Պոլսոյ վերջին թղթաբերէն (17 Դեկտ.) կ'իմանանք թէ մասնաւոր խստութեան կ'ենթարկուին «յեւտաղիմականները», եւ ոստիկանական տեսուչը անձամբ կը զբաղի քաղաքին անդորրութեան հետ կապ ունեցող խնդիրներով։ Միջոցներ ձեռք առնուած են, որպէս զի ժնասակար գիրքերու վաճառումը արգիլուի։ Մասնաւոր հսկողութեան տակ են Թաթիհի, Զէնպէրլի Թաշի եւ Շէհզատէ Պաշիի սրճարանները։

Ի՞նչպէս ապստամբեցան գլխարկին դէմ

Հակառակ Մուսուլի խնդրին ստացած սուր հանգամանքին, Թուրքիոյ մէջ օրուան ամենէն հրատապ հարցն է Անատօլուի զանազան քաղաքներուն մէջ ծագած խլրտումը։ Անկախութեան դատարանները կտրուկ վճիռներ կուտան ամէն կողմ, կախաղան բարձրացնելով աչքի զարնող մարդիկը։ Վերջին թղթաբերով առնուած թուրք թերթերը հետեւեալ նոր մանրամասնութիւնները կուտան այս շարժումներուն վրայ։

Րիզէի դէպքին դրդիչներն էին շրջակայ գիւղերու իմամները, որոնք մզկիթներու մէջ գլխարկին եւ եւրոպականացումին դէմ քարոզներ խօսեցան։ Շարժումը կը ղեկավարուէր Պոլսոյ կեդրոնէն, ուր զօրաւոր կազմակերպութիւն կայ։ Մեծ բազմութիւն մը հաւաքուեր է Ուլու Ճամի, հարիւրաւոր անձերու զէնք բաժնուեր է եւ իմամ Շապան քարոզ մը խօսելով յայտներ է թէ «Շէրիաթ»ը ազատելու պիտի ելլեան, բանտարկեալները պիտի արձակեն եւ կառավարչատունը պիտի գրաւեն։ Ուրիշ մըն ալ ըսեր է թէ Մուսթաֆա Քէմալ վիրաւորուած է եւայլն։

Այս առթիւ կարգացուեր է Եէնի Փազարցի Մուհարրէմ հօճայի ֆէթվան՝ գլխարկին դէմ։ Ասոր վրայ հարիւրաւոր ժողովուրդ յարձակում գործեր է Փոթամայայի պահականոցին վրայ, գերի բռնելով վեց ոստիկան-զինուորներ։ Շարժումը ծաւալեցաւ քաղաքին զանազան մասերուն վրայ։

Դատարանը հարցաքննեց 137 հոգի. մահուան դատապարտեց 8 հոգի, 15 տարուան թիապարտութեան՝ 14 հոգի, 10 տարուան՝ 22 հոգի։ Այս վճիռէն յետոյ անկախութեան դատարանի անդամները կիրասոն մեկնեցան։

Լճեալ գոյքերու աւարը

Թուրք կառավարութիւնը Ազգերու Դաշնակցութեան նամակին պատասխանելէ առաջ, կ'ուզէ վերջնապէս կարգադրել «լքեալ» գոյքերու խնդիրը։ Ասոր համար նորանոր դիւրութիւններ կուտայ թուրք գնողներուն։ Նախապէս որոշուած էր ծախուած գոյքերու փոխարժէքը վճարել ութը տարիէն, հիմա ալ ներքին փոխառութեան պարտաթուղթերը լքեալ գոյքերու համար իբրեւ դրամ պիտի ընդունուին։ Այս պարագան մեծ ազդեցութիւն գործած է Սակարանին մէջ, ուր յիշեալ արժեթուղթերը զգալի բարձրացում ունեցած են։ Միւս կողմէ կրկին հրահանգ տրուած է Պոլսոյ Հայերուն պատկանող «լքեալ» գոյքերու լիակատար մէկ ցուցակը պատրաստել։

Պայմար Լօզանի դաշնագրին դէմ

«Թայմզ»ի թղթակիցը կը հեռագրէ.— Նիւ Եօրքի մէջ կազմուեցաւ Ամերիկեան կոմիտէ մը, որուն նախագահն է Պ. Տէյվիտ Հընթըր Միլլըր, նախկին փոխ-նախարար, իսկ վարչական խորհուրդի անդամն է Պ. Ճ. Ու. Ճէրըրտ, Պերլինի նախկին դեսպանը։ Այս կոմիտէն շուտով ուժգին պայքար մը պիտի սկսի, որպէսզի Միացեալ Նահանգներու ծերակոյտը չվաւերացնէ Լօզանի դաշնագիրը։ Քանի մը օրէն պիտի հրատարակուի գիրք մը, որ կը պարունակէ բազմաթիւ յօդուածներ եւ նամակներ, ստորագրուած ականաւոր քաղաքագիներէ։ Ասոնց մէջ կան նաեւ Հանրապետական կուսակցութեան պաշտպաններէն շատեր։

Պ. Պ. Միլլըր եւ Ճէրըրտ նոյնպէս ուժգնօրէն կը հակառակին դաշնագրին, որովհետեւ, կ'ըսեն անոնք, ատիկա իրենց կորմնցնել պիտի տայ վերջին առիթ մը օգնելու Հայերուն, զորս Ամերիկացիները չեն կրնար իրենց բախտին թողուլ։

Պայմաններ որ Զուիցերիոյ մէջ չընդուայ

Զիւերին Պերլինի մէջ երկարօրէն տեսակցեցաւ արտաքին նախարար Շթրէզէմանի հետ, Գերմանիոյ և Ռուսիոյ միջեւ առկախ մնացած անտեսական խնդիրներու մասին։ Զիւերին յայտարարեց թէ, Ռուսիա հակառակ է Ազգերու Դաշնակցութեան, եւ թէ զինաթափութեան համաժողովին պիտի մասնակցի, պայմանաւ որ ժողովը տեղի չունենայ Զուիցերիոյ մէջ։ Եթէ Անգլիա հաշտարար քայլ մը չառնէ Մուսուլի խնդրին մէջ, հետեւանքները շատ ծանր կրնան ըլլալ, որովհետեւ ռազմական տեսակէտով Մուսուլ կարեւոր կեդրոն մըն է Թուրքիոյ համար։ Յունուարին Փարիզի մէջ պիտի վերսկսին բանակցութիւնները, երկուստեք բարեացակամ տրամադրութիւն կայ, որով լաւ տրդիւնքի պիտի յանգին։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. «ԽԱԹԱԿ» Թաղային խումբի դասախօսական ժողովը տեղի կ'ունենայ շաբաթ երեկոյ ժամը 8,30ին 13 rue de Londres.

ՎՐԻՊԱԿ.— Նախորդ խմբագրականին մէջ, «Պայքարը պայքար կը ծնի» խօսքը Թիւրիմացութեամբ վերագրուած էր Աշոտ Յովհաննիսեանի, պիտի ըլլայ Ա. ԵՐԶՆԿԵԱՆ, ինչպէս անկէ առաջ ալ յիշուած էր։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹ

ԼԻՈՆ, Ն. Պ.— Ստացանք եռամսեան։

ՓԱՐԻԶ, Ե. Փ.— Ստացանք եռամսեան։

ԼԱՆՍԻԷ, Գործ.— Ստացանք 80 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶ, Կ. Թ.— Ստացանք 20 ֆրանք։

ԱՐԼԸ ՀԱՄԲ.— Ստացանք եռամսեան։

ՓԱՐԻԶ, Ղ. Փ.— Ստացանք մանտափոսար։

ՄԱՐՍԷյԼ, Մ. Գ.— Ստացանք 198 ֆրանք։

ԳԼԵՐՄՈՆ ՖԵՐԱՆ, Վ. Մ.— Ստացանք մանտափոսար։

ԼԻՈ . Յ. Բ.— Ստացանք 16 ֆրանք։

ՏԵՄԻՆ, Ս. Ս.— Ստացանք 16 ֆրանք։

ՓԱՐԻԶ, Վ. Ա.— Ստացանք եռամսեան։

ՊԱՐԺԱՄՕՆ, Բ. Գ.— Ստացանք եռամսեան, կը ղրկուի Դեկտ. 16ի թիւէն։

ԿՐԻՒՒ, Ժ. Տ.— Ստացանք Բ. եռամսեան։

ԳՐԻՕԶՕ, Գործ.— Ստացանք 110 ֆրանք։

ՍԼԷ. Ա. Խ.— Ստացանք նոր եռամսեան։

ՊԵԼՃՕՒ, Ա. Տ. Ս.— Ստացանք նոր եռամսեան։

ՄԱՐՍԷյԼ, Յ. Յ. Ստացանք նոր եռամսեան։

ՓԱՐԻԶ, Ս. Ո.— Ստացանք։

ՓԱՐԻԶ.— *ԼԱՍ.*— Կը հրատարակուի։ Հաճեցէք շարունակել։

ՓԱՐԻԶ, Պ. Մ.— Կը ղրկուի Դեկտ. 18ի թիւէն։

ՊԵՏՐՈՍ Ն. ՄԱՐՍԷյԼ.— Երկու անդամ է 10ական ֆրանք կը ստանանք ներփակ նամակներով որոնք բացարձակապէս անընթեռնելի են։ Հաճեցէք որոշ գրել որ հասկնանք թէ ինչ կ'ուզէք։

ՍՈՒՏԱՆ, Տյին.— Դեկտ. 15էն կը ղրկուի նոր բաժանորդին.

ԱՆՎԵՐՍ, Ա. Ս.— Ստացանք վեցամսեան։

ԳԱՀԻՐԷ, Գ. Տ.— Հասցէն փոխեցինք։

ԼԱԼՎԱՏ. Շ. Է.— Նոր բաժանորդին կը ղրկենք Դեկտ. 20էն։

ԳՐԻՕԶՕ, Դ. Տ. Գ.— Ստացանք նոր բաժնեգինը։

ՇԱՍ, Յ. Թ.— Ստացանք բաժնեգինը, տեղեկացուցէք նախորդ անունը։

23 Յունուար 1926 շաբաթ գիշեր կը ներկայացուի

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՕՓԷՐԷԹ

"ԱՃՈՒՂ ՂԱՐԻՊ,,

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՕՐ. ԲԱԴԱԼԻ

Conservatoire Renée Maubel

սրահին մէջ 6-8 rue de l'Orient.

Metro Blanche

կը մասնակցին փարիզի լաւագոյն ուժերը՝ Օր. Անգինէ, Պ. Պ. Վ. Պաղտասարեան, Ա. Յարութիւնեան, Աբման եւայլն։

Նուագը կը ղեկավարէ Պ. Աբգար

Գիները 5, 10, 20

Տոմսերու համար դիմել Օր. Ե. Բադալի 8 rue Rouvlet եւ բոլոր հայկ. ճաշարանները։

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

ՎԱՂԸ՝ ՀԻՆԴԵԱՐԹԻ, 24 ԴԵԿՏ. ՖՐԱՆՍԱԿԱՆ ԾՆՈՒՆԴԻ ԳԻՇԵՐՆ

Salle Russe, 42, rue Hermel,

Նախաձեռնութեամբ ֆրանսական St. Germain Balletի,

Ի ՊԱՏԻՒ ՓԱՐԻԶԱՀԱՅ Պ. Ե. ՀՈՒՄԲԻՆ

Մասնակցութեամբ՝ Պ. Պ. Ս. ՓԱԶԱՃԵԱՆԻ, Ռ. ՉԱՐԴԱՐԵԱՆԻ *եւ* L. Laurentի

Պարերը 8.30էն մինչեւ առաւօտ։

Միջնարարի պահուն ծիծաղաշարժ զաւեշտ մը

ՈՐԿՐԱՄՈԼ ԾԱՌԱՆ

Մուտքը Պարողներուն համար 5, Տիկիններու 2 ուկէս ֆր.

Métro Simplon, Nord Sud Jules Joffrin.

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԱՌԹԻԻ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ — ՏՕՆԱՓԱՌ

Դեկտեմբեր 31 Հինգշաբթի գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս

Salle Russe, 42, Rue Hermel.

Orchestre-Jazz-Band, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱԼԱԼԱՅԿԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵՒԼՆ։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

կազմակերպողներ՝ ԲԱԴԱԼ — ՉԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐՈՒ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՃԱՇԱՐԱՆՆԵՐԸ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՓՐԻՕԶՕՅԻ ՄԷՋ

Տեղի կ'ունենայ Դեկտեմբեր 26ին Շաբաթ, ծննդեան երկրորդ օրը ժամը երեկոյեան 8էն մինչեւ առաւօտ։

Փրէօզօհայ նորակազմ Ազգային Միութիւնը կազմակերպած է ընտանեկան եիեկոյթ մը, նպատակ ունենալով գաղութիս բոլոր հայրենակիցները համախմբել ծննդեան Տարի մը շուրջ։

Տեղի պիտի ունենան բանախօսութիւններ, արտասանութիւններ, երգեր, կատակերգութիւններ, հայկական եւ եւրոպական պարեր, ինչպէս նաեւ վիճակահանութիւն եւ Թոմպոլա։

Վարչութիւնը ամէն ջանք թափած է, որքան կարելի է վայելուչ հանդիսաւորութեամբ եւ կարգապահութեամբ կատարելու սոյն հանդէսը։

Մուտքը բացարձակապէս ազատ ըլլալով, կը հրաւիրենք Փրէօզօհայ բոլոր հայրենակիցները մեծով ու պզտիկով ներկայ գտնուիլ այս զուտ ընտանեկան հանդէսին, որ տեղի պիտի ունենայ rue de Guide, «Պառ Լոռէն»ի ընդարձակ պարասրահին մէջ։ Փոքրիկներուն կարղանդէրներ։ Վարչութեան կողմէ Արշակ Վարդանեան

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

ջերմամիզութեան, ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

քիմիական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։

ԺՈՂՈՎՐԴԱԿԱՆ ԳԻՆԵՐ

ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Restaurant Floria, 61 rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) Boulevard St Michel է քանի մը քայլ հեռու, Հնարաւորութիւնը ստեղծած է ունենալու սրահ մը յատկացուելու համար ժողովներու, ընտանեկան երեկոյթներու, Հարսանիքի եւնշանախօսութեան, Հացկերոյթի եւայլն, խիստ դիւրամատչելի պայմաններով։

Restaurant Floria, իր նեղքին կազմակերպութեամբ եւ շքեղութեամբ, անմեղադրաբար հաճելի գոհացնելու ի վիճակի է։ Ցնծութիւնը այսպէսով Հնարաւորութիւնը ստեղծած կ'ըլլայ հայ հասարակութեան ունենալու մեայուն ժամադրավայր մը որուն պէտքը շատ զգալի էր մեր մէջ։

Հեռաձայն Fleurus 38 - 43

ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.
Սթերլին,	L. St.	132 20
Տոլար,	Dollar	27 30
Մարք (ոսկի)	Mark	6 65
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14 —
Թրք. ոսկի	» or	115 —
Մէճիտիէ	Médjidié	10 50
Լէվա 100 հատ	Léva	19 50
Տրախմի »	Drachme	33 --
Լիր »	» Lire	110 —
Պելժ. ֆրանք	» Frc. Belge	123 50
Զուից. »	Frc. Suisse	528 —
Ջերվոնեց	(10 Roubles or)	135 —
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ		
Եգ. Քր. Ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	2650 —
» II	»	2000 —
» III	»	1800 —
Ռումելի երկթղ.	Lots turcs	140 —

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Թերթանուշ (փաքլաւա) անխարդախ կարագով եւ Թելիայա (քատայիֆ) հում եւ եփած

Թերթանուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած Թերթեր

Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին

ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.

(Métro ; St. MICHEL)

Մուտք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes *էն եւ գետնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։*

Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու դիւրութեան համար։

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր *Ամէն օր 2.30 — 7.30*

Կիրակի եւ տօն օրերը 9 — 12

ՈՒՐԻՇ ԱՏԵՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՅԱՌԱՋԱԳ

Խմբագիր՝ ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՑԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ա.	5 ա.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՈՒՐԲԱԹ
25
ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ
1925

25 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 63 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ԱՐԵՒԵԼՔ ԵՒ ԱՐԵՒՄՈՒՏՔ ԴԷՄ ԴԻՄԱՑ

Օրուան խոշոր խնդիրն է ռուսևթուրք նոր դաշնագիրը, որ կնքուեցաւ Դեկտեմբեր 17ին, Փարիզի մէջ:

Շատեր անակնկալ մը կը նկատեն զայն: Անակնկալ էր, թերեւս, դաշնագրին այսքան արագ հրատարակութիւնը: Բայց բուն գործը՝ պարզապէս տրամաբանական ելքն է այն քաղաքականութեան որ կը տիրէ 1920էն ի վեր, եւ որ վերի վայր շրջեց ամբողջ Արեւելքի ճակատագիրը: Յեղափոխական Ռուսաստանը, եւրոպական աշխարհակալութիւնը խորտակելու մոլեգնութեան մէջ, սրբազան գործ համարեց փրկել օրհասական Թուրքիան, եւ յաջողեցաւ: Այդ ծրագրին համար կանգ չառաւ որ եւ է միջոցի առջեւ, չարաչար յուսախաբ ընելով պզտիկ ժողովուրդները: Աւելորդ է մէկ-մէկ յիշել բոլոր այն հայեղափոխական քայլերը որոնք սեպուցին բանուորա-գիւղացիական իշխանութեան դիմագիծը եւ զայն վերածեցին այլանդակ ծաղրանկարի մը: Գաղտնի դիւանագիտութիւնը եւ անոր խարդախութիւնները մերկացուցած աստեն, յեղափոխակա՛ն Մոսկուան ինք այնպիսի գործեր կատարեց, որոնց առջեւ պիտի կարմրէր Մաքիավէլը:

Այդ ճամբան կը շարունակուի մինչեւ այսօր, աւելի գունաւորուած եւ աւելի լայն ասպարէզի վրայ: Մոսկուա Թուրքիոյ կողքին է միշտ, իբրեւ բարեկամ եւ զինակից, սպառնալու համար ոչ միայն «իմպերիալիստ»ներուն որոնք շատոնց բռնած են նահանջի ճամբան, այլ եւ անոնց որ կը փորձեն թօթուել Թրքական լուծը: Դեռ թարմ է Քիւրտերու պատմութիւնը: Մոսկուա կը գրգռէ Տիւրկիները, Մարոքցիները, Չինացիները, որպէս զի ըմբոստանան եւ վտարեն օտար աշխարհակալները. բայց նոյն իրաւունքը չի տար քիւրտ ժողովուրդին, եւ ցնծութեան աղաղակներ արձակեց, երբ աստեն մէջ խղդուեցաւ քրտական ապստամբութիւնը: Աշխարհահայեացքի եւ դասակարգի տեսակէտով տարբերութիւն չկայ Ատաթիւրք Քէրիմի, Սուլթան Էլ Աթրաշի եւ Շէյխ Սահիտ միջեւ, բայց, կարմիրներուն համար առաջին երկուքը ազատագրութեան հերոսներ են, իսկ երկրորդը՝ հակայեղափոխական...:

Բայց թողունք այդ կէտը:

Նոր դաշնագիրը նորագոյն նուիրագործումն է հիմնական քաղաքականութեան մը, — Արեւելքը Արեւմուտքի դէմ: Զարմանալի զուգադիպութեամբ մը, ճիշդ այն օրերուն երբ Զիչէրին եւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյ դաշնագիրը կը ստորագրէին Փարիզի մէջ, «Ճիւմհուրիյէթ», Պոլսոյ քէմալական օրկանը, մէջտեղ կը դնէր Ազգերու Նոր Դաշնակցութեան մը ծրագիրը: Այդ կազմակերպութիւնը Ասիան պիտի ներկայացնէր եւ անոր անդամ պիտի ըլլային ժընեւէն դուրս մնացած պետութիւնները: Մուսուլի վճիռէն առաջ, Թուրքիա տրամադիր էր Ազգերու Դաշնակցութեան մէջ մտնելու, ինչ որ տհաճութիւն կը պատճառէր Մոսկուայի: Այլ եւս փակուած է այդ դուռը, եւ «Իւմանիթէ», Ֆրանսայի Հումկուսին օրկանը, հրճուանքով կ'աւետէր երէկ թէ Թուրքիա նորէն ապաւինեցաւ առաջին բանուորական պետութեան.

«Առաջին անգամ չէ որ այսպիսի դաշնագիր մը կը կնքուի Մոսկուայի եւ Էնկիւրիի միջեւ: Արդէն, 1921 Մարտ 16ին, համաձայնութիւն մը գոյացած էր, որ Թուրքիոյ կ'ապահովէր Անդրկովկասի ատացումը եւ սերտ ու սիրալիր յարաբերութիւններ կը հաստատէր Ռուսիոյ եւ իսլամութեան ազատագրական շարժումին միջեւ: Էնկիւրիի հանրապետութեան եւ Խորհրդային Ռուսիոյ զինակցութիւնը, անժխտելի կերպով, միակ քաղաքական բահաձեւն է որ կրնայ երաշխաւորել երիտասարդ Թուրքիոյ ապահովութիւնը եւ անոր ազգային եւ տնտեսական զարգացումը»:

Ուրիշ բացատրութեամբ մը, Թուրքիա Անգլիոյ դէմ իր դիրքը ապահովելու համար կը դիմէ ճիշդ այն միջոցին, զոր փորձեց Ֆրանսա՝ Գերմանիոյ դէմ: Կ'ապաւինի Մոսկուայի, ինչպէս Ֆրանսա ապաւինեցաւ Փոլսեւի: Այս՝ անմիջական ժտահոգութիւնն է, իրրեւ ծնունդ Լօքարնոյի դաշինքին եւ Մուսուլի վճռին: Իսկ բուն, թէեւ հեռաւոր նպատակը՝ Ասիոյ ժողովուրդներուն դաշնակցութիւնն է Եւրոպայի դէմ, մէկ միլիառ՝ 400 միլիոնին դէմ: Մոսկուա մինչեւ հիմա կը մերժէր անդամակցիլ Ազգերու Դաշնակցութեան, սկզբունքի խնդիրներ դնելով: Իրականին մէջ, քաղաքական ազդեցութեան պայքար մըն է որ կը մղուի, անգլեւռուս մենամարտ մը, որ շատ հին պատմութիւն ունի: Դաշնագրին կարգ մը կէտերը շատ անմեղ եւ խաղաղասիրական կը թուին: Բայց պէտք չէ երեւոյթներէն դատել. մանաւանդ որ, այսպիսի թուղթերը յաճախ ծածուկ մասեր ալ կ'ունենան, որոնք դէպքերու ընթացքին կը յայտնուին:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ԵՐԿՈՒ ՕՐ ՅԵՏՈՅ

«Պալքար», Ամերիկայի ամսկավար օրկանը, իր Դեկտ. 5ի խմբագրականին մէջ, փառաբանելով Խորհրդային իշխանութեան խոհեմ եւ հաշտարար քաղաքականութիւնը, կը գրէ.

«Հայ տարագիրներու ներդաղթի խնդրոյն կարգադրութեանց մէջ ոչ Երեւան ոչ Մոսկուա չեն կրնար ընել ու պէտք չէ որ ընեն այնպիսի բան մը, որ այս կարգադրութեանց դպչի եւ դժգոհութեան ու կասկածի տեղի տայ վրաստանի եւ Ատրպէյճանի մէջ: Ախալքալաքի կողմը կամ Նախիջեւանի շրջանին մէջ ընդարձակ պարապ հողեր կան եղեր. բայց անոնց վրայ խօսք չի կրնար ըլլալ ու պէտք չէ որ ըլլայ հայ տարագիրներու ներդաղթին առթիւ: Անոնք որ այս պահուս, հաւանաբար յատուկ կարգախօսի մը համեմատ, այդ հողերու մասին կը խօսին, ուրիշ արդիւնք չեն կրնար ձեռք բերել, բայց եթէ խանգարել Հայաստանի ու իր դրացիներուն յարաբերութիւնները, եւ մանաւորաբար Նախիջեւանի պարագային ալ Թուրքերու պատրուակ տալ, որպէս զի Հայոց ներդաղթը խոչընդոտի ու դրդռութեան նիւթ ընեն:»

Երկու օր յետոյ, Դեկտ. 7ին, նոյն խելօքիկ «Պայքար»ը կը պատգամէ, ուրիշ խմբագրականի մը մէջ.

«Հայ ժողովուրդը քաղաքական դատ մը ունի Թուրքիոյ դէմ: Մենք կը պահանջենք մեր հայրենի արդար ժառանգութիւնը, որ այսօր ամայի ու աւերակ կը մնայ եւ Թուրքին՝ իրեն ալ օգուտ մը չունի ու պիտի չունենայ երբեք: Լօզան լուռ անցաւ մեր դատին վրայէն, եւ մենք գիտենք որ այսօր պարագաները նպաստաւոր չեն մեր իրաւունքները արժեցնելու համար: Այս մասին ինքզինքնիս չենք խաբեր երբեք: Բայց մենք հաստատ կը մնանք մեր դատին վրայ, ինչ որ ալ պատահի, ի'նչ փուլի մէջ ալ մտնեն Թուրքիոյ յարաբերութիւնները այլեւայլ պետութեանց հետ: Ներկայիս, այս է մեր պարտականութիւնը:»

Կրնա՞ք հասկնալ այս խորաթափանց դիւանագիտութեան գաղտնիքը: Առաջ մը,— ի սէր Ատաթիւրքի, Նախիջեւանի խօսքը մի ընեք, Թուրքերը կը վշտանան. իսկ յետոյ. «Մենք դատ ունինք Թուրքիոյ դէմ, մենք կը պահանջենք մեր հայրենի հողերը...:»

ՓՈՂԻ ՀԱՄԱՐ

Ռոմէն Ռոլան («Կարմիր դրօշ»), Ատաթիւրքի համակիրներուն օրկանը, իր հրատարակութիւնը դադրեցուց, Մոսկուայի կեդրոնը դադրեցուցած ըլլալով նպաստը: Ուրիշ թերթ մըն ալ, որ կարմիրներուն թմբուկը կը զարնէր, ստիպուեցաւ ճակատ փոխել:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ՕՐՈՒԱՆ ԴԻՊՔԸ. — ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐԸ

Գ. էջին մէջ հրատարակած ենք ռուսեւթուրք նոր դաշնագիրը, որ օրուան խոշոր դէպքն է: Ամբողջ մամուլը կը զբաղի այս խընդրով: Էնկիւրիէն կը հեռագրեն «Թան»ի.— Դաշնագիրը, որ գաղտնի պահուեցաւ մինչեւ վերջին վայրկեանը, նոր եւ խիստ կարեւոր հաւանականութեանց դուռ կը բանայ ասիական քաղաքականութեան մէջ: Այս դաշնագրով, Թուրքիա անշուշտ վերջնապէս պիտի անցնի Ռուսիոյ կողմը, ի նպաստ Ասիոյ բոլոր ազգութեանց, եւ այսպէս պիտի մասնակցի այն շարժման որ կը սարսէ արեւելքը: Այս տեսակէտով, դաշնագիրը կրնայ համարուիլ իբրեւ անմիջական պատասխան մը Լօքարնոյի դաշինքին, որ կարգ մը կէտերով եւրոպական համաձայնութիւն մըն է ի վնաս արեւելեան ժողովուրդներու: Մուսուլի վէճին մէջ Ազգերու Դաշնակցութեան վճռին միաձայնութիւնն ալ հակաթուրք եւ առհասարակ հակարեւելեան զինակցութիւն մը կը նկատուի: Ինչ որ ալ ըլլայ, ռուսեւթուրք սերտ համաձայնութիւն մը ապահովուած կը նկատուի այժմ որոշ առեն մը համար, իսկ այս իրողութիւնը լեցուն է կարեւոր հետեւանքներով, բոլոր այն ժողովուրդներուն համար որոնք շահեր ունին Արեւելքի մէջ:

Էնկիւրիէն ուրիշ հեռագիր մը կ'ըսէ թէ՝ Թրքական հանրապետութիւնը այսուհետեւ ճշմարիտ թշնամի մը պիտի համարէ Ազգերու Դաշնակցութիւնը: Այս տեսակէտով, նոր դաշնագիրը յատկապէս ուղղուած է Ազգերու Դաշնակցութեան դէմ, որ կ'ամբաստանուի թէ միայն եւրոպական, եւ մասնաւորապէս Անգլիոյ շահերուն կը ծառայէ, եւ բացայայտ հակառակորդն է Արեւելքի: Այս հանդամանքով, ռուսեւթուրք դաշնագիրը կրնայ նկատուիլ իբրեւ փորձ մը՝ կազմելով Ասիական Ազգերու Դաշնակցութիւն մը, որուն կրնան միանալ Արեւելքի բոլոր ժողովուրդները: Դաշնագիրը միեւնոյն ատեն կը նշանակէ թէ ժընեւի որոշումը վերջնապէս չէ փակած Մուսուլի խնդիրը, որ մէկ օրէն միւսը, կրնայ աւելի ծանր հանգամանք մը առնել:

Ի՛նչ կ'ըսեն Թուրքերը

Անգլիոյ վարչապետը առջի օր ընդունեց Լոնտոնի Թուրք դեսպան Ֆերիտ պէյը՝ որուն յայտնեց անգլիական դահլիճին տեսակէտը, եւ խորհուրդ տուաւ որ Թուրքիա իր շահին համար իսկ ընդունի Ազգերու Դաշնակցութեան որոշումը: Անգլիա շատ շատ սահմանագլուխի քանի մը անկարեւոր սրբագրութիւններ կրնայ ընել:

Միւս կողմէ Պոլսոյ եւ Էնկիւրիի թերթերը կը շարունակեն անհաշտ լեզու գործածել: «Ճաքիմիյէթը Միլլիյէ» իր վերջին թիւին մէջ կը գրէ. «Եւրոպայի Ապահովութեան Դաշինքները աւելի շատ յարձակողական ոգի ունին ուղղուած Արեւելքի դէմ, եւ հեռու են խաղաղութեան ձգտելէ, այլապէս անհասկնալի է այդ դաշինքէն ոեւէ ազգի մը դուրս ձգուիլը: Բիրտ ուժին առջեւ խոնարհելով, Ազգերու Դաշնակցութիւնը ցոյց տուաւ թէ ի՞նչ արժէք կը ներկայացնեն այդ դաշինքները, իբրեւ խաղաղութեան տարրեր: Ահա՛ այս նկատումներն է որ մղեցին Թուրքիան ինքն իսկ փնտռել իր ապահովութեան միջոցները: Թուրքեւռուս դաշինքը ծնաւ ապահովութեան բացարձակ պէտքէ մը՝ փրնեւի անարդար որոշման յաջորդ օրը: Մենք կատարելապէս կ'ըմբռնենք երկրին պէտքերը եւ յարձակողական ոեւէ ձգտումներ չունինք: Իրերը այս կերպ դատելով, սակայն, չենք կրնար անտարբեր դառնալ մեր ազգային անկախութեան դէմ կատարուող ոտնձգութեանց հանդէպ: Ահա թէ ինչո՞ւ անոնց որ մտահոգ են ղրացիներու հետ մեր մերձեցումէն, կը պատասխանենք թէ խնդիրը պարզապէս ապահովութեան հարց է»:

Բանակցութիւն Էնկիւրիի մէջ?

Լոնտոնի թերթերը մեծ կարեւորութիւն կուտան Պոլտուինի եւ Թրքական դեսպանին տեսակցութեան: Կը հաւաստուի թէ Անգլիոյ վարչապետը հաշտարար առաջարկներ ըրած է: Եթէ Թրքական կառավարութիւնը տրամադրութիւն յայտնէ, բանակցութիւնները պիտի սկսին անմիջապէս, եւ Էնկիւրիի մէջ: Անգլիոյ ներկայացուցիչը պիտի ըլլայ դեսպանը:

Միւս կողմէ, Լոնտոն անյապաղ բանակցութեան պիտի սկսի Միջագետքի կառավարութեան հետ, նոր դաշնագրի մասին: Պարզապէս պիտի նորոգուի դաշնագիրը:

Զինադադար Տիւրկիներուն հետ

Պէյրութէն կը հեռագրեն թէ Դեկտ. 23ին զինադադար մը կնքուեցաւ Ֆրանսացիներուն եւ Տիւրզիներուն միջեւ: Դամասկոսէն գացած պատուիրակները յաջողեր են համոզել Սուլթան Աթրաշը թէ անօգուտ է շարունակել կռիւը, որովհետեւ Ֆրանսա պատրաստ է զոհացումներ տալու:

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ՉՅՈՒՆՔ ՉԿԱՐԴԱՑՎԱԾ

Ա. Ղազարյան

ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐ ԱՆԴԱՄԱՀԱՐ ԿՈՌՈՒՊՑԻՈՆԵՐԻ ՄԱՍԻՆ

(ՊԱՏՄՎԱԾՔՆԵՐԻ ՀԱՎԱՔԱԾՈՒ)

16 տիպ.

Ա. Ղազարյանի «Պատմվածքներ անդամահար կորուպցիոներների մասին» պատմվածքների հավաքածուն է, որ հրատարակվել է «Սովետական գրող» հրատարակչության կողմից։ Գրքում տեղ գտած պատմվածքները հեղինակը գրել է 1936-1937 թվականներին։ Ա. Ղազարյանի պատմվածքները ներկայացնում են մեր կյանքի այն ժամանակաշրջանը, երբ մեր երկրում ծավալվում էր ահեղ դասակարգային պայքար։ Այդ պայքարի ընթացքում ջախջախվեցին ու ոչնչացվեցին մեր երկրի թշնամիները՝ տրոցկիստ-բուխարինյան ֆաշիստական գործակալները։ Ա. Ղազարյանի պատմվածքները ներկայացնում են մեր կյանքի այն ժամանակաշրջանը, երբ մեր երկրում ծավալվում էր ահեղ դասակարգային պայքար։ Այդ պայքարի ընթացքում ջախջախվեցին ու ոչնչացվեցին մեր երկրի թշնամիները՝ տրոցկիստ-բուխարինյան ֆաշիստական գործակալները։

ՆՈՐ ԴԱՇՆԱԳԻՐ
ՌՈՒՍԻՈՅ ԵՒ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԻՋԵՒ

Մոսկուայի Թերթերը դեկտ. 22ին հրատարակեցին բնագիրը ռուսեւթուրք նոր դաշնագրի մը, որ ստորագրուած է փարիզի մէջ, դեկտ. 17ին, Չիչէրինի եւ Թեվֆիգ բիւշտի պէյի միջեւ:

Նոր դաշնագրին համաձայն.

1. Եթէ մէկ կամ մէկէ աւելի պետութիւնները յարձակին պայմանագիրը կողմերէն մէկուն վրայ, միւս կողմը յանձն կ'առնէ չեզոք մնալ առաջինին հանդէպ:

2. Երկու կողմերէն իւրաքանչիւրը յանձն կ'առնէ ո՛ր եւ է յարձակում չկատարել միւսին դէմ, չմասնակցիլ ո՛ր եւ է քաղաքական զինակցութեան կամ համաձայնութեան մէկ կամ աւելի պետութեանց հետ, միւս պայմանագիրը կողմին դէմ, նոյնպէս չմասնակցիլ ո՛ր եւ է զինակցութեան կամ համաձայնութեան մէկ կամ աւելի պետութեանց հետ, ուղղուած՝ միւս կողմին զինուորական կամ ծովա. յին ապահովութեան դէմ, չմասնակցիլ ո՛ր եւ է Թշնամական ա. րարքի որ մէկ կամ աւելի պետութեանց կողմէ կ'ուղղուի միւսին դէմ:

3. դաշնագիրը ի զօրու է վաւերացման Թուականէն եւ կ'ընքուած՝ երեք տարուան համար:

դաշնագրին կցուած են երեք յաւելուածներ, որոնց առաջինը կ'ըսէ Թէ կողմերէն իւրաքանչիւրը կը պահէ իր գործելու կատարեալ ազատութիւնը միւս պետութեանց հանդէպ, այս դաշնագրով հաստատուած յանձնառութիւններէն դուրս: Երկրորդ յաւելուածին համաձայն, դաշնագրի երկրորդ կէտին մէջ յիշուած «քաղաքական» բառը կ'ընդգրկէ նաեւ բոլոր այն տնտեսական եւ ելմտական համաձայնութիւնները որ կը կնքուին բոլոր պետութեանց միջեւ, դաշնագիր կողմերէն մէկուն դէմ: իսկ երրորդ յաւելուածով, դաշնագիրը կողմերը յանձն կ'առնեն բանակցութեան մտնել, որոշելու համար կարգադրութեան ձեւը այն վէճերուն որոնք չեն կրնար լուծուիլ դիւանագիտական սովորական ձանապարհով:

*** Այս նոր համաձայնութեան առթիւ, Թերեւս աւելորդ չըլլայ յիշել Թէ՝ հակառակ բոլոր հերքումներուն, Ամերիկեան Թերթերը կը պնդեն որ 1924 Մայիս 12ին գաղտնի դաշնագիր մը կնքուած է Ռուսիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ: «Ցիւ Եորք Ռըբլտ», որ ամենէն առաջ տուած էր այս լուրը, կը գրէ Թէ դաշնակից կողմերը յանձն կ'առնեն իրարու դէմ չգործել արեւելեան Եւրոպայի մէջ եւ նախապէս իրար տեղեակ պահել: Երկու կողմերը փոխադարձաբար կը ճշդեն իրենց շահերը Թուրքիոյ մէջ, ինչպէս նաեւ այդ շահերը ապահովելու փոխադարձ միջոցները: Դաշնակցող կողմերը Պալքաններու մէջ գործելու ազատութիւնը կը վերապահեն իրենց, պայմանով որ իրենցմէ մէկը իր գործունէութեամբ չվտանգէ միւսին շահերը: Այս պարտաւորութիւնը կը վերաբերի նաեւ Ռումանիոյ եւ Սերպիոյ: Իտալութիւրք պատերազմի ատեն Ռուսիա կը պարտաւորուի իր զօրքերը ուղղել դէպի Էրզրում եւ Թուրքիոյ դէմ գործածել Սեւ ծովի նաւատորմիղ: Իսկ ռուս-Թրքական պատերազմի ատեն Իտալիա Եւրոպայի մէջ հաւանական բարդութիւններէ խուսափելու համար պատերազմի չի յարիր, սակայն քաղաքականապէս կ'օժանդակէ Ռուսիոյ:

ԿՈՄՈՒՆԻՍՏՆԵՐՈՒ ԹԻՒԸ ԱՆԴՐԿՈՎԿԱՍԻ ՄԷՋ

Վերջացաւ Անդրկովկասի Կոմունիստ Կուսակցութեան Դ. համագումարը: Այս առթիւ կարդացուած տեղեկագրէն կ'երեւայ որ, Անդրկովկասի մէջ եղած կուսակցութիւններէն ամէնամեծ Թիւը կը կազմեն Վրացիները.— 13,510 մարդ (հարիւրին 26.6), յետոյ կուգան Հայերը — 12,273 (հարիւրին 24.2), Թուրքերը — 9,433 (հարիւրին 18.6), Ռուսերը 10,245 (հարիւրին 30.2), ուրիշ ազգութիւններ՝ 5,204 (հարիւրին 10.3):

Ազգային տեսակէտով իւրաքանչիւր հանրապետութեան մէջ կան. Վրացի.— Վրաստանի մէջ՝ 13,409, Ատրպէյճանի մէջ՝ 98, Հայաստանի մէջ՝ 3: Հայ.— Հայաստանի մէջ՝ 6004, Ատրպէյճանի մէջ 3606, Վրաստանի մէջ 2663: Թուրք.— Ատրպէյճանի մէջ 8709, Վրաստանի մէջ 467, Հայաստանի մէջ 257: Ռուս.— Վրաստանի մէջ 225, Ատրպէյճանի մէջ 7795, Հայաստանի մէջ 195:

Կը հետեւի Թէ՝ Վրացի կոմունիստները կ'ապրին գլխաւորաբար Վրաստանի մէջ, Թուրքերը՝ Ատրպէյճան. Հայերուն մօտաւորապէս կէսը՝ Հայաստան, մնացածը Ատրպէյճան եւ Վրաստան, քանի որ հայ ժողովուրդը ցրուած է ամբողջ Անդրկովկասի մէջ:

Ռուսերը ամենէն աւելի են գլխաւորաբար Բագուի մէջ, ուր կան քանի մը տասնեակ հազար ռուս բանուորներ նաւթահորերուն մէջ:

Բաղդատելով 1924ի հետ, աճման պատկերն է հետեւեալը.—

	1924 ՅՆՎՐ.	1925 ՀՈԿՏ.
Վրացիներ	8210	13,510
Հայեր	6297	12,273
Թուրքեր	5012	9,433
Ռուսեր	4558	10,245
Ուրիշ ազգեր	2264	5,260

Ինչպէս կը տեսնուի, ամենէն աւելի աճած են Ռուսերը, յետոյ կուգան Հայերը եւ միւս ազգերը: Ամենէն քիչ աւելցած են Վրացիները, Թէեւ ընդհանուր քանակով ամենէն բազմաթիւն են:

Ընկերային վիճակի տեսակէտով, ամբողջ Անդրկովկասի մէջ մեծամասնութիւն կը կազմեն բանուորները — 24,764 (հարիւրին 48.8), յետոյ կուգան գաղութները — 17,127 (հարիւրին 33.8), եւ պաշտօնեաները — 8829 (հարիւրին 18.4): Ատրպէյճանի մէջ բանուոր կոմունիստներու Թիւն է 14,649, Վրաստանի մէջ 8746, Հայաստանի մէջ 1369: Գիւղացիները — Վրաստան 3114, Ատրպէյճան 2220, Հայաստան 1974: Պաշտօնեաները — Վրաստան 4199, Ատրպէյճան 3352, Հայաստան 1278:

ԵՐԻՏԱՍԱՐԴԱՆԱԼՈՒ ՄԻՋՈՑԸ

Տօքթ. Հալէն Եավօրսքի, հանճարեղ բժիշկը, որ մարդիկը երիտասարդացնելու գաղտնիքը գտած է, դասախօսութեան մը մէջ յայտնեց Թէ իր կատարած փորձերէն Հարիւրին ութսունը յաջողած է: Արեան ներարկումով երիտասարդանալու գաղտնիքը կը կայանայ երիտասարդ արեան ճիշտ աստիճանը ընտրելուն եւ ոչ Թէ քանակին մէջ: Յաջողութիւնը կատարեալ է, երբ համանմանութիւն կայ արիւնը տուողին եւ ընդունողին արեան միջեւ: Այս ալ կարելի է ստուգել երկու արիւնները նախապէս տարբեռադրելով: Ան այժմ իր մեթոտով հիւանդ մարդիկ կրնան իրենց առողջութիւնն ու աւիւնը վերստանալ մէկ կամ երկու տարուան համար: Տօքթ. Եավօրսքի դեռ չի խոստանար մարդոց կեանքը երկարել այս ձեւով:

ԹԱԼԱՆ, ԳՈՂՈՒԹԻՒՆ

Այս խորագրով Թոթակցութեան մը մէջ, գանձակէն կը գրեն «Մարտակոչ»ի (Թիւ 285).—

կառավարութեան կարուկ միջոցներուն շնորհիւ գողութիւնը գրեթէ վերջացած էր եւ ժողովուրդն ալ ազատ շունչ կը քաշէր: Բայց այս գարունէն սկսած նորէն հրապարակ եկաւ, այն ալ մէջընդ մէջ: Աւելի զարգացաւ գողութիւնը այս աշնան սկիզբները, որ տեղի կ'ունենար գլխաւորապէս դաշտամասերու մէջ: Օրինակ՝ գանձակէն Ղարատաղլու տանող ճամբուն վրայ կարգ մը Թալաններ եղան, որոնցմէ տուժողը իր քրտինքով ապրող գիւղացին էր: Այս եւ այն շրջանին ապրանքի գողութիւնները ալ եղան: Այժմ ապրանքի գողութիւնները դադրած են: վերջերս գանձակի մօտ չորս Թուրք աւազակներ յարձակեցան 5-6 հայ ճամբորդներու վրայ եւ կողոպտեցին ոսկի ժամացոյցներ, մատանիներ եւլն. 8000 րուբլի արժէքով:

Նախիջեւանէն ալ նոյն Թերթին կը գրեն՝ Թէ գիւղացիները պաշտպանուած չեն մանր գողութիւններու դէմ: կը գողնան նոր տնկուած պտղատու տունկերը, չոր խոտը, փայտը, անխնայ ոչխարներու կեր կը դարձնեն այգինները: Գիւղական խորհուրդը անզօր է. գիւղացին միջոց չունի պաշտպանելու իր աշխատանքը, քանի որ կալուածները իրարմէ 2-3-4 վերստ հեռու են: Եթէ գիւղացին գանգատի, գործկոմը իրաւասու չէ «գործին մտիկ ընելու». շատ շատ արձանագրութիւն կը կազմէ, կը ղրկէ Ըրջկոմին, այս վերջինն ալ գանգատները կը ժողվէ եւ կը յանձնէ գաւառական դատարանին: Տարին մէկ-երկու անգամ շրջիկ դատաւորներ գիւղերու մէջ դատ կը տեսնեն. վնասուած կողմը մէկ օր պիտի ղբրկուի գործէն եւ դատի երթայ. վկան չհայ կամ կ'ուրանայ. խեղճ գիւղացին ծոծրակը քերելով տուն կը դառնայ առանց որ եւ է գոհացում ստանալու: Գողերը չեն պատժուիր:

ՀԱՅԵՐԸ ԽՐԻՄԻ ՄԷՋ

Խորհրդային Թերթերը կը գրեն Թէ Հանրային գործունէութեան տեսակէտով աչքի կը զարնեն Խրիմի քաղաքներէն Կերչը եւ Գնդասուբաղարը: Երկու քաղաքներն ալ այս տարի ունին Հայկական դպրոցներ, մօտ 200 աշակերտներով եւ տասը ուսուցիչներով: Սիմֆերոպոլը, Հակառակ իր կեդրոնական դիրքին եւ բազմահայութեան, տկար է: Դպրոցը ունի միայն 100 աշակերտ, չորս ուսուցիչով, Թէեւ ժողովուրդին Թիւը կը Հասնի 3000ի: Սեվաստապոլն ալ անմխիթար վիճակի մէջ է. այս տարի չկրցաւ բանալ մանկապարտէզը: Եալթան առաջ կ'երթայ նկատելի քայլերով, բացուած է դպրոցը 70 աշակերտով եւ երկու ուսուցիչով: Եւպատորիայի վիճակը աննախանձելի է. դպրոցը խեղճ: Թէոդոսիան, որ վերջին տարիներս մեռած էր, արթնացման նշաններ կը ցուցնէ: Տեղական ընկերները կ'աշխատին վերաբանալ տարիներէ ի վեր փակ դպրոցը: Ըրջանին մէջ կան երկու գիւղական դպրոցներ: Քանկայի շրջանին մէջ ալ կան երկու գիւղական դպրոցներ:

ՍՄՄԱՐՆԵՐՈՒ ՇԱՀԱՏԱԿՈՒԹԻՒՆՆԵՐԸ

Մեզի կը հաղորդեն որ Մարսիլիոյ Հայ սմսարները Ֆրանսական գործարաններու անունով պայմանագրութիւն կը ղրկեն Սուրիա, եւ ստորագրել կուտան այն Հայ գաղթականներուն, որոնք Ֆրանսա գալ կը փափաքին: Այդ Թուղթերուն մէջ ո՛չ մէկ պայման կամ պայմանաժամ յիշատակուած է. այնպէս որ Սուրիոյ քաղաքական դէպքերուն բերումով այդ երկրէն հեռանալ ուզող Հայ գաղթականները այս կերպով ծուղակի մէջ կ'իյնան եւ անգամ մը որ Մարսիլիա Հասնին, կը տեսնեն որ երկար ժամանակի Համար գատապարտուած են աշխատելու խիստ աննպաստ պայմաններու մէջ:

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ԵԿԵՂԵՑԻ ՄԸ ԲՈՒՆԿԱԾ

Նիւ Եօրքէն կը գրեն մեզի.— Մեր պղշեւիկ բարեկամները Հանդէս մը կազմակերպած էին Նոյ. 29ի տարեդարձը տօնելու Համար, 27րդ փողոցի Հայոց Եկեղեցիի վարի սրահին մէջ: Ճառախօսները Հազիւ Թէ սկսած էին բերաննին բանալ, երբ ժողովուրդին մէջ խուճապ մը սկսաւ: Ընդհակառակը լուր տարածուեցաւ Թէ վերնայարկի եկեղեցին՝ խորանէն բռնկած՝ կ'այրէր: Շատ չանցած Հրշեջները Հասան եւ եկեղեցիին տանիքը քանդելով յաջողեցան մարել Հրդեհը: Խորանը ամբողջութեամբ այրեցաւ, միայն սկիհ մը կարիլի եղաւ ազատել: Նիւթական կորուստը բաւական մեծ է: Եկեղեցին ապահովագրուած էր:

100,000 ՏՈԼԱՐՆՈՑ ՏՈՒՆ ՄԸ ԵԿԱՒ ԱՄԵՐԻԿԱՅԷՆ

Քանի մը օր առաջ «Մաքսիմ փօրԹ» շոգենաւը Հարիւր Հազար տոլարնոց Հսկայ տուն մը բերաւ Ամերիկայէն Հաւը: Այս տունը, որ տանիքէն մինչեւ սալայատակը ամերիկեան արտադրութիւններով շինուած է, պրուքլինի մէջ ցուցադրուած է եւ Հարիւր Հազար Հոգի այցելած են: Մօտ օրէն փարիզի կուան փալէյին մէջ պիտի ցուցադրուի: Կ'ըսուի Թէ այս տունը ամերիկեան ճարտարարուեստական ընկերութեան մը կողմէ պիտի նուիրուի «Ֆրանսացի անձնատուրութեան մը, որ մասնաւոր արժանիք ունի»:

ՊՈՒԼԿԱՐԻՈՅ ԳԱՂԹԱԿԱՆՆԵՐԸ ՀՊԱՏԱԿ ԸԼԼԱԼ Կ'ՈՒԶԵՆ

Վերջերս ուշադրաւ շարժում մը տեղի կ'ունենայ Պուլկարիոյ հայ գաղթականութեան մէջ: Մի անգամ ընդ միշտ ազատելու Համար երեքուն վիճակէ, տեղ-տեղ հայ գաղթականները որոշած են հպատակ արձանագրուիլ: Այս նպատակով մասնաւորապէս դիմումներ եղած են Խասքովային, որ բոլորովին նոր գաղութ մըն է, մօտ 1500 հայրենակիցներով, եւ Վառնայէն: Հպատակութեան Համար ծանր պայմաններ եւ տուրքեր կան Պուլկարիոյ մէջ: Ուստի դիմումի եղած է զանոնք թեթեւցնելու, մանաւանդ որ գաղթականները մեծ մասով արհեստաւորներ եւ հողագործներ են:

ԿԵՍԱՐԻՈՅ ՈՐԲԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ

Մանչեսթրէն կեսարացի Պ. Ս. Տամատեան 400 ոսկի հանգանակած եւ ղրկած է Կեսարիա, որբերուն Համար, որոնք վերջին ծայր թշուառութեան մատնուած են. 400 եւս պիտի ղրկէ: Սօֆիայէն ալ Պ. Վահան Օհանեան 200 ոսկի ղրկած է: Իսկ Փարիզէ՞ն...: Չկա՞ն նորքան ունեւոր կեսարացիներ:

ՏԱՐԵԿԱՆ 50,000 ԹՈՒՄԱՆ ԲԱՅԱՌԻԿ ԵԿԱՄՈՒՏ

Պ.ԱՐՍԻԿ կառավարութեան կարգադրութեամբ, այսուհետեւ տուրք պիտի գանձուի ոգելից ըմպելիներու վրայ, եւ իւրաքանչիւր ազգի պատկանող գինեվաճառի վճարածը պիտի յատկացուի Հասարակութեան դպրոցին: Այս կարգադրութեան շնորհիւ, Հայկական դպրոցները տարեկան մօտ 50,000 թումանի եկամուտ մը պիտի ունենան, որուն 5— 6000ը բաժին կ'իյնայ Թէհրանի Հայկազեան վարժարանին:

Հ. ԳՂԹ. ԿԵԴՐ. ՅԱՆԶՆԱԺՈՂՈՎ

Հայ Գաղթ. կեդր. ցանձնաժողովը կը խնդրէ մեզմէ հրատարակել հետեւեալ տեղեկութիւնները.—

ՀԱՑԵՐՈՒ ԻՆՔՆՈՒԹԵԱՆ ՔԱՐՏԵՐԸ.— Ֆրանսայի Արտաքին Գործոց Նախարարութիւնը, ի պատասխանի Հայ Գաղթականաց Կեդր. Ցանձնաժողովին Նոյեմբեր 3 գրաւոր դիմումին, Դեկտեմբեր 9 Թուակիր պաշտօնագրով մը պատասխանած է Թէ Հարկ եղած հրահանգները տրուած են Ներքին Գործոց Նախարարութեան որպէսզի Հայերուն քնութեան քարտերու Համար «ծագումով Հայ» բառերը գործածուի:

Հետեւաբար, նոր կամ վերանոգուող ինքնութեան քարտերու մէջ երբ յիշեալ բառերէն դուրս ո եւ է բացատրութիւն գործածուի, դիմող Հայերը իրաւունք ունին չընդունելու եւ յիշեցնելու Արտաքին Գործոց Նախարարութեան յիշեալ որոշումը, ուսկից կրնան օրինակ մը ստանալ, դիմելով Հայ Գաղթականաց Կեդր. Ցանձնաժողովին, 56 rue du Faubourg St. Honoré, գետնայարկ Թիւ 72 սենեակ, ամէն օր ցերեկէ վերջ ժամը 3 էն 6:

ԹՈՒՐՔ ՀԻՒՊԱՏՈՍԱՐԱՆԻ ԿՈՉԸ: — Հայ Գաղթակաց Կեդրոնական Ցանձնաժողովը, ի պատասխանի այն դիմումներուն որ իրեն եղած են, Հայրենակիցներու կողմէ, որոշելու Համար Թէ ինչ պէտք է ըլլայ իրենց դիրքը Թուրք Հիւպատոսարանին Ծանօթ յայտարարութեան մասին, պարտք կը Համարի յայտնել Թէ բոլոր անոնք որ Թուրքիոյ մէջ շահեր ունին, եւ կուգեն ճշդել իրենց օրինական կացութիւնը, Թող դիմեն Թուրք Հիւպատոսարանը, օգտուելով ընծայուած պատեհութենէն:

Ալրի Տիկին կատարինէ Ջաքըճեան եւ զաւակները խորին ցաւով կը ծանուցանեն մահը իրենց սիրեցեալ ամուսնոյն եւ Հօր՝

ՅՈՎՀԱՆՆԷՍ ՋԱՔԸՃԵԱՆԻ

որ տեղի ունեցաւ Դեկտ. 18ին ԻՍՈՒԻ իրենց ագարակին մէջ:

Այս առթիւ անձամբ կամ գրով ցաւակցութիւն յայտնող ազգականներուն եւ բարեկամներուն կը փութան յայտնել իրենց խորին շնորհակալութիւնները:

ԱԶԴ

Հ. Հ. Պատուիրակութիւնը կը խնդրէ իր ներկայացուցիչներէն, գործակալներէն եւ Թղթակիցներէն որ այսուհետեւ Armenipax պայմանադրական Հասցէով Հեռագիրներ չուղղեն իրեն, այլ սովորական Հասցէով,— Délégation Arménienne, 71 Ave. Kleber, Paris·

փարիզ, 21 Դեկտ. 1925 (կնիք)

Մարզպան ժուլիէլ յայտարարութեամբ մը ընդհ. ներում շնորհեց բոլոր քաղաքական յանցաւորներուն, մանաւանդ ժողովրդական կուսակցութեան այն անդամներուն որոնք աքսորուած էին Ռուատ կղզին։ Սուրիոյ կառավարութեան նախագահութիւնը առաջարկուած է շէյխ Թաճէտտինի, (որդի Դամասկոսի Գատրին), փոխան Սուպհի պէյ Պէրէքէթի որ ծագումով Թուրք է։

Ապստամբները քսան հոգինոց մանախումբ մը կազմած են, որ ընդունած է հաշտութեան հետեւեալ պայմանները.— Ընդհ. ներում, սահմանադրութիւն մը՝ հաստատուած ազգային վեհապետութեան վրայ, հոգատարութեան սահմանումը դաշնագրով մը, միացեալ Սուրիա մը, Լիբանանի մէկ մասը վերադարձնելով, եւ ազգային առաժամեայ կառավարութեան մը կազմութիւնը։

**** Դամասկոսի բնակիչներէն անոնք որ ապստամբներուն միացած էին, սկսեր են քաղաք վերադառնալ։*

Յունուար 8ին Դամասկոսի պետութեան սահմաններուն մէջ առժամեայ կառավարութեան ընտրութիւնները պիտի կատարուին։ Միայն թէ կարգ մը վայրերու, մանաւանդ քաղաքին մէջ ընտրութիւնները պիտի կատարուին պաշարման վիճակին դաղարումէն մէկ ամիս յետոյ։

**** Պ. տը Ժուվենէլ ստացուած հեռագիր մը կ'ըսէ թէ ձէպելը Տրիւզի կողմը ապստամբները յոգնութեան նշաններ ցոյց կուտան և առհասարակ ամէն կողմ կացութիւնը երթալով կը բարելաւուի։ Դամասկոսի հարաւ-արեւելեան կողմը, ուր ասկի շրջանին մէջ ֆրանս. զինուորները կ'երթեւեկեն, առանց ոեւէ յարձակումի ենթարկուելու։*

Անկախութեան դատարանը Պոլիս կ'երթայ

Պոլսոյ մէջ ձերբակալուած եւ հսկողութեան տակ առնուած անձերու մասին քննութիւնները փութով առաջ կը տարուին, դիւրացնելու համար գործը անկախութեան դատարանին, որ Կիրասոնէն շոգենաւով Պոլիս մեկնած է արդէն։ Անկախութեան դատարանին պիտի յանձնուին նաեւ վատահամբաւ դատարկապորտները։

Ոստիկանութիւնը կը հետապնդէ նոյնպէս «լուֆիւրիւքճի»ները եւ «ֆալճը»ները։

Պոլսոյ դպրոցներուն տագնապը

Պոլսոյ կրթական Տեսչութիւնը, թուրք ուսուցիչներու բողոքին վրայ, երեք օր պայմանաժամ տուած է Բերայի Լսաեան վարժարանին, որպէս զի նոր սակով վճարեն թոշակները, այլապէս պիտի փակուի դպրոցը։ Ինչպէս գրած ենք առեներին, նոր սակով 300 ոսկի կ'աւելնայ ամսական ծախքը, իսկ դպրոցը խոշոր բաց մը ունի արդէն։

Դպրոցը փրկելու համար, բացառիկ ժողով մը գումարուելով, որոշուեցաւ նոր աղերսագիր մը տալ կրթական Տեսչութեան. իսկ հրամանը յարգած ըլլալու համար, փոխառութիւն մը կնքել եւ վճարել թուրք ուսուցիչներուն պահանջները։

Նոյն վիճակին մատնուած է նաեւ Գատըգիւղի դպրոցը։ Եւ ասոնք բախտաւորներն են...

Ոչ Հայ, ոչ Քիւրտ, ոչ Հայաստան

Էնկիւրիի հիմնական օրէնքին համաձայն, թուրք հանրապետութեան բոլոր քաղաքացիները թուրք պիտի կոչուին։ Կրթական գործակարութիւնը շրջաբերականով մը կը հրամայէ այսուհետեւ անուններու առջեւէն Հայ, Քիւրտ, Զէրքէզ, Լազ բացատրութիւնները չնշել։ Նոյնպէս արգիլուած է գործածել Քիւրտիստան, Լազիստան եւ Հայաստան անունները։

ՄԱՀ ԱԲԲԱՑ ՏՂԼԱՐԻԻ

Երեքշաբթի առտու կարճատեւ հիւանդութենէ մը յետոյ մեռաւ Աբբայ Տղլարիւ։ Շատ քիչ Ֆրանսացիներ այնքան խորապէս զգացած էին մեր աղէտին ծանրութիւնը, որքան այս Ցիսուսեան կրօնաւորը,, որ հակառակ իր 73 տարեկան հասակին, մինչեւ վերջին օրը, իբր քարոզար «Արեւելքի Քրիստոնեաներու Օգնութեան» Ցանձնախումբին, ամէն դուռ կը զարնէր նպաստելու համար մեր հայրենակիցներուն, կը գրէր, կը բանախօսէր։ Իր համոզումն էր թէ Հայերը օտարականներ չեն Ֆրանսայի մէջ, այլ Արեւելքի Ֆրանսացիներն են եւ իբր այն իրաւունք ունին ամէն պաշտպանութեան եւ հոգածութեան։

Դեռ տասը օր առաջ մեր խմբագրատունը զալով ուղեց «Ցառաջ»ի այն թիւերը, որոնց մէջ փարիզի եւ Լիոնի Ոստիկանական Տեսչութեանց նպաստաւոր յայտարարութիւնները կային Հայերու մասին։

Ցուղարկաւորութիւնը կատարուեցաւ երէկ առաւօտ, Նօթր Տամ տէ Շան եկեղեցին։ Ներկայ էին Պ. Պ. Խատիսեան, Բաշալեան, Սինապեան, Երամ, Բասմաջեան, Տիկին Եսայեան, որոնք հանդուցեալին ընտանիքին (իր եղբայրն է զօրավար Տղլարիւ) յայտնեցին հայ ժողովուրդին ջերմ ցաւակցութիւնը իրենց սեծ բարեկամին մահուան համար։

Որքերն ալ կը զինուորագրեն

Սէրէզի շրջանին որքերը պատգամաւոր մը ղրկած են Սելանիկ, խնդրելով որ կարգադրութիւն մը ըլլայ իրենց զինուորական խրնդրոյն համար։ Նոր հրամանի մը համաձայն, բոլոր որքերը պէտք է դիմեն զինուորական իշխանութեան, համազգեստ հագնելու համար։

«Ալիք»ի տեղեկութեանց համաձայն, վերջերս պատերազմական նախարարութիւնը զէնքի տակ կանչած էր 20 տարեկանները, առանց ցեղի եւ կրօնի խտրութեան։ Այդ հրամանագիրն է որ կը գործադրուի։ կառավարութիւնը չի հետապրքրուիր որքերու իրաւական կացութեամբ կամ հպատակութեամբ, կը բաւէ որ զինուորական յատկութիւններ ունին։

Միւս կողմէ Աթէնքէն կը գրեն թէ Ցանձնախումբ մը Ֆիքսի կայանը երթայով, քններ է մինչեւ 41 տարեկան գաղթականները, առանց ազգի խտրութեան, հպատակ կամ ոչ, եւ հրաւիրած է ստանալու իրենց զինուորական թուղթերը։

ՄԱՐԳԱՐԻՏ ԹԱԴԷՈՍԵԱՆ
եւ
ՄԱՄԲՐԷ ՏԷՐ ՊԵՏՐՈՍԵԱՆ
ՆՇԱՆՈՒԱԾ

Շալեպ — Լիոն

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. «Խնամք» թաղային խումբի դասախօսական ժողովը տեղի կ'ունենայ վաղը երեկոյ ժամը 8,30ին 13 rue de Londres.

Հ. Յ. Դ. Լիոնի ենթակոմիտէի բոլոր ընկերները անպայման ժողովին կը հրաւիրուին կիրակի 27 դեկտեմբեր, ժամը 9ին նախկին ժողովատեղին։ Անդամատուրքերը միասին բերել։

ՌՈՍՏՈՄ լսարանական միութեան ժողովը վաղը շաբաթ գիշեր ժամը 8.30ին 131 Faub. Temple ՌՈՍՏՈՄԻ սրահը։ Խիստ կարեւոր օրակարգ։

ԾԱՆՕԹ. Այս երկրորդ ժողովն է։ Որոշումները վերջնական պիտի համարուին։

ՓԱՐԻԶԻ ՀԱՑ ՄԱՐԶԱԿԱՆ ՄԻՈՒԹԵԱՆ նուագախումբէս-պարահանդէսը տեղի կ'ունենայ վաղը, շաբաթ, 6րդ mairieի ընդարձակ սրահներուն մէջ (Place St-Sulpice), կովկասեան եւ հայկական պարեր։ Գեղարուեստական բաժնին պիտի մասնակցի նաեւ ծանօթ դերասան Ա. ՇԱՀԽԱԹՈՒՆԻ։ Գինները.— 20, 10, եւ 5 ֆրանք։

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ

ՎԱՂԸ՝ ՇԱԲԱԹ ԳԻՇԵՐ ԺԱՄԸ 8.30ԻՆ

Comoedia Թատերասրահին մէջ

51, Rue St. Georges

Մասնակցութեամբ

ՀԱՅ եւ ՕՏԱՐ ԱՐՈՒԵՍՏԱԳԻՏՆԵՐՈՒ

ՑԱՑՏԱԳՐԻՆ ՄԱՍ ԿԸ ԿԱԶՄԵՆ

Մանուէլեանի՝ Հէքեաթը, կատակերգութիւն մը, Ա. Միւսէյի՝ Աշնան իրիկուն, ինչպէս նաեւ Ազնտրոմաքը եւ զանազան արտասանութիւններ։

Տոմսերը կարելի է ձայթայթել բոլոր հայ ճաշարաններէն։

ՀԱՑ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌ

BELLEVILLEի

H. HAROUTIOUNIAN

18 bis, rue Jouye-Rouve, 18 bis

Métro Belleville Paris (20e)

կը գտնուի միշտ փաստրմա, սուճուք, չէմէն եւ համեմներ, պոլսական լագերտա, աղի ձուկեր եւ գոնսերվաներ։

Նաեւ պուլկուր, չոր պաղիա, սալեպ, գաշար եւ ձերմակ պանիրներ, ձիթապտուղ եւ ձիթաձէթ, թահինի, լոգում, հելվա եւ պէքմէզ։ Քարմ սուրճ միշտ։ փէստիլ եւ չոր պտուղներ։

ՏՕՔԹՕՐ

Յ. ՏԷՐ-ԴԱՒԹԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ԱՁԳԻ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԻՒՆՆԵՐՈՒ

120, Boulevard de Grenelle

Métro La-Motte Picquet.

Tél. Invalides 31-48

կ'ընդունի ամէն օր 4—6

երեք., շինգ. եւ շաբաթ 12—1

կիրակի օրերը 10—12

իսկ բր., ջորեք. եւ ուրբաթ 6—8

22, rue Nationale Billancourt

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

ՎԻԼՆ-ՓՕՆԹ ԷՎԷՔԻ (ԻԶԷՐ) Հայ ժողովրդային լսարանը կը պատրաստուի ներկայացնել «Ուրաբօ», յեղափոխական կեանքէ, Դեկ. 27 կիրակի օր կէսօրէ վերջ ճիշդ ժամը 2ուկէսին, փոնթ-էվէքի սինէմայի սրահին մէջ։ կը խնդրուի նկատի ունենալ այդ օրը։

Ռօզա Գ. Ուռաքելեան կը փնտռէ Պոլսեցի Ուրթաքի Ռշճեանը որ փարզի ըլլալ կը կարծուի։ Տեղեկացնել «Ցառաջ»ի կամ տիկ. Ուռաքելեանի Rout A.Box 195 Madera, Calif. U.S.A.

ՃԱՇԱՐԱՆ COSTAS

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԵՒ ԵՒՐՈՊԱԿԱՆ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐՈՒ ՄԱՍՆԱԳԷՏ

Խնամեալ սպասարկութիւն

Ընդարձակ սրահներ

Մասնաւոր սենեակներ

17, Rue de la Fraternité

BRUXELLES

կանանց եւ արանց

ԴԵՐՁԱԿ

ԿԱՐՕ ՑԱՐՈՒԽԵԱՆ

51, rue de Seine

Meiro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57

Ձափի վրայ ամենավերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ճոխ մթերք երկու սեռի յատուկ անգլ. և ֆրանս. կերպասներու։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ

Ի պիւրութիւն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ գիշերուան ժամը 10։

Բաւական է մէկ անգամի այցեյ լութիւնը, տեւական յաճախող դառնալու համար։

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48, rue Monmartre

(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռը)

Ֆրանսացի կարող մասնագէտներու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ

ՆԵՐՔԻՆ ԵՒ ԿԱՆԱՆՑ

ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՑԻՆ

ՔԻԹԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ

հիւանդութիւններ

Téléph. CENTRAL 73-38

Métro : SENTIER կամ HALLES

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր

8ԷՕ՝—10եւ. 1,30 — 8

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

20, Rue Rodier, Paris (9e).

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵԻ ՏԷՕՆԵՐ ՔԷՊԱՊ

☛ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՈՒՄԲ ☚

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն — Ջափաւոր գին

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր՝ Ամէն օր 2·30 — 7·30

Կիրակի եւ տօն օրերը 9 — 12

ՈՒՐԻՇ ԱՏԵՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՏՕԹՕ ՖԼՊԻՒՍ

ՑԱԿՈԲ ՍԷՄԷՐՃԵԱՆ

ԳԵՂԱՐՈՒԵՍՏԱԿԱՆ ԱՆԹԵՐԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ

Դիւրամատչելի գիներով

ԱՆՑԱԳՐԻ ԼՈՒՍԱՆԿԱՐՆԵՐ ԿԷՍ ԺԱՄԷՆ ՑԱՆՁՆԵԼԻ

Իրիկուան ժամը 7էն վերջ ժամադրութեամբ

1, Boulevard Poissonnière, Paris. Մուտք՝ 37, rue Poissonnière.

(«Մաթէն»ի շէնքին ճիշդ դիմացը)

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

ջերմամիզութեան, ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

քիմիական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, Կիրակի՝ 9—12։

ժողովրդական գիներ

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐՁԱԿ

ԳԱՐԱԵԱՆ

Tailleur Mignon

5, rue Mignon,— Métro Odéon եւ St. Michel

Ցօսիէթէ Ցավանեի թատր. նին դէմ։ Ձմրան համար պատրաստած է ճոխ մթերք մը ֆրանսական եւ անգլ. սիրուն կերպասներու։

Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկունները մինչեւ 8.30։ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30։

ՍԱԿԱՐԱՆ

22 Դեկտեմբեր 1925

ԴՐԱՄՆԵՐ		Ֆր.	
Սթերլին,	L. St.	132	30
Տոլար,	Dollar	27	32
Մարք (ոսկի)	Mark	6	65
Թրքական Թղթ.	L. Trq.	14	—
Թրք. ոսկի	» or	115	—
Մէճիտիէ	Médjidié	10	50
Լէվա 100 հատ	Léva	19	50
Տրախմի	» Drachme	32	—
Լիր	» » Lire	110	—
Պելճ. ֆրանք	» Frc. Belge	123	50
Ցուից.	» Frc. Suisse	528	—
Ցերվոնեց	(10 Roubles or)	135	—
ԱՐԺԵԹՈՒՂԹԵՐ			
եգ. ֆր. ֆոնսիէ I	Cr. Foncier Eg.	2650	—
» II	»	2000	—
» III	»	1800	—
Ռումելի երկաղ.	Löts turcs	140	—

Comptoir Parisien de change et de Crédit

80, Rue Lafayette

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ

Անգլիական, ֆրանսական տոկուն կերպասներէ, շիք ու խնամքով հագուստներ կարելու համար դիմեցէք Կ. Պ. ԵՐԱՆԵԱՆի, 106, Ռիշլիէօ փողոց։ Մեթրօ Պուրս։

ՅԱՌԱՋԸ

Խմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ

որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,

JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE

Directeur-Propriétaire : SCHAVARCH MISSAKIAN

Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ Վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).

Հեռաձայն՝ Nord 57 - 82

ԲԱԺԱՆԵԳԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ֆրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 տ.	5 տ.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ԿԻՐԱԿԻ 27 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925

27 DÉCEMBRE 1925

On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 64 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

ՎԵՐԱՇԻՆՈՒԹԵԱՆ ՇԵՓՈՐԸ

Անոնք որ տեսեր էին արդի Հայաստանը, 1919ին կամ աւելի առաջ, մեծ տպաւորութիւն մը չկրեցին Փարիզի եւ Մարսիլիոյ մէջ ցուցադրուած շարժանկարէն:

Պատկերները աւելի շատ եղածն էր որ կը ներկայացնէին, քան կատարուած աշխատանքը: Եւ անոնք որ զաղափար անգամ չունին Նախկին Երեւանի եւ Ալեքսանդրապոլի գաւառներուն վրայ, եւ գիւղի մը հետ կը շփոթեն Հայաստանի մայրաքաղաքը, անշուշտ զարմացան տեսնելով փառաւոր շէնքեր, քիչ շատ կանոնաւոր պողոտաներ, երկաթուղի, հեռագիր, ինքնաշարժ, պղնձի հանք եւ գործարան...: Անոնց համար դժուար է հաւատալ թէ այդ բաները երէկ ալ կային, ոչ միայն «Դաշնակ»ներուն, այլ եւ ցարերուն օրով: Տակաւին է նաեւ պատմել անոնց, թէ շարժանկարին ցուցադրած ապերախները Ճնացորդներն են Մեծ Պատերազմին — մաս մըն ալ դեռ աւելի հին ժամանակներու: Եւ քանի որ խորհրդային իշխանութիւնը չէ կրցած վերաշինել գանոնք հինգ տարուան խաղաղութեան ընթացքին, ուսական հովանաւորութեան տակ, անշուշտ իր նախորդները երբեք չէին կրնար, երկուքուկէս տարուան փոթորկալի շրջանին:

Շիրակի ջրանցք, Լէնինականի կայան եւ մանարան, ելեկտրական, պանիրի գործարան, — այս բոլորը գնահատելի աշխատանքներ են, արժանի ամէն աջակցութեան: Բայց ասոնք հայ ժողովուրդի ուժէն վեր գործեր չեն. կը բաւէ որ ասպրէզ բացուի: Տարբեր պայմաններու մէջ, ասոնց տասնապատիկը գործ պիտի կատարուէր. որովհետեւ այս այն ժողովուրդն է որ Տէր Զօրի անապատը շէնցուց վեց ամսուան մէջ, տարագրութենէն անմիջապէս յետոյ: Ինչո՞ւ, օրինակ, Երեւանցիները իրենք չեն վերաշիներ այն փլատակ տուները, որոնք հողակոյտ կը ձեւան տարիներէ ի վեր: Դրա՞մ չունին թէ կամք: Կը հասկնանք որ նոր գիւղեր շինուին, որքերու զաղութներ հաստատուին, ամայի գիւղերը բնակելի դառնան,— բայց ինչո՞ւ պէտք է դրամ ուղել արտասահմանէն, բնակարաններ շինելու համար Երեւանի մէջ, երբ այնքան պահանջ կայ տունի, եւ գործն ալ շահաբեր է: Անշուշտ տեղին վրայ աւելի լաւ գիտեն այս հարցումին պատասխանը:

Վերաշինութեան շեփորը հնչեցուցած ատեն, պոլշեւիկ վարիչները որքան համեստ ըլլան, այնքան աւելի կը շահին: Կը շահի մանաւանդ երկիրը. որովհետեւ, ուռուցիկ «ոչքլամ»ները ուրիշ նպատակի չեն ծառայեր, եթէ ոչ մանրացնել հայ ժողովուրդին արժանիքը: Ցետաճնաց եւ անպաշտպան Պուլկարիոյ մէջ, երեք տարի անդադար տուներ շինուեցան մայրաքաղաքէն մինչեւ գաւառական քաղաքները, տարին 2—3000 հատ, եւ այնքան աղմուկ չլսեցինք. իսկ մենք գիտենք որ հայ ժողովուրդը աւելի շինարար է եւ ստեղծագործ, միայն թէ, — ձեռքը-ոտքը կապուած չըլլան: Իսկ այդ՝ կարելի է երբ երկիրը իսկապէս անկախ ըլլայ, եւ ոչ թէ միայն շարժանկարի կամ թռուցիկներու վրայ, եւ ժողովուրդը կարենայ շինել ի՛նչ որ անհրաժեշտ է, ինչ որ կ՛ուզէ, եւ ոչ թէ ինչ որ կը հրամայուի: Դեռ վերջերս խորհրդային թերթերը կը գրէին թէ՝ Լէնինականի 4րդ գաւառի գաղթականներէն 110 հոգի խնդրեր են 5րդ գաւառակի Իրանլու թրքական գիւղը փոխադրուիլ. բայց «տեղական Գործկոմը յարմար չգտնելով այդ փոխադրութիւնը, որոշեց գաղթականներուն տեղ տալ այդ գաւառակի անմարդաբնակ գիւղերուն մէջ»: Ուրեմն, Հայաստանի մէջ գիւղեր կան որ անմարդաբնակ են տակաւին: Եթէ կառավարութիւնը միջոց չունի գանոնք վերաշինելու, ինչո՞ւ լայն չի բանար դուռները պանդուխտներուն առջեւ, որպէս զի երթան տուն-տեղ ըլլան, շինեն շէնցնեն: Ինչո՞ւ գռեհիկ հարցաքննութիւններու կ՛ենթարկէ հայրենիքի գաւակները:

Այս բոլորէն յետոյ, ըսե՞նք թէ Երեւանի ձեռքն է ներշնչել, գործի մղել գաղութները, կամ ցամքեցնել ոգեւորութեան ամէն աղբիւր, հետզհետէ աւելի խրելով այն ծուռ ճամբուն մէջ զոր յիմարաբար կը ջատագովեն իր մունետիկները:

Մեզի համար, շատ պարզ է բանաձեւը, — ոչ մէկ քաղաքականութիւն՝ հայրենիքի օգնութեան, վերաշինութեան գործերուն մէջ:

Առանց այս բանաձեւին, շատ կը լսուին վերաշինութեան շեփորներ. հայրենիքի կարօտով տոչորուն բազմութիւններ կը խանդաղատին տեսնելով Սեւանը՝ լուսնակ գիշերով կամ հազարաւոր հայ աղիներ (պատկեր), Երեւանի փողոցներուն մէջ, բայց, երբ ծափերը դադրին եր գոլորշիները ցնդին, կը տեսնուի որ իրական արդիւնքը չի համապատասխաներ աղմուկին:

Գոնէ Հօկի պատուիրակութիւնը պէտք է թափանձէ այս ճշմարտութիւնը:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

Ի՛ՆՉ ՍՐԲԱՊՂԾՈՒԹԻՒՆ

Ինչպէս յայտնի է, Բարեգործականը 100,000 տոլարի հանգանակութիւն մը բացած է Ամերիկայի մէջ, ներգաղթի համար: Այս առթիւ «Պրոլետար», Ամերիկայի կարմիր տիրացուներուն շաբաթաթերթը, կը գրէ.

«Հայ գաղթականները Յունաստանէն կ՛արտաքսուին եւ Սուրիոյ քաղաքական կուսակցութիւններու բոցերուն մէջ կ՛այրուին, իսկ միլիոններ ունեցող հայ կազմակերպութիւն մը, յանուն բարեգործութեան, իր գանձի բերանը պինդ փակած, անտարբերութիւնը կ՛ունենայ եղյալ դրամ մուրալու: Սա ոչ միայն մեր հասկացողութեամբ բարեգործութիւն չէ, այլ հեղնանք մը՝ բարեգործութեան դէմ:

Գաղթականներու գործին մէջ խորհրդային իշխանութիւնը մեղադրող կեղծաւորները, եթէ քիչ մը աւելի պակաս ֆրազներ արտասանէին եւ կոկորդիլոսի արցունքներ թափէին, ու քիչ մը աւելի գործի մարդ դառնային, տրամադրելով իրենց միլիոնները խորհրդային կառավարութեան, մինչեւ հիմա Հայաստանի վերաշինութիւնը աւելի խոշոր չափերով առաջ գացած կ՛ըլլար, եւ կառավարութիւնն ալ հնարաւորութիւն կ՛ունենար մէկ անգամէն գաղթականները Հայաստան փոխադրել:

Այդ չըրին եւ չեն ալ ըներ Բարեգործականի մարդիկը եւ անոր անունը իրենց քաղաքական պայքարին վահան ըրած կեղծաւոր ազգասէրները: Եղածէն ի վեր, եւ ամէնէն աւելի այսօր, փաստօրէն Բարեգործականը քաղաքական խմբաւորում մըն է, որուն իրական ղեկավարները Համկավար գործիչներն են:»

Բայց ասոնք ոչինչ: Բարեգործականի աւելի մեծ ոճիր մը գործած է, սրբապղծութիւն մը որ աններելի է: Միասին կարդանք.—

«Բարեգործականի մարդիկը գոնէ այնքան մը խելք ունենալու էին, թէ Դաշնակցութիւն կոչուած կուսակցութիւն մը Հայաստանի այսօրուայ կառավարութեան ուխտեալ թշնամի ըլլալով, յոդուտ Հայաստանի եղած ձեռնարկի մը անոր մասնակցութիւնը, որպէս կուսակցութիւն, Հայաստանի իրական բարեկամները գործէն կը հեռացնէր եւ խորհրդային կառավարութեան աչքին Բարեգործականը հակառակ իր յաւակնութիւններուն՝ կասկածելի կազմակերպութիւն մը կը դարձնէր:

Բարեգործականը ոչ միայն այս կարեւոր պարագան նկատի չէ առած, այլ, ընդհակառակը, մասնաւոր ջանքեր թափած է Դաշնակցութեան գերիշխող դիրք տալու իր ձեռնարկին մէջ:»

Ինչ՛չ սրբապղծութիւն: Մաղթենք որ «Հօկ»ն ալ չվարակուի այդ մահացու մեղքէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԳԱՂՏՆԻ ԺՈՂՈՎ ԷՆԿԻՒՐԻՒ ՄԷՋ

Էնկիւրիւէն կը հեռագրեն թէ Սպայակոյտը Դեկտեմբեր 25ին ժողով մը գումարեց. Նախագահութեամբ Մուսթաֆա Քէմալի: Որոշումները գաղտնի կը պահուին. բայց կը հաւաստուի թէ նկատի առնուած է պատերազմի մը հաւանականութիւնը՝ Մուսուլի համար: Կ՛ըսուի թէ եթէ պատերազմ ծագի, Մուսթաֆա Քէմալ պիտի ստանձնէ հրամանատարութիւնը, վարչական գործերը ձգելով Ըսմէթ փաշայի:

«Շիքակօ Թրիպիւն»ի Թղթակիցը կը հեռագրէ թէ պաշտօնական շրջանակներու մէջ երկու հոսանք կը տիրէ ուսեւթուրք նոր դաշնագրին առթիւ: Մէկ հոսանքը համաձայն է պոլշեւիկներուն հետ գործակցութեան. իսկ միւսը հակառակ, կասկածելով «բարեկամական արշաւանք մը»: Կարեւոր կուսակցապետ մը ըսած է. «Մենք չենք ուզեր որ Ռուսերը բանակ մը ղրկեն մեզի օգնելու եւ յետոյ Թուրքիա ձգեն զայն, ինչպէս ըրին Գերմանները վերջին պատերազմին: Ասիկա մեծագոյն վտանգն է մեզի համար:»

«Հարպ խաբէի՛ զ»

Էնկիւրիւէն կը հեռագրեն թէ Թուրքիոյ բոլոր կարեւոր քաղաքներուն մէջ միլիթինկներ սարքուած են, բողոքելու համար Մուսուլի մասին Ազգերու Դաշնակցութեան որոշումին դէմ: Պոլսոյ մէջ ալ համալսարանի ուսանողները, Պալքանեան պատերազմին օրերուն պէս, գումարուելով հեռագրած են կառավարութեան թէ պատրաստ են ամէն զոհողութեան:

Ինչո՞ւ կ՛ուզեցաւ ռուսերուն դաշնագիրը

«Տէյլի Թելէկրաֆ»ի դիւանագիտական թղթակիցը խօսելով ռուսեւթուրք նոր դաշնագրին վրայ, դիտել կուտայ թէ ատիկա ոչ զինուորական, ոչ իսկ պաշտպանողական գինակցութիւն մըն է: «Թուրքիա, վերջին շաբաթներու ընթացքին մեծապէս մտահոգ էր ֆաշիստ Իտալիոյ դիրքէն, մանաւանդ Թրքաստր Մօնթանեայի Թուրքիոյ դեսպանութենէն ետ կանչուելէն ի վեր: Մուսօլինի տեսաւ որ Մօնթանեայի հաճոյակատարութիւնը ո եւ է օգուտ չապահովեցաւ զատ, Իտալիոյ շահերուն եւ արժանապատուութեան ալ հակառակ էր: Հոմի անկասկածելի եւ բնական փափաքը՝ Փոքր Ասիա տեղաւորելու համար երկրին յարաճուն եւ զաղթող բնակչութիւնը, իտալահպատակներու վտարման առթիւ Իտալիոյ բողոքը Էնկիւրիի կառավարութեան, Երկոտասան կղզիներու իտալական նաւային կայաններու զօրացումը, իտալական նաւատորմին աճումը, յետոյ այն զրոյցը թէ իտալական իշխանութիւնները պատերազմական մթերքներ, ռազմանիւթեր եւ ծովային փոխադրանաւեր կը պատրաստեն — այս բոլորը քիչ չնպաստեցին դող հանելու Թուրքերը: Մէկ խօսքով Թուրքերը վախցան որ եթէ Թուրքիոյ եւ Անգլիոյ միջեւ կռիւ մը ծագի Մուսուլի մէջ, Իտալիա ալ կը փորձուի միանալ անոր եւ կը գրաւէ Ատալիան, եթէ ոչ Իզմիրը, մինչ Յունաստան ալ պիտի գրաւէ արեւելեան Թրակիան: Վերջապէս, Էնկիւրի, հնթադրելով որ առանց կրակի մուխ չըլլար, կը վախնար իտալեւռուս գործակցութենէ մը ի վնաս իրեն: Կարգ մը յոռետես Թուրքեր նոյն իսկ կը կասկածէին որ եթէ Թուրքիա յարձակում կրէ երկու կամ երեք պետութիւններէ եւ տագնապի մատնուի, խորհրդային զինուորները անկասկած պիտի վերագրաւեն հայկական Կարսն ու Արտահանը, զորս Մոսկուա Թուրքիոյ ձգեց տկար վայրկեանի մը, բայց չյուսացուիր որ յաւիտեան հրաժարի անոնցմէ:»

Ահա այս նկատումներով է որ կ՛ընքուեցաւ Թուրքեւռուս դաշնադիրը: Ռուսիոյ Թաքուն ծրագիրն է տնտեսական խաղաղ Թափանցում Թուրքիոյ մէջ: Զիչերին չուզեց որ Մուսուլի խնդրին առթիւ Անգլիա տնտեսական առաւելութիւններ ձեռք բերէ, Անատոլուի մէջ, եւ յաջողեցաւ:

Ի՛նչ կ՛ըսեն Ռուսերը

Լիթվինոֆ, Մոսկուայի արտաքին գործավարի փոխանորդը, հետեւեալ յայտարարութիւնները ըրաւ այս առթիւ.— 1921ի դաշնագրին յաւելուածական համաձայնագիր մը կնքելու համար բանակցութիւնները սկսուած էին ամիսներէ ի վեր Պ. Սուրիցի կողմէ. միայն առկախ մնացած էր յօդուածի մը խմբագրութիւնը: Փարիզի մէջ դաշնագրին կնքուիլը գուտ բախտի խնդիր էր,— Զիչերինի եւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի միաժամանակ արեւմտեան Եւրոպա գտնուիլը: Ա.ր դաշնագրին նախատեսուածէն աւելի կանուխ կնքումին մէկ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԿԱՑՈՒԹԻՒՆԸ ԹՈՒՐՔԻՈՅ ՄԷՋ

ՈՉ-ԹՈՒՐՔԵՐԸ ՁՕՒԼԵԼՈՒ ՀԱՄԱՐ

Պոլսէն երէկ հասած ճամբորդ մը հետեւեալ տեղեկութիւնները կը հաղորդէ մեզի.—

Ոչ-իսլամ համայնքները «ինքնաբերաբար» հրաժարեցան Լօզանի դաշնագրին փոքրամասնութեանց իրաւունքներէն, եւ նոյն իսկ Թուրք թերթերը հրճուանքով ծանուցին թէ, այլեւս փոքրամասնութեան խնդիր չկայ։ Ցոյներն անգամ, որ Ազէնքին կռնակ տուած են, չկրցան զերծ մնալ ճնշումէ, եւ ոստիկանական ուժի տակ ստիպուեցան «հրաժարիմ» ըսել։

Բայց նորէն գոհ չեն թուրքերը, եւ կ'ուզեն կատարեալ դարձնել ամէն բան, այսինքն դուրս նետել ոչ-իսլամներուն վերջին բեկորներն ալ, որ կը յամառին տակաւին մնալ Պոլսոյ մէջ, գործել եւ շահիլ, դպրոց պահել, թերթ հրատարակել եւն։ Ցնծալով որ մինչեւ հիմա պարտադրուած կարգադրութիւնները չեն ապահովեր բուն նպատակը, հիմա աւելի արմատական միջոցներու ձեռնարկած են։

I· ՎԵՐՋ ՏԱԼ ՀԱՄԱՑՆԱԿԱՆ ԿԱՋՄԱԿԵՐՊՈՒԹԵԱՆՑ.— Այս ուղղութեամբ արդէն իսկ քայլեր առնուած են։ Հրեաները, որոնք միշտ իբր գործիք կը ծառայեցուին, այս խնդրին մէջ ալ նախահարապետ հանդիսացան։ Լօզանի դաշնագրէն հրաժարելու խեղկատակութեան մէջ ալ, անոնք եղան առաջին դասալիքները։ Համալսարանի դասախօսներէն Ավրամ կալանիքի դրդումին վրայ, պէնէթի ընկերութիւնը անդադար ժողով կը կազմակերպէ, խախամապետութիւնը ջնջելու համար։ Քանի որ հանրապետութիւնը իրարմէ բաժնած է կրօնական եւ աշխարհական գործերը, մենք ալ, իբրեւ հաւատարիմ քաղաքացիներ, պէտք է նոյն օրինակին հետեւինք։ Այսպէս կը գրէ շարունակ հրեայ դասախօսը, ու կը ճնշէ իր աղգակիցներուն վրայ, որ իրեն հետեւին։ Գործը բաւական առաջացած է, եւ հաւանաբար շուտով խախամապետութեան ձեռքէն առնուի դպրոցական եւ համայնական գործերու ղեկը։

Դիւրին էր գուշակել, թէ շուտով կարգը պիտի գար Հայերուն, քանի որ եղածը մանակի շարժում մը չէ, այլ Էնկիւրիի կողմէ թելադրուած ծրագիր մը։ Այս ձեւով «հրաժարական» կորզեցին համայնքներէն, եւ հիմա ալ կը փորձեն նոյն ճամբով լրացնել ինքնասպանութեան գործը։ Ըստ երեւոյթին, իրենք չկան մէջտեղը, եւ ամէն ինչ «ինքնաբերաբար» տեղի կ'ունենայ, «ազատամիտ եւ անկեղծ հայրենակիցներ»ու կողմէ։ Իսկ այս ապրանքը, առատ է Պոլսոյ մէջ, մանաւանդ Հայերուն քով։ Ահա թուրքեւհայ նշանաւոր միութիւնը, որ երկար տարիէ ի վեր միայն այս տեսակ առիթներով կը զգացնէ իր գոյութիւնը։ Քանի որ հրեայ պէնէթի ընկերութիւնը քանդումի եղած է, ինչո՞ւ վար մնան հայ ընորհուներն եւ ահա հանրագրութիւն մը խանութէ խանութ, գրասենեակէ գրասենեակ, ստորագրութիւն հաւաքելու համար ի նպաստ ... պատրիարքարանի ջնջումին։

Կատակ չէ ըսածս։ Թուրքեւհայ միութեան հայ անդամները ամէն կողմ ինկած կը պտտան թէ պէտք է վերջ տալ ներկայ կազմակերպութեան, եւ կրօնական ու աշխարհական գործերը բաժնել իրարմէ։ Միւս կողմէ, երկրորդ հանրագրութեամբ մը կ'աշխատին ստորագրութիւն հաւաքել, իմացնելու համար կառավարութեան որ Հայերը կը հրաժարին Լօզանի դաշնագրին ոչ թէ յօդուածէն, այլ ամբողջութենէն։ Չէ՞ որ «ճիւմհուրիէթ» այդպէս ուզած էր, անբաւական գտնելով պատրիարքարանի տուած ծանօթ գրութիւնը։

2· ԳՐԱԻԵԼ ԵԿԵՂԵՑԱՊԱՏԿԱՆ ԿԱՆՈՆԱԴՆԵՐԸ.— Այս ծրագիրն ալ խնամով կը հետապնդուի, մանաւանդ վանքերու գրաւումներու հետ համընթաց։ Քաղաքապետութիւնը արդէն իսկ պահանջած է երեք ճամբայ բանալ Բանկալթիի Հայոց Գերեզմանատան մէջէն։ Խնդիրը չի վերաբերիր պարզ ճամբայ մը բանալու. քաղաքապետութիւնը կ'ուզէ Հայերուն իսկ հատատաձ տալ թէ այդ շահաբեր գետինը գերեզմանատուն չէ, այլ պարզ հող մը։ Անգամ մը որ ձեռք բերուի այս խոստովանութիւնը, դիւրին է այլ եւս գրաւել ամբողջ հողը, որովհետեւ, գերեզմանատունները կալուածագիր (էյոճմէնթ) չեն ունենար. իսկ սովորական գետիններու համար անհրաժեշտ է այդ թուղթը։ Երբ հաստատուի թէ Բանկալթիի գետինը գերեզմանատուն չէ, այն ատեն քաղաքապետութիւնը կալուածագիր պիտի պահանջէ Հայերէն եւ որովհետեւ չկայ այդ տեսակ վաւերաթուղթ մը, պիտի գրաւէ հողը։

Զրոյցի մը համաձայն, պատրիարքարանը յօժարած է ճամբանորոշ բացուելուն, 8000 ոսկիի գումարի մը փոխարէն։ Ուրիշ ինչ կարելի է ընել, քանի որ մարդիկ բացէ ի բաց կը հրամայեն եւ կը սպառնան։

Բայց ասանք կիսամիջոցներ են, եւ անբաւական՝ բուն նպատակին ապահովութեան համար։ Գոնիա յի եպիսկոպոսը օրինագիծ մը ներկայացուցած է Ազգ. ժողովին, առաջարկելով քաղաքապետութեանց տալ բոլոր գերեզմանատունները եւ «Թէքքէ»ները։ Աւելորդ է ըսել թէ, դիտմամբ յիշած են «Թէքքէ»ներու պարագան, որպէս զի ըսելիք չմնայ, եւ կարենան քրիստոնեաններու գերեզմանատուներն ալ ձեռք անցընել։

Եթէ ընդունուի այս օրինագիծը, դիւրին է գուշակել հետեւանքը։ Պիտի գրաւուին բոլոր գերեզմանատունները, ինչպէս նաեւ եկեղեցապատկան կալուածները։ Ցնտեսական քայքայումը այն աստիճան զարհուրելի չափերու հասած է, որ մարդիկ մանրագէտով հասոյթի աղբիւր կը փնտռեն։ Բոլոր օրէնքներն ու արգելքները մէկ նպատակի կը ձգտին.. Դրամ եւ ինչք գրաւել։ Երեւելի նշանաւոր հրահանգն անգամ այն Հայերուն դէմ է, որոնք կալուած ունին։ Վերջերս կրցան պոլիս վերադառնալ շատ մը Հայեր, որոնք կալուածատէր չէին։

3· ՋՆՋԵԼ ՈՉ-ԹՈՒՐՔ ԼԵԶՈՒՆԵՐԸ.— Ընատօլուի մէջ արդէն իսկ գործադրութեան դրուած է այս հրեշային բռնութիւնը։ Բայց պէտք է պոլսոյ մէջ կիրարկել զայն, չմոռնալ որ օտար լեզուներով խօսին քրիստոնեաները, եւ սեփական մշակոյթ ունենան։ Արդէն օրինագիծ մը տրուած է Ազգ. ժողովին, ամբողջ թուրքիոյ մէջ արգիլելու համար ոչ-թուրք լեզուներու գործածութիւնը։

Երեք ծրագիրներն ալ իրար կը լրացնեն, եւ կը ձգտին վերջ տալ ոչ-իսլամ համայնքներու գոյութեան։ Պիտի յաջողի՞ն.— Այո՛, եթէ շարունակուի ներկայ վիճակը, եւ նոր դէպքեր չստիպեն Էնկիւրիի կառավարիչները քիչ մը աւելի իրատես ըլլալ եւ ըմբռնել բուն իսկ իրենց շահերը։

ԱԻԵԼԻ ԳԷՇ ՔԱՆ ԵՐԷԿ...

«Իզվէսթիա», պոլշեւիկներու ծանօթ օրկանը, յօդուածի մը մէջ կը քննէ Ռուսիոյ բնակարանի հարցը եւ կ'ըսէ թէ ցարին օրով հազարաւոր մարդիկ շքեղ տուներու մէջ, իսկ հազարներ հիւղակներու եւ նկուղներու մէջ կ'ապրէին։ Այդ շրջանին բնակարանի խնդիրը նախանձելի վիճակ չունէր, բայց վերջին քանի մը տարիներու ընթացքին այդ վիճակը աւելի գէշցաւ։ Երբ յեղափոխութիւնը սկսաւ, «պուրժուա»ները սփռանագրկեցին եւ անոնց տուները բանուորներուն տուին։ Ընդհուպ խորհրդային իշխանութիւնը տիրացած էր մեծ թիւով պալատներ եւ գեղեցիկ յարկաբաժիններ գրաւել, զանոնք դպրոցի, հիւանդանոցի, առկումբի եւ կառավարական պաշտօնատուներու վերածելու համար։ Բանւորները իրենց բնակած նոր թաղերուն մէջ միլիոնաւոր րուբլիի վնասներ պատճառեցին, որովհետեւ մինչ դրամատիրական վարչաձեւի տակ իւրաքանչիւր յարկաբաժնի մէջ մէկ ընտանիք կը բնակէր, մեր վարչութեան օրով ամէն մէկ յարկաբաժնի իւրաքանչիւր սենեակը յատկացուցած էին մէկ, երկու, երբեմն երեք ընտանիքի։ Ցունները սկսան փլիլ եւ կը շարունակեն քանդուիլ։ Ընդամէնը տարի տեղի ունեցած նորոգութիւնները մակերեսային են։ Մինչեւ հիմա շատ քիչ շէնքեր շինուած են։ Մոսկուայի մէջ պայմանները գէշ են։ Բանւորները հիմա աւելի գէշ պայմաններու մէջ կ'ապրին քան հին դրամատիրական վարչաձեւին տակ։ Փոխանակ բանւոր դասակարգին համար մտաւոր յաջողանակ մը ձեռք բերելու, դրամատիրական մշակոյթը քանդեցինք եւ հիմա մեր առջեւ կը գտնենք անոր աւերակներուն վրայ նորը շինելու գործը։

«Իզվէսթիա» կը վերջացնէ յայտնելով որ դրամ պէտք է, «այնքան շատ դրամ, որ կը վարանինք քանակը ըսելու։ Մեր ձեռնարկելիք աշխատանքը տարիներ պիտի տեւէ։»

ՕԴԱՆԱՒ ՓԱՐԻԶԷՆ ՊՈԼԻՍ

Պոլսոյ եւ Փարիզի միջեւ օդանաւային երթեւեկ հաստատելու փորձեր կ'ըլլան։ Այս նպատակով Պոլիս մեկնող օդանաւորդներ Նօկէս եւ Մօրիզ Պոլէն վերադարձին նախորդ օր անհրաժեշտ մը ունեցան. օդանաւը խորտակուեցաւ։ Ձոհ չկայ։

ԼՈՒՍԱՆՑՔԻ ՎՐԱՑ

ԽԱՂԱՂՈՒԹԻՒՆԸ՝ ՊԵՏԱԿԱՆ ԻՄԱՍՏՈՎ

Յոյսը մարդուն արեան հետ է։ Կը յուսանք միշտ։ Սիկա մեր Ցաւն ու երջանկութիւնն է։

Մեծ պատերազմին ու զինադադարէն յետոյ ալ յուսացինք։ Աւսօր ալ կը յուսանք...։ Ազգերու Դաշնակցութիւնը մարդկային յոյսին միջազգային արտայայտութիւնն է։

Յոռետեսներ ալ, սակայն, չեն պակսիր։ Կան որ ժամանակի մը համար արտայայտուին։ Ուրիշներ իրենց վարդապետութիւնը սեւ մտածումներու մէջ կը պատանքեն։ Բայց, մարդկային բնաւորութիւնը ի ծնէ լաւատես է, որովհետեւ միշտ կը յուսայ։ Յոռետեսները մասնաւոր նկարագիր կը կազմեն։

* * *

Խաղաղութիւն բառը հացի չափ շատ արտասանուեցաւ, մանաւանդ վերջին տասնեակ տարիներու ընթացքին։ Թեր ու դէմ խօսողներ բանակ կը կազմեն։ Ասոնք ալ իրենց պաշտօնական կաճառները ունեցան։

Խաղաղութի՛ւն, չէ՞, քանի որ Ազգերու Դաշնակցութիւնը ծնաւ։ Այո՛, խաղաղութիւն պիտի անձրեւէ, քանի որ Լօքարնօի դաշնագիրը ստորագրուեցաւ։

Յոռետեսներ, այս մասին, աւելի ուժեղ են իրենց փաստերուն մէջ։ Արիւնը զինադադարէն առին չդադրեցաւ առատօրէն հոսելէ, ինչպէս մարդիկ չդադրեցան ժըռնդվի մէջ թէ այլուր առատօրէն ճառելէ։ Վիլհելմ Հոլանտայի մէջ խաղաղօրէն Վօրօնօվի գիրքերը կը կարդայ...։

Իսկ Լօքարնօի Թո՛ւղթը։ Ապագան պիտի պատասխանէ։

Մինչ այդ, «Ոճիր-արկած»ի լուր մը շատ պերճախօսօրէն կը պարզէ պետական յառաջդիմութիւնները՝ խաղաղասիրական իմաստով առած։

* * *

Այս լուրը թերթերու մէջ կարդացիք բոլորդ։

Լրտեսութեան մասին է։

Մեծ երկիր մը իրեն դաշնակից հողին վրայ մատնիչներու կազմակերպութիւն մը կ'ապրեցնէ։ Ու ահա՛ սիկա այն պահուն երբ իր մայրաքաղաքին մէջ Լօքարնօի դաշնագիրը կը ստորագրուէր, մեծ աղմուկներով, վարդագոյն յոյսերով։

Մարդկութիւնը, իր հաստատութիւնները հակասութեանց շարունակութիւն մըն են։ Անհասկնալի ըլլալու աստիճան տարօրինակ կը թուի, երբ ամէն տարի պետութիւն մը մանաւանդ զրամագլուխ կը յատկացնէ լրտեսութեան համար։ Զարմանալին հոն է որ, ոչ մէկ կառավարութիւն կը համարձակի այս ամօթը վերցնել։ Անժողովրդականութիւն բերելու վախը ամէն նախարարի ալ խրտուիլակը եղած է։ Վնասակար, միջնադարեան աւանդութիւններու դէմ երթալը յաճախ ստեղծելէ աւելի դժուար կը թուի կառավարողներու համար։

Մարդերուն խտալ մը պէտք է։ Մարդիկ պէտք է խաբեն ու խաբուին։ Բնակա՛ն օրէնք։

Լրտեսութեան հետ խաղաղութեան համար ալ պայքարողներ անհրաժեշտ են։ Պետական գլուխը այս ձեւով կ'ըմբռնէ խաղաղութիւնը։

Թերեւս ասիկա աշխատութեան բաժանումի սկզբունքէն կու գայ...։

ՍՏԵՓԱՆ ՇԱՀՊԱԶ

ԴՊՐՈՑԻ ՀԱՄԱՐ

Ամնուվիլ-լէ-Կօնէսի մէջ դպրոց մը բանալու համար, հող մը վարձուած է տասը տարի պայմանաժամով։ Կաթ. պատուիրակութիւնը խոստացած է 5000 ֆր. նպաստ վճարել։

ՄՈՌՑԵ՛Ր ԵՄ...

... Շա՛, կը յիշեմ, աչքերը խաժուկ, մազերը առատ, որոնց մէջ լոյսը կը պտղէր, յետոյ շրթները, որ հովէն դողդղան տերեւի պէս կը բացուէին ու կը գոցուէին, եւ երբ մատները մէջ մէջի կը ֆիւսէր, կծիկ մը կ'ը լլար. նաեւ կը յիշեմ որ շա՛տ ամչցաւ, շա՛տ կարմրիցաւ, վեհիտ արցունքը աչքին փոսկիկին վրայ միւռոնի պէս կախուեցաւ. ու երգե՛ց...

* * *

... Որբուկ մըն էր, ձա՛յն ունէր արտերուն մէջի սոյլերուն պէս ջինջ ու արծակ, ձայնը կը խաղար այն ջուրի գնդիկներուն պէս, որ խիճերուն մէջէն կը բանին ու կը կանչեն, զուարթ ու տխուր, ինչպէս կուժին բերնին մէջ գինին կու լայ. անիկա, կը յիշեմ, թելի պէս նուրբ իր ձայնովը երգեց...։

* * *

Ա՛խ, ինչո՛ւ չեմ կրնար յիշել դեռ երգը։ Շրթներուն գծիկը բացաւ աղաւնիի կտուցի մը պէս, բերանը, այն ատեն, նման էր ազնիւ իւղերու անօթի մը փողին, որ կարմիր հողքարէ է շինուած. ու երգե՛ց...։

Աուա՛... ուա՛ա՛...

Ա՛խ, ինչո՛ւ չեմ յիշեր։

* * *

Լացը կոկորդը կը թրթռացնէր, երբ կաքաւի պէս վիզը կը ծռէր։ կուրծքը ծաղիկի պէս կը ճեպար, թարթիչները կիսովին կ'իջնէին, կը նայէր մատներուն, կուլար ու կ'երգէր, կ'երգէր ու կուլար...։

Աուա՛... աուա՛...։

* * *

Ու կուլային բոլորը. կուլար սեւ եակին լոյսը շաղշաղ. ի՛նչ տխուր էր երգը որբուկին։ Ու, դե՛ռ, սիրտիս մէջ այդ թախծոտ շաղը կը հեկեկայ, հոգիիս մէջ այդ տխուր վանկերը կը ծփծփան։ Ու կը յիշեմ, դե՛ռ, ամբողջ երաժշտակա. նութիւնը յուզումին, ծո՛վը կո. ծումի այդ պզտիկ որբուկին։

Միայն, որբո՛ւկ, որբո՛ւկ, վեհիտ լերկիդ բառերն եմ մոռցեր։ Անճառ ցաւդ պատմող խօսքե՛րդ եմ մոռցեր։ Աւա՛ղ, մոռցե՛ր եմ...։

ՇԱՒԱՐՇ ՆԱՐԻՒՈՒՆԻ

ԵԼՄՏԱԿԱՆ ՏԱԳՆԱՊԸ ԸՆԿԵՐՎԱՐԱԿԱՆՆԵՐՈՒ ԵՒ ՀԱՄԱԳՈՒՄԱՐԸ

Ելմտական կնճիռը դեռ ոեւէ լուծումի չէ ստացած եւ եթէ պոլսահայ դահլիճն ալ չյաջողի խորհրդարանի վստահութեան քուէն ստանալ։ Հաւանական է որ Հանրապետութեան նախագահը լուծէ եթեւեփոխանական ժողովը եւ նոր ընտրութիւններ կատարուին։ Զախակողմեանները մտահոգութեան մատնուած են այս հեռանկարին առջեւ եւ ամէն ջանք կը թափեն, որպէսզի ընկերվարականները մասնակցին կառավարութեան։ Այս խընդիրը վերջնապէս լուծելու համար ընկերվարական կուսակցութիւնը նոր համագումար մը հրաւիրած է ցունուար 10ի համար։

Ասկէ առաջ այս խնդիրը ամենայն ծեծուելեաւ նմանօրինակ համագումարներու մէջ, եւ հակառակ քուէ տրուելուն։ Ֆրանսացի ընկերվարականները կը վախնան պատասխանատու պաշտօն ստանձնելէ, այլապէս սկզբունքի ոեւէ արգելք չկայ։ Ընկերվարականները գրեթէ բոլոր երկիրներու մէջ իշխանութիւնը ձեռք առին, հոգ չէ թէ ժամանակաւոր կերպով, օրինակ՝ պելճի-

ՀԱՅԿԱՏՈՆ ԳԻՒՂԱԳՈՐԾԱԿՑՈՒԹԻՒՆԸ

Ցանկանալով ծանօթանալ Հայկական ԽՍՀ գիւղատնտեսութեան վերելքին, մեր թղթակիցը այցելեց Արագածոտնի շրջանի մի քանի գիւղեր։

Արագածոտնի շրջանը ունի 37 գիւղական խորհուրդներ, 63 կոլտնտեսութիւններ, 256 կոլտնտեսական տնտեսութիւններ, 367 հաւաքական տնտեսութիւններ եւ 986 անհատական տնտեսութիւններ։ Ցանքային հողերի ընդհանուր մակերեսը 25 հազար հեկտարից աւելի է։ Գիւղատնտեսական մթերքների մեծ մասը ստանում են կոլտնտեսութիւնները։ Շրջանի կոլտնտեսութիւնները ունեն 7.500.000 ռուբլի բաժնեգումարով 49-50 հազար անդամներ։

* * *

Ամենից առաջ մենք այցելեցինք Ապարանի շրջանի «Ստալին» անուան կոլտնտեսութիւնը։

— «Ստալին» կոլտնտեսութիւնը ունի 1.200 տնտեսութիւններ, 4.500 հեկտար ցանքային հողեր, 1.500 գլուխ խոշոր եղջերաւոր անասուններ, 1.000 գլուխ ոչխար եւ այծ, 300 ձի, 200 խոզ, 100 մեղուների փեթակներ եւ այլն։

Կոլտնտեսութեան նախագահ ընկ. Ալեքսանեանը մեզ ծանօթացրեց կոլտնտեսութեան տնտեսական կեանքի հետ։

— Կոլտնտեսութեան հողերի 80 տոկոսը ոռոգելի է։ Ոռոգման համար մենք ունենք 3 կիլոմետր երկարութեամբ ջրանցք։ Ոռոգման համար ջուրը ստանում ենք Ղազանչի գետից։ Ոռոգելի հողերի վրայ մենք ստանում ենք 30 տոկոս աւելի բերք, քան անոռոգելի հողերից։ Ոռոգման համար ջրանցքի կառուցումը մեզ նստեց 150 հազար ռուբլի։ Ջրանցքի երկարութիւնը 20 կիլոմետր է։ Ոռոգման համար ջրանցքը կառուցել է մեր կոլտնտեսութիւնը։

* * *

Ընկերոջ ցուցմամբ մենք այցելեցինք կոլտնտեսութեան դաշտերը։ Ամենուրեք տեսանք ցորենի, գարու, կարտոֆիլի, բանջարեղէնների, կերային խոտերի գեղեցիկ դաշտեր։ Ցորենի դաշտերը ոռոգելի հողերի վրայ հասել էին։ Ոռոգելի հողերի վրայ ցորենի հասկերը երկար էին, ականջները՝ խիտ։ Ոռոգելի հողերի վրայ ցորենի հասկերի երկարութիւնը հասնում էր 10 սանտիմետրի։ Ոռոգելի հողերի վրայ ցորենի հասկերի մէջ հատիկները խիտ էին դասաւորուած

պատճառն ալ այն էր որ ուզեցինք միանգամ ընդ միշտ վերջ տալ ատեն ատեն անգլեամերիկեան մամուլին մէջ հրապարակ նետուած այն սուտ զրոյցներուն թէ Ռուսիոյ եւ Իտալիոյ միջեւ համաձայնութիւն կնքուած է ընդդէմ Թուրքիոյ։ Միւս կողմէ Խորհրդային Միութիւնը գիտէր որ կարգ մը պետութիւններ կ'ուզէին Թուրքիան առնել հակապոլշեւիկեան միութեանց մէջ։ Ա.յս դաշնագիրը ոչ ոքի դէմ ուղղուած է եւ ոչ ոքի շահուն կը վնասէ։ Որ եւ է գաղտնի յաւելուած չկայ։

Անկախութեան դատարանը Պոլիս կ'երթայ

Անկախութեան դատարանը Սամսունէն Պոլիս հասած է երկուշաբթի օր։ Ոստիկանութիւնը մեծ կարեւորութիւն կուտայ Աթըճ հօճայի գլխարկի մասին գրած գիրքին եւ անոր հետ հեռուէն կամ մօտէն կապ ունեցող բոլոր մարդիկը կը ձերբակալէ։ Ձերբակալուածներէն շատեր պատրաստութիւն տեսած էին Անատոլու մեկնելու, բայց բռնուեցան։ Անկախութեան դատարանին առջեւ պիտի դատուին յիշեալ գիրքին հեղինակը Աթըճ հօճա, հրատարակիչը Միհրան Մարտիրոսեան, մեղսակիցներ՝ հօճա Իզզէթ եւ Պայազիտի մզկիթին քարոզիչը։ Գրավաճառ Միհրան էֆէնտիէ զատ ձերբակալուած է նաեւ տպագրիչ Պետրոս Գեղէոն, որ նոյնպէս անկախութեան դատարանին պիտի յանձնուի։ Կալանաւորներէն մաս մը էնկիւրի պիտի փոխադրուի։

*** Մարաշի ղեպքին առթիւ էնկիւրի ղրկուած են քաղաքին հասարակութեան ամենէն երեւելի դէմքերը, Խալք կուսակցութեան նախագահ Գատը զատէ Զիա, Շիշմանզատէ, Հաճի պէյ զատէ, Գօճապաշ զատէ, Տէտէ զատէ, Տարէնտէ զատէ ընտանիքներու պետերը, Թիւրք Օճաղըէն Տօքթ, Վէլիէտտին, Ալի փաշա եւլն., բոլորն ալ պետական պաշտօնեաներ։

Ներին պայքարը Մոսկուայի մէջ

Վերջին հեռագիրներու համաձայն, շատ սուր հանգամանք ունի ռուս կոմունիստ կուսակցութեան համաժողովին մէջ ծագած պայքարը, Լէնինկրատի (Զինովիէվ-Քամէնէֆ) խմբակին եւ Մոսկուայի (կեդր. կոմիտէ) միջեւ։ Առաջին երկուքը կը պնդեն թէ Խորհրդային Միութիւնը չի կրնար յաղթել իր ներքին անտեսական եւ արհեստագիտական դժուարութեանց, առանց համաշխարհային յեղափոխութեան։ Պաշտօնական քաղաքականութեան կուսակիցները, որոնք կարեւոր պաշտօններ ունին Լէնինկրատի մէջ, փոխուած են կեդր. կոմիտէի հակառակորդներուն կողմէ։ Լէնինկրատի ամբողջ պատգամաւորութիւնը, գլուխն ըլլալով Զինովիէվ, հակառակ է Մոսկուայի վարիչներուն։ Սթալինի զեկուցումէն յետոյ, Լէնինկրատի պատգամաւորութիւնը պահանջեց որ ընդդիմախօսական զեկուցում մը ըլլայ Զինովիէվի կողմէ։ Ա.յս առաջարկը զայրոյթով ընդունուեցաւ ժողովին կողմէ. բայց քուէարկուեցաւ, համաձայն կանոնագրին։ Ա.յս առթիւ «Փրաւտա» կը գրէ. «Առաջին անգամ է որ այսքան անլուր իրողութիւն մը կ'արձանագրուի կուսակցութեան պատմութեան մէջ»։ Յաջորդով՝ վէճին մանրամասնութիւնները։

Եղեռնական տագնապը

Նախարարական Խորհուրդը բացառաբար նիստ գումարեց Ծնունդի առտուն եւ քննեց եղեռնական նոր ծրագիրը։ Երկու ժամ վիճաբանելէ յետոյ, հաստատուեցաւ թէ անկարելի է համաձայնութիւն գոյացնել առեւտրական գործառնութեանց տուրքը 100ին 100 աւելցնելու առաջարկին վրայ և որոշուեցաւ երեքշաբթի օրուան յետաձգել խնդիրը։ Ա.յս պայմաններուն մէջ, հաւանական չէ որ եղեռնական ծրագիրը Խորհրդարանին յանձնուի Ցունուար 15ն առաջ։ Զախակոմման հոսանքը բոլորովին տարբեր ծրագիր ունի, ու կ'առաջարկէ մէկ միլիառ ֆրանք խնայողութիւն կատարել, ծախել շատ մը պետական կալուածներ, տուրք մը հաստատել արտածման վրայ եւլն.։

Յունաստանի Հայերուն զինուորագրութիւնը

Գրած էինք թէ Յունաստանի Հայերը սկսած են զինուորագրուիլ։ Նոր տեղեկութեանց համաձայն զինուորագրութեան ենթակայ են միայն այն Հայերը, որոնք հելլէնահպատակ արձանագրուած եւ կամ քաղաքացի եղած են։ Մնացած Հայերը պէտք է իրենց քաղաքացիական դիրքը ճշդեն. Թրքահպատակները Աթէնքի Թուրք հիւպատոսարանէն համապատասխան թուղթեր պէտք է ստանան, իսկ ո եւ է հպատակութիւն չունեցողները Նանսէնեան անցագիր առնելու են։

Նուէր «մահատակ»ներուն

Էնկիւրի որոշեց Հայոց «լքեալ» գոյքերէն տուներ նուիրել ընտանիքներուն այն Թուրք պետական անձերուն, որոնք սպաննուած են Հայերու կողմէ։ Ասկէ զատ Հայոց «լքեալ» գոյքերը հաւասար կերպով պիտի բաժնուին ընդհանուր պատերազմէն վնասուած վայրերու բնակիչներուն։ Առաջարկ կայ Յոյներու լքեալ գոյքերէն ալ բաժին հանել «նահատակ»ներու ընտանիքներուն։

Տասը միլիոն ֆրանկի կեղծ դրամ

Աղնուական ընտանիքէ երեք Հունգարացիներ ձերբակալուեցան Ամսթէրտամի մէջ, իբրեւ կեղծարար։ Կ'ենթադրուի թէ մինչեւ տասը միլիոն ֆրանքի ֆրանսական թղթադրամ շինած են։ Դրամանենգներէն մէկը հունգար նախարարի մը ազգական է, միւսը «Շօղա» թերթի աշխատակիցը եւ հունգարացի ֆաշիստներու ընկերութեան քարտուղարն է եւ բարձր դասո մէջ մեծ յարգանք կը վայելէր։ Մեղսակիցներէն երկուքը աղնուականի մը փեսաներն են եւ հանրածանօթ են մաճառ ընկերութեան մէջ։

Թրոհիներու հիւստնիակայ չեն կրնար առնել

Հակառակ եւրոպականացման իրենց ճիգերուն, քաղաքային ամուսնութեան նոր օրէնքին մէջ յօդուած մը դրուած է, որով Թըրքուհիներուն կ'արգիլուի ամուսնանալ քրիստոնեաներու հետ։

ՅՈՒՇԱՏԵՏՐ

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ Երկսեռ երգչախումբի փորձերը տեղի կ'ունենան 95, Bld. St. Germain, Café du Métroի վերնայարկը՝ երկուշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները ժամը 8.30էն 10։ կը խնդրուի ժամանակցութիւնը նոր երգչուհիներու եւ երգչախումբերու մէջ փորձուած ténorներու, որոնք պիտի վարձատրուին։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹ

Վիէն. Թղթ.— Նաւասարդի իւրաքանչիւր թիւը 5 ֆրանք է, հասցէն որոշ գրեցէք։

ՔՈՒՐԹԻՒՐ, Ա. Վ.— Սաացանք մանուափոսը. թիւերը կը ղրկուի Դեկտմ. 23ի թիւէն։

ԼԻՈՆ, Յ. Ն.— Չ. հրատարակեցինք. 20 ֆրանք պէտք է ղրկէք։

ՎԵՐՏ, Յ. Գ.— Սաացանք եռամսեան։

ՍԻՆ ՇԱՄՈՆ, Գ. Մ.— Սաացանք ձեր եւ Տ. Մ.ի բաժնեգիները։

ՎԱՂԱՆՍ, Ն. Ս.— Սաացանք 20 ֆրանք. Ե. Խ.ի հաշուոյն, հասցէն փոխեցինք. ծրարը նոյնպէս նոր հասցէով։

ԼԱՊԻԿԻԻՏ, Ն. Գ.— Սաացանք մանուափոսը։

ՏԻՄՒՆ, Գ. Զ.— Սաացանք բաժնեգիրը։

ՄՈՐՍԻԼԻՍ, Մ. Ս.— Սաացանք բաժնեգիրը։

ԱՆՎԵՐՍ, Ն. Զ.— 40 ֆրանք է երկուքին համար։

ՆԻՍ, Ս. Ն.— Սաացանք տարեկան բաժնեգիրը։

ՊՕՍՏՕ. Գործ.— Սաացանք 75 ֆրանք։

ՇԱՔ.— Վ. Դ.— Սաացանք մանուափոսը. կը ղրկուի 27 Դեկտ.ի թիւէն։

ՄՐԼԸ, Գ. Ա.— Կը ղրկուի Դեկ. 25էն։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Արեւելեան Patisserieի Վարպետ մը, մանրամասնօրէն գրել «Au Gourmet», 1 ave. de Belgique, Anvers (Belgique)

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ընտանեկան հայ ընտանիքի մը տանտիկնոջ օգնելու համար փոքրիկ օրիորդ մը, գրել՝ A. Sirabի, 36 rue du Pélican, Anvers (Belgique)

ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԵԱՆ

Restaurant Floria, 61 rue Monsieur-le-Prince, Paris (6e) Boulevard St Michel 4 քանի մը քայլ հեռու, հնարաւորութիւնը ստեղծած է ունենալու սրահ մը յատկացուելու համար ժողովներու, ընտանեկան երեկոյթներու, հարսանիքի եւ նշանախօսութեան, հացկերոյթի եւայլն, խիստ դիւրաժառնալի պայմաններով։

Restaurant Floria, իր նեղքին կազմակերպութեամբ եւ շքեղ թեմպանմենագիժուարահաճներն անգամ գոհացնելու ի վիճակի է։ Ցնծութիւնը ապահովող հնարաւորութիւնը ստեղծած կ'ըլլայ հայ հասարակութեան ունենալու մեծ յուշ ժամագրավայր մը որուն պէտքը շատ զգալի էր մեր մէջ։

Հեռաձայն Fleurus 38 - 43

ՎԱՃԱՌԱԿԱՆ ԴԵՐԶԱԿ

ԳԱՐԱԵԱՆ

Tailleur Mignon

5, rue Mignon,— Métro Odéon եւ St. Michel

Մօսիէթէ ցավանթի Թատրոնին դէմ։ Ձմրան համար պատրաստած է ձոխ մոդելը մը ֆրանսական եւ անգլ. սիրուն կերպասներու։

Բաց է նաեւ կէս օրերուն, իրիկունները մինչեւ 8.30։ իսկ կիրակի օրերը մինչեւ 1.30։

ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԼԵԶՈՒԻ

ՄԱՍՆԱՒՈՐ ԴԱՍԸՆԹԱՑՔ

ԱՆՁԱՄԲ ԿԸ ՎԱՐԻ

Հ. ԲԱԳՐԱՏՈՒՆԻ

Գոմէտի - Ֆրանսեզի նախկին դերասան, այժմ փրոֆէսէօր Գոնսերվաթուար Մօպէլի

ՇՈՒՏՈՎ ՖՐԱՆՍԵՐԷՆ ԽՕՍԻՔ ԳՈՐԾՆԿՆ· ՄԷԹՈՏՈՎ, ՓԵՐԿՆ· ՕՐԻՆՔՆԵՐՈՎ ԵՒ ԱՄԵՆԱԱԱԻ ՈՐՏԱՍԱՆՈՒԹԵԱՄԲ

Ներկայանալ Կիրակի ժամը 2ին Աէթրօ Օտէօնի դէմ ԼԸ ՌՕՇԷի սրահը, 128, Պուլվար Սէն Ժէրմէն, Փարիզ։

ՀԱՅ ՆՊԱՐԱՎԱՃԱՌ

BELLEVILLEի

H. HAROUTIOUNIAN

18 bis, rue Jouye-Rouve, 18 bis

Métro Belleville Paris (20e)

կը գտնուի միշտ փաստրմա, սուճուք, չէմէն եւ իամեմներ, պոլսական լագերտա, աղի ձուկեր եւ գոնսերվաներ։

Նաեւ պուլկուբ, չոր պաղիա, սալեպ, գաշար եւ ճերմակ պանիրներ, ձիթապտուղ եւ ձիթաիւղ, թահիճ, լոգում, հելվա եւ պէքմէզ։ Թարմ սուրճ միշտ։ փէստիլ եւ չոր պտուղներ։

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS

208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ՏՕՔԹ. ԻԶՄԻՐԼԵԱՆ

48, rue Monmartre

(Բ. յարկ. աջ կողմը առաջին դուռ)

Ֆրանսացի կարող մանուածէաններու ընկերակցութեամբ կը դարմանէ ՆԵՐՔԻՆ ԵԻ ԿԱՆԱՆՑ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ եւ ՄՈՐԹԱՅԻՆ ՓԻՓԻ, ԱԿԱՆՋԻ եւ ԿՈԿՈՐԴԻ ՅԻԱՆԴՈՒԹԻՒՆԵՐ

Téléph. CENTRAL 73-38

Métro : SENTIER կամ HALLES

Ընդունելութեան ժամեր՝ ամէն օր 8ԷՕ՝—10եւ 1,30 — 8

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

ջերմամիզութեան, ֆրանկախտի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

ՔԻՄԻԱԿԱՆ տարբալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8։ Կիրակի՝ 9—12։

ԺՈղովրդական գիներ

ՏՕՆԱԿԱՆ ՕՐԵՐ ԵՆ

Անգլիական, ֆրանսական առկուն կերպասներէ, շիք ու խնամքով հագուստներ կարելու համար դիմեցէք Կ. Պ. ԵՐԱՆԵԱՆի, 106, Ռիշլիէօ փողոց։ Մէթրօ Պուրս

ՆՈՐ ՏԱՐԻՈՅ ԱՌԹԻՒ

ԸՆՏԱՆԵԿԱՆ ՇՔԵՂ ՊԱՐԱՇԱՆԴԷՍ — ՏՕՆԱԾԱՌ

Դեկտեմբեր 31 Հինգշաբթի գիշեր ժամը 9էն մինչեւ լոյս

Salle Russe, 42, Rue Hermel.

Orchestre-Jazz-Band, ՌՈՒՍԱԿԱՆ ՊԱԼԷ, ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՊԱՐԵՐ, ԵԻԼՆ։

ՄՈՒՏՔ 5 ՖՐԱՆՔ

կազմակերպողներ՝ ԲԱԴԱԼ — ՋԱՐԴԱՐԵԱՆ

ՏՈՄՍԵՐՈՒՆ ՀԱՄԱՐ ԴԻՄԵԼ ԲՈԼՈՐ ՀԱՅ ՁԱՇԱՐԱՆՆԵՐԸ

ՄԻՋԱԶԳԱՅԻՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

ՄԱՎՐՕՍ

92, Rue Rébeval. Métro: Belleville

Հեռաձայն՝ Combat 10-15

Շամեղ Արեւելեան կերակուրներ՝ խոհարարապետ ՀԱՅԻ ԳՐԻԳՈՐ

Շաբաթ և Կիրակի գիշերներ Արեւելեան նուագ

ԱՆԱՍԹԱՍԻՈՒ

ԴԵՐՁԱԿ

ԱՆԳԼԻԱԿԱՆ ԿԵՐՊԱՍՆԵՐ — ԽԻՍՏ ՃԱՇԱԿԱՒՈՐ ԿԱՐՈՒՃԻ

34, Avenue de l'Opéra, Paris — Tél. Louvre 53-36

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԷՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր — Ամէն օր 2·30 — 7·30

Կիրակի եւ տօն օրերը 9 — 12

ՈՒՐԻՇ ԱՏԵՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՃԱՇԱՐԱՆ

20, Rue Rodier, Paris (9e).

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՄԵՂ ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ԻՆՉՊԷՍ ՆԱԵԻ ՏԻՕՆԷՐ ՔԻՊԱՊ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՕՒՄԲ

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն — Չափաւոր գին

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Թերթանուշ (փաթլաւա) անխարդախ կարագով եւ Թելհալա (քատայիֆ) հում եւ եփած

Թերթանուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր

Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին

ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.

(Métro ; St. MICHEL)

Մուտք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes էն եւ գտնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։

Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու դիւրութեան համար։

ՀԱՐԱՉ

Թմբագիր ՇԱՒԱՐՇ ՄԻՍԱՔԵԱՆ
որուն անունին պէտք է ուղղել դրամական ամէն առաքում:

"HARATCH,,
JOURNAL ARMÉNIEN PARAISSANT TROIS FOIS PAR SEMAINE
Directeur-Propriétaire: SCHAVARCH MISSAKIAN
Rédaction et Administration / Խմբագրութիւն եւ վարչութիւն — 208 bis, Rue Lafayette PARIS (10e).
Հեռաձայն՝ Nord 57-82

ԲԱԺԱՆԵՒԻՆ	Եռամսեայ	Վեցամսեայ	Տարեկան
Ցրանսա և գաղութներ	16 ֆր.	35 ֆր.	65 ֆր.
Անգլիա և »	—	10 շ.	20 շ.
Ամերիկա	—	3 ա.	5 ա.
Ուրիշ երկիրներ	—	50 ֆր.	90 ֆր.

Հասցէի փոփոխութեան համար 1 ֆր. վճարել անհրաժեշտ է:

ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ 30 ԴԵԿՏԵՄԲԵՐ 1925
30 DÉCEMBRE 1925
On reçoit des annonces en français et en arménien.

Ա. ՏԱՐԻ ԹԻՒ 65 — Կը հրատարակուի ԿԻՐԱԿԻ, ՉՈՐԵՔՇԱԲԹԻ և ՈՒՐԲԱԹ — ԳԻՆ 40 ՍԱՆԴԻՄ

ԵՐԿՈՒ ԽՕՍՔ

Ա՛Լ ՉԱՓԸ Կ՛ԱՆՑԸՆԷՔ

Թուրքերէն «Ճիւմհուրիյէթ»ն ու «Ճաքիմիէթը Միլլիյէ»ն այնքան խանդավառութեամբ չողջունեցին ռուսեւթուրք նոր դաշնագիրը, որ քան կ՛ընէ «Երեւան»ը:

Խմբագրականի մը մէջ, որ լոյս տեսաւ կիրակի օր, մեր «անկուսակցական» պաշտօնակիցը նոր դաշնագիրը կը նկատէ հետեւանքը՝ Ազգերու Դաշնակցութեան Խորհուրդին որոշման եւ կը հրճուի.

— «Շփոթեցուցիչ որոշում, որ ստիպեց էնկիւրիի կառավարութիւնը անոր ներկայացին տալ դէպքագիրն պատասխան մը:»

Եւ շարունակելով բացատրել դաշնագրին խո՛ր իմաստը, կը պատմէ թէ Թուրքիան ստիպուած էր խոնարհիլ այդ որոշման առջեւ, կամ ծառանալ անոր դէմ. եւ որովհետեւ «վտանգաւոր է մեկուսացումը», նեցուկ մը փնտռեց.

— Այդ նեցուկը այն պետութիւնն էր, որ ժայռի մը պէս անյողդողդ կեցած է իմպերիալ իստական պետութիւններու ծշնամական տրամադրութիւններու եւ սադրանքներու առջեւ, մանաւանդ որ ան փորձով գիտէր թէ ի՛նչ թանկագին եղած էր ու կրնար ըլլալ այդ նեցուկը, իր պայքարին մէջ իր ազատագրութեան համար, երբ եւրոպան նստած պոլիս, Թուրքիայի կուրծքին, բրիտանական վարձկանները կ՛արձակէր իր վրայ»:

Այս տողերը այնքան պերճախօս են, որ աւելորդ կը դարձնեն որ եւ է մեկնութիւն կամ խորհրդածութիւն:

Բայց շարունակենք.

— «Մոսկուա յօժարութեամբ մեկնեց դարձեալ ձեռքը Թուրքիային. որովհետեւ ան կը մաքառէր իրաւունքի մը համար որ անվիճելի էր»:

Արդարեւ, այնքան անվիճելի է այդ իրաւունքը, որ Մոսկուա չի վարանիր անոր մատաղ ընել քիւրտ ժողովուրդը, ինչպէս ըրաւ, երբէք, հայ ժողովուրդը, ձեռք ձեռքի տալով Թուրք փաշաներուն, ջարդարարներուն եւ աւարառուներուն:

Եւ որպէս զի պակաս բան չմնայ, «Երեւան» չի մոռնար շեշտել նաեւ թէ՝ Խորհրդային Միութիւնը երբեք «չպիտի միանայ Թուրքիոյ Թշնամիներուն», եւ թէ, «էնկիւրին պէտք չպիտի ունենայ, անդորը պահելու համար իր արեւելեան ընդարձակ սահմանները, չեզոքացնել զինուորական խոշոր ուժեր եւ բոլորովին ազատ կրնայ զգալ իր ձեռքերը միւս ճակատներուն վրայ»:

Ըսենք, անմիջապէս, որ Մուսուլի վէճը շատ պարզ է մեզի համար, — աշխարհակալութիւն, քարիւղի կռիւ, անգլեւռուս ազդեցութեան պայքար, կոչեցէք ինչ որ կ՛ուզէք: Այս տեսակէտէն իրար կ՛արժեն երկուքն ալ, բրիտանականն ու ռուսականը, քաղքենիդրամատիրականն ու բանուորա-գիւղացիականը:

Ձիւղ այդ պատճառով, մեր հակառակորդներուն չենք հարցներ, — Մուսուլը Թրքակա՞ն է թէ քրդական կամ արաբական. այդ հարցն ալ վճռած են անոնք, ի նպաստ «եղբայրական» Թուրքիոյ: Բայց կը հարցնենք, — այսպէս ամէն ճակատի վրայ թեւ թիկունք հանդիսանալով Թուրքիոյ, զօրացնելով, շփացնելով, լրբացնելով զայն, գոնէ կը ստանա՞ք համապատասխան արդիւնք: Իրողութիւնները խեղաթիւրելով, գոհերը դահիճներուն հետ շփոթելով, անոր հայահալած քաղաքականութեան դէմ ձայն-ծպտուն չհանելով, դուք ժողովուրդներու ազատագրութե՞ն, համաշխարհային յեղափոխութե՞ն կը ծառայէք, թէ համիսլամութեան, համաթուրանականութեան զարգացման, ասիական կիրքերու բորբոքման: Ճակատագրական պահու մը գործակցելով Թուրքիոյ «ազատագրական» շարժումին, հոգեվարքէ փրկելով աւերիչ, վայրագ ուժ մը, անոր հետ ձեռք ձեռքի ոչնչացնելով հայկական անկախութիւնը, դուք օրհնութի՞ւն բերիք հայ ժողովուրդին թէ անէծք:

Մուսուլը՝ «անվիճելի իրաւունք» է Թուրքիոյ համար, իսկ կարսն ու Նախիջեւանը — չըսենք վանը — «հայկական իմպերիալիսմ»:

Մենք մինչեւ այսօր ալ չենք հասկցած զաղտնիքը այն իմաստութեան, որ յեղափոխական կը հռչակէ եւ ամէն գնով կը զօրացնէ փոքր ժողովուրդներու մահացու թշնամին, Թուրքիան, իսկ հակայեղափոխական՝ այդ լուծին դէմ ըմբոստացող տարրերը, հայ, քիւրտ, չերքէզ կամ ասորի: Այդ իմաստութեան եւ միւսներուն խարդախութեան շնորհիւ է որ այսօր բոլշեւներու պէս կը թափառին հայ ժողովուրդին ճնացորդները, եօթը ծովերու վրայ, իսկ Թուրքիան կը լողայ 750,000 քառ. քիլոմեթր տարածութեան մը վրայ, եւ կ՛աւերէ ու կը կոտորէ յանուն համաշխարհային յեղափոխութեան....

Ա՛լ չափը կ՛անցընէք. եթէ դիւանագիտութիւն է ձեր ըրածը, ատոր ալ սահմանը կայ: Իսկ եթէ յեղափոխութիւնն է որ կը պաշտպանէք, խոստովանեցէք թէ աւելի բան մը չէիք կրնար ընել զայն պոռնկացնելու համար:

Շ.

ՄԱՄՈՒԼ

ՈՎ ՍՈՂՈՒՄ Է, ՆԱ ՄԱՐԴ ՉԷ

Թանի հանրային կեանքին կը խառնուի, այնքան ցեխին մէջ կը խրի Շերվանզադէ, տաղանդաւոր կամէլէոնը: Ան օրէն ի վեր որ բարի վարուց վկայական ստացաւ Հայաստան երթալու համար, ոտքը գետնէն կտրեր է, եւ անդադար կը գառանցէ, կը ստորագրէ ամպռխի խօսքեր որոնց երբեք չէ հաւատացած իր ամբողջ կեանքին մէջ, իբրեւ հարստացած խրիկուբեան:

Նոյեմբեր 12ին, քունէն թէ գինեէն արթնցած, կը գրէր սա նշանաւոր պատգամը:

— «Արդ, ես ասում եմ, չկար Հայաստան եւ այսօր կայ Հայաստան»:

Ու կ՛աւելցնէր.

— «Երէկ երկիրը վաշխառուների, ձրիակերների, մարդասպանների ձեռքումն էր. այսօր հանրութեան շահերին ու երջանկութեան նուիրուած մարդկանց ձեռքերում:»

Երէկ (1919), այս մակաբոյծը հազիւ Պոլիս հասած, բան չէր գտներ «մարդասպաններու» այդ երկիրը եւ անոր վարիչները փառաբանելու, եւ այդպէս ալ շարունակեց ման գալով Եւրոպա, Ամերիկա ու Եգիպտոս: Եթէ ինք մոռցեր է, կարելի է յիշեցնել, քրքրելով թերթերու հաւաքածոները: Երէկ (1921), այս բարոյական աւերակը կը ալքսկար Հ. Հ. պատուիրակութեան բոլորտիքը, եւ դրամ կը մուրար պոլշեւիկներուն դէմ գրելու համար, եւ յուսախաբ, ափ կ՛առնէր միւս պատուիրակութեան դուռը: Երէկ... Բայց կը բաւէ:

Շողիքները բևրնին, Շերվանզադէ Դեկտ. 27ին նորէն գրիչը ձեռք կ՛առնէ, նկարագրելու համար Հայաստանի շարժանկարին գործած տպաւորութիւնը: Քառասուն տարուան այս վաստակաւորը մեռասաներորդ ժամուն, ազդուեր է շարժանկարէն ու լացեր է, տեսնելով հայ գեղջուկին աշխատանքը եւ դիտեր է որ չկայ «ոչ մի կապնկայի շինարար եւ անցեալի ամենաւերիչ մտածութեան ու գաղրելի քաղաքականութեան մէջ»:

Կը հասկնաք անշուշտ. այդ «գաղրելի քաղաքականութիւնը» այն է որ երէկ մարդիկ օրհասական կռիւ մղեցին, զարնուեցան ու զարկին. «գաղրելի քաղաքականութիւն»— Ղարաքիլիսէի, Սարդարապատի եւ յաջորդ կռիւները, պատերազմին, ջարդին, քասէն երկիր մը ստեղծելու հերոսական թէեւ կարճատեւ ճիգերը, որոնք հիմը դրին այսօրուան Հայաստանին, հայացուցին Երեւանի նահանգը, որպէսզի յաջորդները աւելի հանգիստ կառավարեն: Շերվանզադէ նոր կը տեսնէ այս երկիրը— շարժանկարի վրայ— նոր կը ճանչնայ հայ ժողովուրդը «աշխատելիս», եւ կը բարեհաճի «խոնարհել իր հպարտ գլուխը» եւ կ՛ազդարարէ.

«Նա ով չի խոնարհուել— մարդ չէ:»

Օրուան նշանախօսքը՝ սողալ է. Օգտուեցէք առիթէն:

ՕՐԸ ՕՐԻՆ

ԱԽԵԼՈՐԴ ԱՆԳԱՄ ՄԸՆ ԱՂ

Մեզի կը հաւաստեն թէ Թուրք հիւպատոսարանին ծանօթ ազդին վրայ այն բոլոր Հայերը որոնք հիւպատոսարան դիմած են հպատակութեան եւ անցագրի համար, բացարձակ մերժում ստացած են: Հիւպատոսարանը վճռապէս յայտարարած է թէ ներկայացուած պատճառներէն կրնան օգտուիլ միայն Թուրքերն ու Հրեաները, իսկ շատ հաղուագիւտ պարագաներու մէջ՝ այս կամ այն Հայը:

ԱՆԿԱԽՈՒԹԵԱՆ ԴԱՏԱՐԱՆԸ ՊՈԼԻՍԻՆ ՄԵԿՆԱԾ

Գրած էինք թէ անկախութեան դատարանը Պոլիս հասած է: Դատարանը չհամարձակեցաւ Պոլսոյ մէջ դատել ամբաստանեալները, քննեց միայն ձերբակալուածներու թուղթերը եւ հրահանգ տուաւ ոստիկանութեան այդ մարդիկը էնկիւրի ղրկել դատուելու համար: Երկուշաբթի օր դատարանի անդամները էնկիւրի վերադարձան:

Էնկիւրի ղրկուածներուն մէջ է նաեւ գրավաճառ Միհրան Էֆ.:

Դատարանի նախագահը հետեւեալը յայտարարեց իրենց գործունէութեան մասին.—

— Մօտ ամիս մը առաջ էնկիւրիէն մեկնելով այցելեցինք Գըրշէհիր, Կեսարիա, Սըվազ, Թոքատ, Ամասիա, Տրապիզոն, Կիւմիւշխանէ, Էրզրում, Բիւզէ եւ Կիրասոն, դատելու համար գլխարկի դէմ յեղափոխական դէպքեր կազմակերպողները: Յաւելու տեսանք որ կարգ մը վայրերու մէջ զարգացած դասակարգը առաջնորդ հանդիսացած է յեղափոխական շարժումներուն:

Կեսարիոյ դէպքը կազմակերպած է Նաքշպէնտ Հաճի Ահմէտ Համտի, որ շուկային մէջ 40-60 հոգի հաւաքելով անոնց գլուխը փաթթոց կապած եւ ցոյցերու մղած է գլխարկին դէմ: Այս մարդը յարաբերութեան մէջ գտնուած է Տիարպէքիրի մէջ կախաղան հանուած քիւրտ շէյխերուն հետ, ինչպէս կը հաստատեն իր վրայ բռնուած փաստաթուղթերը:

Սըվազի մէջ գլխարկի եւ վերածնունդի դէմ պրոպագանդ կատարուած եւ աղտոտ ոճով «եաֆթա»ներ փակցուած են, ըսելով որ 19 հոգինոց ֆէտայիներու խումբ մը կազմուած է, որոնց չորսը էնկիւրի ղրկուած են, պետական մարդիկը սպաննելու, ծնացեալներն ալ Սըվազի վերանորոգիչները պիտի մաքրեն:

Էրզրումի, Բիւզէի եւ Կիրասոնի մէջ եւս նմանօրինակ դէպքեր պատահեցան, բոլորն ալ իրենց արժանի պատիժը կրեցին:

**** Մարաշէն դարձեալ 32 երեւելիներ ձերբակալուելով էնկիւրի ղրկուած են:*

ԱՐԺԱՆԱՊԱՏՈՒԹԵԱՆ ԽՆԴԻՐ... Քրտական նոր ապստամբութեան մը կը վախնան

«Ուէսթմինսթր Կազէթ»ի թղթակից Պ. Սփէնտըր կը հեռագրէ թէ էնկիւրիի մէջ կացութիւնը շատ լարուած է եւ երբ թէվֆիղ Բիւշտի հասնի, աւելի տագնապալից փուլի մէջ պիտի մտնէ: Էնկիւրիի մէջ կրկին անգամ գումարուած է զինուորական խորհուրդ, նախագահութեամբ Մուսթաֆա Քէմալի: Մասնակցած են բոլոր բանակներու հրամանատարները:

Մուսթաֆա Քէմալի մօտիկ անձ մը հետեւեալը յայտարարած է Պ. Սփէնտըրի.—

— «Մուսուլի նահանգին հոգային կորուստը, անշուշտ է բաղդատմամբ արժանապատուութեան այն կորուստին, որուն ենթարկուեցան Մուսթաֆա Քէմալ եւ իր կառավարութիւնը, որոնց դէմ բուռն հակառակութիւնը կը շարունակուի: Ակնկ զատ վախ կայ նոր ապստամբութենէ մը Քիւրտիստանի հիւսիսակողմը, նման անցեալ զարնան ապստամբութեան, եւ որուն պատճառը կը կարծուի Քիւրտիստանի տեղական ինքնավարութեան պահանջը, համաձայն Ազգերու Դաշնակցութեան վերջին որոշման: Կառավարութիւնը պիտի կրնար երեւոյթները փրկել, եթէ կարենար խնդիրը իրաւախոհութեամբ վերջացնել, փոխանակ ստիպուած ըլլալու խոստովանիլ թէ Թրքական դատը ամբողջապէս ձախողած է: Այլապէս, պիտի մղուի պատերազմ յայտարարել իր հեղինակութիւնը վերահաստատելու եւ ներքին յեղափոխութեան մը առաջքը առնելու համար: Այս վտանգները հեռացնելուն միակ միջոցը այն է որ Անգլիա կարգ մը զիջողութիւններ ընէ, այն ձեւով որ վերջնական համաձայնութիւնը իրաւախոհութեան հանգամանք ստանայ եւ ոչ թէ երեւի իբրեւ Թրքական բոլոր պահանջներու լքումը: Բաւական չէ փոխարութիւն ընդել, որովհետեւ այն ատեն պարզապէս պիտի կարծուի թէ Թուրքերը Մուսուլը Անգլիոյ ձախեցին: Անգլիա պէտք է բարեացակամ

(Լուրերու շարունակութիւնը կարդալ Դ. էջ)

ԱՆՀԱՅՏ ՀԱՅՐԵՆԱԿԻՑԸ

ՀԱՅԿԱԿԱՆ ՀԱՐՑԸ ԵՎ ՀԱՅ ՀԱՍԱՐԱԿՈՒԹԻՒՆԸ

(Ընդհատումներով)

ԱՐՏԱՍՈՒՄ

Ա

Ամերիկահայ գրականութեան մէջ ամենէն անհայտ հայրենակիցը Ռուբէն Սեւակն է։ Ան ամենէն քիչ ճանչցուածն է, ամենէն քիչ կարդացուածն է, ամենէն քիչ գնահատուածն է։ Ան ամենէն անհայտ հայրենակիցն է, որովհետեւ ան ամենէն անհայտ հայն է։

Ռուբէն Սեւակ ամերիկահայ գրականութեան մէջ

Ս. ԲԱՐՍԵՂՈՎԻ ԿՐԹՈՒԹՅԱՆ ԿՈՄԻՏԵԻ ՆԻՍՏԸ

Ստալինյան շրջանի Ս. Բարսեղովի անվան միջնակարգ դպրոցում ուսումնական տարվա սկզբից ի վեր ստեղծվել է կոմերիտական կազմակերպություն, որի շարքերում այժմ միավորված են դպրոցի աշակերտների մեծ մասը։ Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցի կյանքում նկատելի փոփոխություններ են տեղի ունեցել։ Կոմերիտականները ակտիվ մասնակցություն են ունենում դպրոցի ամբողջ կյանքին։ Նրանք ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ԿՈՄԲԱՅՆԻ ՄԱՍՆԱԿՑՈՒԹՅԱՄԲ...

Ստալինյան շրջանի Ս. Բարսեղովի անվան միջնակարգ դպրոցում ուսումնական տարվա սկզբից ի վեր ստեղծվել է կոմերիտական կազմակերպություն, որի շարքերում այժմ միավորված են դպրոցի աշակերտների մեծ մասը։ Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցի կյանքում նկատելի փոփոխություններ են տեղի ունեցել։ Կոմերիտականները ակտիվ մասնակցություն են ունենում դպրոցի ամբողջ կյանքին։ Նրանք ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ստալինյան շրջանի Ս. Բարսեղովի անվան միջնակարգ դպրոցում ուսումնական տարվա սկզբից ի վեր ստեղծվել է կոմերիտական կազմակերպություն, որի շարքերում այժմ միավորված են դպրոցի աշակերտների մեծ մասը։ Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցի կյանքում նկատելի փոփոխություններ են տեղի ունեցել։ Կոմերիտականները ակտիվ մասնակցություն են ունենում դպրոցի ամբողջ կյանքին։ Նրանք ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ստալինյան շրջանի Ս. Բարսեղովի անվան միջնակարգ դպրոցում ուսումնական տարվա սկզբից ի վեր ստեղծվել է կոմերիտական կազմակերպություն, որի շարքերում այժմ միավորված են դպրոցի աշակերտների մեծ մասը։ Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցի կյանքում նկատելի փոփոխություններ են տեղի ունեցել։ Կոմերիտականները ակտիվ մասնակցություն են ունենում դպրոցի ամբողջ կյանքին։ Նրանք ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ստալինյան շրջանի Ս. Բարսեղովի անվան միջնակարգ դպրոցում ուսումնական տարվա սկզբից ի վեր ստեղծվել է կոմերիտական կազմակերպություն, որի շարքերում այժմ միավորված են դպրոցի աշակերտների մեծ մասը։ Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցի կյանքում նկատելի փոփոխություններ են տեղի ունեցել։ Կոմերիտականները ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ստալինյան շրջանի Ս. Բարսեղովի անվան միջնակարգ դպրոցում ուսումնական տարվա սկզբից ի վեր ստեղծվել է կոմերիտական կազմակերպություն, որի շարքերում այժմ միավորված են դպրոցի աշակերտների մեծ մասը։ Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցի կյանքում նկատելի փոփոխություններ են տեղի ունեցել։ Կոմերիտականները ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

ՍՈՑԻԱԼԻՍՏԱԿԱՆ ՀԱՄԱԿԱՐԳԻ ՀԱՂԹԱՆԱԿԸ

Ստալինյան շրջանի Ս. Բարսեղովի անվան միջնակարգ դպրոցում ուսումնական տարվա սկզբից ի վեր ստեղծվել է կոմերիտական կազմակերպություն, որի շարքերում այժմ միավորված են դպրոցի աշակերտների մեծ մասը։ Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցի կյանքում նկատելի փոփոխություններ են տեղի ունեցել։ Կոմերիտականները ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

Կոմերիտական կազմակերպության ստեղծումից հետո դպրոցում ավելի լավ է դրվել նաև ուսումնական աշխատանքը։ Կոմերիտականները ոչ միայն լավ են սովորում, այլև ակտիվ մասնակցություն են ունենում դասարանների ու դպրոցի հասարակական կյանքին։

ըլլայ Թուրքիոյ հանդէպ եւ գիջումներ ընէ, Թոյլ տալու համար որ Թուրք կառավարութիւնը երեւոյթները փրկէ։

Թղթակիցը կ'աւելցնէ. «Զիչերինի եւ Թէվֆիք Րիւշտի պէյի միջեւ Փարիզի մէջ կնքուած դաշնագիրը գաղտնի յօդուած մը կը պարունակէ, որով սովիեթները կը խոստանան օգնել Թուրքիոյ պատերազմի պարագային։

*** Զինուորական գերագոյն խորհուրդը իր տարեկան նիստը կը գումարէ Էնկիւրիի մէջ։ Ժողովին կը մասնակցին ազգ. պաշտպանութեան գործավար Րէճէպ պէյ, ընդհ. սպայակոյտի նախագահ Ֆէվզի փաշա, Ա., Բ. եւ Գ. բանակներու քննիչները, նաւատորմի հրամանատարը եւ ծաքուպ ու ձէվատ փաշաները։ կարեւոր որոշումներու կը սպասուի։

կեցցէ՛ կախաղանը

Թուրք պատժական օրէնքին մէջ կարեւոր փոփոխութիւններ մտցուած եւ մահապատիժները խստացուած են։ Այսպէս՝ մահով կը պատժուին անոնք որ մասամբ կամ ամբողջովին կը փոխեն Սահմանադրութիւնը, տապալել կ'ուզեն Ազգ. Մեծ Ժողովն ու գործավարներու խորհուրդը եւ կամ արգելք կը հանդիսանան անոնց գործունէութեան, անոնք որ փողոցներուն մէջ ճառ խօսելով կամ «եաֆթա» փակցնելով ժողովուրդը կը գրգռեն, եւ կամ պինեալ ապստամբութեան կը դրդռեն, անոնք որ կը դաւադրեն հանրապետութեան նախագահի անձին դէմ եւն։

Նոր Արաբկիրի հիմնարկէքը

Նոյեմբեր 29ին, Երեւանի եւ Քանաքեռի միջեւ, յատուկ հոդամասի մը վրայ կատարուեցաւ «Նոր Արաբկիր»ի հիմնարկէքը։ Այս առթիւ խանդավառ ճառեր խօսեցան օրուան վարիչները եւ հանրածանօթ կարիկեանը։ Ճառերէն յետոյ, դրուեցան աւանին հիմնաքարերը, եւ արծաթեայ տախտակ մը որուն վրայ փորագրուած են խորհրդային Հայաստանի պետական զինանշանը, հիմնարկութեան թուականը, կառավարութեան անդամներուն եւ Արաբկիրի Հայրենակցական Միութեան (Ամերիկա) ներկայացուցիչներուն անունները։

Եթէ օդերը նպաստաւոր երթան, մինչեւ գարուն կարելի պիտի ըլլայ շինել տասը բնակարան. իսկ 1926ի ընթացքին մօտ հարիւր տուն։ Այնուհետեւ պիտի սկսի Արաբկիրցիներու ներգաղթը։ Իւրաքանչիւր շէնք պիտի բաղկանայ երկու բնակարանէ — ամէն մէկը երկու սենեակ, մէկ խոհանոց, մէկ նախասենեակ, մէկ պատշգամ եւ մէկ գետնայարկ պիտի ունենայ։

Առեւտուրը Հայաստանի եւ Թուրքիոյ միջեւ

Անդրկովկասի Առեւտրական վարչութեան Հայաստանի ճիւղը Իգդիրի կողմէն, Մարգարա կամուրջին վրայով առեւտրական գործառնութիւններ սկսած է Թուրքիոյ հետ։ Նոյեմբեր ամսուն ստացուած են 25 հազար փութ ցորեն, 10 հազար փութ բամպակ, 1000 հատ հում կաշի եւ 500 ոչխար. իսկ Հայաստանէն ղրկուած են մէկ վակոն շաքար. 3 վակոն նաւթ եւ գանազան մանր ապրանքներ։

Նոր գաղթականներուն համար

Երեւանի թերթերը կը գրեն թէ որոշուած է 11 գիւղ կազմել նոր հասած գաղթականներուն համար։ Այդ գիւղերու մէկ մասը պիտի գտնուի Երեւան-Նախիջեւան հին խճուղիին վրայ, միւսը՝ նոր շինուող ճանապարհին ուղղութեամբ։

Անասուններու համաճարակը Հայաստանի մէջ

Երեւանի վիճակագրական տեսչութեան հաշիւներուն համաձայն, Հոկտեմբերի ընթացքին Հայաստանի բոլոր գաւառներուն մէջ համաճարակէն հիւանդացած են 482 գլուխ անասուն։ Մինչեւ պատուաստուիլը ասոնցմէ սատկած են 225 գլուխ, պատուաստուելէ յետոյ՝ 100 գլուխ. իսկ ընդամէնը պատուաստուած են 1965 գլուխ։ Համաճարակի տեսակներէն են ժանտախտ, սիպիրախտ եւ խշխշան պալար։

Անդրկովկասի հանրապետութեան համար հարիւր «մերինոս» ոչխար հասած է, որոնց քսանը Հայաստանի պիտի տրուի։

Սուրհոյ կացութիւնը

Տիւրքիները կրկին յարձակեցան Դամասկոսի քաղէմ կայարանին վրայ։ Տէրա—Դամասկոս գիծը, որ կտրուած էր, վերահաստատուեցաւ։ Տիւրքիներու նոր հրամանատարն է Ալպտ էլ Ազըան։ Տիւրքի պատուիրակութիւն մը ներկայացած է մարզպանին։ Արկածի մը հետեւանքով պատուիրակներէն մէկուն վրայ խոշոր դանակ մը գտնուած է. կը կարծուի թէ սր ժուվընէլը սպաննելու ծրագիր կար։

Դամասկոսի ապստամբներուն պետը, Հասան Խարրաթ սպաննուեցաւ քաղաքին շուրջ մղուած կռիւի մը ընթացքին։ Կը կարծուի թէ ապստամբները ամէնէն ուշ մինչեւ 8 Յունուար զէնքերը վար պիտի դնեն։

Զինաստանի կռիւները

Զինաստանի մէջ քաղաքացիական կռիւները կը շարունակուին բուռն կերպով։ Համայնավարներու կուսակիցները յաղթական ելան վերջին կռիւներու մէջ։ Մուքտէնի եւ Մանչուրիոյ երեք նահանգներու գրաւման համար տեղի ունեցած կռիւներուն մէջ չախչախիչ պարտութեան ենթարկուեցաւ Զօրավար Քուօ-Սունկ-Լինկ, որ իր հինոջ հետ գերի բռնուեցաւ Զօր. Զանկ Ցօ-Լինի հեծելազօրքին կողմէ։ Երկուքն ալ գլխատուեցան եւ ծնունդի օրը գլուխները ցուցադրուեցան Մուքտէնի փողոցներուն մէջ։

Ամերիկա, Անգլիա, Ֆրանսա, Իտալիա եւ Ճաբոն համաձայնած են միջամտելու համար չինական գործերուն։

ՄԱՆՐ ԼՈՒՐԵՐ

Հայերու կողմէ սպաննուած Թուրք «նահատակ»ներու ընտանիքներուն 50 հազար ոսկի արժէքով լքեալ գոյք կամ համապատասխան արժէքով դրամ պիտի տրուի։

ՑՈՒՇԱՏԵՏՐ

Հ. Ց. Դ. Ընձն գարօ Թաղայի կամաէին Հերթական ժողովը տեղի կ'ունենայ ուրբաթ իրիկուն ժամը 8ին Fbg. du Temple N°. 121։

Հ. Ց. Դ. քրիստափոր խումբի ժողովը տեղի կ'ունենայ 4 Յունվ. երկուշաբթի գիշեր ժամը 8·30ին Floria ճաշարանին վերնայարկը, 61 rue Mr. le Prince.

ՓԱՐԻԶԱՀԱՑ երկսեռ երգչախումբի փորձերը տեղի կ'ունենան 95, Bld. St. Germain, Café du Métroի վերնայարկը՝ երկուշաբթի եւ ուրբաթ իրիկունները ժամը 8.30էն 10։ Կը խնդրուի ժամանակցութիւնը նոր երգչուհիներու եւ երգչախումբերու մէջ փորձուած ténorներու, որոնք պիտի վարձատրուին։

Հ. Մ. Ը. Մ.ի ԵՐԵԿՈՅԹԸ.— Շաբաթ գիշեր (Յունվ. 2) տեղի կ'ունենայ Հ. Մ. Ը. Մ.ի կազմակերպած պարահանդէսը Washington-Palaceի շքեղ սրահներուն մէջ։

Երեկոյթը կը սկսի ժամը 10ին գեղարուեստական բաժինով մը, որուն իրենց մասնակցութիւնը կը բերեն Օր. Լ. Տէմիրճեան, Մ. Պէրնար, պոսանէ (1e Prix du Conservatoire) կարսիա (Opéra-Comiqueէն) Պր. Թապիանա (Opéraէն), եւ տիեզերահռչակ LES FRATELLINI եղբայրները։ Պիտի բանախօսէ պ. Հ. Խոսրովեան։

Պարերը կը սկսին ճիշդ կէս գիշերին ընկերակցութեամբ ութ հոգինոց Համբաւաւոր American Jazz Bandին։ Սպանիացի պարուհիներ ժամը անգամ մը պիտի պարեն ամենանոր պարերը։ Հասոյթը պիտի յատկացուի մարզարանի մը գնման։

ՆԱՄԱԿԱՑՈՒԹ

ՓԱՐԻԶ-ԼԻՄՈՆ, Գ. Ա.— Յետաձգուած է տեղի անձկութեան պատճառաւ։ Ի հարկին կը վերադարձնենք։

ՕՊԻՆԵԸ, Ա. Պ.— Թիւրիմացութեան հետեւանք է։

ՄԱՐՍԷՅ, Պ. Թ.— «Ստորեւ նշանակուած է», բաժանորդին անունը մոռցուած է։

ՎԱՀԱՊԸ, Վ. Շ.— 1. Խոստացած է կարգադրել։ 2. Ձեր ուզած հասցէն է Studensky Domow, Na Slupi, Prague II 3. Կը հրատարակուի։

ՄԱՐՍԷՅԼ, Պօղոս Ն.— Սխալ հասկցեր էք։ Ձեր գիրը չի կարդացուիր։

ԱԼՃՈՐՎԻԼ, Ա. Մ.— Նոր բաժանորդներուն կը ղրկուի այսօրուընէ։

ԿԸ ՓՆՏՌՈՒԻ

Արուսեակ Էրմեան, կը փնտռէ իր հօրեղբօրորդիները Պիթլիսցի Յակոբ եւ Մհերան Էրմեան։ Կը կարծուի թէ Ֆրանսա կը գտնուին։ Տեղեկացնել Villa Araxe, rue Beau Séjour - Sarcelles (S. et O.)

Բաղէշի Խուլթիկէն Ամբատ Յակոբեանը կը փնտռէ մօրեղբօրորդին Յովսէփ Թարխանեանը ինչպէս նաեւ նոյն գիւղացի Թորգոմ Մնոյեանը։ Տեղեկացնել Խաչիկ Զօմաքլեանի Restaurant International Pont-de-Cheruy (Isère).

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ընտանեկան էրիկ մը տանտիկնոջ օգնելու համար փոքրիկ օրիորդ մը, գրել՝ A. Sirabի, 36 rue du Pélican, Anvers (Belgique)

Le Gérant : H. TEURNIER

Impr. MASSIS
208bis, Rue Lafayette Paris(10e)

ՄԵԾ ՑԵՐԵԿՈՅԹ ԼԻՈՆԻ ՄԷՋ

Նախաձեռնութեամբ Հ. Ց. Դ. Լիոնի կոմիտէին

Տեղի կ'ունենայ 2 Յունուար 1926 Շաբաթ օր կէս օրէ վերջ ժամը 2ին

Emile Zola սրահին մէջ, 127, rue Boileau, Lyon

կը բանախօսէ ԸՆԿ. ԱԼ. ԽԱՏԻՍԵԱՆ

ԵՐԳ, ԱՐՏԱՍԱՆՈՒԹԻԻՆ, ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ՊԱՐԵՐ

ԿՈՎԿԱՍԵԱՆ ԵՐԵԿՈՅԹ-ՊԱՐԱՀԱՆԴԷՍ

2 Յունուար 926 Շաբաթ գիշեր 9էն մինչեւ լոյս Salle Russelի մէջ

42, rue Hermel, Métro: Simplon

Nord-Sud: Jules Joffrin

Գեղարուեստական բաժինին մէջ պիտի պարեն եւ պիտի երգեն իրենց կովկասեան յատուկ տարազներով ռուս եւ հայ պարուհիներ եւ պարողներ, ինչպէս նաեւ երգչուհիներ։

ԿԸ ՆԵՐԿԱՑԱՑՈՒԻ

ՍՐԲԱԶԱՆԻՆ Ի ՊԱՏԻՒ ՀԱՅԿԵՐՈՅԹԸ

կատակերգ. մէկ արար։ Արտասանութիւններ անակնկալներ։

Jazz-Band եւ կովկասեան նուագախումբ դեկավարութեամբ Թաւթոսի Պ. ԱՐԳԱՐԻ

Մուտք 5 ՖՐԱՆԿ

կանանց եւ արանց

ԴԵՐՁԱԿ

ԿԱՐՕ ՅԱՐՈՒԹԵԱՆ

51, rue de Seine

Meiro : ODEON Tel. FLEURUS 59-57

Ձափի վրայ ամենավերջին նորաձեւութեամբ ճաշակաւոր

ՀԱԳՈՒՍՏՆԵՐ

Ճոխ մթերք երկու սեռի յատուկ անպլ. և ֆրանս. կերպասներու։

ԳԻՆԵՐԸ ԱՆՄՐՑԵԼԻ

Իղձերուն յաճախորդներու, բաց է ամէն օր 8էն մինչեւ գիշերուան ժամը 10։

Բաւական է մէկ անգամի այցէ լուծիւնը, տեւական յաճախ ըղ դառնալու համար։

23 Յունուար 1926 Շաբաթ գիշեր կը ներկայացուի

ՀԱՑԿԱԿԱՆ-ՕՓԷՐԷԹ

"ԱՃՈՒՂ ՂԱՐԻՊ"

Նախաձեռնութեամբ եւ մասնակցութեամբ ՕՐ. ԲԱԴԱԼԻ

Conservatoire Renée Maubel

սրահին մէջ 6-8 rue de l'Orient.

Metro Blanche

Կը մասնակցին փարիզի լաւագոյն ուժերը՝ Օր. Անգլիոլ, Պ. Պ. Կ. Պաղտասարեան, Ա. Ցաղլիթիւնեան, Արման եւայլն։

Նուագը կը ղեկավարէ Պ. Աբգար

Գիները 5, 10, 20

Տոմսերու համար դիմել Օր. Ե. Բադալի 8 rue Rouvet եւ բոլոր հայկ. ճաշարանները։

Կ'ՈՒԶՈՒԻ

Ընտիր Patisserieի համար վարպետ մը, մանրամասնութիւն կը կայ «Au Gourmet», 1 ave. de Belgique Anvers (Belgique)

ԲԺՇԿԱԿԱՆ ԴԱՐՄԱՆԱՏՈՒՆ

123 Bld. Sébastopol, 123

(Métro: St Denis եւ Réaumur)

ՄԱՍՆԱԳԷՏ ԲԺԻՇԿՆԵՐ

Ջերմամիզութեան, փրանկոսի, արիւնի եւ մորթային հիւանդութեանց։

Քիմիական տարրալուծումներ

Ամէն օր ժամը 9—12 և 2—8, կիրակի՝ 9—12։

Ժողովրդական գիներ

ՆՊԱՐԵՂԷՆԻ ՄԵԾ ՄԹԵՐԱՆՈՑ

ԱԻԵՏԻՍԵԱՆ ԵՂԲԱՐՔ

24, RUE MONGE, PARIS (5)

Ամէն տեսակ արեւելեան նպարեղէններ, դիւրամատոյց գիներով։ Մեծաքանակ եւ փոքրաքանակ։

ՄԻԱԿ ԳՈՐԾԱՏԵՂԻ

Ընտիր Թահան հել վայի, բահաթ լօգումի, Թել գաւազիքի, շարոցի եւայլն, եւայլն։

Բացէ նաեւ կիրակի օրերը ժամը 8էն մինչեւ երեկոյեան 9.30։

ՀԱՂՈՐԴԱԿՑՈՒԹԵԱՆ ՄԻՋՈՑՆԵՐ.— Gare Montparnasseէն Autobus Z. Gare de Lyonէն ընդամէնը 19, Gare du Nord եւ Gare de L'Estէն Թրամվէյ 47։ Ուիօրվիլէն Թրամվէյ 104։

ՀԱՑԿԱԿԱՆ ՁԱՇԱՐԱՆ

20, Rue Rodier, Paris (9e).

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՀԱՄԵՂ-ԿԵՐԱԿՈՒՐՆԵՐ ԻՆՉՊԻՍ ՆԱԵԻ ՑԻՕՆԷՐ ՔԷՊԱՊ

☛ ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ՆՈՒԱԳԱԽՕՒՄԲ ☚

Արագ եւ մաքուր սպասարկութիւն — Ջափաւոր գին

ՏՕՔԹ. Լ. ԳՐԻԳՈՐԵԱՆ

ՄԱՍՆԱԳԷՏ

ՆԵՐՔԻՆ ՄՈՐԹԱՑԻՆ ԵՒ ՎԵՆԵՐԱԿԱՆ ՀԻՒԱՆԴՈՒԹԵԱՆՑ

126, Rue du Faubourg St. Denis

Metro : Gare de l'Est — Téléphone : Nord 84-04

Ընդունելութեան ժամեր — Ամէն օր 2·30 — 7·30

Կիրակի եւ տօն օրերը 9 — 12

ՈՒՐԻՇ ԱՏԵՆ ԺԱՄԱԴՐՈՒԹԵԱՄԲ

ԱՐԵՒԵԼԵԱՆ ԸՆՏԻՐ ԱՆՈՒՇԵՂԷՆՆԵՐ

Թերթանուշ (փաքլաւա) անխարդախ կարագով եւ Թելիայա (բատայիֆ) հիւմ եւ եփած

Թերթանուշի համար առաջնակարգ ալիւրէ պատրաստուած թերթեր

Ապսպրանքները խղճմտօրէն կը կատարուին

ՍԻՐԱԿԱՆ ՅՈՎՀԱՆՆԷՍԵԱՆ

8, Rue des Trois Portes, (Place Maubert) Paris 5e.

(Métro; St. MICHEL)

Մտէք շէնքին մէջ 8, Rue des Trois Portes էն եւ գետնայարկը պիտի գտնէք Աշխատանոցը։

Բաց է մինչեւ գիշերուան ժամը 10, յաճախորդներու ղիւրութեան համար։